

Bundel van de Raadsvergadering Wassenaar van 28 oktober 2015

- 1 Opening vergadering
- 2 Vaststelling agenda
 - Agenda vergadering begrotingsraad 28 oktober 2015-1.
 - brief d.d. 1-9-2015 van prov zuid-Holland inzake opmerkingen nav jaarrekening en jaarverslag 2014
verzoek reactie voor 01-11-2015 (IN-30525)
 - Brief aan provincie ivm opmerkingen jaarrekening 2014
- 3 Lijst ingekomen stukken
 - LIS raadsvergadering 28 oktober 2015
- 4 Spreekrecht
- 5 Begroting Wassenaar 2016
 - Raadsvoorstel programmabegroting 2016 B&W 220915
 - Programmabegroting 2016 - 2019
 - BWJ013 Programmabegroting 2016
 - Raadsbesluit programmabegroting 2016 B&W 220915
- 5.a Extra informatie (kadernota met bijlage en samenvattendverslag cie B&M 24 juni 2015)
- 5.b Extra informatie: Najaarsnota 2015.
- 5.c Extra informatie: Septembercirculaire 2015
 - septembercirculaire-gemeentefonds-2015
- 5.d Extra informatie: Rapport Rekenkamercommissie: Quick scan kwaliteit begrotingsinformatie
 - 20151021 RKC WVOLV Brief raden aanbieding quick scan begrotingsinformatie
 - 20151021 RKC WVOLV Rapport Quick scan kwaliteit begrotingsinformatie
- 5.e Extra informatie: beantwoording raadsvragen over begroting 2016
- 6 Sluiting vergadering

AGENDA

Wassenaar, oktober 2015

Geachte raad,

Hierbij nodig ik u uit tot het bijwonen van de begrotingsvergadering van de raad, welke wordt gehouden op woensdag 28 oktober a.s. vanaf 9:30 uur in raadhuis De Paauw.

Voorgesteld wordt de volgende spreektijden bij de Programmabegroting 2015 te hanteren:

Alle fracties krijgen een spreektijd van max. 8 minuten, te verdelen over de eerste en tweede termijn.

We beginnen bij de grootste oppositiepartij, te weten VVD, daarna de grootste coalitiepartij: CDA, dan WWW, D66, DLW, Passie voor Wassenaar, Hart voor Wassenaar, GL en als laatste PvdA.

J. Th. Hoekema,
voorzitter

Tijdsplanning:

9:30 uur:	opening vergadering
9:35 uur:	Spreekrecht aansluitend algemene beschouwingen fracties, eerste termijn
±11:00 uur:	schorsing voor collegeberaad 12:00 uur lunch
13:00 uur:	reactie door burgemeester en wethouders (maximaal 50 minuten)
13:50 uur:	schorsing voor fractieberaad inclusief theepauze
14:50 uur:	tweede termijn raadsfracties (resterende spreektijd) aansluitend schorsing voor collegeberaad (60 minuten) reactie door B & W (maximaal 40 minuten)
±17:20 uur	warme maaltijd
18:20 uur:	Stemmingen c.q. besluitvorming

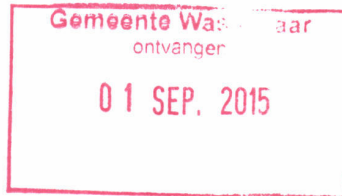
Afsluiting met een hapje en een drankje

B

2-16782 WS/ine 30525 WS

provincie **HOLLAND**
ZUID

Gedeputeerde Staten

Directie Leefomgeving en Bestuur
Afdeling Bestuur
Contact
A. van den Berg
T 070 - 441 67 02
a.vanden.berg@pzh.nl

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
Zie verzenddatum linksonder
Ons kenmerk
PZH-2015-523570262
DOS-2015-0002891
Uw kenmerk

Bijlagen

De raad van de gemeente
WASSENAAR
Postbus 499
2240 AL WASSENAAR

ook ex tbv BW

Tk 1-11.2015

Onderwerp
Jaarrekening 2014

Geachte raad,

Op 26 juni 2015 hebben wij de jaarrekening en het jaarverslag 2014 van uw gemeente ontvangen. Wij hebben met belangstelling kennisgenomen van uw jaarrekening en komen tot de volgende opmerkingen.

Resultaat onderzoek

De vastgestelde jaarrekening en jaarverslag zijn binnen de wettelijke termijn ingezonden. De jaarrekening sluit met een positief resultaat. Na correctie op grond van het overzicht van incidentele baten en lasten, is er sprake van een structureel en reëel sluitende jaarrekening.

Onderhoud kapitaalgoederen

In 2012/2013 heeft u een aantal nieuwe onderhoudsplannen vastgesteld. De accountant heeft geconstateerd dat de onderbouwing van de voorzieningen in de bijbehorende meerjarenonderhoudsplannen niet aansloot bij de omvang van de desbetreffende voorzieningen. Door de niet sluitende onderbouwing zijn deze voorzieningen in de jaarrekening vrijgevallen. De met deze vrijval gemoeide middelen zijn via de resultaatbestemming toegevoegd aan de nieuw ingestelde bestemmingsreserve onderhoud openbare ruimte. Dit is gebeurd in afwachting van toekomstige door u vast te stellen onderhoudsplannen waarmee de instelling van eventuele voorzieningen weer gerechtvaardigd zou zijn.

Wij adviseren u met klem om de actualisatie van de onderhoudsplannen op korte termijn op te pakken en niet naar de toekomst door te schuiven. Uw reactie zien wij graag vóór 1 november 2015 tegemoet.

ITK

Invoering vennootschapsbelasting

Zoals bekend, wordt per 1 januari 2016 de vennootschapsbelastingplicht voor publieke organisaties ingevoerd. Activiteiten waarvoor u optreedt als ondernemer zullen dan onder de

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen
90, 385 en 386 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

vennootschapsbelasting vallen. Voorbeelden van dit soort activiteiten zijn de grondexploitatie en de exploitatie van sportaccommodaties.

Wij gaan ervan uit dat u bij de opstelling van de begroting 2016 rekening houdt met de financiële gevolgen van deze ontwikkeling.

Tot slot

De uitkomsten van dit onderzoek en uw reactie op ons advies over de actualisatie van de onderhoudsplannen zullen wij betrekken bij onze beoordeling van de begroting 2016.

Wij verzoeken u in uw correspondentie altijd het DOS-nummer te vermelden dat wij rechts bovenaan in deze brief hebben opgenomen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

Mr. Alex M.I. Lambregts

Hoofd bureau Bestuurlijke Zaken en Toezicht

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.

Provincie Zuid-Holland

Gedeputeerde Staten
Postbus 90602
2509 LP DEN HAAG

Van	Gemeenteraad van Wassenaar	Verzonden	30 oktober 2015
Referentie	DOS-2015-0002891	Kenmerk	Z-16782-WS/UIT-25992-WS
Datum	28 oktober 2015	Pagina	1 van 2
		Bijlage(n)	-

Onderwerp Jaarrekening 2014

Geacht college,

De raad van de gemeente Wassenaar heeft kennis genomen van de bevindingen van uw onderzoek naar de gemeentelijke jaarrekening over 2014.

Onderzoek jaarrekening

Uw conclusie ten aanzien van de materiële sluitendheid wordt door ons onderschreven.

Onderhoud kapitaalgoederen

Op basis van de besluitvorming van de jaarrekening 2014 ten aanzien van het afkomen van de saldi van een aantal onderhoudsvoorzieningen adviseert u de actualisatie van de beheerplannen op korte termijn ter hand te nemen en deze niet door te schuiven naar de toekomst.

De beheerplannen voor vastgoed uitgezonderd, is de gemeentelijke planning gericht op afronding van de bestuurlijke besluitvorming per medio 2016. Van dit traject zal de financiële benaderwijze met een doorkijk over de lange termijn een belangrijk onderdeel zijn, alsmede de financiële vertaling en onderscheid in regulier onderhoud, groot onderhoud en investeringen (conform BBV).

De planning is daarmee tevens gericht op het in de kaderstelling van de gemeentelijke begroting voor 2017 kunnen betrekken van de financiële consequenties van de geactualiseerde beheerplannen. Wij verwachten dat het vastgoed-beheer hierin vooralsnog niet betrokken zal kunnen worden. Gezien de omvang van deze taak wordt gestreefd naar een oplevering van de beheerplannen per eind november 2016. Hieruit voortvloeiende aanpassingen van de begroting voor 2017 zullen te zijner tijd via een wijziging van de begroting aan de raad worden voorgelegd.

De lopende beheerplannen zijn vastgesteld voor de periode 2013 - 2017. De hierin voor het begrotingsjaar 2016 voorziene toevoegingen aan de betreffende voorzieningen worden omgezet in uitgavenbudgetten zodat de reguliere beheer- en onderhoudsuitgaven in 2016 gedekt zijn. Voor groot onderhoud wordt de gemeenteraad afzonderlijk voorgesteld te beschikken over de in de jaarrekening 2014 ingestelde bestemmingsreserve beheer openbare ruimte, waarin de saldi van de vrijgevallen voorzieningen zijn gestort.

Invoering vennootschapsbelasting

Aan uw aanbeveling bij de opstelling van de begroting voor 2016 rekening te houden met de invoering van de vennootschapsbelastingplicht hebben wij vooralsnog geen invulling kunnen geven. Tijdens het opstellen van de begroting verkeerde gemeente Wassenaar namelijk nog in de fase "realisatie plan van aanpak inrichtingsvoorstel". De planning is dat in december 2015 de effecten voor de begroting bekend zijn en dat deze dan bij wijziging ook als zodanig verwerkt kunnen worden. De effecten van de vennootschapsbelastingplicht zullen in de aangeboden begroting 2016 dus nog niet zijn doorgerekend.

In 2016 zal de implementatiefase verder worden uitgewerkt. Het inrichtingsvoorstel wordt dan gerealiseerd op basis van de genomen bestuurlijke besluiten. Verder komt er een beheerplan vennootschapsbelastingplicht om blijvend in control te zijn en om de continuïteit van de fiscale consequenties te kunnen waarborgen.

Met vriendelijke groet,
de gemeenteraad van Wassenaar,

de griffier, de voorzitter,

Lijst ingekomen stukken Raadsvergadering 28 oktober 2015

ID	Afzender	Omschrijving	Wijze van afdoen
WAS: Brief van instelling/burger			
1024 77	Buurvereniging dorpskern en duinrell	Zienswijze Buurtvereniging dorpskern en duinrell ivm bestemmingsplan Duinrell	Betrekken bij besluitvorming bestemmingsplan Duinrell
1024 83	Stichting Valkenburg Groen	brief d.d. 13-10-2015 van Stichting Valkenburg Groen inzake Omgevingsvisie Leiden (IN-31412)	Betrekken bij besluitvorming rondom deelname omgevingsvisie Leiden
1024 84	provincie Zuid-Holland	brief d.d. 12-10-2015 van Prov ZH inzake Rapportage Interbestuurlijk Toezicht over 2014 en Nota evaluatie en doorontwikkeling Interbestuurlijk Toezicht (IN-31382)	Het college verzoeken tbv behandeling in de cie B&M van 2 december a.s. de uitkomsten te duiden.
1024 85	Raadslid.NU	brief d.d. 12-10-2015 van Raadslid.NU inzake Advies ivm aanpassen functieprofielen in HR21 voor griffier (IN-31379)	In handen stellen van de Werkgeverscommissie.
1024 90	Raad van State	toez. afschrift brief van J.N. Reus mbt bestemmingsplan Landelijk Gebied (perceel Raaphorstlaan nabij 19B) / verzoek ongegrond verklaren beroep	De raad verzoekt het college een ontwerp van het verweerschrift aan de raad voor te leggen.
1024 91	gemeente Leidschendam-Voorburg	Gelegenheid tot 26-11-2015 voor het instellen van beroep tegen het besluit tot vaststelling van het bestemmingsplan 'Leidsenhage'	College op te dragen in de cie R&E van 9 november a.s. inzichtelijk te maken of aan de raad een voorstel zal worden gedaan beroep in te stellen.
1024 96	dhr. Dijk	email d.d. 16-10-2015 van dhr. Dijk inzake Houtrook en gezondheid GGD Fryslân Drenthe en Groningen (IN-31528)	In handen stellen van het college
1024 97	Avalex	Brief d.d. 15-10-2015 van Avalex inzake begrotingswijziging 2015 (IN-31527)	College verzoeken voor de decembercyclus een voorstel voor te bereiden.
1025 03	dhr. Dijk	email d.d. 16-10-2015 van dhr. Dijk inzake Houtrook en gezondheid GGD (IN-31536)	Voor kennisgeving aannemen
1025 04	Prov Zuid-Holland	brief d.d. 11-10-2015 van Prov ZH aan GR KDB inzake begroting 2016 en jaarrekening (IN-31585)	Voor kennisgeving aannemen.

Blad 2

1025 05	Adviesraad Sociaal Domein	brief d.d. 16-10-2015 van adviesraad sociaal domein inzake reactie nav vaststellen Visie Jongerenwerk Wassenaar - verzoek betrokken te worden bij verder verloop procedure (IN-31578)	betrekken bij de besluitvorming rondom de nadere uitwerking van de visie Jongerenwerk.
1025 08	Veiligheidsregio	brief d.d. 19-10-2015 van VRH inzake wijziging gemeenschappelijke regeling (IN-31624)	College verzoeken voor de decembercyclus een voorstel voor te bereiden.
1025 09	Prov ZH	Afschrift brief d.d. 21-10-2015 van Pov ZH aan GGD ivm begroting 2016 (IN-31612)	Voor kennisgeving aannemen
1025 10	Prov ZH	Afschrift brief d.d. 21-10-2015 van Prov ZH aan Inkoopbureau H10 ivm begroting 2015 (IN-31614)	Voor kennisgeving aannemen
1025 11	prov ZH	Afschrift brief d.d. 21-10-2015 van Prov ZH aan Inkoopbureau H10 ivm begroting 2015 (IN-31614)	Voor kennisgeving aannemen
1025 12	prov ZH	Afschrift brief d.d. 21-10-2015 van Prov ZH aan VRH ivm begroting 2016 (IN-31610)	Voor kennisgeving aannemen

**WAS:
Informatiebrief
raad**

1025 13	college	Informatiebrief 069 Verbeteren verkeersveiligheid Mansveltkade	Voor kennisgeving aannemen
1024 75	College van B&W	Informatiebrief 065 Stand van zaken coalitieakkoord (incl. bijl)	Voor kennisgeving aannemen.
1024 76	College van B&W	Informatiebrief 066 Ontwikkelingen wachtlijst Veilig Thuis Haaglanden (incl. 3 bijlagen)	Voor kennisgeving aannemen.
1024 99	College	Informatiebrief 067 Vrijwaring in proces Paulides-BING	Het college te verzoeken aan te geven waarom is gekozen voor het instrument 'openbare informatiebrief', nu hier sprake is van een geschil tussen een burger en het college.
1025 02	College	068 Plan van aanpak centrum Wassenaar	Voor kennisgeving aannemen

WAS: VNG Brief

1025 06	VNG	VNG ledenbrief 15-079 inzake privacy-de-europese-algemene-verordening-gegevensbescherming-en-de-meldplicht-datalekken (IN-31574)	Voor kennisgeving aannemen
1024	VNG	VNG ledenbrief 15-076 inzake	Voor kennisgeving aannemen

Blad 3

98		noodzakelijke update applicaties vastgoed Wkpb WOZ en belastingsapplicaties (IN-31236)	
1024 VNG 87		brief d.d. 5-10-2015 van HTM inzake informatie mbt zienswijze HTM op (vaststellen Programma van Eisen) Railconcessie Haaglanden 2016-2016 (IN-31437)	Voor kennisgeving aannemen
1024 VNG 88		VNG ledenbrief 15-078 inzake collectieve-acties-sociale-werkvoorziening (IN-31439)	Voor kennisgeving aannemen
1025 VNG 14		VNG ledenbrief 15-80 inzake laatste-stappen-basisregistratie-grootschalige-topografie (IN-31635)	Voor kennisgeving aannemen

VOORBLAD

Voorstel aan de Raad

<i>Registratienummer:</i>	Z-20778-WS / Raad-2906-WS
<i>Datum:</i>	22 september 2015
<i>Soort Voorstel:</i>	Adviesnota
<i>Onderwerp:</i>	Programmabegroting 2016
<i>Portefeuillehouder:</i>	Wethouder Verschoor
<i>Programma:</i>	Gehele begroting
<i>Kernboodschap:</i>	De programmabegroting voor 2016 vast te stellen en kennis te nemen van de meerjarenramingen 2017-2019
<i>Bijlagen:</i>	Programmabegroting 2016
<i>Stukken ter inzage:</i>	nee
<i>Beslispunten:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. De programmabegroting voor 2016 inclusief dekkingsplan vast te stellen en kennis te nemen van de meerjarenramingen 2017-2019.2. In het kader van het voorgestelde dekkingsplan:<ol style="list-style-type: none">a. een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad in te stellen ter grootte van € 9.472.000;b. dit bedrag te dekken uit de vrije ruimte van de algemene reserve;c. De hierop betrekking hebbende wijziging van de begroting voor 2015 vast te stellen.3. De kredieten voor de vervangingsinvesteringen in 2016 als vermeld in bijlage 6 van de programmabegroting beschikbaar te stellen.

Voorstel aan de Raad

Onderwerp

Programmabegroting 2016

Inleiding

Voor u ligt de concept-programmabegroting 2016 inclusief de meerjarenramingen voor 2017 – 2019. Hoewel de uitgangspunten en kaders van de kadernota met perspectief niet zijn vastgesteld zijn deze wel vertaald in de programmabegroting.

Na dekking sluit begrotingsjaar 2016 met een positief saldo. In dit saldo konden de gevolgen van de septembercirculaire nog niet worden verwerkt. De gevolgen van de septembercirculaire zullen u in de najaarsnota dan wel separaat bij raadsinformatiebrief worden meegedeeld.

Beslispunten

1. De programmabegroting voor 2016 inclusief dekkingsplan vast te stellen en kennis te nemen van de meerjarenramingen 2017-2019.
2. In het kader van het voorgestelde dekkingsplan:
 - a. een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad in te stellen ter grootte van € 9.472.000;
 - b. dit bedrag ten laste te brengen van de vrije ruimte van de algemene reserve;
 - c. De hierop betrekking hebbende wijziging van de begroting voor 2015 vast te stellen.
3. De kredieten voor de vervangingsinvesteringen in 2016 als vermeld in bijlage 6 van de programmabegroting beschikbaar te stellen.

Beoogd effect

Het vaststellen van de programmabegroting 2016 en kennis nemen van de meerjarenramingen 2017-2019.

Argumenten

1.1 met het vaststellen van de programmabegroting wordt voldaan aan de Gemeentewet.

Volgens de Gemeentewet dient de gemeente uiterlijk 15 november voorafgaand aan het begrotingsjaar een materieel sluitende begroting in te dienen voor de door de gemeenteraad gewenste uit te voeren taken en activiteiten alsmede de daarvoor naar verwachting aan te wenden middelen.

1.2 Met de vaststelling van de begroting 2016 kan het college uitgaven doen tot het totaalbedrag van de betreffende programma's, binnen de vastgestelde kaders.

In het besluit zijn de begroting 2016 en de meerjarenramingen 2017 - 2019 apart genoemd. Dit is gedaan omdat het vaststellen van de meerjarenramingen een ander gevolg heeft dan van de begroting 2016. De autorisatiefunctie heeft alleen betrekking op 2016. De meerjarenramingen geven een beeld van het begrotingsevenwicht op langere termijn.

2.1 Een wezenlijk onderdeel van het dekkingsplan kan reeds in 2015 geëffectueerd te worden.

Het instellen van een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad ten laste van de vrije ruimte van de algemene reserve ter grootte van afgerond € 9,5 mln. kan vermogenstechnisch reeds in het huidige begrotingsjaar worden gerealiseerd. Deze vermogensmutatie dient in de lopende begroting te worden verwerkt.

3.1 Door het expliciet beschikbaar stellen van een krediet van in totaal € 437.000 voor de in het programmaverslag opgenomen en toegelichte investeringen kunnen deze investeringen worden uitgevoerd.

In de programmabegroting 2016 wordt in bijlage 6 een overzicht gegeven van de voorgenomen investeringen voor het meerjarenperspectief. Gevraagd wordt een krediet van € 437.000 beschikbaar te stellen voor de in de jaarschijf 2016 opgenomen en toegelichte vervangingsinvesteringen.

Kanttekeningen

Het dekkingsvoorstel is vooruitlopend op de voorgestelde besluitvorming daartoe om de begroting voor 2015 reeds te wijzigen, integraal in de voorliggende concept-programmabegroting verwerkt.

Communicatie

Na vaststelling van de programmabegroting door uw raad zal de begroting binnen twee weken na deze vaststelling en daarmee binnen de wettelijk gestelde termijn van uiterlijk 15 november aan de toezichthouder worden gezonden.

Voorstel aan de Raad

Financiën

Het begrotingstekort voor het dekkingsplan bedraagt € 1.066.867. Na verwerking van de voorgestelde dekking sluit de aangeboden begroting voor 2016 met een positief saldo van € 144.085 (reëel). Gecorrigeerd voor incidentele lasten en baten is sprake van een materieel overschot van € 249.645.

Het meerjarenperspectief laat de volgende tekorten zien: 2017 - € 134.656, 2018: - € 502.692 en in 2019 - € 669.896. Verwezen wordt naar de in concept bijgevoegde programmabegroting 2016.

Risico's

De risico's worden genoemd in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de programmabegroting.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

secretaris

burgemeester

Programmabegroting

2016

Z-20778-WS
INTERN-15026/2-WS

Colofon

Uitgave Gemeente Wassenaar
Postbus 499
2240 AL Wassenaar
Drukwerk: Repro werkorganisatie Duivenvoorde
Inlichting: gemeente@Wassenaar.nl

22 september 2015

Inleiding.....	3
Leeswijzer	5
Begroting in één oogopslag	7
Dekkingsvoorstel om de meerjarenramingen sluitend te maken	15
Programmplan.....	25
P1 Goed bestuur en goede dienstverlening.....	27
P2 Meedoen in Wassenaar	45
P3 Wassenaar ontwikkelt	67
P4 Wassenaar leefbaar	87
P5 Financiering en algemene middelen	109
Verplichte paragrafen.....	121
Paragraaf lokale heffingen	123
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.....	131
Paragraaf financiering	141
Paragraaf bedrijfsvoering	149
Paragraaf grondbeleid	153
Paragraaf verbonden partijen	155
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	173
Financiële begroting.....	187
Resultaat begroting 2016-2019	188
Financieel meerjarenperspectief 2016-2019	191
Bijlagen bij de programmabegroting	193
Bijlage 1 Nieuw beleid	195
Bijlage 2 Reserves en voorzieningen	196
Bijlage 3 Algemene uitkering uit het gemeentefonds	198
Bijlage 4 Subsidies.....	200
Bijlage 5 Productenraming 2016 - 2019.....	202
Bijlage 6 Vervangingsinvesteringen.....	208

Inleiding

Het college van B&W Wassenaar presenteert een sluitende begroting dankzij een optimale mix van ingezette bezuinigingen, efficiencyslagen en maatschappelijk verantwoorde investeringen. Ook voor de komende jaren is er de nodige financiële ruimte om duurzaam te investeren in de toekomst van Wassenaar. In de toekomstvisie Wassenaar 2025 schetst de gemeenschap een visie op de toekomst waarbij Wassenaar een oase van rust is, natuurlijk schoon, kleinschalig, veilig en geborgen en met een hoog voorzieningenniveau op het gebied van zorg, wonen, cultuur en erfgoed. Een sociaal betrokken, sportief en toegankelijke (internationale) gemeenschap liggend aan de Noordzee. Kortom een (inter)nationaal kwalitatief top woon- en leefmilieu.

Investeren en herstructureren

Wassenaar is een financieel zeer gezonde gemeente, met grote reserves en een uitstekend weerstandsvermogen. Deze reserves zijn in de afgelopen jaren voor een deel gevormd door de opbrengst van NUON aandelen, maar ook door jaarlijkse grote overschotten die aan het vermogen zijn toegevoegd. Tegelijkertijd kampt Wassenaar met achterstallig onderhoud op het gebied van groen en vastgoed.

Naast de lokale heffingen is een groot deel van de inkomsten van de gemeente Wassenaar afkomstig van het Rijk. De uitkeringen vanuit het gemeentefonds zijn in de afgelopen jaren structureel gedaald. Ook dit jaar, zo blijkt uit de meicirculaire. Hierdoor is de gemeente voor extra opgaven gesteld in haar streven om te komen tot evenwicht in inkomsten en uitgaven. Een en ander wordt verder bemoeilijkt door grote schommelingen in de uitkering van het Gemeentefonds en herberekeningen gedurende het lopende begrotingsjaar.

Dat betekent dat we als gemeente Wassenaar niet alleen een inhaalslag moeten maken met investeringen, maar we moeten ook onze uitgaven herstructureren. Zo drukt het zwembad te zwaar op de gemeentelijke exploitatie. Verder wordt in deze programmabegroting bewust afgezien van bezuiniging op subsidies voor maatschappelijke organisaties. Reden is dat er een verschuiving plaatsvindt van taken naar het maatschappelijk middenveld. Het is van belang dat er juist nu middelen beschikbaar zijn om hen hierin te ondersteunen.

Nieuwe zorgtaken/Sociaal domein

Alle gemeenten hebben in 2015 nieuwe taken gekregen. Zo is de eerste overheid per 1 januari 2015 verantwoordelijk voor het uitvoeren van de wettelijke taken op het gebied van het 'sociale domein' zoals de (jeugd)zorg en de Wet Werk en Inkomen. Taken die met kortingen op budgetten aan ons zijn overgedragen. De begroting laat zien dat het Wassenaar lukt om binnen deze budgetten te blijven en te doen wat kwalitatief en kwantitatief nodig is voor onze inwoners. Hierbij investeren we in innovatie in de zorg, om de transformatie met succes te kunnen maken.

De financiële operatie Schoon schip 2.0 in volle gang

De gemeente is verder gegaan met het opschonen van de begroting, dat wil zeggen dat inconsistenties en lucht uit de begroting zijn gehaald. Zo hebben we budgetten die ieder jaar een incidenteel overschot vertoonden kritisch doorgelicht om te voorkomen dat deze structureel op de begroting terugkomen. Hierdoor wordt een structurele verlaging van uitgaven gerealiseerd. Ook worden de vrijgevallen voorzieningen doorgelicht en dotaties opnieuw bekeken. Medio 2016 zullen de nieuwe meerjarenonderhoudsplannen gereed zijn. Operatie Schoon schip 2.0 is in volle gang.

Taskforce vastgoed

Naast het verlagen van de uitgaven wordt gewerkt aan het verhogen van de inkomsten door efficiënter gebruik en verkoop van gemeentelijk vastgoed die niet nodig is voor onze kerntaken. Dit laatste leidt ook tot structurele besparingen in de vorm van lagere jaarlijkse onderhoudslasten. Een speciale Taskforce zal integraal werken aan de vastgoedproblematiek. Dit omvat een breed scala aan onderwerpen: van onderhoud en renovatie, contractbeheer en verduurzaming tot implementatie van wetgeving rond vennootschapsbelasting en de Wet markt en overheid. Kortom, een professionaliseringsslag van de vastgoedportefeuille.

Wassenaars innovatiefonds

De zoektocht naar bezuinigingen en efficiency willen we de komende jaren verder invullen door slimmer te werken en daardoor structureel lagere uitgaven te realiseren. De veranderende rol van de overheid en veranderende wensen van inwoners vragen een omslag in het denken en werken. Het college stelt daarom voor een Innovatiereserve in te stellen en de eigen organisatie, maar ook de Wassenaarders, uit te nodigen mee te denken over projecten die innovatie stimuleren en op termijn leiden tot lagere uitgaven.

Investeren in toekomstige generaties

Duurzaamheid is een belangrijke ambitie voor ons. Zoals afgesproken in het coalitieakkoord zetten we in op CO₂-reductie en een energieneutraal Wassenaar in 2040. Dit college wil verder investeren in de volgende terreinen: startershuisvesting, preventieve gezondheidszorg voor jong en oud, duurzaam groen, sport en veilig verkeer. Belangrijk is ook een veilige en gezonde leefomgeving voor ouderen.

Op de lokale woonlasten zal alleen de gebruikelijke inflatiecorrectie worden toegepast. De afvalstoffenheffing wordt kostendekkend gemaakt. De verhoging van de heffing die hiervan het gevolg is, zal via het aanslagbiljet aan de inwoners worden teruggegeven. Het reinigingsrecht zal fors worden verlaagd, waardoor de lasten voor bedrijven zullen dalen.

Leeswijzer

Inleiding

De programmabegroting is het hulpmiddel voor u als raad om de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol uit te kunnen voeren en te kunnen sturen op hoofdlijnen. De programmabegroting bestaat uit een beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting is opgebouwd uit een programmaplan en de paragrafen. In het programmaplan is ons gemeentelijke beleid op hoofdlijnen opgenomen. Het richt zich vooral op de maatschappelijke effecten die wij in onze gemeente willen bereiken. De paragrafen richten zich op het beleid ten aanzien van relevante beheeraspecten, zoals de bedrijfsvoering, het weerstandsvermogen, onze kapitaalgoederen en de lokale heffingen en grondbeleid.

De financiële begroting gaat vooral in op de financiële positie van onze gemeente. Hier nemen wij het totale financiële overzicht, inclusief de toelichtingen op. De door u vastgestelde kaders, het algemene financiële beeld en het overzicht van de baten en lasten presenteren wij u hier.

Indeling van de programmabegroting

In de inhoudsopgave treft u aan uit welke delen de programmabegroting is samengesteld. In vogelvlucht worden deze delen hier kort toegelicht:

Deel 1 - Programma's

Op grond van artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten (BBV) bevat het programmaplan de te realiseren programma's, het overzicht van algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorziene uitgaven. In de programma's moet vooral duidelijk worden welke doelen -in termen van maatschappelijke effecten- we nastreven en welke activiteiten we daarvoor gaan uitvoeren. Voorgeschreven is ook dat per programma een raming van (incidentele) baten en lasten gegeven wordt.

De programma-indeling ziet er als volgt uit:

- Programma 1. Goed bestuur en goede dienstverlening
- Programma 2. Meedoen in Wassenaar
- Programma 3. Wassenaar ontwikkelt
- Programma 4. Wassenaar leefbaar
- Programma 5. Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Bij de programma's hebben we alleen die zaken opgenomen die voor u als raad relevant zijn om op te sturen. Dit betreft vooral het nieuwe beleid. Het bestaande beleid, de al lopende zaken, hebben we alleen opgenomen en toegelicht als hierbij sprake is van wijzigingen. Dan wilt u hier immers specifiek op sturen en achteraf controleren of uw opdracht door ons college naar tevredenheid is uitgevoerd. Wij hebben deze verwerkt op basis van onze voorstellen gedaan in de Kadernota 2016. Wij hebben getracht de teksten, om het leesbaar en overzichtelijk te houden, zo bondig mogelijk te presenteren. Hieronder volgt de toelichting op de functies van de verschillende onderdelen van het programmaplan.

Algemeen

Een programma begint met de visie en maatschappelijke effecten op programmaniveau. Daarna wordt per productgroep in het algemeen aangegeven wat de ontwikkelingen en de beoogde effecten zijn. Om aan te geven hoe dit gerealiseerd moet worden, zijn per onderwerp concreet de doelstelling(en), de maatregelen, planning en financiën uitgewerkt.

Ter afsluiting van de productgroepteksten zijn de wettelijke grondslagen en beleidskaders vermeld en zijn de investeringen 2016 opgenomen. In de tabel met de financiële gegevens zijn de bedragen van rekening 2014, begroting 2015 en 2016 en meerjarenbegroting 2017, 2018 en 2019 zichtbaar. De afwijkingen van de begroting 2016 ten opzichte van 2015 groter dan € 50.000 per productgroep worden toegelicht.

Paragrafen

Artikel 9 van het BBV schrijft voor dat in de paragrafen de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. De begroting bevat in ieder geval de volgende paragrafen:

- Lokale heffingen
In deze paragraaf geven wij de ontwikkelingen met betrekking tot ons belastinggebied weer. Per heffing geven wij aan wat het beleid is en op welke wijze het tarief tot stand is gekomen. Ook geven wij inzicht in de (geraamde) opbrengsten.
- Onderhoud kapitaalgoederen
In deze paragraaf wordt uitgewerkt wat onder het beheer van kapitaalgoederen wordt verstaan voor het reguliere- en periodieke onderhoud en de vervanging van zaken als openbaar groen, wegen, riolering, openbare verlichting, verkeerslichtinstallaties en -borden, watergangen (waarvoor de gemeente een onderhoudsverplichting heeft) en civiele kunstwerken.
- Financiering
In deze paragraaf worden de financiële ontwikkelingen en het beleid nader toegelicht.
- Bedrijfsvoering
In deze paragraaf wordt het beleid van de bedrijfsvoering en de toepassing van de beginselen van goed openbaar bestuur van de gemeente Wassenaar in al haar facetten toegelicht.
- Grondbeleid
Deze paragraaf beschrijft de visie van de gemeente op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen die in deze begroting zijn opgenomen, de wijze waarop het grondbeleid ten uitvoer wordt gebracht en de prognose van resultaten van grondexploitaties, winstneming en verloop van reserves.
- Verbonden partijen
Deze paragraaf geeft een overzicht van de verbonden partijen, een omschrijving van hun publieke taak en eventuele ontwikkelingen in 2016.
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
In deze paragraaf brengen wij onze risico's in beeld. Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de financiële gezondheid van de gemeente. Het geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om financiële risico's op te vangen.

De Financiële begroting bestaat uit een aantal onderdelen. Hierin worden o.a. de grondslagen van de begroting, de geprognosticeerde balans en overzichten van reserves en voorzieningen gegeven.

Ten slotte wordt er afgesloten met een zestal bijlagen.

Begroting in één oogopslag

Doel van dit hoofdstuk is vanuit verschillende invalshoeken financieel inzicht te geven in de voorliggende begroting. Het hoofdstuk bestaat uit 2 delen

- De exploitatie
- De vermogenspositie

Exploitatie

De exploitatie geeft de ramingen voor de baten en lasten in het begrotingsjaar (autorisatiefunctie) en de meerjarenramingen. Met het oog op de verschillende taken van de gemeente is de begroting ingedeeld in programma's. Aan het slot van ieder programma staat een tabel met de ramingen die betrekking hebben op dat programma. Elk programma bevat een aantal productgroepen.

Vertrekpunt Kadernota 2016-2019 en meicirculaire 2015

Hoewel de Kadernota 2016 niet is vastgesteld in de raadsvergadering van 6 juli 2015 hanteren wij deze als vertrekpunt voor de begroting 2016. De Kadernota 2016-2019 is op 24 juni in de commissie Bestuur en Middelen is besproken.

De financiële gevolgen van de meicirculaire 2015 zijn aan u meegedeeld in de raadsinformatiebrief van 23 juni. Tevens is de Voorjaarsnota 2015 op 6 juli 2015 behandeld in uw raad. De uitkomsten van deze documenten en de invloed er van op de meerjarenramingen herhalen wij volledigheidshalve hieronder.

Tabel 1 Vertrekpunt Begroting 2016-2019

(bedragen x € 1)

(+ = voordeel; - = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Saldo meerjarenraming cf. begroting 2015 primitief	284.788	95.105	- 225.807	- 225.807
Voorjaarsnota	- 571.184	- 453.551	- 343.262	- 343.262
Aansluiting voorjaarsnota	- 3.000	- 3.000	- 3.000	- 2.723
Kadernota 2016	- 612.351	- 557.098	- 599.098	- 864.098
Netto effect Meicirculaire 2015	82.040	- 218.415	- 175.567	- 150.276
Vrijval invoeringskosten Werk & Inkomen	93.937	130.463	154.528	172.641
Meerjarenbeeld informatiebrief meicirculaire	- 725.770	- 1.006.496	- 1.192.206	- 1.413.525

Actualisatie van het financieel perspectief

Na de behandeling van de Kadernota en de vaststelling van de voorjaarsnota hebben er ontwikkelingen in de cijfers plaatsgevonden die invloed hebben op het begrotingssaldo. Dit betreft correcties op/aanscherpingen van bestaande (meerjaren)ramingen en doorwerkingen van eerdere besluitvorming. Raadsbesluiten zijn meegenomen tot en met 6 juli 2015.

Tabel 2 Aanscherping meerjarenramingen 2016-2019

(bedragen x € 1)

(+ = voordeel; - = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Meerjarenbeeld in informatiebrief meicirculaire (tabel 1)	- 725.770	- 1.006.496	- 1.192.206	- 1.413.525
Bloemcampschool (BW 8/2015)	- 20.350	- 20.073	- 19.795	- 19.795
Verwerking kapitaallasten	64.619	49.818	49.818	110.694
Motie Erwich	- 70.000	- 70.000	- 70.000	- 70.000
Vervangingsinvesteringen	- 10.000	- 75.717	- 64.071	- 90.988
Verlaging BUIG tekort van 10 naar 5%	218.440	0	0	0

(+ = voordeel; - = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Alliander dividend	0	297.000	0	0
Overige mutaties	- 74.806	- 79.999	- 24.015	+10.328
Aangescherpt meerjarenbeeld	- 617.867	- 905.467	- 1.320.269	- 1.473.286

Hieronder volgt een toelichting op de genoemde ontwikkelingen:

Bloemcampschool

In de raadsvergadering van 8 juni 2015 is het verzoek van het schoolbestuur van de Bloemcampschool voor de uitbreiding van onderwijsruimte behandeld. Op basis van de hardheidsclausule (artikel 40 van de Verordening voorzieningen onderwijs gemeente Wassenaar 2003) is dit voorstel aan de raad voorgelegd. De financiële consequenties van dit voorstel zijn middels begrotingswijziging nr 8 door u vastgesteld voor 2015. De meerjarenconsequenties worden nu aangegeven.

Verwerking kapitaallasten

Investerings die langer dan twee jaar op het investeringsplan staan er waar mee nog geen start gemaakt is worden conform het activabeleid in de jaarrekening afgeraamd. Daarnaast is het investeringsplan voor 2016 geactualiseerd. In totaal levert dit een voordeel op.

Verwerking Motie Erwich

Bij de behandeling van de begroting 2015 een motie aangenomen die het college ocriep de werkelijke meer inkomsten OZB ten opzichte van de begroting 2014 terug te geven aan de burger. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2014 zijn de meeropbrengsten becijferd op € 70.000. In de begroting 2016 wordt uitvoering gegeven aan deze motie. Voorgesteld wordt deze last van € 70.000 structureel in de begroting te verwerken.

Vervangingsinvesteringen

In bijlage 6 van deze begroting staan de vervangingsinvesteringen vermeld. Met bij behorende financiële consequenties.

Verlaging BUIG tekort van 10% naar 5%

Staatssecretaris Klijnsma van SZW heeft op 18 juni 2015 afspraken gemaakt met de VNG over de verdeling van de bijstandsbudgetten voor 2016. Dit omdat het huidige verdeelmodel nog niet optimaal functioneert. Op hoofdlijnen heeft de staatssecretaris met de VNG de volgende verbeterafspraken gemaakt:

- Voor 2016 zullen alvast verbeteringen worden doorgevoerd in het verdeelmodel;
- De eigen-risicodrempel van het vangnet wordt voor 2015 en 2016 verlaagd naar 5%. Dit als alternatief voor de wens van de VNG om in 2016 driekwart van het budget historisch te verdelen.

Voor de gemeente Wassenaar heeft dit positieve effecten. Het terug brengen van het eigen risico naar 5% levert incidenteel € 218.440 op.

Alliander

Op 1 juli 2015 is tijdens de buitengewone algemene vergadering van aandeelhouders van Alliander NV het besluit genomen tot ruil van energienetwerken tussen Alliander en Enexis. Omdat er meer aansluitingen van Alliander overgingen naar Enexis dan omgekeerd betekent dit dat het verschil in cash is uitgekeerd aan Alliander. Deze boekwinst valt in het resultaat over 2016 van en zal in 2017 worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Voor Wassenaar is dit een incidentele bate van € 297.000.

Nieuw beleid

In de Kadernota was nieuw beleid voorgelegd. Hoewel de Kadernota niet door de raad als zodanig is vastgesteld zijn de verschillende posten wel in de concept-begroting opgenomen om betrokken te kunnen worden in de integrale afweging.

In de verdere opstelling van de begroting is nog een aanvullend aantal zaken geconstateerd waarvan wij het wenselijk achten dit in de besluitvorming over de begroting voor 2016 e.v. te betrekken. Het betreft de navolgende zaken:

Tabel 3 Aanvullend nieuw beleid 2016-2019

(bedragen x € 1)

(+ = voordeel;- = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Aangescherpt meerjarenbeeld (tabel 2)	-617.867	-905.467	-1.320.269	-1.473.286
<u>Programma 2 : Meedoen in Wassenaar</u>				
Sociaal juridische ondersteuning kwetsbare inwoners	-20.000	-20.000	0	0
Idem dekking ten laste reserve uitvoering sociaal domein	20.000	20.000	0	0
innovatie op gebied van preventie en bevordering vrijwillige inzet en burgerkracht	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
Alternatieve invulling professionele alarmopvolging	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
VVE/peuterspeelzaalwerk	-45.000	-65.000	0	0
<u>Programma 3: Wassenaar ontwikkelt</u>				
Lobbytraject tegen windmolens	-20.000	0	0	0
Uitvoering economische visie	-10.000	0	0	0
Verbinding economie en toerisme	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Opstelling Strandnota	-9.000	0	0	0
<u>Programma 4: Wassenaar leefbaar</u>				
Diverse verkeersprojecten/-investeringen	-680.000	0	0	0
Idem dekking ten laste reserve onderhoud beheer openbare ruimte	680.000	0	0	0
Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing	-250.000			
Begrotingssaldo voor dekking	- 1.066.867	-1.085.467	-1.435.269	-1.588.286

Al het nieuw beleid (zo ook het in de Kadernota opgenomen nieuwe beleid) wordt in de programmatoelichtingen van het programmaplan toegelicht onder de maatregelen.

Aan niet alle genoemde zaken is een budgettair effect verbonden. Dit komt omdat voor die zaken een alternatieve dekking ten laste van de reserves wordt voorgesteld. Hiervoor wordt verwezen naar het dekkingsvoorstel.

Investeringsvoornemens 2016

In 2016 zal een aantal separate voorstellen aan de raad worden voorgelegd waarin uit te voeren werkzaamheden/investeringen worden benoemd. Omdat de precieze omvang afhankelijk is van keuzes door de raad zijn deze nog niet verwerkt in de begroting. De hierna genoemde bedragen zijn indicatief.

- Vervangingsinvestering duurzaam groen (€ 1,6 mln.)
- Sportaccommodaties (afhankelijk van de besluitvorming Sportnota)
- Renovatie/achterstallig onderhoud cultureel centrum Warenar (€ 2,5 mln.)
- Renovatie binnenkant raadhuis De Paauw (p.m.)
- Verhuizing Centrum Jeugd en Gezin (p.m.)
- Meerjarenonderhoudsplan buitenbeelden (p.m.)
- Klimaatagenda (afhankelijk van de besluitvorming door de raad)

Vermogenspositie

Doel van deze paragraaf is om inzicht te geven in de vermogenspositie van de gemeente. Op basis van de verschillende vermogensbestanddelen kan een oordeel worden gegeven over de vermogenspositie.

Balans

De balans geeft een overzicht van alle bezittingen en schulden, onderverdeeld in de verschillende vermogensbestanddelen. Hieronder komen de belangrijkste onderdelen aan de orde. Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat het een prognose betreft. Met het oog op de verplichting een aantal financiële kengetallen te presenteren in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is de opstelling van een begrotingsbalans noodzakelijk.

Tabel 4 Geprognosticeerde balans 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

Boekwaarden per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
ACTIVA					
Materiële vaste activa					
Volgens staat C	40.153	38.199	35.905	33.869	31.699
Financiële vaste activa					
langlopende uitzettingen	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
langlopende leningen u/g deelnemingen	4.676	4.676	4.676	4.676	4.676
	455	455	455	455	455
Voorraden					
Bouwgrondexploitaties	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar					
vorderingen openbare lichamen	3.161	3.161	3.161	3.161	3.161
Rek Courant met Rijk	7.641	7.204	7.194	7.029	7.029
Rek Courant niet financieel	184	184	184	184	184
Overig	4.315	4.315	4.315	4.315	4.315
Liquide middelen					
	40	40	40	40	40
Overlopende activa					
	2.461	2.461	2.461	2.461	2.461
Financieringssaldo					
	0	199	1.326	2.685	3.961
Totaal activa	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
PASSIVA					
Eigen Vermogen					
Algemene reserves	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107
Bestemmingsreserves	23.722	21.636	20.560	19.771	18.995
Vreemd Vermogen					
Voorzieningen	10.324	10.208	10.097	10.034	9.906
Vaste geldleningen					
	581	591	601	611	621
Kortlopende schulden < 1 jaar					
	3.523	3.523	3.523	3.523	3.523
Overlopende passiva					
	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828
Totaal passiva	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980

Toelichting op de prognose balans

Activa (bezittingen)

- o De bezittingen bestaan uit materiële en financiële bezittingen (activa). De materiële bezittingen zijn actuele boekwaarden van de investeringen in economische en maatschappelijk nut. De terugloop in de bedragen wordt veroorzaakt door de jaarlijkse afschrijvingen waardoor de boekwaarden dalen.

- o De financiële activa zijn (kort- en langlopende) geldleningen die door de gemeente zijn verstrekt.
- o De voorraden zijn de boekwaarden van de verschillende grondexploitatieplannen.
- o Als sluitpost is een bedrag als financieringssaldo opgenomen. Dit is het saldo van kortlopende vorderingen en schulden, liquide middelen, debiteuren, crediteuren en overige nog te betalen en te ontvangen bedragen.

Passiva (eigen en vreemd vermogen)

- o Het eigen en vreemd vermogen vallen onder de passiva. Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserves en de bestemmingsreserves. Het vreemd vermogen bestaat uit de voorzieningen en de schulden van de gemeente (aangetrokken kortlopende en langlopende geldleningen).

Toelichting op het begrip vermogenspositie (robuustheid)

De vermogenspositie wordt bepaald door de bezittingen en schulden van de gemeente te salderen. Een hoog bedrag aan schulden betekent dat de bezittingen met vreemd vermogen zijn gefinancierd.

De vermogenspositie wordt toegelicht door in te gaan op het eigen vermogen (reserves) en het vreemd vermogen (voorzieningen en schulden).

Eigen vermogen (reserves)

Hierna wordt ingegaan op de reservepositie (op hoofdlijnen) en de ontwikkeling hiervan in de periode 2016 – 2019. In het overzicht zijn twee soorten reserves onderscheiden: de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve heeft geen vastgestelde bestemming. Het is het vrij besteedbare deel van de reserves. De bestemmingsreserves hebben een door de raad vastgesteld doel en kunnen voor dat doel worden aangewend. Het doel kan door de raad worden gewijzigd.

N.B. Een bedrag van € 8,0 mln. van de algemene reserve is in de nota weerstandsvermogen en risicobeheersing bestemd als minimaal aan te houden weerstandsvermogen.

Het totale eigen vermogen daalt in de periode 2016 – 2019 met € 4,7 mln. Deze afname vindt plaats op de bestemmingsreserves.

Tabel 5 Stand van de reserves 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
Algemene reserve					
- Vrij besteedbaar deel	29.107	29.107	29.107	29.107	29.107
- Weerstandsvermogen	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Totaal algemene reserve	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107
Totaal bestemmingsreserves	23.723	21.636	20.560	19.771	18.995
Totaal reserves (eigen vermogen)	60.830	58.743	57.667	56.878	56.102

Navolgende tabel geeft weer welke mutaties in de reservepositie zijn verwerkt in de voorliggende begroting. Tevens wordt duidelijk welke mutaties structureel zijn.

Tabel 6 Mutaties van de reserves 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

Programma	Mutatie	Reserve	2016	2017	2018	2019
Goed bestuur en goede dienstverlening	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		0	0	0	0
Meedoen in Wassenaar	Onttrekking	Reserve uitvoering sociaal domein	20	20		
		Reserve implementatie sociaal domein	297	68		
		Reserve lagere kapitaallasten RLW	50	50	50	50
		Reserve Kapitaallasten zwembad	699	689	671	657
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		1.066	827	721	707
Wassenaar ontwikkelt	Onttrekking	Reserve kapitaallasten parkeerkelder	68	68	68	68
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		68	68	68	68
Wassenaar leefbaar	Onttrekking	Reserve kostendekkendheid omgevingsvergunning	272	181		
		Reserve Onderhoud beheer openbare ruimte	680			
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		952	181	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		0	0	0	0
Mutatie totale reservepositie: onttrekking (+) / storting (-)			2.086	1.077	789	775

Voor een toelichting van de mutaties wordt verwezen naar de financiële begroting en de toelichtingen bij de betreffende productgroepen in het programmaplan.

o Vreemd vermogen (voorzieningen)

De stand van de voorzieningen bedraagt per 1 januari 2016 afgerond € 10.324.000 en daalt tot € 9.906.000 per 31 december 2019. De mutaties vinden plaats door geraamde aanwendungen in het kader van het onderhoud van gemeentelijke accommodaties, wegen, riolering. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

o Vaste geldleningen en kortlopende schulden

De schulden van de gemeente kunnen bestaan uit langlopende en kortlopende geldleningen. Wassenaar heeft een positief financieringssaldo en draagt uit het verleden geen andere vaste schulden met zich mee dan de belegde spaarpremies van de spaarhypotheken van ambtenaren. Kortlopende leningen zijn er niet. Mede gelet op de positieve financieringsvooruitzichten wordt er van uitgegaan dat er geen financiering zal moeten aangetrokken.

Tabel 7 Verloop vaste geldleningen 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
Vaste geldleningen	581	591	601	611	621

Vermogenspositie: "Hoe staan we ervoor?"

Voor de berekening van de ratio's is gebruik gemaakt van de factsheet Financiële Ruimte en Schuldpositie van de VNG (september 2013).

Hoe hoog is het bezit belast met schuld?

De debt-ratio zegt welk aandeel van het gemeentebezit is belast met schulden. Het bezit staat aan de linkerzijde van de balans. De financiering van het gemeentebezit staat aan de rechterzijde van de balans. De debt-ratio reken je uit door de som van de langlopende schulden, de kortlopende schulden en overlopende passiva op de rechterzijde van de balans te delen door het balanstotaal en dit verhoudingsgetal uit te drukken in procenten.

$$\text{Debt-ratio} = \frac{\text{onderhandse leningen} + \text{overige vaste schuld} + \text{overlopende passiva}}{\text{balanstotaal}}$$

Tabel 8 Debt-ratio 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
lang en kortlopende schulden	4.104	4.114	4.124	4.134	4.144
overlopende passiva	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828
totaal	6.932	6.942	6.952	6.962	6.972
balanstotaal	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
debt ratio	9%	9%	9%	9%	10%

Bij de interpretatie van deze uitkomst dient men zich te realiseren dat 90% van de score wordt veroorzaakt door de inschatting van tijdelijke posten in de administratie per 31 december. Te denken valt aan posten als vooruit ontvangen voorschotbedragen en crediteuren. Gecorrigeerd voor deze posten resteren alleen de in het kader van de gemeentehypotheeken belegde spaarpremies.

Tabel 9 Solvabiliteitsratio 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	60.829	58.743	57.667	56.878	56.102
Totaal vermogen	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
Solvabiliteitsratio	78%	77%	77%	77%	77%

Naast de debt-ratio kan ook de solvabiliteitsratio voor een dergelijk oordeel gebruikt worden. De solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer van het eigen vermogen als onderdeel van het totale vermogen. Wassenaar heeft ruim 3/4 van de balans met eigen vermogen gefinancierd.

Hoe zwaar drukt de schuld op de begroting?

De netto schuld wordt berekend door de som van de onderhandse leningen, overige vaste schuld, kortlopende schuld en overlopende passiva te nemen en daar de langlopende uitzettingen, kortlopende (debiteuren)vorderingen en uitzettingen, liquide middelen en overlopende activa af te trekken. In formulevorm ziet de netto schuld er als volgt uit:

$$\text{Netto schuldquote} = \frac{\text{netto schuld}}{\text{totale baten (voor bestemming) van de exploitatie}}$$

Tabel 10 Netto-schuldquote 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
lang en kortlopende schulden	4.104	4.114	4.124	4.134	4.144
overlopende passiva	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828
A bruto schuld	6.932	6.942	6.952	6.962	6.972
B langlopende uitzettingen, liq.middelen en overlopende activa incl. fin.saldo	37.477	37.239	38.356	39.550	40.826
C netto schuld (A - B)	-30.545	-30.297	-31.404	-32.588	-33.854
D totaal inkomsten	56.945	55.961	55.525	54.844	54.530
E netto schuld quote (C/D x 100)	-54%	-54%	-57%	-59%	-62%

Als de netto schuld wordt gedeeld door de totale inkomsten (voor bestemming reserves), is het resultaat de netto schuld als aandeel van de exploitatie (inkomsten). Dit kengetal wordt ook wel de netto schuldquote genoemd. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. Bij een netto schuldquote hoger dan 130 springt het licht voor een gemeente bij wijze van spreken op rood. De gemeente heeft dan een zeer hoge schuld. Dit plafond is vergelijkbaar met het Europese schuldplafond van 60% BBP dat geldt voor landen. Bij een netto schuldquote hoger dan 130 moet de schuld worden afgebouwd. Al bij een lager percentage tussen de 100 en 130 is voorzichtigheid geboden en staat het licht voor de gemeente op oranje. Conclusie is dat vorenstaande niet geldt voor Wassenaar. Wassenaar heeft een verwaarloosbare schuldpositie en heeft een positief financieringssaldo. Reden waarom de reeks met de netto schuldquote een minteken laat zien. Dit is in dit geval gunstig (weinig tot geen schuld ten opzichte van de inkomsten).

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is in artikel 11 van het BBV als volgt gedefinieerd: "De relatie tussen

- A. de **weerstandscapaciteit**, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken, en
- B. alle **risico's** waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie".

Het weerstandsvermogen bestaat dus uit de relatie tussen enerzijds de aanwezige weerstandscapaciteit en anderzijds de aanwezige risico's die niet zijn afgedekt door voorzieningen of afgesloten verzekeringen.

De reserve (vermogen) als buffer voor tegenvallers

De beschikbare algemene reserve maakt het mogelijk om risico's op verliezen door calamiteiten en andere eenmalige financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit direct van invloed is op het voorzieningenniveau van de gemeente. Bij de gemeente Wassenaar wordt er een algemene reserve van minimaal € 8,0 mln. als minimale weerstandsreserve aangehouden. Begin 2016 bedraagt het beschikbare weerstandsvermogen € 37,2 mln. en bestaat het uit de volgende onderdelen:

Algemene reserve (vrij besteedbaar deel)	€ 29.107
Reserve weerstandsvermogen	€ 8.000
Begrotingspost onvoorzien	€ <u>50</u>
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 37.157

Uit de inventarisatie gedaan in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing blijkt dat de benodigde weerstandscapaciteit € 2,7 mln. bedraagt. De ratio tussen benodigd en beschikbaar is daarmee 13,7 waaruit geconcludeerd kan worden dat de weerstandscapaciteit uitstekend is. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

- o De post overlopend passiva geeft nog te betalen bedragen weer en vooruit ontvangen bedragen.

Dekkingsvoorstel om de meerjarenramingen sluitend te maken

Het actuele meerjarenbeeld voor Wassenaar is negatief, het nadeel van € 1.066.867 (inclusief nieuw beleid) in 2016 loopt op naar een nadeel van € 1.588.286 in 2019. Zie tabel 3. Dit is de uitgangspositie bij het maken van de begroting.

Vermogenspositie

De vermogenspositie is heel goed te noemen en hiermee bevinden we ons in een unieke situatie. Het onderzoek Houdbare gemeentefinanciën van de Rekenkamercommissie onderstreept deze conclusie in haar rapport.

Ondanks de goede vermogenspositie is er geen sprake van een reëel begrotingsevenwicht. Oorzaak hiervan is onder andere de voor Wassenaar sterker dan gemiddelde terugloop van de algemene uitkering. Samen met de OZB opbrengsten is deze inkomst het middel om het voorzieningen niveau van de gemeente op peil te houden.

Onderzoek

Om te komen tot een evenwicht in de begroting zijn een aantal zaken onderzocht.

1. De hoogte van de lasten en baten van de gemeente Wassenaar benchmarken met andere vergelijkbare gemeenten om zo uitgaven te verminderen of inkomsten te verhogen;
2. Drie keer incidenteel op rij is structureel;
3. Nieuw voor oud;
4. Dotaties aan voorzieningen kritisch bezien;
5. Subsidies verminderen;
6. Instellen van een innovatiereserve;
7. Verkoop vastgoed en grond;
8. Inzetten algemene reserve (vrije ruimte) om ruimte in de begroting te creëren.

Ad 1. Vergelijken met andere gemeenten

In de programmabegroting 2014 zijn een tweetal bezuinigingsscenario's gepresenteerd om de begroting in de toekomst sluitend te maken aangezien de tekorten in het meerjarenbeeld opliepen. Om het begrotingsevenwicht te herstellen is een beperking van de lasten dan wel een verhoging van de inkomsten noodzakelijk.

Om mogelijke bezuinigingsmaatregelen te ontdekken kan kijken naar de prestaties van andere gemeenten een hulpmiddel zijn. In de begroting 2014 is er een vergelijking gemaakt tussen de begroting 2013 van Wassenaar met de begrotingen 2013 van andere gemeenten. De basis hiervoor was de begrotingsanalyse die het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitbrengt op basis van de vastgestelde gemeentebegrotingen. Dit resulteerde in een overzicht, waarin alle significante verschillen waren opgenomen. Ter voorbereiding op de begroting 2016 en verder is opnieuw dit vergelijk gemaakt. En zijn de cijfers van de begroting 2015 vergeleken met die van andere gemeenten.

Voorbehoud rondom het sociale domein

Met ingang van 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor jeugdzorg, werk en inkomen en zorg aan langdurig zieken en ouderen. Als gevolg van deze wijziging is niet alleen de totale geldstroom drastisch gewijzigd, maar ook de functionele indeling van de gemeentelijke begroting. Het is op dit moment onzeker / onduidelijk of de andere gemeenten al deze wijzigingen in hun begroting en in hun indeling hebben verwerkt. Derhalve is het sociale domein niet mee genomen in de analyse.

In het overzicht zijn **significante** afwijkingen opgenomen. Significante wil zeggen een minimale afwijking groter dan € 5 per inwoner ten opzichte van andere gemeenten. Dat is ook een norm die het ministerie hanteert.

De vergelijking is gemaakt vanuit verschillende invalshoeken om een breder perspectief te krijgen. De begrotingscijfers van Wassenaar zijn afgezet tegen:

- Een groep van vergelijkbare gemeenten qua inwoneraantal en sociale structuur (Oegstgeest, Oud-Beijerland, Heemstede, Leiderdorp, Lisse, Teylingen, Waddinxveen en Voorschoten)
- Alle gemeenten met een goede sociale structuur en weinig centrumfunctie (de groep waar Wassenaar in valt)
- Alle gemeenten met een inwoneraantal tussen 20.000 en 50.000.
- Alle Zuid-Hollandse gemeenten.

De aanvankelijk puur cijfermatige analyse is nader (voor zover mogelijk) inhoudelijk onderzocht. Nader onderzoek of, en zo ja in hoeverre en op welke termijn de lasten daadwerkelijk zouden kunnen worden beïnvloed is uitgevoerd.

Waar wijkt Wassenaar af?

In de kolom 1 is de functie aangegeven die het betreft. De functies stemmen overeen met de indeling in het besluit begroten en verantwoorden (BBV) en zijn voor alle gemeenten gelijk. Dit maakt het mogelijk om te benchmarken. In kolom 2 staat een korte omschrijving van de baten en lasten die volgens het BBV onder de functie moeten worden verantwoord. Kolom 3 geeft een beeld van de geconstateerde afwijkingen. Het te onderzoeken besparingspotentieel is weergegeven in kolom 4. De gegevens zijn gebaseerd op de gemeentebegrotingen van 2015.

Tabel 11 Beoordeling/duiding geconstateerde benchmark-uitkomsten (bedragen x € 1)

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
Functie 002 Bestuursondersteuning college burgemeester en wethouders	Tot deze functie behoren met name de baten en lasten van het ambtelijk apparaat, dat het college van burgemeester en wethouders bij de uitoefening van hun algemeen bestuurlijke taken direct ter zijde staat.	Wassenaar € 171. Vergeleken gemeenten € 99 per inwoner lager	37%
Uitkomst onderzoek: Het verschil wordt veroorzaakt door de toerekening van uren van staffuncties (overhead). Dit zijn naast uren die ingezet worden voor bestuursondersteuning zoals secretariaten/kabinet en communicatie ook de uren van de concernstaf en overhead in de lijnafdelingen die werken ten dienste van het bestuur. Deze overschrijding zal dan ook gezien moeten worden in samenhang met andere kostendragers (die gezien de grote urenrekening op deze kostendrager navenant lager zullen zijn). In de toekomst zal gekeken worden naar een betere kostentoerekening op de producten. Naar aanleiding van de formatiebenchmark is een verdiepend onderzoek op het onderdeel bestuursondersteuning gestart (een klein onderdeel van de hier toegeschreven kosten). Naar aanleiding van de uitkomsten zou dit ook kunnen leiden tot een andere toerekening als het gaat om het formatie-onderdeel bestuursondersteuning specifiek. Vooruitlopend op de uitkomsten over de toerekening van loonkosten stellen we voor om € 50.000 aan advies- en onderzoekskosten af te ramen.			

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
Functie 003 burgerzaken	burgerlijke stand en bevolkingsregister, afgifte van rijbewijzen en reisdocumenten, verkiezingen en referenda, straatnaamgeving en kadastrale informatie.	Wassenaar € 72 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 32 per inwoner lager	78%
	<p>Uitkomst onderzoek:</p> <p>In de gemeente Wassenaar wordt gewerkt volgens de beginselen van één loket gedachte. Het Klant Contact Centrum (KCC) is het eerste aanspreekpunt voor alle burgers, bedrijven en instellingen.</p> <p>In het KCC worden alle burgerzaken producten aangeboden maar ook parkeerkaarten en –parkeerplaatsen voor gehandicapten en diverse ontheffingen. Ook zaken als meldingen openbare ruimte verlopen via het KCC.</p> <p>Het KCC van de gemeente Wassenaar heeft ook een belangrijke rol gekregen in het Wabo-proces: de ontvangst, registratie, publicatie van omgevingsvergunningen (Wabo) vindt in het KCC plaats, algemene informatie over aanvragen omgevingsvergunningen en de bestemmingsplannen wordt ook in het KCC gegeven, eveneens het printen van bouwtekeningen uit het bouwarchief en het afhandelen van enkelvoudige vergunningen voor het kappen van een boom.</p> <p>Voor het verrichten van deze vele taken is formatie uit de vakafdelingen overgeheveld naar het KCC. Hierdoor zijn de netto lasten voor Burgerzaken (KCC) in de begroting van Wassenaar (2015) aanzienlijk hoger ten opzichte van de netto lasten in de begroting van andere gemeenten uit de selectiegroep of de regio. De lasten op dit product bestaan voornamelijk uit toegerekende uren. € 38.000 aan materiële lasten kan worden afgeraamd.</p>		
Functie 120 brandweer en rampenbestrijding.	brandweer, handhaving, brandveiligheid en brandkranen, crisisbeheersing en rampenbestrijding	Wassenaar € 85 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 23 per inwoner lager	37%
	<p>Uitkomst onderzoek:</p> <p>Wassenaar heeft altijd een grote beroepskern van de brandweer gehad met op het laatst 8 beroepsbrandweerlieden. Dit was nodig omdat de vrijwilligers bijna allemaal buiten het dorp werkten en anders overdag geen ploeg bij elkaar te krijgen was voor het uitrukken van de eerste tankautospuiter. De meeste vergelijkbare gemeenten werken alleen met een beroepscommandant en eventueel een beroepsmonteur voor het onderhoud. De bijdrage aan de veiligheidsregio is in 2015 ten opzichte van 2012 (peildatum benchmark) met € 425.000 verlaagd i.v.m. een gewijzigde kostenverdeelsleutel na de regionalisering van de brandweer.</p> <p>Wassenaar heeft altijd veel kostbaar materieel gehad, zoals een eigen ladderwagen i.v.m. hoogbouw en een eigen hulpverleningsvoertuig i.v.m. aanwezigheid van de Rijksstraatweg. Ook is één van de tankautosputten uitgerust als terreinvoertuig i.v.m. het uitgebreide duinterrein en de daarin voorkomende duinbranden.</p> <p>Sluiting van de kazerne aan de Johan de Wittstraat kan besparingen opleveren. Dit is een politieke keuze.</p>		

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
Functie 140 openbare orde en veiligheid	stadswachten, criminaliteitspreventie, ruiming of opsporing explosieven, reddingsbrigade, MKZ en BSE, dierenbescherming, bureau Halt, gevonden voorwerpen en strandvonderij	Wassenaar € 50 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 28 per inwoner lager.	130%
	<p>Uitkomst onderzoek: In 2012 zit bij Integrale veiligheid een éénmalige post van € 154.000 voor explosieven. Deze post is hier wel begroot als uitgave maar de inkomsten van het Rijk (vergoedingsregeling voor € 146.000) is ontvangen in 2011 zodat die in 2012 niet zichtbaar is.</p> <p>Wassenaar bekostigt als kustgemeente een Reddingbrigade waarvoor € 82.974 op de begroting staat bij Integrale veiligheid. Bij de referentiegemeenten speelt dit niet.</p> <p>De kosten van Toezicht (bouwen, milieu en openbare ruimte) en Handhaving bestaan bijna volledig uit uren.</p> <p>Wassenaar beschikt over 3½ inspecteur openbare ruimte (BOA's) die in de gemeenten van de Selectiegroep mogelijk niet aanwezig zijn en waar deze taken niet dan wel (deels) door de politie worden ingevuld. Wassenaar hecht aan het hebben van eigen BOA's voor toezicht op de blauwe zone en parkeren, op gebruik openbare ruimte, het strand en in de buitenplaatsen, evenementen, ontruiming, reiniging en markt.</p> <p>Met Handhaving milieu, bouw en bijzondere wetten was ongeveer 2 fte juridisch medewerker gemoeid ((€ 187.611)). Ook hier heeft het aantal uren te maken met het grote aantal bouwvergunningen en de daarmee samenhangende handhavingzaken en klachten. Wij vermoeden dat deze handhavingjuristen bij de referentiegemeenten elders op de begroting staan.</p>		
Functie 441 huisvesting bijzonder. voortgezet onderwijs	schoolgebouwen bijzonder voortgezet onderwijs	Wassenaar € 36 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 17 per inwoner lager.	89%
	<p>Uitkomst onderzoek: In Wassenaar zijn twee scholen voor voortgezet onderwijs waarvan nieuwbouw en uitbreiding door de gemeente wordt bekostigd. Dat is redelijk uniek voor een kleine gemeente en verklaart de hogere uitgaven voor deze post.</p>		
Functie 560 openbaar groen en openlucht-recreatie.	openbaar groen, plantsoenen, parken, openlucht-recreatie, gemeentelijke recreatievoorzieningen, recreatiestranden, vrijetijdsbesteding in de openlucht, bevordering toerisme, volksfeesten	Wassenaar € 90 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 14 per inwoner lager.	18%

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
	<p>Uitkomst onderzoek: De gemeente Wassenaar is 62,5 km² groot met tienduizend bomen en lommerrijke wegen maar ook landgoederen en parken in eigen beheer. Het groen staat dan ook hoog in het vaandel en jarenlang heeft Wassenaar zich geprofileerd als de groene oase van de Randstad. Met een mix van eigen personeel en ingehuurde aannemers worden de beheer- en onderhoudsactiviteiten op het gebied van groen en openluchtrecreatie uitgevoerd. Een totaal saldo van € 2,41 mln. op deze functie, geeft een afwijking van circa € 340.000 als hogere uitgave dan de vergeleken gemeenten. Niet duidelijk is hoe groen deze gemeenten zijn. Duidelijk is wel dat we de afgelopen jaren in het onderhoudsniveau van het groen teruggegaan zijn tot onder het basisniveau. Recente politieke discussies in de gemeenteraad over het onderhoud van het groen geven aan dat men groen nog steeds zeer belangrijk wordt gevonden en eigenlijk het onderhoudsniveau op een basisniveau wil brengen. Een verlaging van de kosten naar circa € 2,1 mln. zal betekenen dat vooral in het dagelijks onderhoud gesnoeid moet worden en dat zal gevolgen hebben voor het onderhoudsniveau.</p>		
Functie 721 afvalverwijdering en -verwerking	Vuilophaal en vervoer, reinigingsdienst, vuilverwerking, vuilverbranding	Wassenaar € 161 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 78 per inwoner lager.	93%
	<p>Uitkomst onderzoek: In Wassenaar wordt het afval wekelijks opgehaald. Deze wekelijkse inzameling in plaats van alternerend ophalen van afval brengt hogere kosten met zich mee. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de wekelijkse inzet van voertuigen en medewerkers voor inzameling van zowel restafval als GFT. Meerkosten worden indicatief geschat op € 1 mln. Voor een kleiner deel doordat het hogere service niveau de inwoners minder verleidt om het afval meer te scheiden. Een inschatting is dat dat om circa € 50.000 zou gaan. De verwerkingskosten van afval lagen in 2015 vanwege oude contracten hoger en op een totaal van circa 7.000 ton, loopt dat op naar circa € 350.000. M.i.v. 2016 zijn de lagere verwerkingskosten al verwerkt in de gemeentelijke ramingen. Daarnaast speelt dat in Wassenaar per inwoners meer afval aangeboden wordt dan in andere gemeenten. Mogelijk komt dit door de bevolkingsopbouw met een gemiddeld hoger te besteden bedrag met een groter consumptief gedrag. Ook het aanbod aan GFT ligt met 4.000 ton circa 60% hoger dan bij andere gemeenten, de meerkosten daarvan worden geraamd op circa € 60.000. Het mogelijk door op alternerende inzameling over te gaan te realiseren besparingspotentieel bedraagt daarmee ca. € 1,1 mln.</p>		
Functie 723 Milieubeheer	RUD, ongediertebestrijding, bescherming en de sanering van de kwaliteit van de bodem en atmosfeer	Wassenaar € 35 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 8 per inwoner lager.	28%
	<p>Uitkomst onderzoek: In 2015 zijn eenmalige investeringen geboekt op deze functie. Het betrof laadpalen voor elektrische auto's, lobby en onderzoek vanwege de windmolens, uitvoeringskosten vanwege het energieakkoord en het bodeminformatiesysteem. Met een totale omvang van circa € 100.000. Met de dotatie aan de voorziening Sanering Kloosterland voor een bedrag van € 96.000 is het verschil van circa € 2 ton met vergelijkbare gemeenten verklaard. Van een resterend besparingspotentieel is daarmee geen sprake.</p>		

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
Functie 732 baten begraafplaats rechten	opbrengst begraafplaatsrechten	Wassenaar <i>baten</i> € 2 per inwoner. Vergeleken gemeenten <i>baten</i> € 7 per inwoner hoger.	140%
	Uitkomst onderzoek: De exploitatiekosten voor onderhoud groen en grafvelden, alle verrichtingen rondom lijkbezorging en auladiensten worden voor 65% gedekt uit de opbrengsten van begraaf- en begraafplaatsrechten. De begraafplaats Persijnhof is dus niet kostendekkend. Juridisch is vastgelegd dat de gemeente verantwoordelijk is voor het eeuwig durend onderhoud aan het Joodse deel van Persijnhof. Hierdoor is een kostendekkende exploitatie op korte termijn niet mogelijk. Om extra inkomsten te generen worden de tarieven voor 2016 wel verhoogd met de inflatiecorrectie van 1,2%. Het eventueel ophogen van de begraafplaatsrechten zal financieel gezien pas na enkele jaren een effect hebben.		

Bovenstaande tabel geeft te zien dat er van het aanvankelijk verwachte cijfermatige besparingspotentieel slechts beperkte bezuinigingsmogelijkheden resteren. Om deze besparingen te kunnen realiseren zijn in voorkomende gevallen beleidswijzigingen noodzakelijk (bijvoorbeeld alternerende afvalinzameling).

Ad 2. Drie keer incidenteel op rij is structureel

Een nieuwe beleidslijn is dat indien drie jaar op rij sprake is van een onderuitputting op een specifiek budget, deze gezien wordt als structureel en in de nieuwe ramingen kan worden gecorrigeerd. Naar aanleiding van de jaarrekening 2014 en na analyse van voorgaande jaarrekeningen, heeft nader onderzoek plaatsgevonden om het daaruit voortkomende vermoeden van structurele onderuitputting op bepaalde budgetten eventueel te kunnen vertalen in een (neerwaartse) aanpassing van de ramingen met ingang van 2016.

Tabel 12 Uitkomsten onderuitputting 2012 - 2014 (bedragen x € 1)

Structurele onderuitputting 2012 -2014	
Programma 1	
Communicatie en voorlichting	21.170
Burgerjaarverslag	2.450
Programma 3	
Budget monumenten	5.000
Budget bestemmingsplannen	5.000
Programma 4	
Vervanging en onderhoud brandkranen	30.000
Uitvoering parkeren gehandicapten	10.000
M.i.v. 2016 af te ramen onderuitputting	73.620

Uit de analyse (van de jaren 2012 t/m 2014) is gebleken dat op programmaniveau op hoofdlijnen *cijfermatig* sprake is van onderuitputting. Die constatering blijkt evenwel grotendeels toe te schrijven aan incidentele zaken. Daarnaast zijn de bevindingen van eerdere schoonschip-operaties reeds verwerkt in de ramingen van de begroting 2015. De in de ramingen voor 2016 achterblijvende ruimte is daarmee beperkt gebleken. Ook de grote decentralisatie-operatie maakt de vergelijking lastig en hoewel op het bijbehorende programma Meedoen in Wassenaar in het

verleden onderuitputtingen zijn gerealiseerd zijn deze uitkomsten voorzichtigheidshalve vooralsnog niet vertaald in neerwaartse budgetaanpassingen in 2016. Samenvattend kan geconcludeerd worden dat slechts in beperkte mate, nl. voor € 73.620 dekking uit hoofde van de in het verleden opgetreden onderuitputting kan worden ingeboekt.

Ad 3. Nieuw voor oud

Beleid is onderhevig aan veranderingen. Deze beleidslijn gaat ervan uit dat indien oud beleid wordt vervangen door nieuw beleid de gemeente Wassenaar de beleidslijn nieuw voor oud hanteert. Dit houdt in dat bij de aanvraag van nieuw beleid in eerste instantie dekking binnen het eigen domein moeten worden aangeleverd. Bijvoorbeeld indien er sprake is van nieuw beleid in het sociale domein, kan dit gefinancierd worden door middel van het afkomen of de afbouw van het budget van een ander product binnen ditzelfde domein. Dit dwingt om kritisch te kijken naar de effectiviteit van de diverse bestaande producten.

De € 100.000 subsidie aan Stichting Wassenaarse Zorgverlening voor de alarmopvolging komt met ingang van 2016 te vervallen. Om de alarmopvolging te kunnen garanderen wordt een alternatieve invulling gezocht. Deze alternatieve invulling en het nieuw beleid voor de innovatie op het gebied van preventie en bevordering van de vrijwillige inzet en burgerkracht worden uit deze vrijval gedekt.

Ad 4. Subsidies verminderen

De Wassenaarse samenleving kenmerkt zich door een breed vertakt en goed georganiseerd netwerk van verenigingen en instellingen die bijdragen aan een vitaal Wassenaar. Door onze opgave in het sociaal domein is een vitale lokale samenleving nodig en zijn deze instelling ook van belang in het kader van onze preventieve taken op het gebied van zorg, welzijn en ondersteuning. Verdere bezuiniging op deze budgetten is onwenselijk omdat dit een averechts effect kan hebben op onze curatieve budgetten voor zorg.

Ad 5. Dotaties aan voorzieningen kritisch bezien

In de jaarrekening over 2014 is geconstateerd dat de onderbouwing van de omvang van de voorzieningen niet volledig aansloot bij de bestaande onderhoudsplannen of dat de voor het werken met onderhoudsregalisatievoorzieningen benodigde schommelingen in de onderhouds-uitgaven in een aantal gevallen ontbrak.

Om de aansluiting tussen voorzieningen en onderhoudsplannen te kunnen maken worden de onderhoudsplannen, waarvan het saldo in de jaarrekening is afgeroomd, geactualiseerd. In afwachting van deze actualiseringen zijn de jaarlijkse toevoegingen aan de verschillende voorzieningen in de concept-begroting voor 2016 omgezet in ramingen voor daadwerkelijke onderhoudsuitgaven; met het vaststellen van de begroting wordt het college gemachtigd om voor die budgetten concrete uitgaven te doen.

Pas bij het actualiseren van de onderhoudsplannen zal duidelijk worden of en voor welke omvang de benodigde dotaties/toevoegingen aan de voorzieningen aangepast zullen moeten worden om het toekomstige onderhoud tegen het gewenste niveau te kunnen blijven uitvoeren. Pas dan zal ook duidelijk worden of hier nog eventueel sprake zal kunnen zijn van lastenvermindering. Daar de uitkomsten van de actualisaties in de eerste helft van 2016 bekend worden, kan in dit stadium uit hoofde van het kritisch doorlichten van de dotaties nog geen dekking worden ingeboekt.

Bij de actualisering van de onderhoudsplannen zullen ook de opstelling van een onderhoudsplan voor de buitenbeelden, het (achterstallig) buitenonderhoud van de schoolgebouwen en het openbaar groen worden betrokken. Deze zaken zijn als maatregelen/nieuw beleid in de programmatoelichtingen opgenomen.

Ad 6. Instellen van een innovatiereserve

De behandeling van de planning & control-documenten zijn vaak financieel gericht. In deze documenten is er minder aandacht over de wijze en de effectiviteit waarop de producten en het beleid tot stand zijn gekomen. Het streven van het college is weliswaar bezuinigen, maar dit te verwezenlijken door te vernieuwen. Kunnen de zaken niet slimmer, beter of bijvoorbeeld meer met de samenleving georganiseerd worden? Doen wij de juiste dingen goed, zonder al te veel risico en

op de meest logische manier? Soms vergt het onderzoeken van potentiële kostenbesparingen / kwaliteitsverbeteringen een voorfinanciering en mogelijk extra capaciteit.

Het voorstel is om in de toekomst een innovatiereserve in te stellen. Doel van deze reserve is het voorfinancieren van projecten die op termijn 'winstgevend' zijn, maar waarvoor vooraf wel een investering nodig is. Voorwaarde is wel dat het project op een later moment met een grote zekerheid exploitatievoordelen / besparingen oplevert. Mogelijke projecten worden via business cases aan de raad voorgelegd.

Ad 7. Verkoop vastgoed en grond

De gemeente heeft een groot aantal accommodaties in eigendom. Voor een aantal daarvan is geconcludeerd dat het niet langer noodzakelijk/gewenst de accommodatie in eigendom/beheer te houden.

Om de beheerskosten te beperken is het zaak om besluiten te nemen over de wijze waarop, en de voorwaarden waaronder de accommodaties worden afgestoten. Hiertoe heeft het college een plan van aanpak vastgesteld. Beoogd wordt om bij het afstoten van accommodaties een optimale opbrengst voor de gemeente te genereren, waarbij inhoudelijke doelstellingen van de gemeente integraal worden afgewogen tegen de financiële aspecten. De opbrengsten uit de verkoop van accommodaties zijn incidentele opbrengsten. Het kwantificeren van de meerjarige opbrengsten is lastig maar voorzichtigheidshalve wordt voor 2016 een aanvullende verkoopopbrengst geraamd van € 250.000.

Ad 8. Inzetten algemene reserve (vrije ruimte)

In het Gemeentelijk Toezichtskader voor 2014 van de toezichthouder i.c. de provincie Zuid-Holland, wordt het inzetten van middelen uit de algemene reserve ter verlichting van de exploitatie nadrukkelijk als dekkingsmogelijkheid genoemd.

Gedacht moet worden aan een uiteraard goed onderbouwde inzet van de vermogenspositie waarmee de exploitatie structureel ontlast kan worden. Bijv. door middel van het creëren van een reserve kapitaallasten waarmee de kapitaallasten gedekt kunnen worden van bestaande investeringen die vanuit het wenselijke gemeentelijke takenpakket wellicht niet helemaal tot de going-concern behoren. In het verleden zijn in Wassenaar andere investeringen die te bezien zijn als "plustaak" ook gerealiseerd met behulp van het instellen van een kapitaallasten reserve. Te denken valt aan de uitbreiding van het Rijnlands Lyceum Wassenaar en de parkeergarage in de Langstraat.

Een bestaande investering die hierbij direct in het oog springt is de huisvesting van het zwembad. Op zich is het in eigendom hebben van een gemeentelijke zwembadaccommodatie geen gemeentelijke (basis)taak en is het hiervoor structureel belasten van de gemeentelijke exploitatie een keuze. Het is de vraag of in de toekomst sprake zal zijn van vervanging indien de huidige accommodatie technisch en economisch afgeschreven zal zijn.

Bij het doorlichten van de begroting is naar voren gekomen dat de exploitatie door de kapitaallasten van het zwembad onevenredig zwaar wordt belast. De exploitatie kan structureel met afgerond maximaal € 700.000 verlicht worden indien een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad wordt ingesteld om gedurende de resterende afschrijvingstermijn van het zwembad (17 jaar), de jaarlijkse rente en afschrijvingen uit te dekken. De vrije ruimte van de algemene reserve zal hierdoor met maximaal € 9.473.000 afnemen.

In feite komt deze operatie neer op het alsnog ten laste brengen van het vermogen van de investering in het zwembad. Ten tijde van de aanleg van het zwembad bood de reservepositie van Wassenaar niet de hiervoor benodigde ruimte die het sinds de verkoop in 2009 van het gemeentelijk belang in Nuon Energy wel heeft.

Omdat de investering onder de wet- en regelgeving geactiveerd dient te worden (het is immers activa met economisch nut), kan deze optie alleen door het instellen van een bestemmingsreserve worden gerealiseerd.

Dekkingsvoorstel

Het college stelt voor om bovenstaande dekkingsmogelijkheden in te zetten. Dit resulteert in onderstaand overzicht.

Tabel 13 Dekkingsvoorstel begroting 2016 -2019

(bedragen x € 1)

(+ = voordeel; - = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Begrotingssaldo voor dekking (tabel 3)	-1.066.867	-1.085.467	-1.435.269	-1.588.286
Uitkomsten nader onderzoek Benchmark	88.000	88.000	88.000	88.000
3 x incidenteel = structureel	73.620	73.620	73.620	73.620
Nieuw voor oud	100.000	100.000	100.000	100.000
Vermindering subsidies	0	0	0	0
Doorlichten dotaties voorzieningen	0	0	0	0
Instellen innovatiereserve	0	0	0	0
Verkoop vastgoed en grond	250.000	0	0	0
Inzet vrije ruimte algemene reserve	699.332	689.191	670.957	656.770
Begrotingssaldo	144.085	-134.656	-502.692	-669.896
Saldo incidentele baten en lasten	105.560	-173.000	40.000	30.000
Structureel begrotingsresultaat	249.645	-307.656	-462.692	-639.896

Onder begrotingssaldo wordt verstaan het verschil tussen baten en lasten, ongeacht of deze structureel of incidenteel zijn.

Het structureel begrotingsresultaat is het begrotingssaldo ontdaan van incidentele baten en lasten. Dit resultaat wordt ook het wel het materieel resultaat genoemd. Het materieel in evenwicht zijn is een van de voorwaarden waaraan de provincie in haar toezichthoudende rol naar kijkt bij de beoordeling van de vorm van toezicht. Zowel het begrotingssaldo als het structurele begrotingsresultaat moeten tenminste in evenwicht zijn. In dat geval zal de provincie repressief toezicht verlenen.

Voor een overzicht van de incidentele lasten en baten per programma in meerjarenperspectief wordt verwezen naar tabel 69 van de Financiële begroting.

Programmaplan

P1 Goed bestuur en goede dienstverlening

Programma	Productgroep	Producten
Goed bestuur en goede dienstverlening	Algemeen bestuur Dagelijks bestuur Samenwerking Publiekszaken	Raad College B&W Externe communicatie en voorlichting Rechtsbescherming Planning & Control instrumenten Bestuurlijke samenwerking Publiekszaken Basisregistraties

Visie en maatschappelijke effecten

Vertrouwen in de raad en het college wordt erg belangrijk gevonden. Het afgelopen jaar is veel gewerkt aan het herstel van vertrouwen in de gemeenteraad en het college. Dit jaar wordt deze basis extra versterkt. Er zal het komende jaar nog meer gewerkt worden aan transparantie en burgerparticipatie en er wordt gezorgd voor een perfecte dienstverlening en versterking van draagvlak. Daarnaast vindt de gemeente het belangrijk burgers op tijd te informeren op transparante wijze.

Goed bestuur

Algemeen Bestuur

De intensivering van de gemeentelijke taken (onder andere door de decentralisaties) is goed merkbaar. Door de decentralisaties zijn meer zaken bij de gemeente komen te liggen. Hierin is al veel werk verzet, maar ook is er nog veel werk voor de boeg. Dit zorgt voor extra druk. De gemeente vindt het erg belangrijk om hierin zo goed mogelijk te functioneren en een goede kwaliteit van bestuur te leveren. Ook worden de effecten van besluiten van andere overheidsorganen, ontwikkelingen in de regio's waarin de gemeente Wassenaar opereert en ook op landelijk niveau en de snelheid waarmee ontwikkelingen elkaar opvolgen steeds meer merkbaar. Dit vergt veel van de gemeente. De wijze waarop Wassenaar wil functioneren in deze complexe omgeving zijn belangrijke aandachtspunten voor het bestuur, kwaliteit en transparantie zijn hierin erg belangrijk. In al deze complexiteit kan goed bestuur een enorme meerwaarde hebben.

Dagelijks Bestuur

Het college van Wassenaar is belast met het dagelijks bestuur van de gemeente. Dit omvat de voorbereiding en de uitvoering van de besluiten van de gemeenteraad en de uitvoering van de hogere regelgeving.

Door meer burgerparticipatie en een open transparante communicatie met zowel burgers als ook tussen colleges en raden wordt getracht te komen tot een cultuuromslag. Om de kernwaarde transparantie verder vorm te geven, maken wij zoveel mogelijk informatie tijdig openbaar. Wij proberen hierdoor het vertrouwen en draagvlak te versterken. Het wordt erg belangrijk gevonden om de inwoners van ons dorp op verschillende manieren te betrekken bij besluitvorming. Beleid moet zoveel mogelijk tot stand komen in samenspraak met burgers en hun vertegenwoordigers. Een van de instrumenten die we daarbij inzetten is het raadgevend referendum. In dit kader is er gekeken naar de wijze waarop inwoners in een zo vroeg mogelijk stadium van beleidsvorming input kunnen leveren, hierin zullen de mogelijkheden van social media worden mee genomen. Daarnaast zal burgerparticipatie opgenomen worden als onderdeel van raadsvoorstellen.

Bovenlokale en regionale samenwerking

Wassenaar blijft als zelfstandige gemeente intensief samenwerken met de gemeente Voorschoten in de gezamenlijke 'Werkorganisatie Duivenvoorde'. De samenwerking is erop gericht burgers, instellingen en bedrijven optimaal te bedienen. We monitoren dit zorgvuldig en rapporteren hierover aan de gemeenteraad. Ook wordt in 2016 een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. Op diverse beleidsthema's trekken Wassenaar en Voorschoten vanuit een gezamenlijk belang samen op, bij een aantal van deze thema's is ook de gemeente Leidschendam-Voorburg betrokken. Het gaat dan onder meer om de drie decentralisaties, de sociale dienst/Werk & Inkomen, het 'Pact van Duivenvoorde' en archeologie.

Als gevolg van de opheffing van de plusregio's per 1 januari 2015 wordt nu gewerkt aan de afbouw van het Stadsgewest in liquidatie.

Tegelijkertijd is het nieuwe samenwerkingsverband van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) volop bezig verdere uitwerking te geven aan de Strategische Bereikbaarheidsagenda en de Strategische Economische Agenda. In het samenwerkingsverband van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag wordt een juridische scheiding aangebracht tussen de Vervoersautoriteit en de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat. Dit is door Minister Plasterk geëist van de MRDH. Voor onderwerpen zoals ruimte, wonen en groen kunnen op ad hoc-basis bijeenkomsten door de MRDH georganiseerd worden als daaraan vanuit gemeenten de behoefte wordt geuit. Het vormen van strategische allianties met gemeenten in het Haaglandengebied en de Leidse regio kan kansen bieden om zaken opnieuw en op het meest ideale schaalniveau te organiseren. Wij participeren daarom actief in bestaande samenwerkingsverbanden waarin wij de belangen behartigen van Wassenaar in de regio.

Goede dienstverlening

Goede dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers is van groot belang en moet tijdig, duidelijk, klantgericht en toegankelijk zijn. We willen dat inwoners tevreden zijn met de dienstverlening van de gemeente.

Daarom zien we toe op de naleving van en verantwoording over de hiertoe ingestelde richtlijnen. Ook monitoren we zorgvuldig zodat we hieraan kunnen blijven voldoen en verdere verbeteringen kunnen realiseren.

We bieden de dienstverlening digitaal aan, tenzij persoonlijk contact een meerwaarde heeft of gewenst is. Het KCC blijft daarom fysiek bestaan. De komende jaren zal een verschuiving plaatsvinden naar digitale dienstverlening. Het uitgangspunt is 'digitaal waar het kan, persoonlijk waar nodig'.

Bijzondere aandacht gaat uit naar de dienstverlening aan onze inwoners die de Nederlandse taal niet machtig zijn.

Communicatie en participatie

Voor het college van B&W staat goed contact met de Wassenaarse bevolking en andere belanghebbenden op een prominente plaats. We kunnen niet vernieuwen, verbinden en vertrouwen zonder goed te communiceren. Dit gebeurt door bewoners in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken bij de plannen die van invloed zijn op hun leven of leefomgeving. Op deze wijze worden krachten in de Wassenaarse samenleving optimaal benut. Deze georganiseerde en gefaciliteerde interactie tussen overheid, inwoners en instellingen zal niet alleen een positief effect hebben op het proces en het eindresultaat, maar draagt ook bij aan de sociale ontwikkeling van en cohesie in het dorp. Burgerparticipatie is hierbij een sleutelbegrip.

Het initiatief voor beleid en uitvoering komt meer bij bewoners en ondernemers te liggen. Een goed voorbeeld hiervan is het samspraakproces rondom de herinrichting van het terrein van sportvereniging Blauw-Zwart. Als gemeente willen we hier ruimte voor geven, transparant zijn en het proces samen met de inwoners vormgeven en faciliteren.

Waar samspraak mogelijk is, passen we dit toe. Bij samspraak wisselen we ideeën uit met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, wijkplatforms en/of deskundigen. De vorm

en mate van samenspraak kan per project wisselen, waarbij duidelijke informatie, rolverdeling en goede communicatie belangrijke randvoorwaarden zijn voor succesvolle samenspraaktrajecten. De burgers, bedrijven en instellingen voelen zich op deze wijze meer betrokken bij de gemeente en het gemeentelijk beleid. En betrokken burgers leiden tot een betrokken samenleving, zoals is gebleken tijdens het brede interactieve beleidsproces van de Toekomstvisie Wassenaar 2025. Omvangrijke projecten waarin samenspraak in 2016 een belangrijke rol speelt, zijn de uitvoering van het Klimaatprogramma en de totstandkoming van de ruimtelijke structuurvisie 2015-2025. Ook bij het herinrichten van de Waalsdorperlaan en de herontwikkeling van de Generaal Winkelmanlaan wordt samenspraak georganiseerd en gefaciliteerd. Wassenaars ondernemerschap draagt bij aan de verdere versterking van onze lokale en regionale economie. Ons dorp heeft op dit gebied veel potentie, en de uitdaging is deze tot bloei te laten komen zonder de kenmerkende rust en ruimte aan te tasten.

Deregulering

De komende periode wordt een apart dereguleringsproject opgezet waarin bestaande regels en procedures op basis van een helder normenkader worden doorgelicht. Met name in de bouw- en welstandsregelgeving en de Algemene Plaatselijke Verordening zitten regels die niet meer van deze tijd zijn. Vereenvoudiging van regelgeving kan ons ook helpen de nieuwe zorgtaken beter uit te werken. Zo is het belangrijk dat naasten zorgtaken op zich kunnen nemen zonder belemmerende regels. Er komt een plan van aanpak met op welke onderdelen en met welke prioriteiten handen en voeten wordt gegeven aan deregulering.

Tabel 14 Lasten, baten en saldo van programma 1

(bedragen x € 1)

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-8.468.915	-8.747.915	-8.882.654	-8.878.980	-8.907.332	-8.878.804
Totaal baten	755.420	691.304	678.018	678.018	678.018	678.018
Saldo van baten en lasten programma	-7.713.495	-8.056.611	-8.204.636	-8.200.962	-8.229.314	-8.200.786
Beoogde mutaties reserves programma	0	73.739	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma	-7.713.495	-7.982.872	-8.204.636	-8.200.962	-8.229.314	-8.200.786

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De raad staat aan het hoofd van de gemeente en is in de eerste plaats het volksvertegenwoordigende orgaan. Aan de raad is als zodanig de regeling en het bestuur inzake de huishouding van de gemeente overgelaten. Dit doet de raad met behulp van door hem ingestelde organen, zoals het dagelijks bestuur van de raad, het presidium, raadscommissies, welke commissies de raad adviseren over aan de raad voorgelegde voorstellen, de agendacommissie, welke commissie de voorlopige agenda's van de commissies opstelt en raadswerkgroepen, die zijn ingesteld voor bepaalde taken die de raad van strategisch belang vindt.

De gemeenteraad vormt het algemeen bestuur van de gemeente. In dat kader heeft hij het budgetrecht en stelt als zodanig verordeningen en nieuw beleid (ontwikkelingsbeleid) vast, zowel op het gebied van autonomie als medebewind.

Daarnaast controleert de raad het college van burgemeester en wethouders (B&W), het dagelijks bestuur van de gemeente, zowel ten aanzien van de uitvoering van raadbesluiten als met betrekking tot de door de wetgever aan B&W toegekende medebewindstaken. In dat kader is de raad door de wetgever ook een nieuwe taak toebedeeld, de taak van toezichthouder. De raad moet daarbij toezien of het college zijn medebewindstaken naar behoren vervult.

Bij het invullen van de controlerende taak wordt de gemeenteraad daarnaast bijgestaan door de gezamenlijke Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg en de accountant belast met het onderzoek naar de jaarrekening.

Verder staan de raad instrumenten ten dienste zoals het vragenrecht, het recht van interpellatie en het raadsonderzoek.

De raadsleden ontvangen een vaste vergoeding voor hun raadslidmaatschap. Commissieleden, niet zijnde raadsleden, ontvangen een vergoeding per bijgewoonde commissievergadering.

Naast bovengenoemde taken is tot slot de raad ook nog de werkgever van de griffie. De invulling van dit werkgeverschap is door de raad belegd bij een daarvoor ingestelde bestuurscommissie.

Onderwerp

Scholing raads- en commissieleden

Doelstelling

Raads- en commissieleden de mogelijkheid bieden een opleiding/cursus te volgen die kan bijdragen aan het functioneren als raads- of commissielid.

Maatregel

De rechtspositie van politieke ambtsdragers is per 1 juli 2014 geharmoniseerd en gemoderniseerd. In de desbetreffende rechtspositiebesluiten zijn daartoe diverse kan-bepalingen omgezet in dwingend rechterlijke bepalingen die voor alle gemeenten gelden, onder andere een opleidingsbudget voor raads- en commissieleden. De financiële gevolgen van deze nieuwe rechtspositie zijn structureel van aard. De maximale kosten voor deze opleidingen zullen per raads- en commissielid € 500 gaan bedragen.

Planning

Vanaf 2016

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000
Baten				
Saldo	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000

Onderwerp

Introductieprogramma nieuwe gemeenteraad

Doelstelling

Raadsleden na de verkiezingen voorbereiden op hun taak.

Maatregel

Na het aantreden van een nieuwe gemeenteraad volgt een introductieprogramma dat de nieuwe raads- en commissieleden laat kennismaken met de diverse aspecten van het raads- en commissielidmaatschap, zoals gemeentefinanciën, debattraining en training van commissievoorzitters.

Planning

In 2018 na het aantreden van de nieuwe gemeenteraad

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten			-10.000	
Baten				
Saldo			-10.000	

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Landelijk

- Grondwet
- Gemeentewet
- Algemene wet bestuursrecht
- Wet ruimtelijke ordening
- Wet maatschappelijke ondersteuning
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Wet revitalisering generiek toezicht

Lokaal

- Reglement van orde voor vergaderingen en andere werkzaamheden van de gemeenteraad van Wassenaar 2015
- Verordening op de ambtelijke bijstand gemeente Wassenaar
- Verordening op de fractieondersteuning 2015
- Gedragscode politieke ambtsdragers 2009
- Verordening rechtspositie raads- en commissieleden
- Verordening Werkgeverscommissie
- Verordening op de Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg 2013

Investing in 2016

Omschrijving

Geluidsapparatuur
vergaderzalen De Paauw

Bedrag

€ 55.000

Toelichting

De huidige geluidsinstallatie voldoet niet. Het geluid is verre van optimaal en de apparatuur is storingsgevoelig.
Er zal een nieuwe installatie met toebehoren worden aangeschaft voor de vergaderzalen in de Paauw, volledig afgestemd en passend in de internetomgeving.

Tabel 15 Overzicht totalen productgroep Algemeen bestuur**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Algemeen bestuur						
Lasten	-643.945	-758.268	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508
Baten	0	20.504	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten productgroep	-643.945	-737.764	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-643.945	-737.764	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2016 is ten opzichte van 2015 voor de productgroep Algemeen Bestuur € 32.750 meer budget geraamd.

In de kadernota is voor de opleiding van de raad en raadscommissieleden is € 18.000 gevraagd en in 2015 is incidenteel van de rekenkamer € 20.500 terug ontvangen.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Het college van Wassenaar is belast met het dagelijks bestuur van de gemeente. Dit omvat de voorbereiding en de uitvoering van de besluiten van de gemeenteraad en de uitvoering van de hogere regelgeving, de zogenoemde medebewindstaken. Het college wordt voor de uitvoering van haar taken bijgestaan door de Werkorganisatie Duivenvoorde. De Werkorganisatie Duivenvoorde is de ambtelijke samenwerking tussen de gemeente Wassenaar en Voorschoten.

Het college bestuurt in nauwe interactie met de gemeenteraad. Daarnaast wordt het zeer belangrijk gevonden om in contact te staan met onze burgers en kracht vanuit de samenleving te benutten. Hierdoor wordt ook wederzijdse betrokkenheid gecreëerd. De sleutelwoorden voor de bestuurscultuur zijn: vernieuwen, verbinden en vertrouwen.

Voor alles wat zij in de uitoefening van hun functie doen en nalaten, zijn burgemeester en wethouders verantwoording schuldig aan de gemeenteraad, tenzij dat in de Gemeentewet anders is bepaald. Ook kan het college bepaalde bevoegdheden hebben die volgens de wet eigenlijk bij de gemeenteraad liggen. In dat geval heeft de raad besloten die bevoegdheden over te dragen aan het college. Het college van burgemeester en wethouders vergadert iedere dinsdag.

Onderwerp

Burgerparticipatie, transparantie en integriteit

Doelstelling

Het versterken van het vertrouwen in de lokale politiek en in het bestuur en het continueren van het veranderen van de bestuurscultuur, zodat het vertrouwen van burgers toe neemt. Hierdoor probeert de gemeente meer draagvlak te creëren en meer van onderaf te laten ontstaan.

Maatregel

- Aan Burgerparticipatie wordt expliciet aandacht geschonken door dit als onderdeel van raadsvoorstellen en collegebesluiten op te nemen. Daardoor wordt continue aandacht besteed aan dit onderwerp. Hierdoor wordt de burger blijvend betrokken.
- De verschillende wijzen waarop inwoners in een zo vroeg mogelijk stadium van beleidsvorming input kunnen leveren worden zoveel mogelijk benut.
- Hierin worden ook de mogelijkheden van social media meegenomen.
- Om integer gedrag verder te borgen wordt de integriteitscode aangepast.

Planning

Implementatie van burgerparticipatie is een continue proces.

Onderwerp

Bestuurskrachtonderzoek

Doelstelling

Het verbeteren van de bestuurskracht van de gemeente alsmede het verbeteren van de dienstverlening: zowel de dienstverlening aan burgers, instellingen en bedrijven (inclusief de afhandeling van klachten) als interne dienstverlening.

Met de raad is afgesproken dat we in 2016 een bestuurskrachtonderzoek uitvoeren. De resultaten worden zorgvuldig gemonitord en geven inzicht in de staat van de organisatie en de dienstverlening aan burgers, instellingen en bedrijven. Hierover wordt gerapporteerd aan de gemeenteraad. Ook de Rekenkamercommissie wordt hierbij betrokken.

Maatregel

- In 2016 wordt een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. Bij de opdrachtformulering wordt de raad betrokken.
- Rapportage hierover aan de gemeenteraad, waarbij de Rekenkamercommissie wordt betrokken (conform opzet van de rapportage van januari 2014 en als vervolg op de tussenrapportage van najaar 2014).

Planning

Uitvoering 2016: bestuurskrachtonderzoek

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Landelijk

- Grondwet
- Gemeentewet
- Algemene wet bestuursrecht

Lokaal

- Uitwerking coalitieprogramma 2014-2018
- Financiële verordening gemeente Wassenaar
- Algemene plaatselijke verordening Wassenaar
- Reglement van orde voor de vergaderingen van het college van burgemeester en wethouders.

Tabel 16 Overzicht totalen productgroep Dagelijks bestuur

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Dagelijks bestuur						
Lasten	-5.643.445	-5.652.784	-5.256.354	-5.270.030	-5.258.712	-5.240.514
Baten	111.465	46.604	46.604	46.604	46.604	46.604
Saldo van baten en lasten productgroep	-5.531.980	-5.606.180	-5.209.750	-5.223.426	-5.212.108	-5.193.910
Beoogde mutaties reserves	0	73.739	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-5.531.980	-5.532.441	-5.209.750	-5.223.426	-5.212.108	-5.193.910

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2016 is ten opzichte van de begroting 2015 € 211.000 minder geraamd.

Dit komt door de eenmalige raming in 2015 voor de invoering van de VPB (€ 60.000) en de eenmalige frictiekosten in 2015 voor de werkorganisatie Duivenvoorde (€ 147.370).

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Sinds 1 januari 2015 is Wassenaar deelnemer in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Het Stadsgewest Haaglanden is per 1 januari 2015 in liquidatie. Bedoeling is tot volledige opheffing te komen per 31 december 2016.

Regionaal wordt nauw samengewerkt met de Haaglandengemeenten op het gebied van Wonen. Bij schaarste is het van belang om woningzoekenden in de regionale woningmarkt te kunnen huisvesten.

De regionale afstemming op het gebied van ruimte en groen vindt plaats in de provinciale Bestuurlijke Tafel Ruimte en de Landschapstafel Duin Horst & Weide.

Samenwerking is geen doel op zich, maar een middel om de strategische belangen van Wassenaar goed te kunnen behartigen. Uitgangspunt is daarbij de netwerkorganisatie: samenwerking zoeken met die partners waarmee duidelijk een gemeenschappelijk belang gedeeld wordt.

Onderwerp

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Er wordt uitwerking gegeven aan de Strategische Bereikbaarheidsagenda en de Strategische Economische Agenda.

In de Strategische bereikbaarheidsagenda zullen als bestuurlijke wensen de ondertunneling van de N44, de eventuele light-railverbinding Den Haag-Leiden-Bollenstreek en de afstemming en coördinatie van verkeers- en vervoersplannen met de plannen van Holland Rijnland, belangrijke aandachtspunten zijn.

In de Economische Agenda zal in ieder geval Recreatie en Toerisme in de groene gebieden, als belangrijke drager voor behoud van de kwaliteiten van Duin Horst & Weide, met voortvarendheid worden opgepakt. Kwaliteiten als rust en ruimte in Duin Horst & Weide maken dat Wassenaar bij uitstek bijdraagt aan het internationale vestigingsklimaat.

Voor onderwerpen zoals ruimte, wonen en groen kunnen op adhoc-basis bijeenkomsten door de MRDH georganiseerd worden als daaraan vanuit gemeenten de behoefte wordt geuit.

Ontwikkelingen aan de noordkant van de Metropoolregio worden goed afgestemd met de ontwikkelingen in de Leidse Regio/As Leiden-Katwijk.

Doelstelling

Het borgen van onderwerpen die een bovenlokale aanpak vereisen.

Maatregel

In de Bestuurs- en Adviescommissies Vervoersautoriteit en Economisch Vestigingsklimaat, in het Algemeen Bestuur alsmede in de voorbereidende ambtelijke overleggen:

- Aandacht vragen voor afstemming en coördinatie door de MRDH met de Holland Rijnland verkeers- en vervoersplannen.
- Lobbyen en creëren van draagvlak voor de ondertunneling van de N44.
- Lobbyen en creëren van draagvlak voor de eventuele aanleg light-railverbinding Den Haag-Leiden-Bollenstreek.

Agenda Economisch Vestigingsklimaat:

- Aandacht vragen voor afstemming en coördinatie door de MRDH met de acties in de Economische Agenda Leidse Regio.
- Lobbyen en creëren van draagvlak om 'Recreatie en Toerisme in de groene gebieden' tot prioritair onderwerp te maken.

Organisatie MRDH:

- Meedenken over de mogelijkheden tot verbeteringen van de organisatie.
- Meedenken over de mogelijkheden tot vergroting van het draagvlak voor en de versterking van het inhoudelijk commitment aan de samenwerking MRDH bij de gemeenten.

Planning

Doorlopend gedurende het hele jaar 2016.

Onderwerp

Stadsgewest Haaglanden in liquidatie

Doelstelling

Formele opheffing van het Stadsgewest Haaglanden per 31 december 2016

Maatregel

Afsluiting van alle nog openstaande financiële, juridische en organisatorische kwesties.

Planning

31 december 2016 volledige sluiting van het dossier Stadsgewest Haaglanden in liquidatie.

Financiën

De tweede helft van het verwacht positieve liquidatiesaldo zal in 2016 aan de gemeenten worden teruggegeven.

Onderwerp

Bestuurlijke tafel Wonen (Haaglandengemeenten)

Doelstelling

Het Wassenaarse woonbeleid (Woonvisie, Huisvestingsverordening, Prestatieafspraken) maakt integraal deel uit van het regionale beleid inclusief de toepassing en de uitwerking, i.c. de

- Regionale woonruimteverdeling (inclusief voorrangsverklaringen en Lokaal Maatwerk).
- Regionale woonvisie.
- Regionale prestatieafspraken.
- Regionale woningbouwprogrammering.

Maatregel

In de Bestuurlijke Tafel Wonen:

beleid, plannen, afspraken met woningcorporaties en programma's binnen de woonregio afstemmen met elkaar.

In de voorbereidende ambtelijke overleggen:

beleid, plannen, afspraken met woningcorporaties en programma's binnen de woonregio afstemmen met elkaar en coördineren.

Planning

Doorlopend gedurende het hele jaar 2016.

Onderwerp

Werkorganisatie Duivenvoorde

Doelstelling

Optimale ondersteuning door Werkorganisatie Duivenvoorde.

Maatregel

Vanaf 2016 zal de formatie van de WODV begroot worden op 100% en is rekening gehouden met de overige personeelskosten (piketvergoedingen, overwerk en reiskosten). In het verleden werd de formatie geraamd op 99% en werd geen rekening gehouden met de overige personeelskosten. De ervaring was toen namelijk dat er voldoende ruimte in de begroting was om hiermee uit te komen, gezien het natuurlijk verloop en het niet volledig benutten van de vacature ruimte. Maar het natuurlijk verloop is door de economische omstandigheden bijna tot nul gereduceerd en doordat de organisatie efficiënt is ingericht, wordt de vacature ruimte volledig benut. Door deze veranderende omstandigheden is een reële begroting noodzakelijk geworden.

Daarnaast heeft Voorschoten besloten om 3,2 fte (€ 255.000) te bezuinigen op personeel. Gezien de omvangrijke vastgoedproblematiek is afgesproken dat Wassenaar deze taakstelling overneemt en hiervan 2 fte gaat inzetten op vastgoed-gerelateerde activiteiten, zoals de Taskforce Vastgoedmanagement, het invoeren van kostendeckende huren en de begeleiding van ingrijpende renovatieprojecten. De resterende 1,2 fte zal gebruikt worden om voortvarend flexibel inzetbaar te zijn voor projecten zoals het Havengebied.

Planning

2016

Financiën (- = lasten + = baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-420.000	-420.000	-420.000	-420.000
Baten				
Saldo	-420.000	-420.000	-420.000	-420.000

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Landelijk

- Wet Gemeenschappelijke Regelingen
- Wet Opheffing Wet gemeenschappelijke Regelingen Plus

Lokaal

- Regeling Stadsgewest Haaglanden 1995
- Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag 2014

Tabel 17 Overzicht totalen productgroep Samenwerking**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Samenwerking						
Lasten	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten productgroep	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2016 is de bijdrage aan de werkorganisatie € 523.325 hoger dan in 2015.

Dit komt door de uitbreiding in 2015 van de formatie naar aanleiding van de benchmark (€ 103.225).

In de Kadernota is aangegeven dat Wassenaar de taakstelling van de gemeente Voorschoten overneemt (€ 255.000). Ook werd aangegeven dat het budget verhoogd wordt met € 165.000 voor piketvergoedingen, overwerk en reiskosten en het ramen van de formatie op 100%.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

In 2014 is de visie op de dienstverlening vastgesteld. Samenwerking en digitalisering spelen hierbij een grote rol. We hanteren het principe digitaal als het kan, persoonlijk als dat nodig is. Daarnaast gaat het om dienstverlening met een menselijke maat waarbij vertrouwen een belangrijk uitgangspunt is. De visie beoogt de duidelijkheid naar inwoners te verbeteren, de tijdigheid, de klantgerichtheid en de toegankelijkheid zodat er over vier tot zes jaar sprake is van vijf sterren dienstverlening.

In 2015 is in vervolg op de visie het implementatieplan dienstverlening opgesteld. In het implementatieplan zijn de dienstverleningsambities uit het coalitieakkoord meegenomen. Het implementatieplan omvat zeven projecten, ondersteund door een ontwikkeltraject voor management, teamleiders en medewerkers.

De zeven projecten zijn: zaakgericht werken, de invoering van de Omgevingswet, de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening, regeldrukvermindering (deregulering), de realisatie van de Basiskaart Grootschalige Topografie (afronding eind 2015), de doorontwikkeling van de digitale infrastructuur en de drie decentralisaties.

Bij de doorontwikkeling digitale dienstverlening wordt ook aandacht besteed aan de digitale archivering en het digitaal beschikbaar maken van bestuurlijke documenten.

Op basis van de resultaten van het onderzoek Waarstaatjegemeente, dat in 2015 is uitgevoerd, worden de acties gericht op de dienstverlening verder opgepakt, zoals het verwerken van de aangeleverde suggesties in het kader van de deregulering (project deregulering) en het uitwerken van een voorstel inzake de openingstijden van het gemeentehuis in relatie tot de digitale dienstverlening (project doorontwikkeling digitale dienstverlening). Ook de acties die nodig zijn om de dienstverlenende houding van de medewerkers te verbeteren worden opgepakt (klantbenadering).

Het gebruik van eenvoudige Nederlandse taal maakt hier onderdeel van uit. De schrijfwijzer wordt herzien en de medewerkers krijgen trainingen op dit gebied aangeboden.

Onderwerp

Klantbenadering

Doelstelling

Het verbeteren van de dienstverlenende houding en gedrag van de medewerkers van de werkorganisatie.

Maatregel

In het ontwikkeltraject voor management, teamleiders en medewerkers worden de verbeterpunten voor een dienstverlenende houding meegenomen.

- Opstarten trainingen Hostmanship.
- Aanpassen schrijfwijzer voor medewerkers.
- Aanbieden schrijfcursus aan medewerkers.

Planning

2016-2017

Financiën

Dit past binnen de bestaande middelen.

Onderwerp

Doorontwikkeling digitale dienstverlening

Doelstelling

Voor 1 januari 2017 zijn alle producten en diensten digitaal aan te vragen door inwoners en ondernemers.

Maatregel

Binnen de gemeente is een start gemaakt met het aanbieden van gemeentelijke producten via het digitale kanaal middels e-formulieren. Burgers hoeven daardoor niet meer fysiek naar het gemeentekantoor toe te komen om bijvoorbeeld gemeentelijke verhuizing door te geven, maar kunnen dat vanuit hun eigen huis op een voor hun geschikt tijdstip aanvragen. In totaal kent de gemeentelijke productencatalogus circa 320 producten. Op dit moment kunnen 95 producten digitaal worden aangevraagd. In 2016 komen er voorlopig 45 producten en diensten voor digitalisering in aanmerking. De overige producten komen niet voor verdere digitalisering in aanmerking omdat deze van informatieve aard zijn en er dus geen product of dienst door de gemeente wordt geleverd die verder gedigitaliseerd kan worden. Wel is het zo dat landelijke wet- en regelgeving aan het veranderen is waardoor steeds meer digitalisering mogelijk is

Voor ondernemers, organisaties en verenigingen is in 2015 een vergelijkbare wijze van digitaal aanvragen gerealiseerd middels de zogenaamde E-herkenning. Een bedrijf kan zo bijvoorbeeld tijd en plaats onafhankelijk middels de digitale weg producten en diensten aanvragen met authenticatie. Inmiddels worden 12 producten en diensten met E-herkenning aangeboden. In 2016 zullen circa 25 extra producten worden aangeboden.

Eind 2015 is het softwarepakket i-Burgerzaken geïnstalleerd. Dit pakket maakt het mogelijk dat inwoners (niet per se van de eigen gemeente) zelf via de digitale weg een datum, locatie, tijdstip en trouwambtenaar kunnen kiezen. De Wet elektronische burgerlijke stand maakt dit mogelijk. Op

deze wijze wordt automatisch een melding in de trouwgemeente gedaan en hoeft men dus niet meer fysiek naar de trouwgemeente om dit te melden. i-Burgerzaken maakt het tevens mogelijk voor bij de gemeente bekende begrafenisondernemers digitaal melding van overlijden te doen. Via specifieke digitale beveiligingstechnieken wordt gewaarborgd dat deze gegevensuitwisseling authentiek is.

In 2015 is gestart met een campagne om het gebruik van digitale producten door de inwoners te bevorderen. Ook de komende jaren zal het digitaal aanvragen van producten en diensten worden gepromoot.

Planning

- Voor 1 januari 2017 zijn alle gemeentelijke producten die daarvoor in aanmerking komen digitaal aan te vragen. Dit wil nog niet zeggen dat men helemaal niet meer fysiek naar het gemeentehuis hoeft. Zo zijn er bijvoorbeeld nog wettelijke restricties ten aanzien van de uitgifte van paspoorten. Deze moeten op dit moment nog wel persoonlijk op het gemeentekantoor worden afgehaald.
- Omdat de I-Burgerzaken module eind 2015 gereed is, zal verdere promotie voor het gebruik van de melding trouwen en melding overlijden in 2016 plaatsvinden.
- De volgende jaren zullen de mogelijkheden van het I-Burgerzakensysteem ook verder toenemen. Zo is de verwachting dat in de toekomst ook paspoorten en rijbewijzen via dit systeem kunnen worden aangevraagd en aangemaakt middels de door de aanvrager verstrekte gegevens. Hoewel nog geen exact jaar is aan te geven is dit wel een onderdeel dat door de leverancier uitgewerkt gaat worden.

Financiën

Dit past binnen de bestaande middelen.

Onderwerp

Deregulering

Doelstelling

Uitgegaan wordt van meer eigen verantwoordelijkheid voor inwoners en ondernemers. Er is een helder normenkader, gebouwd op vertrouwen, waar inwoners en ondernemers gebruik van kunnen maken bij het uitvoeren van plannen. Regels worden gehandhaafd op een wijze die past bij deze tijd.

Maatregel

Naast Rijksregels, waar de gemeente geen invloed op heeft, worden door de gemeente zelf op diverse beleidsgebieden regels opgesteld. Daar waar in het verleden de trend was om zo veel mogelijk af te regelen heeft zich nu een landelijke beweging in gang gezet die uitgaat van verantwoordelijkheid leggen bij inwoners en ondernemers zelf. In plaats van gedetailleerd vast leggen wat wel en niet mag, wordt meer eigen verantwoordelijkheid van de maatschappij zelf verwacht. De aankomende jaren wordt onderzocht waar binnen de gemeente op een verantwoorde wijze regels geschrapt kunnen worden en de lastendruk teruggedrongen kan worden.

In de 2015 zijn in het onderzoek "Waarstaatjegemeente" inwoners specifiek gevraagd waar zij vinden dat de gemeente te veel regels heeft opgesteld en deze eventueel geschrapt kunnen worden. De uitkomsten van deze vraag worden onderzocht, afgewogen en meegenomen in het dereguleringsproces. Het project is gemeente breed. Daarnaast wordt bij nu bij nieuw op te stellen beleid- en regelgeving rekening gehouden met de wens tot deregulering.

Planning

- De uitwerking “APV ondernemers” en “APV niet ondernemers gerelateerd” is in 2015 gestart. De eerste helft van 2016 zal dit resulteren in een concreet uitgewerkt voorstel tot aanpassing van de APV voor de Raad.
- In 2016 zullen de overige mogelijkheden voor deregulering worden onderzocht en vastgesteld.

Financiën

Dit past binnen de bestaande middelen.

Onderwerp

Doorontwikkeling digitale infrastructuur

Doelstelling

Het programma digitale overheid slaat de handen in één om samen met alle overheidslagen en inwoners en ondernemers ambities, sturing en financiering van de generieke digitale infrastructuur op orde te krijgen. Met deze basis op orde is snellere doorontwikkeling en vernieuwing mogelijk.

Maatregel

Er zijn verschillende pilots en projecten die onderdeel zijn van de agenda 2020. Er is nog geen keuze gemaakt waar we als werkorganisatie op aansluiten (onderwerpen: dienstverlening aan inwoners en bedrijven, herontwerp van werkprocessen, informatie-uitwisseling/leveranciersmanagement en generiek basis infrastructuur en stuurinformatie).

Planning

In de planning is rekening gehouden met deelname aan een van de pilots of projecten uit de agenda 2020.

Financiën

Dit past binnen de bestaande middelen.

Onderwerp

Alle gemeentelijke bestuurlijke documenten in gedigitaliseerde vorm beschikbaar maken om als online-processtuk te kunnen fungeren en alle gemeentelijke bestuurlijke documenten digitaal archiveren.

Doelstelling

Bij de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening wordt ook aandacht besteed aan de digitale archivering en het digitaal beschikbaar stellen van bestuurlijke documenten.

Maatregel

Steeds meer gemeenten richten het hele proces van de bestuurlijke documentenstroom digitaal in. Het proces in Wassenaar verloopt op dit moment deels analoog en deels digitaal. Een koppeling tussen de softwarepakketten IBABS (digitaal vergaderen en op termijn digitaal accorderen) en Decos (Document Management Systeem) is nodig om ervoor te zorgen dat het hele bestuurlijke besluitvormingsproces inclusief uiteindelijk het archiveren digitaal afgehandeld kan worden. Goede archieven (en dossiers) zijn essentiële bouwstenen van een transparante overheid (die daarmee onder andere verantwoording voor zijn besluitvorming aflegt) en zijn tevens van groot

belang voor een goede bedrijfsvoering. Een goed archief vergemakkelijkt het digitaal beschikbaar maken van alle bestuurlijke documenten zowel intern als extern.

Planning

Het extern (burgers) beschikbaar stellen van bestuurlijke documenten, waaronder B&W besluiten, raads- en commissiestukken en stukken van de Rekenkamercommissie, geschiedt al via de website van de gemeente.

Onderwerp

Basisregistratie Grootchalige Basiskaart (GBK) (uit Kadernota)

Doelstelling

Voldoen aan de wettelijke verplichting tot invoering van de Basisregistratie Grootchalige Basiskaart.

Maatregel

Bij de wettelijk verplichte invoering van de Basisregistratie Grootchalige Basiskaart (GBK) op 1 januari 2016, zal de huidige status van zelfregistrerende gemeente vervallen. Daarmee vervalt ook de overeenkomst die is gesloten met o.a. de nutsbedrijven voor aanlevering van de digitale ondergrondkaart. Met die inkomsten van jaarlijks € 32.000 werden o.a. de kosten gedekt voor meetondersteuning ad circa € 14.000 per jaar. Daar we vanuit de BGT wel de verplichting hebben om de kaart beschikbaar te blijven stellen, blijft die meetondersteuning noodzakelijk maar vervallen de inkomsten.

Planning

2016

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-32.000	-32.000	-32.000	-32.000
Baten				
Saldo	-32.000	-32.000	-32.000	-32.000

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Programma digitale overheid (digiprogramma) 2015. Het programma is nationaal, meerjarig (wordt ieder jaar herijkt) en heeft een interbestuurlijk karakter.
- Wet basisregistraties adressen en gebouwen (BAG);
- Wet Basisregistratie Personen (BRP);
- Burgerlijk Wetboek 1 &10;
- Rijkswet op het Nederlanderschap;
- Wet bescherming persoonsgegevens;
- Paspoortwet;
- Wegenverkeerswet;
- Vreemdelingenwet;
- Wet op de justitiële documentatie;
- Kieswet;
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990.

Lokaal

- Visie op de dienstverlening
- Implementatieplan dienstverlening 2015-2017

Tabel 18 Overzicht totalen productgroep Publiekszaken**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen Publiekszaken	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Lasten	-2.121.018	-2.018.977	-2.014.571	-1.984.571	-2.014.571	-2.014.571
Baten	643.955	624.196	631.414	631.414	631.414	631.414
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.477.063	-1.394.781	-1.383.157	-1.353.157	-1.383.157	-1.383.157
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.477.063	-1.394.781	-1.383.157	-1.353.157	-1.383.157	-1.383.157

P2 Meedoen in Wassenaar

Programma	Productgroep	Producten
Meedoen in Wassenaar	Participatie en inkomen	Inkomen Sociale werkvoorziening Minima Participatiewet
	Maatschappelijke ondersteuning	Wijkaanpak Dienstverlening in het sociaal domein Mantelzorgers en vrijwilligers Ouderen Individuele voorzieningen Maatschappelijke opvang Invoering 3D Specialistische WMO zorg Openbare gezondheidszorg
	Jeugd	Specialistische jeugdzorg Jeugd Jeugdgezondheidszorg
	Kunst en cultuur	Openbaar bibliotheekwerk Kunst en cultuur Culturele accommodaties
	Onderwijs en kinderopvang	Onderwijshuisvesting Lokale onderwijsvoorzieningen Kinderopvang
	Sport	Sportdeelname Buitensportaccommodaties Binnensportaccommodaties Zwembad

Visie en maatschappelijke effecten

Het is fijn om te wonen, werken, leven en recreëren in Wassenaar. Dat is iets om trots op te zijn en waar we zuinig mee moeten omgaan. We willen behouden wat goed is en beter maken wat beter kan of wat beter moet. Met de focus op onze inwoners – van jong tot oud – investeren we in zorg, sport, onderwijs, economie, kunst en cultuur. Zo bouwen we met zijn allen aan een veilig, groen, sociaal en vitaal Wassenaar. Een dorp om trots op te zijn en waar iedereen meedoet.

Transformatie Sociaal domein

De transitie - de daadwerkelijke overgang van taken voor Jeugd, Wmo en Participatie naar de gemeente - is achter de rug. Nu deze basis staat, breekt een nieuwe fase in de ontwikkeling van het sociaal domein aan, namelijk de transformatie. Met de transformatie wordt beoogd dat betaalbare, hoogwaardige zorg, hulpverlening en sociale zekerheid zo dicht mogelijk rondom en mét de cliënt zelf wordt vormgegeven. Het doel van de transformatie is om een stapeling van zorg en overheidssteun te voorkomen, de participatie van burgers te vergroten en te komen tot een betere dienstverlening aan kwetsbare burgers. Dit vraagt om innovatie en veranderingen in denken, werken, cultuur en gedrag bij de gemeente zelf, zorgleveranciers, maatschappelijke partners én inwoners. De transformatie is een cyclisch proces dat enkele jaren in beslag zal nemen en uiteindelijk moet leiden tot een duurzame en (financieel) toekomstbestendige ondersteuningsstructuur in het sociaal domein.

Om dit beoogde maatschappelijke effect te behalen wordt ingezet op vier ontwikkelrichtingen:

1. Van categoriaal naar integraal

De samenloop van de transitie van de AWBZ, de Jeugdzorg inclusief het passend onderwijs en de Participatiewet biedt kansen om tot een integraal ondersteuningsaanbod op meerdere levensdomeinen te komen. Verschillende ondersteuningsvormen worden beter op elkaar afgestemd en door kennis en ervaring van elkaar te gebruiken wordt sneller de juiste hulp en ondersteuning ingezet.

2. Van "curatief" naar "preventief"

Bij de beweging van "curatief naar preventief" gaat het om het verminderen van de aanspraak op zwaardere vormen van curatieve ondersteuning door middel van preventieve ondersteuning. Daarbij is het van belang dat de ondersteuning altijd passend is bij de situatie. Bovendien zullen er cliënten zijn die niet zonder curatieve zorg kunnen. Een belangrijk uitgangspunt voor ondersteuning is dan ook zwaar indien noodzakelijk en licht als dit mogelijk is. Extra inzet op preventie zal er toe bijdragen dat in een zo vroeg mogelijk stadium de best passende ondersteuning wordt geboden. Door integraal in een zo vroeg mogelijk stadium de best passende ondersteuning te bieden houden we de zorg betaalbaar voor diegenen die het echt nodig hebben.

3. Van zorgen voor naar helpen zorgen dat

Professionals zijn nu nog gewend problemen voor inwoners op te lossen. Met de transformatie wordt bereikt dat de ondersteuning uitgaat van de mogelijkheden van de inwoners. Dit sluit aan bij de wens van inwoners zo lang mogelijk in de eigen vertrouwde omgeving te wonen en een dag invulling te vinden. De ondersteuning is er op gericht inwoners zoveel mogelijk zelfstandig of met hulp van hun directe omgeving kunnen meedoen. De gemeente kan 'helpen zorgen dat' dit mogelijk is.

4. Van hoe naar wat

Professionals in het sociaal domein krijgen met de transformatie de ruimte om in samenwerking op uitvoeringsniveau de ondersteuning te regelen. Daarbij is het van belang dat niet vooraf wordt bepaald 'hoe' dat bereikt dient te worden maar dat het te behalen resultaat – het 'wat' – gezamenlijk wordt benoemd.

Relatie Transformatie en subsidiebeleid

De transformatie stelt ons voor transformatieopgaven die de ontwikkelingen in de 4 genoemde richtingen op gang brengen en op gang houden. Het subsidiebeleid en het subsidieplan zijn belangrijke instrumenten om invulling te geven aan die opgaven. Uitgangspunt is dat de subsidies effectief en efficiënt worden ingezet.

Monitoring sociaal domein

De voortgang van de transformatie en belangrijker het effect wat hiermee wordt bereikt ten gunste van de inwoners wordt nauwlettend in de gaten gehouden. De basis daarvoor is de gemeentelijke monitor sociaal domein, de wettelijk verplichte Jeugd indicatoren en regionale indicatoren. Daarnaast wordt gemonitord op indicatoren die wij als gemeente noodzakelijk vinden en die passend zijn bij de doelen die wij onder de 'productgroepen' benoemen.

Tabel 19 Lasten, baten en saldo van programma 2**(bedragen x € 1)**

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-22.699.371	-29.707.021	-27.020.471	-26.686.985	-26.288.633	-26.210.797
Totaal baten	8.811.510	6.265.682	6.224.503	6.224.503	6.224.503	6.224.503
Saldo van baten en lasten programma	-13.887.862	-23.441.339	-20.795.968	-20.462.482	-20.064.130	-19.986.294
Beoogde mutaties reserves programma	464.837	2.427.410	1.065.905	827.224	720.957	706.770
Geraamd resultaat programma	-13.423.025	-21.013.929	-19.730.063	-19.635.258	-19.343.173	-19.279.524

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet. Van mensen wordt gevraagd om naar vermogen een bijdrage te leveren aan de samenleving en zoveel mogelijk te participeren op de reguliere arbeidsmarkt. Als de betrokkene zijn verplichtingen niet nakomt, kan de uitkering verlaagd of ingetrokken worden. Wij zien veel mogelijkheden om hier samen met Wassenaarse ondernemers werk van te maken. De gemeente bevordert dat ondernemers en onderwijsinstellingen om tafel gaan om te bezien waar stageplaatsen en werkplekken beter kunnen aansluiten op het lokale en regionale opleidingsaanbod. Mensen die minder dan 110% van de voor hen geldende bijstandsnorm verdienen, komen in aanmerking voor een sociaal vangnet op het terrein van specifieke voorzieningen. Dit gaat ook gelden voor zelfstandige ondernemers, als zij onder de grens van de 110% van de voor hen geldende bijstandsnorm komen.

Plan van aanpak arbeidsmarktoffensief

Om het risico te verkleinen op een dreigend verminderd rijksbudget is een uitvoeringsprogramma opgesteld waarmee inzicht wordt gegeven in de manier waarop de afdeling Werk en Inkomen de komende jaren gaat trachten een versnelde uitstroom te bewerkstelligen op het Participatiewet bestand. Het doel van dit uitvoeringsprogramma is om het risico te beperken van tekorten op het BUIG budget. Naast financiële overwegingen, heeft dit plan het beoogde maatschappelijke effect dat iedereen die kan werken, aan het werk is en niet aan de kant staat.

Arbeidsmarktbeleid en werkgeversbenadering

Vanuit de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal zijn afspraken gemaakt over een regionale werkgeversbenadering. Het doel is om uiteindelijk één werkgeversbenadering voor zowel de Leidse regio als de regio Haaglanden te ontwikkelen met inbegrip van een toolbox met instrumenten ten behoeve van de plaatsing van uitkeringsgerechtigden bij werkgevers. Ook hier is het effect dat burgers, die kunnen werken, beter begeleid worden naar werk.

Stimuleren sociaal ondernemerschap

Het sociaal ondernemerschap staat al in de steigers en er is een aantal ondernemers dat al met onze steun als sociaal ambassadeur fungeert. Dat beleid zal in 2016 verder groeien. Het Sociaal Ondernemerschap leidt tot bewustwording bij werkgevers van de nut en noodzaak van het inzetten van de doelgroep van de afdeling Werk en Inkomen.

Jeugdwerkgelegenheid

Het college wil stimuleren dat jongeren een kansrijke en talentvolle generatie zijn en blijven voor de toekomst. De investeringen worden ingezet in samenspraak met jongeren en een netwerk van organisaties en ondernemers. Het uiteindelijke effect is dat meer jongeren een betere uitgangspositie op de arbeidsmarkt krijgen en de vergrijzing van de beroepsbevolking in de toekomst kunnen opvangen.

De Participatiewet

Deze wet (per 1 januari 2015) voegt de Wet werk en bijstand (WWB), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een deel van de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) samen. De Participatiewet heeft als beoogd effect dat mensen die nu nog aan de kant staan, meer kansen krijgen om mee te doen en waar mogelijk zelf in hun levensonderhoud voorzien.

WSW (oud beschut)

De Rijksbijdrage WSW neemt de komende jaren af, omdat verwacht mag worden dat ook het werkelijke aantal WSW-ers zal afnemen. Er is immers geen nieuwe instroom meer omdat de WSW per 1-1-2015 is opgegaan in de Participatiewet. Maar het zittend bestand behoudt alle rechten.

Daarom is het niet aannemelijk dat er uitstroom zal plaatsvinden, anders dan door pensionering. Dat wil zeggen dat de gemeente nog een dertigtal jaren verantwoordelijk blijft voor de doelgroep en de prestaties van de sociale werkplaats zal blijven monitoren.

Tegenprestatie

Met invoering van de Participatiewet zijn gemeenten verplicht uitvoering te geven aan de tegenprestatie. Een tegenprestatie mag de re-integratie richting de arbeidsmarkt niet in de weg staan en wordt verricht naast of in aanvulling op reguliere arbeid. De tegenprestatie is daarmee een instrument om mensen te laten participeren en heeft dus als effect dat burgers bijdragen aan de maatschappij, als een betaalde baan niet binnen de mogelijkheden ligt. De expertise van de coach sociale activering draagt bij aan een effectieve en duurzame uitvoering van de tegenprestatie. Daarom kiezen we ervoor in 2016 de coach sociale activering in te zetten bij de uitvoering van de tegenprestatie.

Wet taaleis Participatiewet

Op 1 januari 2016 treedt de Wet taaleis Participatiewet in werking. Hierin is geregeld dat bijstandsgerechtigden de Nederlandse taal in voldoende mate moeten beheersen. Een goede taalbeheersing is van belang om weer aan het werk te komen. In 2016 geven we hier, in samenwerking met Wassenaarse partners op lokaal niveau aandacht aan.

Maatschappelijke begeleiding

Gemeenten hebben de taak om maatschappelijke begeleiding van nieuwe, inburgeringsplichtige vergunninghouders in te kopen. Sinds 2013 kunnen gemeenten achteraf een vergoeding aanvragen bij het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). Het afgelopen jaar is de taakstelling drastisch gestegen. De verwachting is dat de taakstelling in 2016 nog verder zal toenemen. Dit heeft ook gevolgen voor de kosten van maatschappelijke begeleiding. De stijging van de kosten is nu nog niet aan te geven.

Vorming regionaal werkbedrijf

In het door het kabinet opgestelde Sociaal Akkoord is afgesproken, dat sociale partners en gemeenten in elke arbeidsmarktregio een 'Werkbedrijf' oprichten. Vooralsnog wordt gekozen voor een bestuurlijke tafel met wethouders, vertegenwoordigers van vakbonden, werkgevers en het onderwijs. Het is een groeimodel, waarbij gestart wordt met de wettelijke opgedragen taken, namelijk de invulling van de garantiebannen. Het beoogde effect is dat personen die niet in reguliere werkomgevingen terecht kunnen een plek krijgen waar zij door middel van het verrichten van arbeid, inkomen kunnen genereren.

Minimabeleid

Eind 2014 is in de gemeenteraad het beleidsplan minimabeleid vastgesteld. In 2016 zal dit nieuwe minimabeleid verder ontwikkeld worden, vooral het vergroten van het bereik en de ontwikkeling van het kindpakket. Met het vergroten van het bereik van de doelgroep wordt het deelnemen aan de samenleving van huishoudens met een laag inkomen bevorderd.

Handhaving

De actualisering van het beleidsplan handhaving eind 2015 legt de nadruk op het vergroten van de naleving, waarbij preventieve inzet zoals communicatie en dienstverlening een grote rol speelt. Tegelijkertijd blijven opsporing en handhaving een belangrijk onderdeel van de totaalaanpak wat betreft het tegengaan van fraude en oneigenlijk gebruik. Tevens zal worden gezocht naar de raakvlakken 3d breed. Inzet vanuit dat perspectief moet leiden tot een groter bewustzijn bij de klant en een grotere nalevingsbereidheid. De gemeente helpt klanten om de regels na te leven en klanten gaan regels meer uit zichzelf naleven. Er wordt een ontwikkeling ingezet naar 'natuurlijk naleven'.

Onderwerp

Participatiewet

Doelstelling

- Implementeren Plan van Aanpak arbeidsmarktoffensief: door middel van werkervaring, opleiding en/of begeleiding, de belemmeringen bij het verkrijgen van werk verkleinen waarbij uitgegaan wordt van de mogelijkheden en talenten van mensen;
- We streven naar een vermindering van de instroom van uitkeringsgerechtigden ten opzichte van 2014
- We stellen ons een toename van het aantal plaatsingen op een reguliere werkplek van 25% ten opzichte van het uitstroomcijfer 2014 als doel, te bereiken in de periode 2016-2018. Dit is conform de doelstelling zoals opgenomen in het plan van aanpak arbeidsmarktoffensief.
- Van iedereen een bijdrage aan de maatschappij vragen, de Tegenprestatie is opgelegd bij de gehele doelgroep en 25 personen zijn in begeleiding genomen.
- Werkgevers in de gemeente ondersteunen om mensen met arbeidsbeperkingen in dienst te nemen, de gemeente zelf draagt hier ook aan bij;
- Bereik van minimabeleid met 15% vergroten;
- Misbruik van voorzieningen tegengaan conform beleidsplan Handhaving;
- De toegang tot ondersteuning is laagdrempelig en lokaal georganiseerd.

Maatregel

- Monitoren plan van aanpak arbeidsmarktoffensief;
- In de regio Zuid Holland Centraal doorvoeren regionale afspraken voor Arbeidsmarktbeleid en werkgeversbenadering;
- Certificeren en trainen sociaal ondernemers;
- Actieprogramma jeugdwerkgelegenheid voortzetten langs de sporen van voorkomen en reduceren van jeugdwerkloosheid en het vergroten van de werkgelegenheid;
- Invoering Beleidsplan participatiewet afronden;
- Begeleiden doelgroep Tegenprestatie;
- Invoering en implementatie wet Taaleis participatiewet;
- Vorming regionaal werkbedrijf;
- Vergroten doelgroep minimabeleid;
- Beleidsplan Handhaving in 3D-perspectief uitvoeren;
- Duurzame positionering Wassenaar binnen GR KDB ten behoeve van 'oud beschut' WSW;
- Stichting Vluchtelingenwerk Wassenaar middels subsidie faciliteren invulling te geven aan de maatschappelijke begeleiding van statushouders;
- Het organiseren van voldoende huisvesting voor statushouders in het kader van de taakstelling statushouders;
- Met lokale partners invulling geven aan volwassen educatie en het tegengaan van laaggeletterdheid;
- Het realiseren sociaal juridische bijstand voor kwetsbare inwoners als preventief instrument binnen het sociaal domein.
- Realisatie van sociaal juridische ondersteuning aan kwetsbare inwoners in de vorm van sociaal raadsliedenwerk

Planning

Sinds 1 januari 2015 zijn de nieuwe Participatiewet en WWB maatregelen met de daarbij behorende verordeningen in werking getreden. Ook in 2016 wordt uitvoering gegeven aan de beleidsvoornemens die vastgelegd zijn in het beleidsplan Participatiewet en WWB maatregelen (2015-2016). Daarnaast neemt de gemeente een actieve rol op zich in het toe leiden van mensen uit het uitkeringsbestand naar werk of andere vormen van participatie, door middel van werkervaring, opleiding en/of begeleiding.

Financiën

In 2016 en 2017 wordt € 59.000 uitgetrokken ten behoeve van het actieplan Jeugdwerkgelegenheid. De in 2016 en 2017 voorgestelde inzet van de sociaal raadslieden wordt gedekt ten laste van de reserve uitvoering sociaal domein.

Financiën (- =lasten + =baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	- 79.000	- 79.000		
Baten	+ 20.000	+ 20.000		
Saldo	- 59.000	- 59.000		

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Participatiewet;
- Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004;
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers;
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen;
- Wet Inburgering;
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Lokaal

- Re-integratie verordening;
- Verordening loonkostensubsidie en loonwaarde;
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive;
- Afstemmingsverordening;
- Verordening Individuele studietoelage;
- Verordening Tegenprestatie;
- Fraudeverordening;
- Handhavingsverordening;
- Verordening individuele inkomensvoorziening;
- Taakstelling huisvesting en maatschappelijke begeleiding vergunninghouders.

Overig

- Contourennota: Inzet middelen Participatiebudget 2012-2015;
- Minimabeleid;
- Beleidsregels BBZ 2012;
- Beleidsregels terug- en invordering.

Tabel 20 Overzicht totalen productgroep Participatie en inkomen

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Participatie en inkomen						
Lasten	-9.189.821	-8.724.424	-8.195.183	-8.352.568	-8.156.483	-8.109.463
Baten	6.999.125	4.673.585	4.648.234	4.648.234	4.648.234	4.648.234
Saldo van baten en lasten productgroep	-2.190.696	-4.050.839	-3.546.949	-3.704.334	-3.508.249	-3.461.229
Beoogde mutaties reserves	15.000	120.940	20.000	20.000	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-2.175.696	-3.929.899	-3.526.949	-3.684.334	-3.508.249	-3.461.229

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Sociale werkvoorziening; De Rijksbijdrage WSW neemt de komende jaren af, omdat verwacht mag worden dat ook het werkelijke aantal WSW-ers zal afnemen. Dit heeft als gevolg dat het budget in 2016 afneemt met € 60.000 ten opzichte van 2015.

BUIG: In 2016 is het maximale risico voor de gemeente bijgesteld van 10% naar 5%. Dit leidt tot een verlaging van het lasten budget op deze post in 2016 ten opzichte van 2015 met € 200.000. Omdat nog niet bekend is hoe hier in 2017 mee wordt omgegaan, is voor 2017 en verder rekening gehouden met een - historisch - eigen risico van 10%.

Re-integratievoorzieningen: In de Kadernota 2016 is € 59.000 extra beschikbaar gesteld voor het actieplan Jeugdwerkloosheid wat een stijging van de lasten oplevert. Daarnaast is in 2015 een incidenteel bedrag van € 100.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van de uitvoeringskosten herindicatie als gevolg van de invoering van de participatiewet. Tot slot is het re-integratie budget verlaagd als gevolg van de meicirculaire wat een verlaging van de lasten betekent van € 70.000.

Participatie: Het participatiebudget is door het Rijk naar beneden bijgesteld met € 65.000. Daarnaast waren er in 2015 incidentele kosten voor herindicatie participatie geraamd bij uitvoeringskosten 3D.

Armoedebeleid: In 2015 waren eenmalig extra gelden hiervoor beschikbaar vanuit het Rijk. In 2016 is het budget met € 59.000 naar beneden bijgesteld. Daarnaast zijn de eenmalige koopkrachtregelingen in 2014 overgeheveld naar 2015. Dat betekent voor 2016 een verschil van € 33.000.

Mutatie reserves

Ten behoeve van de realisatie van sociaal juridische ondersteuning aan kwetsbare inwoners in de vorm van sociaal raadsliedenwerk wordt € 20.000 onttrokken uit de bestemmingsreserve uitvoering sociaal domein.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

We stellen de cliënt centraal en bieden, waar nodig, maatwerk. Dat willen en kunnen we echter niet alleen. Het sociale krachtenveld van inwoners, (wijk)netwerk, organisaties, ondernemers en andere overheden, die ieder vanuit een eigen belang of verantwoordelijkheid van invloed zijn op de sociale ontwikkeling van ons dorp, willen wij optimaal benutten. Wij zijn een van de partijen in dit sociale krachtenveld, maar hebben en houden de regie. Wij hechten veel waarde aan participatie van alle betrokken partners. Eén van de doelen van de transformatie van het sociaal domein is het verbinden van professionele en informele ondersteuning.

Voorop staat dat de decentralisaties zijn ingezet om lokaal maatwerk te kunnen bieden. 'Zorg in de buurt en door de buurt, in de nabijheid van mensen' is voor ons bij aanbestedingen een belangrijk uitgangspunt. Door gebruik te maken van de kennis, ervaring en inzichten van ervaringsdeskundigen en door te leren van professionals, cliënten en inwoners, zullen we onze rol in het sociale domein steeds scherper invullen. Daarbij moet de aandacht van de vrijwilligers en de zorgaanbieders zich vooral richten op de taken die mensen niet zelf kunnen organiseren. Gemeenten en zorgaanbieders werken in gebiedsgerichte teams samen, zodat problemen sneller signaleerd en opgelost worden. Wij ondersteunen de vrijwilligersorganisaties die mantelzorgers respijt bieden.

Vaak is het moeilijker om hulp te vragen dan om hulp te bieden. Zeker in het informele circuit of je eigen sociale netwerk. Het besef terugbrengen bij de inwoners van Wassenaar dat hulp vragen mag, zien wij als één van onze kerntaken. Goede professionele communicatie lijkt de sleutel.

Het woonbeleid wordt dusdanig ingericht dat zorg door naasten makkelijker ingevuld kan worden. Kinderen en naasten moeten de mogelijkheid hebben dichtbij hun familie te (blijven) wonen. Dit om de zorgtaken van familie en naasten te vergemakkelijken.

Beoogd maatschappelijk effect

- Met de transformatie van het sociaal domein wordt de stapeling van zorg en overheidssteun voorkomen, de participatie van burgers vergroot en wordt gekomen tot een betere dienstverlening aan kwetsbare inwoners;
- Stevige netwerken in de wijk die bijdragen aan sociale cohesie en leefbaarheid;
- Wassenaarse inwoners zijn zo zelfredzaam mogelijk en zijn in staat, met of zonder ondersteuning, langer zelfstandig thuis te blijven wonen.

Onderwerp

Maatschappelijke ondersteuning

Doelstelling

- Komen tot kwalitatieve, goede, betaalbare en passende zorg en ondersteuning voor mensen die dat echt nodig hebben;
- Mensen met een hulpvraag en mantelzorgers daadwerkelijk in staat stellen zelf de regie over de inzet van ondersteuning te voeren waarbij de eigen kracht optimaal benut wordt;
- Innovatie en veranderingen in denken, werken, cultuur en gedrag, zoals samengevat in de transformatie agenda, bij de gemeente zelf zorgleveranciers, maatschappelijke partners én inwoners bewerkstelligen;
- 1 huishouden, 1 plan, 1 regisseur;
- De toegang tot ondersteuning is laagdrempelig, lokaal en integraal georganiseerd;
- Inwoners kunnen zoveel mogelijk terecht in Wassenaarse zorginstellingen indien zelfstandig thuis blijven wonen niet meer mogelijk is;
- Eerder en meer bereik van (jonge) mantelzorgers om overbelasting te voorkomen,

- Alle inwoners, met en zonder beperkingen, moeten deel kunnen nemen aan onze samenleving.
- Een sterk vrijwilligersveld;
- In wijken en buurten kennen mensen elkaar en helpen elkaar daar waar nodig;
- Bestrijding van eenzaamheid.

Maatregel

- Actualiseren beleidsplan Wmo, inclusief vernieuwen verordening, beleidsregels;
- Evaluatie en onderzoek naar ontschottingsmogelijkheden 'oude' en 'nieuwe' zorg;
- Herziening van het aanbod aan algemene- en maatwerk voorzieningen;
- Invulling geven aan resultaatsturing richting subsidiepartners;
- Doorontwikkeling van de integrale toegang tot ondersteuning door versterking van de samenwerking tussen jeugd, Wmo en werk en inkomen;
- Sturen op een professionele invulling van de mantelzorgondersteuning, ook gericht op jonge mantelzorgers;
- Ondersteuning vrijwilligersorganisaties die mantelzorgers opsporen en/of respijt bieden;
- Blijvend invulling geven aan resultaatrichting een professionele vrijwilligerscentrale;
- Samen met vrijwilligersorganisaties kijken naar de bestanden van vrijwilligers en onderzoeken of die aansluiten op de vraag;
- Investeren in welzijnsorganisaties en vrijwilligersorganisaties;
- Doorontwikkeling van de deelovereenkomst maatwerkbegeleiding;
- Realisatie lokale sociale kaart van het totale zorg- en welzijnsaanbod;
- Op basis van wijkprofielen uitvoering geven aan wijkbeleid;
- Uitvoeren plan van aanpak preventie;
- Uitvoeren jaarlijkse waardering voor mantelzorgers en vrijwilligers;
- Uitvoeren toezicht + handhaving WMO;
- Uitvoering geven aan ombudsfunctie;
- In afstemming met centrum gemeente uitvoering en doorontwikkeling taken inloopfunctie GGZ en Beschermd Wonen;
- Bevorderen en faciliteren van burgerinitiatieven en kleinschalige welzijns- en zorginitiatieven in de buurten;
- Inkoop voorzieningen Wmo 2017;
- Uitvoeren accounthouderschap en contractmanagement gecontracteerde zorgaanbieders;
- Periodieke monitoring uitputting van zorgbudgetten.

Planning

2016 en 2017 staan in het teken van transformatie en innoveren.

- 2016: Uitvoering geven aan plan van aanpak preventie
- Medio 2015-2016: Uitvoering professionalisering ondersteuning vrijwilligerswerk
- Medio 2016 gereed: Lokaal inkoopplan Wmo 2017
- Eind 2016 gereed: Versterking vrijwilligerswerk
- Eind 2016 gereed: Versterking mantelzorgondersteuning
- Eind 2016 gereed: Contractering Wmo 2017

Financiën

Innovatie op het gebied van preventie en bevordering vrijwillige inzet en burgerkracht zodat de kracht van de samenleving optimaal kan worden benut. Hiervoor wordt € 65.000 uitgetrokken. De alarmopvolging door SWZ wordt anders ingevuld en wel op een dusdanige wijze dat zowel de alternatieve invulling en de voornoemde bevordering van de vrijwillige inzet kostenneutraal kan plaatsvinden; hiervoor komt een structureel ophogen van de subsidie aan Kwadraad met een bedrag van € 38.603.

Voor de indexering van de subsidies uit het subsidieplan moet het budget opgehoogd worden met € 45.489. Uit hoofde van een herberekening is dit meer dan de in de Kadernota genoemde € 36.247.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Bevordering preventie en inzet vrijwilligers	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
Kwadraad	-38.603	-38.603	-38.603	-38.603
indexering subsidies	-45.489	-45.489	-45.489	-45.309
Alternatief professionele alarmopvolging	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Baten afbouw bestaande alarmopvolging	+ 100.000	+ 100.000	+ 100.000	+ 100.000
Saldo	-84.092	-84.092	-84.092	-84.092

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Lokaal

- Coalitieakkoord 2014-2018
- Wmo 2015
- Verordening Wmo 2015
- Subsidieplan
- Subsidieverordening
- Beleidsplan transitie sociaal domein 2015-2016
- Startnotitie Transformatie

Tabel 21 Overzicht totalen productgroep Maatschappelijke ondersteuning (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Maatschappelijke ondersteuning						
Lasten	-5.047.318	-8.506.432	-8.201.003	-7.717.283	-7.560.224	-7.564.461
Baten	746.077	986.937	986.937	986.937	986.937	986.937
Saldo van baten en lasten productgroep	-4.301.242	-7.519.495	-7.214.066	-6.730.346	-6.573.287	-6.577.524
Beoogde mutaties reserves	229.625	603.085	296.573	68.033	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-4.071.617	-6.916.410	-6.917.493	-6.662.313	-6.573.287	-6.577.524

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Invoering 3D; In 2016 zijn de incidentele kosten € 50.000 lager. In 2016 zal een € 306.512 lagere onttrekking uit de reserve 3D nodig zijn.

Specialistische WMO zorg; In 2015 incidentele advieskosten in verband met her indicaties van € 130.000. Daarnaast is voor 2016 het uitgangspunt om de uitgaven binnen de rijksvergoeding op te lossen. Het budget specialistische Wmo zorg is dan ook conform de Rijkscirculaires aangepast. Dit heeft een daling van het budget met € 215.000 als gevolg.

Huishoudelijke hulp in natura: voor 2016 is een hoger budget geraamd.

Buurtcentrum Oostdorp: Door investering in de accommodatie zijn de kapitaalslasten gestegen met € 31.000.

Mutatie reserves

Ter dekking van de invoeringskosten van de 3D's en de vormgeving daarvan in het sociaal domein wordt in 2016 en 2017 over de bestemmingsreserve implementatie sociaal domein beschikt voor resp. € 293.573 en € 68.033.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor alle zorg voor jeugdigen en hun opvoeders. De gemeente was verantwoordelijk voor de jeugdgezondheidszorg, het preventieve jeugdbeleid, lichte ambulante hulpverlening, toeleiding naar hulp en de coördinatie van hulp. De gemeente gaat nu ook over alle vormen van (voorheen geïndiceerde) jeugdhulp, de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen en de uitvoering van jeugdreclassering.

Kortom, de gemeente is nu verantwoordelijk voor het hele spectrum van hulp voor jeugd. Zij krijgt hiermee de kans om regie te voeren over de gehele jeugdketen en verbindingen te leggen tussen zorg, gezondheid, onderwijs, werk en inkomen, wonen, welzijn en veiligheid. Door de ontschotting van geldstromen ontstaat bovendien een financiële prikkel tot meer integrale en effectievere jeugdhulp. Daarnaast is het van groot belang dat het beleid aan blijft sluiten bij de lokale behoeften van jeugdigen en hun opvoeders.

Beoogd maatschappelijk effect

Gezond en veilig opgroeien van alle jeugd in Wassenaar en zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot maatschappelijk en economisch zelfredzame individuen die mee kunnen doen in de samenleving.

Onderwerp

Jeugd

Doelstelling

- Zorgen dat jongeren passende ondersteuning en hulp ontvangen om gezond en veilig op te kunnen groeien
- Zorgen dat jongeren niet van school gaan zonder startkwalificatie
- Zorgen dat jongeren voldoende perspectief op stage- en werkervaringsplaatsen hebben
- Jongeren stimuleren om betrokken te zijn bij de Wassenaarse samenleving
- Bevorderen van meer samenhang binnen het jeugdstelsel
- Invulling geven aan de transformatieopgave binnen het sociaal domein
- Lokaal invulling geven aan de speerpunten van de innovatieagenda Haaglanden
- Het bevorderen van de ontwikkeling van curatief naar preventief
- Streven naar minder gebruik van het gedwongen kader
- Budgettair neutraal organiseren van jeugdhulp
- Organiseren van een breed scala aan vraaggerichte voorzieningen jeugd en jeugdhulp
- Meer focus op de aanpak van kindermishandeling
- Een integrale aanpak voor 0-100 jarigen door verbinden tussen jeugd, WMO en participatie

Maatregel

- Actieprogramma jeugdwerkgelegenheid voortzetten;
- Versterken van de verbinding tussen leerplicht en het Centrum Jeugd en Gezin (CJG);
- Actualiseren verordening, beleidsregels en nadere regels jeugd;
- Uitvoeren plan van aanpak preventie waaronder preventieve jeugdgezondheidszorg met als speerpunten tegengaan van alcohol en drugs gebruik;
- Doorontwikkeling van integrale toegang tot ondersteuning 0 – 100 vanuit het Centrum Jeugd en Gezin (CJG) door versterking van de samenwerking met Wmo en werk en inkomen;
- Uitvoering toegang tot jeugdhulp vanuit het CJG;
- Inkoop voorzieningen jeugd en jeugdhulp;
- Uitvoeren accounthouderschap jeugd en contractmanagement gecontracteerde jeugdhulpaanbieders;
- Organisatorische doorontwikkeling netwerkorganisatie CJG, inclusief duurzame huisvesting;

- Inhoudelijke doorontwikkeling van het CJG door: versterking van het aanbod van zowel preventie als intensief ambulante hulp vanuit het CJG, inzetten van jeugdinterventieteam trajecten, samenwerkingsafspraken met lokale partijen en regionale partijen ten behoeve van kwaliteitseisen zoals rechtspositie cliënten, privacy, uitwisseling van gegevens en klachtenregeling;
- Het voortzetten en uitbouwen van afspraken met huisartsen over samenwerking met de gemeente (het CJG);
- Doorontwikkelen toeleiding tot het gedwongen kader inclusief de daarvoor eventueel benodigde aanpassing van convenanten/ samenwerkingsprotocollen met betreffende organisaties en de gemeente;
- Vormgeven aan een duurzaam regionaal organisatiemodel Veilig Thuis, met optimale werkafspraken met het lokale veld;
- Optimaliseren werkafspraken Veilig Thuis en het lokale veld;
- Investeren in netwerken jeugdhulp en veiligheid via de Lokale Kamer Wassenaar;
- Effectieve vormen van cliëntparticipatie (voor ouders/verzorgers en jeugdigen) onderzoeken & implementeren;
- Periodieke monitoring uitputting van budgetten jeugdhulp;
- Blijvend invulling geven aan de maatschappelijke stage.

Planning

In 2015 is de Jeugdwet van kracht geworden. Het jaar 2015 was een overgangsjaar in het kader van de wettelijke verplichte zorgcontinuïteit. Het jeugdstelsel moet zich nog zetten en zeker in de eerste periode zijn er tal van neveneffecten te verwachten, die te maken hebben met de stelselverandering. Ook 2016 en 2017 zullen nog in het kader staan van het verder transformeren en innoveren. De doorontwikkeling van het CJG zal ook de komende jaren nog aandacht vragen, zowel in het kader van het lokaal vertalen van de innovatieagenda Haaglanden als de transformatieagenda sociaal domein.

Planning overige activiteiten jeugd

1ste helft 2016: Voorbereiden beleid doelgroep 0-4

uiterlijk december 2016: Verordening, beleidsregels en nadere regels jeugd

2de en 3de kwartaal 2016: Lokaal inkoopplan jeugdhulp 2017

1ste kwartaal 2016: Start nieuwe partij jeugd en jongerenwerk

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
trajecten jeugdinterventieteam	-43.264	-43.264	-43.264	-43.264
Saldo	-43.264	-43.264	-43.264	-43.264

Jeugdnota

Het beleid voor de doelgroep 0-4 wordt eerst ter hand genomen. Daarvoor is € 10.000 extra opgenomen onder VVE/Peuterspeelzaalwerk. In de jaarrekening 2015 zal daarnaast worden voorgesteld het restantbudget ad € 7.500 voor de opstelling van de Jeugdnota over te hevelen naar 2016. Indien daarna nog wenselijk kan eventueel in 2017 een uitgebreide nota Jeugd worden gemaakt.

Voor de kosten van nieuwe huisvesting van het CJG zal een kredietaanvraag via een apart raadsvoorstel worden voorgelegd.

Toegangsmedewerkers jeugd:

De toegangsmedewerkers worden per 1 januari 2016 overgenomen van Stojah en in gemeentelijke dienst genomen. Dekking hiervan wordt gevonden in de huidige bekostiging van Stojah en zal in de voorjaarsnota worden verwerkt.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

- Jeugdwet
- RTA jeugd Haaglanden
- Innovatieagenda Haaglanden
- Beleidsplan transitie sociaal domein 2015-2016
- Beleidsplan jeugd 2015-2016
- Startnotitie transformatie
- Regionaal inkoopkader 2016-2017
- Lokaal inkoopplan jeugdhulp 2016
- Verordening, beleidsregels en nadere regels jeugd
- Subsidieplan
- Subsidieverordening

Tabel 22 Overzicht totalen productgroep Jeugd

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Jeugd						
Lasten	-1.902.470	-4.827.990	-4.516.258	-4.536.899	-4.602.578	-4.612.901
Baten	129.200	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.773.270	-4.707.990	-4.396.258	-4.416.899	-4.482.578	-4.492.901
Beoogde mutaties reserves	154.796	81.867	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.618.475	-4.626.123	-4.396.258	-4.416.899	-4.482.578	-4.492.901

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Ontwikkeling integratie uitkering jeugdhulp

De integratie uitkering jeugdhulp is voornamelijk voor 2016 € 2.721.854 en voor 2017 € 2.763.211. De integratie uitkering jeugdhulp 2016 op basis van de Jeugdwet is lager dan geraamd voor 2015. Verschillen ten opzichte van eerdere ramingen worden onder andere verklaard door; effecten doorvoeren Awbz-realisatiecijfers 2014 (was 2013), uitname Wlz-indiceerbaren (vergeten groep), onder en overfinanciering jeugd-GGZ (dbc-gat), zittend ziekenvervoer jeugd-GGZ, behandeling ADHD en psychiatrische stoornissen (kinderartsen), regeling pleegzorgvergoeding, chronische voedselweigerings door peuters, compensatie woonplaatsbeginsel. Daarnaast speelt invoering van het objectief verdeelmodel een rol. Sommige gemeenten hebben een groeiend budget (voordeelgemeenten) en anderen een krimpend budget (nadeelgemeenten). Nadeelgemeenten kunnen per jaar maximaal € 15,- per inwoner krimpen. Voordeelgemeenten groeien binnen vier jaar in naar objectieve verdeelmodel, dit wordt naar rato per gemeente verdeeld.

Een van de maatregelen om de jeugdhulp budgettair neutraal te realiseren is dat het budget jeugdhulp 2017 volgens de meicirculaire 2016 leidend is voor de inkoop 2017.

Specialistische jeugdzorg; In 2015 incidentele advieskosten. Daarnaast is het uitgangspunt om de uitgaven binnen de rijksvergoeding op te lossen. Het budget specialistische Jeugdzorg is dan ook conform de Rijkscirculaires aangepast. Dit heeft ten opzichte van 2015 een daling van het budget in 2016 met € 300.000 als gevolg.

Jeugdgezondheidszorg; In 2015 is eenmalig een bedrag van € 81.867,- uit de reserve onttrokken ten behoeve van een aanvullende subsidie Kwadraad en de subsidiering van het Jeugd interventie Team (Jit). In 2016 zal de subsidiering van het Jit bekostigd worden uit het budget specialistische jeugdzorg.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De gemeente hecht grote waarde aan culturele uitingen en activiteiten in de gemeente en aan het in stand houden en bevorderen van een zo divers mogelijk cultuuraanbod. De gemeente draagt zorg voor een goed onderhoud van de eigen lokale kunstobjecten. Door subsidieverstrekking wordt het culturele leven in Wassenaar gestimuleerd. Het gemeentelijk subsidiebeleid, onder meer op het terrein van cultuur, moet voorspelbaar en consistent zijn. De bibliotheek, het zwembad en het theater de Warenar nemen in het subsidiebeleid een bijzondere positie in.

Beoogd maatschappelijk effect

- Het rijke culturele leven van Wassenaar behouden en versterken
- Aansluiten bij een sterke profilering van Wassenaar
- Aansluiten bij de lokale initiatieven

Onderwerp

Kunst en cultuur

Doelstelling

- Mensen inspireren
- Bijdragen aan een hoogwaardig leefklimaat in Wassenaar
- Dicht bij huis een goed kunst en cultuuraanbod stimuleren
- Lokale kunst en cultuur stimuleren
- Een divers aanbod voor bezoekers en bewoners van Wassenaar

Maatregel

- Opstellen cultuurnota
- Nieuw cultuurbeleid uitvoeren waarbij invulling wordt gegeven aan:
- Onderzoek mogelijkheden opzetten jeugdcultuurfonds
 - Het aanmoedigen van privé initiatieven van kunst- en cultuurinstellingen, verzamelaars en musea aan huis,
 - Het incidenteel en gericht inzetten van kunstsubsidies, kunst in de openbare ruimte en op rotondes
 - De zelfvoorzienende positie van culturele instellingen stimuleren
 - Middels het subsidieplan sturen op een sterkere verbinding tussen cultuur en de drie decentralisaties
- Investeren in een doorstart van het cultureel centrum Warenar
- Investeren in goed onderhoud van de buitenbeelden

Planning

De cultuurnota wordt in de eerste helft van 2016 aan de raad voorgelegd.

De doorstart van de Warenar wordt voorzien in het najaar 2016 met ingang van het cultureel seizoen 2016-2017.

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten				
bibliotheek	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Baten				
Saldo	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000

Bibliotheek

In de afgelopen jaren heeft er in het kader van de taakstelling op het algehele subsidiebudget een bezuiniging plaatsgevonden op de subsidie van de Bibliotheek Voorschoten-Wassenaar (van €684.000 in 2012 naar € 572.104 in 2015). De huidige dienstverlening van de bibliotheek komt daarmee onder druk te staan. Om het niveau van de dienstverlening van de bibliotheek en de huidige openingstijden van de bibliotheek van 48 uren per week te handhaven en te kunnen inspelen op maatschappelijke veranderingen (sociaal domein) zijn aanvullende middelen nodig en wordt structureel een bedrag van € 35.000 gevraagd. Daarvan is € 5.000 bestemd voor de invulling/bijdrage aan een samenhangende website voor cultuur en toerisme, bijvoorbeeld middels optimalisering van het huidige Cultuur Informatiepunt Voorschoten-Wassenaar (CIPVW) van de bibliotheek Voorschoten-Wassenaar.

De Warenar

In 2016 zal een apart raadsvoorstel worden voorgelegd over de noodzakelijke investeringen in de Warenar. Naar verwachting zal hiermee een bedrag van ca. € 2,5 mln. gemoed zijn.

Buitenbeelden

De restauratie van de buitenbeelden vraagt een ingrijpend traject om deze zo optimaal mogelijk in de oude staat terug te brengen. Daarnaast is er sprake van schade door vandalisme. De zinken beelden in de Prinsessentuin zijn dringend aan restauratie toe. Om structureel de collectie buitenbeelden te onderhouden en vandalisme te herstellen is er jaarlijks onderhoud nodig en een structureel onderhoudsbudget.

Er zal een onderhoudsplan worden opgesteld om grotere vervangingsinvesteringen mogelijk te maken en het reguliere onderhoudsbudget te onderbouwen. Hiervoor zal een apart raadsvoorstel worden voorgelegd.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
- Subsidieplan Wassenaar
- Subsidieverordening Wassenaar

Tabel 23 Overzicht totalen productgroep Kunst en cultuur

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Kunst en cultuur						
Lasten	-1.352.278	-1.314.155	-1.322.346	-1.320.538	-1.318.729	-1.316.920
Baten	375.210	198.798	198.798	198.798	198.798	198.798
Saldo van baten en lasten productgroep	-977.067	-1.115.357	-1.123.548	-1.121.740	-1.119.931	-1.118.122
Beoogde mutaties reserves	0	25.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-977.067	-1.090.357	-1.123.548	-1.121.740	-1.119.931	-1.118.122

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Het aantal leerlingen in de gemeente zal op termijn licht dalen en zal een invloed hebben op het scholenaanbod. Met de schoolbesturen zal worden bekeken of er maatregelen nodig zijn om het aanbod ook voor de toekomst zo breed mogelijk te houden. Daarbij zal de spreiding van de kinderopvang worden betrokken.

Met ingang van 1 januari 2015 is het onderhoud van de gebouwen gedecentraliseerd naar de schoolbesturen. Schoolbesturen zijn voortaan zelf verantwoordelijk voor het totale onderhoud van de gebouwen en ontvangen daarvoor rechtstreeks middelen van het Rijk. De gemeente blijft verantwoordelijk voor adequate huisvesting van de scholen en voor investeringen als nieuwbouw en uitbreidingen. Het streven van de gemeente blijft om knelpunten in de huisvesting van scholen samen met de schoolbesturen op te lossen gelet op ieders verantwoordelijkheid.

De gemeente draagt zorg voor een goede uitvoering van de leerplicht, leerlingenvervoer, de inspectie van de kinderopvang / peuterspeelzaalwerk en goede afspraken over passend onderwijs.

Goede voorschoolse voorzieningen zorgen voor een goede basis voor peuters en voorkomen taal- en ontwikkelingsachterstanden. Met ingang van 1-1-2017 zijn Peuterspeelzaalleidsters die op een VVE gecertificeerde Peuterspeelzaal werken, verplicht over een taaltoetsdiploma te beschikken. Deze toets dient door de gemeenten te worden bekostigd.

Beoogde maatschappelijk effect

Optimale ontwikkeling garanderen voor ieder kind.

Onderwerp

Onderwijs en kinderopvang

Doelstelling

- Goede onderwijshuisvesting en een evenwichtige spreiding van onderwijsaanbod hetgeen de kwaliteit van het onderwijs ten goede komt. Daarnaast voldoende kinderopvang en peuterspeelzaalwerk die over de gemeente evenwichtig is verspreid.
- Ieder kind krijgt zoveel mogelijk ondersteuning die het nodig heeft om aansluiting te vinden en te behouden bij het geschikte onderwijs
- Sociale achterstanden en taalachterstanden bij kinderen worden voorkomen. Kinderen tot 4 jaar hebben hierbij onze speciale aandacht
- Kinderen de mogelijkheid bieden om hun talenten te ontwikkelen

Maatregel

- Omdat schoolbesturen niet hebben kunnen reserveren voor het (buiten)onderhoud op de korte termijn, is er een regeling getroffen met de schoolbesturen die vanaf 2016 uitgevoerd wordt.
- De nog niet behandelde huisvestingsaanvragen van schoolbesturen worden afgewikkeld.
- Er wordt onderzocht of uitbreiden van de Herenwegschool wenselijk is.
- Met schoolbesturen worden verdere knelpunten in de huisvesting en spreiding daarvan in beeld gebracht.
- Toezicht op de implementatie van de invoering van het passend onderwijs en andere onderwijsontwikkelingen, dit ook in relatie tot de 3D's.
- Toezien op kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen.
- Het bieden van voor-en vroegschoolse educatie (VVE) door het faciliteren van kinderopvang en peuterspeelzalen. In 2016 wordt verdere invulling van het

peuterspeelzaalwerk en het VVE beleid vormgegeven. We faciliteren dat in het peuterspeelzaalwerk alle VVE-geschoolde leidsters voldoen aan de wettelijke eis van de taaltoets.

- Afstemming organiseren tussen de ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs.
- Een vast aanspreekpunt vanuit gebiedsteam voor het onderwijs organiseren.
- Vanuit de brede school gedachte worden combinatiefunctionarissen ingezet om kinderen te laten kennismaken met sport en cultuur.

Planning

Het peuterspeelzaal en VVE beleid zal in 2016 gereed zijn.

De uitwerking en realisatie van de huisvestingsaanvragen en de overheveling buitenonderhoud dient zijn beslag te krijgen uiterlijk begin 2016.

Financiën (- =lasten + =baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten				
Vve /peuterspeelzaalwerk	-45.000	-65.000		
combinatiefunctionaris	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Uitbreiding Herenwegschoon		p.m.		
Baten				
Saldo	-85.000	-105.000	-40.000	-40.000

VVE/peuterspeelzaalwerk

Voor het anticiperen op de verplichte taaltoets voor vve-peuterspeelzaalleidsters zijn extra middelen nodig. Daarnaast zijn er middelen nodig voor de implementatie van de versterking en evenwichtige spreiding van het peuterspeelzaalwerk.

Combinatiefunctionaris

Op de basisscholen is de inzet van de combinatiefunctionarissen inmiddels breed bekend en wordt van het aanbod enthousiast gebruik gemaakt. Vanwege het feit dat er bij de omvang van het budget geen rekening is gehouden met loongerelateerde kosten en te kunnen inspelen op de plannen van de schoolbesturen, is een verhoging van het budget met € 40.000 noodzakelijk.

Voorziening overheveling buitenonderhoud scholen

Omdat schoolbesturen niet hebben kunnen reserveren voor de kosten van het buitenonderhoud op korte termijn wordt een regeling met schoolbesturen getroffen. Hiervoor wordt een apart raadsvoorstel voorgelegd.

De afhandeling van de aanvragen onderwijshuisvesting 2015 is al in 2015 gestart maar loopt door in 2016.

Uitbreiding Herenwegschoon

De kosten van deze uitbreiding zijn nog niet bekend omdat er nog geen volledig inzicht is in wat er nodig is en in welk jaar. De uitbreiding is nog niet aangevraagd.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

- Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen
- Verordening kinderopvang
- Wet op het primair onderwijs
- Wet op het passend onderwijs
- Wet op ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
- Huisvestingsverordening onderwijs
- Jeugdwet
- Verordening leerlingenvervoer
- Leerplichtwet

Tabel 24 Overzicht totalen productgroep Onderwijs en kinderopvang (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Onderwijs en kinderopvang						
Lasten	-3.486.403	-3.123.273	-3.138.549	-3.123.020	-3.032.491	-3.003.425
Baten	134.783	117.632	101.804	101.804	101.804	101.804
Saldo van baten en lasten productgroep	-3.351.620	-3.005.641	-3.036.745	-3.021.216	-2.930.687	-2.901.621
Beoogde mutaties reserves	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Geraamd resultaat productgroep	-3.301.620	-2.955.641	-2.986.745	-2.971.216	-2.880.687	-2.851.621

Mutatie reserves

Er wordt structureel € 50.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve lagere kapitaalslasten Rijnlands Lyceum ter dekking van de kapitaalslasten van de verbouwing/uitbreiding van het Rijnlands Lyceum.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Sport is belangrijk voor een gezonde levensstijl voor jong en oud. In nauwe samenwerking met de sportverenigingen en het Wassenaars Sportcontact wordt een gezonde levensstijl voor alle burgers bevorderd. Incidenteel zal dat extra investeringen vragen in de beschikbare accommodaties.

Beoogde maatschappelijk effecten:

- Een gezonde leefstijl voor jong en oud in Wassenaar
- Een sterk verenigingsleven

Onderwerp

Sport

Doelstelling

- Stimuleren dat meer mensen gaan sporten
- Bevorderen van samenwerking tussen sportverenigingen, bijvoorbeeld bij het delen van accommodaties
- Multifunctioneel gebruik van sportfaciliteiten, onder andere in relatie met Talentum
- Versterken van de positie van het Wassenaars Sportcontact als partner in het ontwikkelen van sportbeleid

Maatregel

Samen met sportverenigingen en het Wassenaars Sportcontact wordt een nota Sportbeleid opgesteld. Hierin worden naast de relatie tussen sport en de drie decentralisaties, de volgende onderwerpen uitgewerkt:

- sportstimulering
- verenigingsleven
- ongeorganiseerde sport
- benodigde sportaccommodaties

Planning

De sportnota wordt in het derde kwartaal in 2016 aan de raad voorgelegd.

Financiën

Het opstellen van de sportnota vindt plaats binnen de bestaande budgetten. Een uitvoeringsprogramma volgend uit de sportnota is nog niet meegenomen in de investeringsramingen.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Lokaal

- Subsidieplan Wassenaar
- Subsidieverordening Wassenaar
- Het coalitieakkoord 2014-2018 "Vernieuwen, verbinden, vertrouwen"

Tabel 25 Overzicht totalen productgroep Sport**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Sport						
Lasten	-1.721.081	-3.210.747	-1.647.132	-1.636.677	-1.618.128	-1.603.627
Baten	427.114	168.730	168.730	168.730	168.730	168.730
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.293.967	-3.042.017	-1.478.402	-1.467.947	-1.449.398	-1.434.897
Beoogde mutaties reserves	15.416	1.546.518	699.332	689.191	670.957	656.770
Geraamd resultaat productgroep	-1.278.551	-1.495.499	-779.070	-778.756	-778.441	-778.127

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Sport: Ten opzichte van 2015 nemen de onderhoudslasten voor sport in 2016 af doordat in 2015 is geïnvesteerd in de kunstgrasvelden voor € 1.465.000.

Mutatie reserves

In het kader van het dekkingsplan van deze begroting wordt voorgesteld in 2015 een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad te vormen ter structurele dekking van de jaarlijkse kapitaallasten. In 2016 bedragen de kapitaallasten € 699.332.

P3 Wassenaar ontwikkelt

Programma	Productgroep	Producten
Wassenaar ontwikkelt	Ruimtelijke ontwikkeling	Structuurplannen en ruimtelijke visies Bestemmingsplannen Planontwikkeling incl. grondexploitaties
	Verkeer	Verkeer en mobiliteit Verkeersveiligheid Parkeren
	Wonen	Wonen
	Natuur en landschap, milieu en cultureel erfgoed en recreatie	Natuur en landschap Milieuprogramma Cultureel erfgoed Recreatievoorzieningen en evenementen
	Economie en bedrijvigheid	Bedrijvigheid Ambulante handel

Visie en maatschappelijke effecten

Wassenaar is een gemeente in een kwetsbaar gebied in een druk deel van de Randstad. Wij zetten ons in voor behoud van de unieke kwaliteiten van Wassenaar. Dit doen wij door actief in te spelen op ontwikkelingen binnen Wassenaar en de (Metropool)regio. Het is belangrijk dat Wassenaar het aantrekkelijke woon- en leefklimaat behoudt dat het nu kent. Dat betekent aandacht voor kwaliteit in de openbare ruimte en een goede balans tussen bereikbaarheid en last van verkeer. Dit alles gericht op het duurzame karakter van de omgeving.

Deze collegeperiode zal voor een belangrijk deel in het teken staan van het in de markt zetten van locaties. Daarnaast zullen de mogelijkheden voor ontwikkeling van gebieden worden gezien, veelal in een faciliterende rol. Het gaat dan bijvoorbeeld om het Havengebied, Den Deijl, Duindigt en Maaldrift. De nieuw op te stellen structuurvisie kan in een aantal gevallen hiervoor het kader bieden. Veel belang wordt gehecht aan burgerparticipatie. Voor actualisering van de structuurvisie en bestemmingsplannen en ruimtelijke ontwikkelingen zal het participatietraject een belangrijke basis zijn. Daarbij zal zo veel mogelijk worden vooruitgelopen op de nieuwe Omgevingswet. Wens is de gemeente aantrekkelijk, vitaal en levendig houden. Wassenaar heeft unieke kwaliteiten die we willen behouden en versterken. Door verbeteren van het vestigingsklimaat en het stimuleren van de economische bedrijvigheid en leefbaarheid van Wassenaar wordt bijgedragen aan een ondernemersvriendelijk klimaat. Unieke kwaliteiten van Wassenaar zijn ook het groene karakter en de open groene gebieden rond Wassenaar en de rijke cultuurhistorie. Wij willen deze rijkdom behouden en een waardevolle plaats geven in de dorpse structuur. Versterking en behoud van het groene karakter krijgt vorm door het samenwerkingsverband Pact van Duivenvoorde waarin samen wordt gewerkt met de gemeenten Voorschoten en Leidschendam-Voorburg. Voor een ander deel wordt ingezet op kwaliteitsbehoud bij ontwikkelingen in naburige gemeenten.

De gemeente stimuleert een voldoende en gevarieerd woon- en voorzieningenaanbod. Hiervoor worden de gemeentelijke woonvisie, economische visie en verkeersplan herzien. Ook zetten wij ons in voor de implementatie en uitvoering van visies en maatregelen die tot merkbare verlichting van de bureaucratie leiden. Wij zetten ons in voor het stimuleren van de bewustzijn van nut en noodzaak van het streven naar een duurzame ontwikkeling, dus zonder dat het de invulling van de behoefte van toekomstige generaties in gevaar brengt.

Tabel 26 Lasten, baten en saldo van programma 3**(bedragen x € 1)**

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-5.520.346	-6.670.862	-4.564.183	-4.405.893	-4.403.603	-4.380.780
Totaal baten	1.727.249	250.836	362.103	362.103	362.103	362.103
Saldo van baten en lasten programma	-3.793.096	-6.420.026	-4.202.080	-4.043.790	-4.041.500	-4.018.677
Beoogde mutaties reserves programma	-224.824	2.008.414	68.394	68.394	68.394	68.394
Geraamd resultaat programma	-4.017.921	-4.411.612	-4.133.686	-3.975.396	-3.973.106	-3.950.283

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Het ruimtelijke beleid is gericht op behoud en versterking van de unieke kwaliteiten op gebied van groen, economisch klimaat, cultuurhistorie, duurzaamheid en leefbaarheid. Hiervoor is eerst een toekomstvisie voor Wassenaar opgesteld. De Toekomstvisie 2025 is tot stand gekomen door inwoners, ondernemers en instellingen. Tijdens brede droomsessies eind 2014 en begin 2015 hebben zij het DNA, de ambities en kansen voor het mooie dorp Wassenaar geformuleerd. Dit was een visie van de gemeenschap over 10 jaar met inachtneming van de belangrijkste trends en ontwikkelingen. Niet alle ideeën of voorstellen zijn in de toekomstvisie verwerkt, maar wel de grote gemene deler: thema's en onderwerpen die steeds terugkwamen.

Met de toekomstvisie wordt mede de richting bepaald voor de op te stellen structuurvisie. In de structuurvisie zal ook de ruimtelijke vertaling plaatsvinden van de toekomstvisie. Met deze structuurvisie als solide basis wordt nagedacht over de impact van de komende Omgevingswet. De Omgevingswet gaat uit van flexibel, vraaggericht, integraal en ontwikkelgericht ruimtelijk beleid. Met het herzien van de structuurvisie is ingezet op een helder en inspirerend kader dat uitnodigt te investeren in Wassenaar.

Veel sectorale regelgeving zal een plek moeten krijgen in een nieuw omgevingsplan voor de gehele gemeente. Op basis van één bestemmingsplan kan de implementatie van de nieuwe Omgevingswet gemakkelijker vorm gegeven worden. Vooruitlopend wordt daarom gewerkt aan één bestemmingsplan voor de gehele gemeente. Dit omdat we ons dan alvast kunnen voorbereiden op de nieuwe Omgevingswet. De slag naar één bestemmingsplan voor de gehele gemeente is dan al vast gemaakt. In ieder geval wordt daarmee een technische slag gemaakt waarbij alle verschillende regelingen en digitale versies van de verschillende bestemmingsplannen samengevoegd worden. Ook zal de structuurvisie zijn uitwerking hebben op dit bestemmingsplan. Dit traject is gestart met het vaststellen van een startnotitie door de gemeenteraad. De vaststelling is beoogd in het eerste kwartaal van 2017.

In het coalitieakkoord is aangegeven dat mogelijke kansen en ontwikkelingen rond Den Deijl en Duindigt onderzocht worden. In de structuurvisie wordt ingezoomd op vier gebieden, waaronder deze twee. De uitwerking van de structuurvisie voor deze vier gebieden kan verder vorm gegeven worden. De locatie Duindigt is geen gemeentelijk eigendom. Voor Den Deijl wordt in 2016 de laatste hand gelegd aan het mogelijk maken van een gedeelte van de herontwikkeling. De andere locaties rond Den Deijl zullen strategisch worden gezien. Voor het Havengebied zal gebiedsmanagement nodig zijn om de visie uit te dragen samen met bewoners en ondernemers. Na Den Deijl heeft het Havengebied prioriteit. Het gaat bij het bedrijfsterrein Maaldrift om een natuurvriendelijk bedrijventerrein, duurzaam en met respect voor het bestaande groen. Bij het starten van nieuwe ruimtelijke projecten gaan we actief in overleg met de bewoners en gebruikers van het gebied. Als het gaat om particuliere initiatieven zal burgerparticipatie als een van de randvoorwaarden worden meegegeven. Dit past bij onze kernwaarde 'transparantie'.

Wij proberen onze ruimtelijke en maatschappelijke doelen zoals beschreven in onze bestemmingsplannen te verwezenlijken door het voeren van een effectief grondbeleid. Wij bepalen per planontwikkeling in welke mate wij de regie in handen willen hebben. Hiervoor dient de herziene nota grondbeleid. Dit biedt een actueel kader voor het in de markt zetten van locaties.

De kosten voor ambtelijke inzet zullen zo veel als mogelijk worden verhaald. Wij sluiten hiertoe onder meer privaatrechtelijke overeenkomsten met ontwikkelende partijen. Uitgangspunt is dat opbrengsten en tekorten uit grondexploitaties ten gunste van respectievelijk ten laste van de algemene reserve komen. Bij het starten van nieuwe ruimtelijke projecten gaan wij actief in overleg met bewoners en gebruikers van het gebied. Dit past bij de kernwaarde 'transparantie'.

Ook het komende jaar zal in het teken staan van optimalisatie van gemeentelijk vastgoed. Als er daardoor accommodaties vrijkomen zal de herontwikkeling vormgegeven worden.

Onderwerp

Bestemmingsplannen

Doelstelling

- We bereiden ons voor op de komende Omgevingswet en leggen een basis voor de komende veranderingen
- We zorgen voor een uitwerking van de structuurvisie door actief en concreet een vervolg te geven aan de overkoepelende visie
- We stellen de raad in de gelegenheid invulling te geven aan haar kaderstellende rol in de fysieke ruimte
- We maken de integrale belangenafweging inzichtelijk bij individuele bouwplannen die afwijken van het bestemmingsplan zoals verwoord in de Wro
- In een vroeg stadium inzicht geven in en duidelijkheid over de integrale belangenafweging aan een initiatiefnemer zodat deze kan bepalen of het zin heeft een plan uit te werken of dat aanpassing nodig is

Maatregel

Beleid:

- Er wordt één bestemmingsplan gemaakt voor het gehele grondgebied van Wassenaar.
- Er wordt gestart met de inventarisatie voor het vormen van een omgevingsverordening voor de gehele gemeente.
- Harmoniseren planschadeverordening.

Basistaken

- Afhandeling van gemiddeld 25 principeverzoeken en aanvragen omgevingsvergunningen voor de activiteit planologie
- Afhandeling van gemiddeld 3 planschadeverzoeken
- Begeleiden uitwerkingsplan Rijnlandroute

Planning

Startnotitie planschadeverordening

vaststelling 4e kwartaal 2016

Inventarisatie omgevingsverordening

voorbereiding voor 2017

Financiën

Voor het laten vervaardigen van de verbeelding van het bestemmingsplan is het reguliere budget digitalisering bestemmingsplannen voldoende.

Onderwerp

Structuurplannen en ruimtelijke visies

Doelstelling

- Een goede ruimtelijke ordening met de juiste functie op de juiste plaats.
- Ingrijpen in bepaalde gebieden om de gewenste kwaliteit te borgen (de functies die er zaten werken niet meer)
- Stimuleren en ondersteunen van ontwikkelingen door een inspirerend ruimtelijk kader. Dit op basis van draagvlak bij de directe omgeving
- Vastleggen van en accommoderen van verbeteringen van de ruimtelijke kwaliteiten zoals de bufferfunctie aan noord-, zuid- en westzijde van Wassenaar

- Stimuleren van versterking van het vestigingsklimaat van bedrijven en ondernemers zodanig dat het bestaande potentieel beter benut wordt met als kernbegrip concentratie van activiteiten

Maatregel

Beleid:

- de structuurvisie wordt vastgesteld
- Het laten vaststellen van een startnotitie voor aanpassing van het handboek welstand

Basistaken:

- Uitwerking uitvoeringsparagraaf structuurvisie
- Uitdragen structuurvisie als inspiratiekader
- Faciliterend en bemiddelend meedenken en optreden bij (particuliere) ontwikkelingen
- Volgen beleidswijzigingen hogere overheden
- Inzicht geven in de integrale afweging bij principeverzoeken en aanvragen omgevingsvergunning voor de activiteit planologie en projecten
- Lobbytraject windmolens

Planning

Vaststellen structuurvisie	3e kwartaal 2016
Faciliteren realisatie afvalbrengrstation na locatiebepaling	2 ^e kwartaal 2016
Startnotitie handboek welstand	4 ^e kwartaal 2016
Gebiedsmanagement Havenkanaal	3 ^e kwartaal 2016

Financiën

Voor deelname aan het gezamenlijke lobbytraject tegen windmolens is aanvullend budget noodzakelijk voor het uitvoeren van diverse activiteiten. Aangezien het rijk in 2016 met de vaststelling van de Rijksstructuurvisie Windenergie op zee een definitief besluit zal nemen over de plaatsing van een windmolenpark binnen de 12-mijlszone, zal het gaan om een incidenteel budget. Voor gebiedsmanagement Havenkanaal zal een extra budget benodigd zijn om hieraan uitvoering te geven.

Onderwerp

Planontwikkeling inclusief grondexploitatie

Doelstelling

- Beheersbaar houden van financieel risico door gemeente
- Grondbeleid gebruiken voor handhaven en versterken ruimtelijke kwaliteit
- Herontwikkeling faciliteren waarbij ruimtelijke kwaliteit, participatie en duurzaamheid belangrijke wegingsfactoren zijn

Maatregel

Beleid:

- Vaststellen grondprijnsbrief

Projecten:

- Afronding verkooptraject Generaal Winkelmanlaan
- Afronding hangplek ASH als gevolg van verkoop
- Afronding Bellesteijn
- Afronding verkooptraject Den Deijl
- Afronding verkooptraject Van Polanenpark 243
- Vervolgen traject oneigenlijk in gebruik genomen gemeentegrond

Planning

Ondertekenen overeenkomst Generaal Winkelmanlaan

3^e kwartaal 2016

Ondertekenen overeenkomst Van Polanenpark 243

3^e kwartaal 2016

Financiën

Aan het einde van het jaar wordt inzichtelijk gemaakt wat de verkochte locaties hebben opgeleverd en vindt verrekening plaats met de gemaakte kosten. In de jaarrekening wordt een voorstel gedaan om dit resultaat toe te voegen aan de reserves.

Gelet op de in 2016 te verwachten verkopen is de verkoopopbrengst onroerend goed op de productgroep Gebouwen en opstallen van het programma Wassenaar leefbaar incidenteel met € 250.000 verhoogd.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Wet ruimtelijke ordening
- Besluit ruimtelijke ordening
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Barro
- Nota Ruimte
- Verordening Ruimte provincie Zuid-Holland

Lokaal

- Handboek Welstand
- Nota grondbeleid
- Planschadeverordening
- Structuurvisie

Tabel 27 Overzicht totalen productgroep Ruimtelijke ontwikkeling

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Ruimtelijke ontwikkeling						
Lasten	-1.761.545	-1.475.919	-1.251.726	-1.251.353	-1.250.982	-1.245.622
Baten	0	-272	-272	-272	-272	-272
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.761.545	-1.476.191	-1.251.998	-1.251.625	-1.251.254	-1.245.894
Beoogde mutaties reserves	93.007	219.043	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.668.539	-1.257.148	-1.251.998	-1.251.625	-1.251.254	-1.245.894

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2015 is voor € 219.000 beschikt over de vrije ruimte van de algemene reserve voor de incidentele lasten in het kader van de verkoop van de locatie Generaal Winkelmanlaan, het opstellen van de structuurvisie en de verkoop van de locatie Den Deijl.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Hoewel de grootste vernieuwing op het gebied van verkeer zich beperkt tot een toename van het elektrisch rijden, voor zowel de auto als fiets, gaat de verkeersvisie vooral in op het bestaande wegennet en haar gebruikers in Wassenaar. Na afronding van een aantal grote projecten de afgelopen jaren om de verkeersveiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid te vergroten moet bezien worden in hoeverre nog meer maatregelen bijdragen aan het beoogde doel. Daarnaast zijn er ontwikkelingen in de randvoorwaarden voor het verkeersbeleid. De autodichtheid neemt (weer) toe en het aantal verkeersbewegingen groeit nog steeds. In deze tijd vraagt vooral het gebruik van het huidige wegennet om aandacht. Dit maakt beleid nodig hoe om te gaan met gedragsbeïnvloeding. Het is daarom noodzakelijk ook de visie op het gebied van verkeer te herzien.

Verkeer en mobiliteit

Het verkeersplan uit 2005 stond in het teken van de verkeersveiligheid en doorstroming. Veel maatregelen waren opgenomen in het verkeersplan om deze doelstellingen te verwezenlijken. De afgelopen jaren heeft een ingrijpende herinrichting van het hoofdwegennet van Wassenaar vorm gekregen en zijn kruispunten omgevormd tot rotondes. Tegelijkertijd zijn de bushaltes verhoogd aangelegd. Het fietsverkeer is een groot aandachtspunt geweest bij de herinrichting. Ook zijn gebieden ingericht als 30 km gebied. Het uitvoeren van de maatregelen uit het Centrumverkeersplan kan gezien worden als de afronding. Ook de fietsprojecten Hogeboomseweg – Jaagpad en Buurtweg - Zijdeweg worden nog in 2016 uitgevoerd. Bij onderhoud van wegen wordt duurzaam veilig als uitgangspunt meegenomen. De nieuwe verkeersvisie zal inzicht moeten geven of na realisatie van het verkeersplan nog maatregelen nodig zijn voor de verkeersdoorstroming en leefbaarheid van Wassenaar.

Verkeersveiligheid, parkeren en openbaar vervoer

De verkeersvisie geeft dus uitsluitsel of maatregelen nog nodig zijn. Dit vraagt een andere wijze van denken over de opgaven op het gebied van verkeer in de komende jaren. Voor het verhogen van de verkeersveiligheid zal niet alleen kritisch worden gekeken naar de uit te voeren civiele werken, maar vooral zal gekeken moeten worden naar het beïnvloeden van het verkeersgedrag.

De betrokkenheid van bewoners, scholen en sportclubs bij het beïnvloeden van het verkeersgedrag en het vergroten van de verkeersveiligheid, zal meer aandacht (moeten) krijgen. De middelen die er zijn voor verkeer, zullen vooral worden ingezet om de verkeersveiligheid voor het langzaam verkeer te verbeteren en de grootste knelpunten in Wassenaar op te lossen. Het realiseren van veilige schoolroutes en een veilige schoolomgeving heeft hierbij prioriteit. Verduurzaming zal de komende jaren een belangrijke plek bij de (verkeerskundige) planvorming krijgen. Evenals thema's als het verhogen van het gebruik van de fiets, realisatie van extra fietsparkeergelegenheid en het elektrische rijden en het verbeteren van de laadmogelijkheden. Om de steeds groter wordende vraag naar elektrische oplaadpunten goed te kunnen faciliteren worden uitvoeringsregels opgesteld. Bezien moet worden waar nog sprake is van sluipverkeer en welk effect dat heeft op de leefbaarheid. Een helder beleidskader en een goede afweging tussen projecten onderling zal een plek krijgen in de op te stellen verkeersvisie. In het bijbehorende uitvoeringskader wordt de planning en prioritering voor de komende jaren uitgewerkt. Hierin zijn ook concrete maatregelen opgenomen om de verkeersveiligheid voor fietsers te vergroten.

De afgelopen jaren is ingezet op maatregelen om de leefbaarheid van wijken te verbeteren door de herinrichting van straten, herindeling van parkeren e.d. De positieve effecten hiervan zijn in nagenoeg geheel Wassenaar zichtbaar te ervaren. Op het moment dat er onderhoudswerken uitgevoerd worden, zal worden bezien in hoeverre nog maatregelen nodig zijn. Andere onderwerpen zoals blauwe zones, gehandicaptenparkeerplaatsen, vrachtwagen parkeren, zullen in de verkeersvisie tegen het licht worden gehouden en zal worden bezien of bijsturing noodzakelijk is.

Na enkele jaren van verslechtering van het openbaar vervoer in en rondom Wassenaar is er voor het jaar 2016 eindelijk een verbetering te melden. Bij de nieuwe dienstregeling gaat lijn 43 van Veolia op weekdays altijd een half uur dienst rijden, waardoor lijn 43 en 44 van Veolia op weekdays overdag samen altijd een kwartierdienst vormen. De huidige bus concessie Haaglanden streek, met Veolia als vervoerder, eindigt na de zomer van 2017. De voorbereidende werkzaamheden voor de nieuwe concessie zullen echter al in 2016 starten. Uitgangspunt voor Wassenaar bij dit aanbestedingstraject is dat het huidige openbaar vervoersnetwerk op minimaal hetzelfde niveau blijft en waar haalbaar worden door ons verbeteringen voorgesteld. Daarnaast is er de Vervoersautoriteit verzocht, in het kader van het programma van eisen concessie Rail Haaglanden, de mogelijkheden te onderzoeken om Wassenaar beter op het openbaar vervoernetwerk aangehaakt te krijgen.

Onderwerp

Verkeersveiligheid, parkeren en openbaar vervoer

Doelstelling

- Invloed houden op regionale zaken en daarbij de Wassenaarse belangen behartigen
- Bevorderen dat het verkeersbeleid zorgt voor veilig gedrag bij verkeersdeelnemers
- Balans houden in de leefbaarheid en daarbij goed overwegen in hoeverre verkeersmaatregelen nodig zijn
- Borging van het huidige niveau van verkeersveiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid in de gemeente

Maatregel

Beleid:

- Verkeersvisie vaststellen die het huidige niveau van leefbaarheid borgt en inzet op gedragsbeïnvloeding.
- Plan van aanpak fietsveiligheid
- Uitvoeringsregels elektrische oplaadpunten

Projecten:

- Lobby en creëren draagvlak voor ondertunneling N44
- Centrum verkeersplan uitvoeren
- Fietskruispunt Hogeboomseweg - Jaagpad
- Buurtweg/Zijdeweg
- Realiseren veilige schoolomgevingen
- Onderzoek doorstroming kruispunt N44-Rozenweg

Basistaken:

- Belangenbehartiging binnen de regio. Het blijven behartigen van de Wassenaarse belangen op het gebied van bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid en de financiële afwikkeling van de deelname aan de regio is daarbij van belang.
- Monitoren van de overeenkomst met provincie over de RijnlandRoute.
- Verkeersbesluiten
- Omleidingen, ontheffingen, verkeersadvisering, verkeerstellingen en afhandeling brieven/emails/meldingen
- Advisering regio

Planning

Vaststelling verkeersvisie	vaststelling 1e kwartaal 2016
Plan van aanpak fietsveiligheid	vaststelling 3e kwartaal 2016
Uitvoeringsregels elektrische oplaadpunten	vaststelling 3e kwartaal 2016
Lobby en creëren draagvlak ondertunneling N44	doorlopend 2016

Afronding realisatie Centrumverkeersplan	afgerond 1e kwartaal 2016
Afronding fietskruispunt Hogeboomseweg – Jaagpad	afgerond 3e kwartaal 2016
Afronding Buurtweg/Zijdeweg	afgerond 4e kwartaal 2016
Realiseren veilige schoolomgevingen	uitvoering 1e kwartaal 2016
Onderzoek doorstroming kruispunt N44-Rozenweg	4e kwartaal 2016
Project Gedragsbeïnvloeding	doorlopend 2016

Financiën

Om een krachtig signaal en de effecten van ondertunneling van de N44 richting derden inzichtelijk te kunnen maken zullen middelen nodig zijn voor een verkennend onderzoek nodig en ondersteuning in het lobbytraject.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Nota Mobiliteit
- Wegenwet
- Wegenverkeerswet
- Planwet Verkeer en vervoer
- Strategische Bereikbaarheidsagenda (MRDH)

Lokaal

- Onderhoudsprogramma wegen
- Beheerprogramma verkeersregelinstanties
- Centrumverkeersplan (2015)

Tabel 28 Overzicht totalen productgroep Verkeer

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Verkeer						
Lasten	-1.990.883	-2.509.183	-1.291.611	-1.289.817	-1.288.022	-1.286.227
Baten	1.507.941	55.594	166.327	166.327	166.327	166.327
Saldo van baten en lasten productgroep	-482.942	-2.453.589	-1.125.284	-1.123.490	-1.121.695	-1.119.900
Beoogde mutaties reserves	-349.688	1.140.171	68.394	68.394	68.394	68.394
Geraamd resultaat productgroep	-832.630	-1.313.418	-1.056.890	-1.055.096	-1.053.301	-1.051.506

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2015 is voor een aantal verkeersprojecten een onttrekking geraamd uit de algemene reserve van € 1.044.000. Daarnaast is met Staatsbosbeheer (SBB) een nieuwe pachtovereenkomst gesloten voor gebruik van het strand c.a. Hiervoor is € 8.000 uit de algemene reserve onttrokken.

Mutatie reserves

Structureel wordt € 68.394 aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten parkeerkelder Langstraat onttrokken ter gedeeltelijke dekking van de kapitaallasten.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Er zijn diverse economische en maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op het woonbeleid. Wassenaar zal de komende jaren vergrijzen. Wonen en zorg worden van elkaar gescheiden, waardoor ouderen langer thuis blijven wonen. Dit vraagt om extra aandacht voor deze doelgroep en benodigde voorzieningen. Nieuwbouwwoningen zullen zo gebouwd moeten worden dat mensen er ook op oudere leeftijd comfortabel kunnen wonen (levensloopbestendig wonen). Ook participatie gaat een steeds grotere rol spelen in onze samenleving. Het moet naast dan ook makkelijker worden gemaakt om zorg te kunnen verlenen. Kinderen moeten de mogelijkheid krijgen om dicht bij hun ouders te wonen. Tegelijkertijd is er sprake van 'ontgroening' doordat starters en jonge gezinnen onvoldoende mogelijkheden hebben op de woningmarkt. Ook zet de trend van huishoudensverdunding de komende jaren door. De vraag naar sociale woningbouw blijft groot, terwijl de financiële druk op woningcorporaties groter is geworden. Ondertussen laten de economie en huizenmarkt de eerste tekenen van herstel zien.

Het woonbeleid dient een evenwichtige bevolkingsopbouw en dynamiek (o.a. doorstroming) op de woningmarkt te bevorderen. Daarbij moeten kansen worden gecreëerd voor (kwetsbare) doelgroepen op de woningmarkt.

Regionaal wordt nauw samengewerkt met omliggende gemeenten op het gebied van woonbeleid. Afschaffen van de plus-regio Haaglanden per 1-1-2015 heeft hier geen afbreuk aan gedaan.

Onderwerp

Wonen

Doelstelling

In samenwerking met maatschappelijke partijen (o.a. woningcorporaties en zorgpartijen) een (woon)beleidsstuk opstellen waarin o.a. de volgende doelstellingen naar beleid(maatregelen) worden vertaald:

- Voldoende sociale woningbouw;
- Vergroten kwaliteit woningen (woonlasten en duurzaamheid);
- Vergroten kwaliteit woonomgeving en veiligheid d.m.v. een BLVC-plan (Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid en Communicatie);
- Kwaliteit van wonen, welzijn en zorg waarborgen (langer thuis wonen en verzorging door kinderen waar mogelijk faciliteren);
- Op peil houden van het voorzieningenniveau in Wassenaar.

Maatregel

Beleid:

- Woonvisie opstellen met uitvoeringsparagraaf
- Beleid scheiding wonen/zorg
- Achtervangbeleid opstellen

Basistaken

- Regionale samenwerking met buurgemeenten op het gebied van woonbeleid krijgt vorm door deelname aan ambtelijk en bestuurlijke overleggen binnen regionaal verband. Daarbij vindt afstemming plaats over o.a. de volgende onderwerpen:
 - Regionale woonruimteverdeling (regionale verordening);
 - Voorrangsverklaringen;
 - Lokaal maatwerk;
 - Regionale woonvisie;

- Regionale prestatieafspraken;
- Regionale woningbouwprogrammering.
- Achtervangbesluiten en gemeentegaranties
- Prestatieafspraken corporaties
- Anti-speculatiebeding
- Advisering over huisvestingszaken, Advisering Regio
- Startersleningen
- Verkoop corporatiewoningen
- Aansturing corporaties

Planning

Vaststellen woonvisie	2e kwartaal 2016
Startnotitie beleid scheiding wonen/zorg	vaststelling 3e kwartaal 2016
Startnotitie achtervangbeleid opstellen	vaststelling 4e kwartaal 2016

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Bovenlokaal:

- Woningwet
- Huisvestingswet
- Besluit Beheer Sociale Huurwoningen
- Regionale Huisvestingsverordening
- Regionale Woonvisie
- Regionale prestatieafspraken
- Provinciale Woonvisie

Lokaal:

- Woonvisie
- Prestatieafspraken gemeente-corporaties

Tabel 29 Overzicht totalen productgroep Wonen

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Wonen						
Lasten	-162.401	-153.682	-153.564	-153.479	-153.394	-152.765
Baten	12.109	26.630	26.630	26.630	26.630	26.630
Saldo van baten en lasten productgroep	-150.292	-127.052	-126.934	-126.849	-126.764	-126.135
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-150.292	-127.052	-126.934	-126.849	-126.764	-126.135

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De zandstranden, het duingebied, het bosareaal en de vele historische landgoederen, buitenplaatsen, monumenten en de dorpskern maken Wassenaar tot een zeer aantrekkelijke woongemeente. Belangrijk gebied is Duin, Horst en Weide, het werkterrein van de Pact van Duivenvoorde gemeenten Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg. Gestreefd wordt naar behoud en versterking van de specifieke Wassenaarse cultuurhistorische, natuur- en landschappelijke kwaliteiten en ook van de daarop gerichte recreatie voor Wassenaar en omgeving. Hiervoor vervult de gemeente, samen met partners als Dunea, Staatsbosbeheer en omliggende gemeenten, een belangrijke rol in samenwerkingsverbanden als het Pact van Duivenvoorde en het Convenant van Meijndel. Om meer zichtbaar en effectief die rol te kunnen blijven vervullen wordt gezocht naar een verbreding van de samenwerkingsverbanden zoals die in de Landschapstafel. Ingezet wordt op behoud en de versterking van de op de natuur, cultuurhistorie en landschap gerichte recreatie voor Wassenaar en omgeving.

Door uitvoering van het Klimaatprogramma 2015-2019 leveren wij een actieve bijdrage aan een duurzame maatschappelijke ontwikkeling die wordt gekenmerkt door een balans tussen people (welzijn), planet (leefomgeving) en profit (welvaart). Dat wil zeggen een ontwikkeling die aansluit op de behoeften van de huidige generatie, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Wij geven zelf het goede voorbeeld, o.m. door vastgoed en openbare verlichting te verduurzamen en door duurzaam in te kopen. Partijen waar wij zaken mee doen worden gestimuleerd duurzaam te handelen. Wassenaar stimuleert inwoners, bedrijven en instellingen hun bijdrage te leveren aan CO₂-reductie door energie te besparen en te investeren in opwekking van duurzame energie. Toenemend bewustzijn van nut en noodzaak van streven naar duurzame maatschappelijke ontwikkeling is het gemeenschappelijk doel in deze collegeperiode. Hiervoor streven wij naar een effectieve en efficiënte afvalpreventie, -scheiding, -inzameling en -verwerking.

In lijn met het coalitieakkoord wordt doorgegaan met een soberder monumentenbeleid in relatie tot de grootte van de gemeente. We willen er over vertellen en meer laten zien wat we hebben in plaats van het te beschermen. Gemeentelijke en rijksmonumenten moeten aangepast kunnen worden aan hedendaags gebruik. We gaan de bescherming van waardevol cultureel erfgoed niet veel verder uitbreiden. De samenwerking met omliggende gemeenten wordt voortgezet als het een meerwaarde voor Wassenaar en/of het specifieke beleidsveld betreft, zoals dat plaatsvindt aan de tafels van de Erfgoedlijnen. Vanuit oogpunt van efficiency en klantgerichtheid is het streven dat de beschikbare informatie over het gebouwde en groene erfgoed boven de grond en archeologie op een uniforme wijze beter digitaal toegankelijk wordt gemaakt. Het gaat daarbij om een integrale aanpak en benadering van erfgoed. Deze trend, die in gang gezet is met de Modernisering Monumentenzorg, is verder zichtbaar gemaakt in de nieuwe Erfgoedwet, die sinds 1 januari 2016 van kracht zal zijn, en krijgt een verdere doorwerking in de nieuwe Omgevingswet. Het op een publieksgerichte wijze toegankelijk maken van informatie voor initiatiefnemers en belangstellenden zal daarvan het resultaat zijn.

Onderwerp

Natuur en landschap

Doelstelling

- Met behoud van de intrinsieke cultuurhistorische- en natuurwaarden zorgt een vitaal en authentiek buitengebied van Duin Horst & Weide voor een goede combinatie van toegankelijkheid en toekomstgerichte agrarische bedrijvigheid

- Zorgen voor draagvlak voor maatregelen in het gebied zodat herkenbare waterstructuren en een sterke groene buffer in combinatie met recreatieve mogelijkheden er voor zorgen dat inwoners van Wassenaar en de randstedelingen nog meer kunnen genieten van de aanwezige kwaliteiten
- Verenigingen, instellingen en particulieren die een ruim groenareaal binnen Wassenaar in beheer hebben, waaronder de landgoedeigenaren, zorgen voor behoud en versterking van de groene kwaliteiten
- Zorgen voor een goede samenwerking met omliggende gemeenten
- Zorgen dat natuurliefhebbers gebruik kunnen blijven maken van het strand- en duingebied

Maatregel

Beleid:

- Beleidsregels kapvergunning

Projecten:

- Inpassing faunapassage Rijnlandroute en aanleg ecologische verbinding
- Valkenburg
- Wandelverbinding Papeweg
- Visie inrichting Groene Buffer
- Inrichten natuurspeelplaats

Basistaken:

- Advisering samenwerkingsverbanden: regio, Pact van Duivenvoorde /Duin Horst en Weide / MRDH en Provincie, Leidse ommelanden

Planning

Beleidsregels kapvergunning	vaststelling 3e kwartaal2016
Inpassing faunapassage Rijnlandroute en aanleg ecologische verbinding	doorlopend 2016
Valkenburg	doorlopend 2016
Aanleg wandelverbinding Papelaan	start 3e kwartaal 2016
Visie inrichting Groene Buffer	inspraak 1e kwartaal2016
Inrichten natuurspeelplaats	afgerond 3e kwartaal 2016

Financiën

Voor de uitvoering van de projecten uit de Groen & Watervisie is incidenteel een bedrag nodig van € 91.000. (zie Kadernota). Voor de lobby tegen de horizonvervuiling door windmolens in zee is een éénmalig budget van € 20.000 benodigd.

Financiën (- =lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-111.000			
Baten				
Saldo	-111.000			

Onderwerp

Milieu

Doelstelling

- Behoud en waar mogelijk verbetering van milieukwaliteiten van de leefomgeving
- Maatschappelijke ontwikkelingen kenmerken zich door een balans tussen *people* (welzijn), *planet* (leefomgeving) en *profit* (welvaart) (= verduurzaming van de samenleving)
- Duurzaamheid wordt een gemeengoed
- In 2018 is minimaal 14% van de energie die Wassenaar verbruikt CO₂-neutraal opgewekt
- In 2018 is 65% van het afval grondstof.

Zoals afgesproken in het Coalitieakkoord wordt werk gemaakt van een Wassenaarse Klimaatagenda. In het najaar van 2015 wordt de raad een separaat voorstel gedaan over het nemen van maatregelen op het gebied van duurzaamheid voor de periode 2016-2019.

Maatregel

Beleid:

- Explosievenkaart
- Beleid hogere waarden
- Implementatie Dubo beleid

Projecten:

- Klimaatprogramma 2015-2019 uitvoeren
- CO₂ monitor
- Week van de duurzaamheid
- regionale uitwerking Energieakkoord

Basistaken:

- Advisering regio, Avalex, ODH,
- Opheffen Gevulei
- Monitoring saneringlocaties
- Geluidsbelastingkaart

Planning

Afvalbeleidsplan	vaststelling 1e kwartaal 2016
Explosievenkaart	vaststelling 3e kwartaal 2016
Startnotitie beleid hogere waarden	vaststelling 2e kwartaal 2016
Implementatie Dubo beleid	doorlopend
Klimaatprogramma 2015-2019 uitvoeren	doorlopend
CO ₂ monitor	doorlopend
Week van de duurzaamheid	3e kwartaal 2016
regionale uitwerking Energieakkoord	doorlopend

Financiën

De raming voorziet in het inschakelen van externe deskundigen voor communicatie en onderzoek, de kosten van deelname aan duurzaamheidsactiviteiten, de kosten van abonnementen en lidmaatschappen (o.a. monitor, FSC-convenant) en de bijdrage aan de Omgevingsdienst Haaglanden. Pas bij de vaststelling van het klimaatprogramma zal inzichtelijk gemaakt kunnen worden wat de financiële consequenties zijn.

Onderwerp

Cultureel erfgoed

Doelstelling

- Zichtbaarheid van de kernkwaliteiten van Wassenaar zorgt voor waarborgen van de kwaliteiten
- Bij herbestemming en herontwikkeling zorgt flexibiliteit voor behoud en versterking van de karakteristieke cultuurhistorische waarden boven en onder de grond
- Objectgerichte en omgevingsgerichte bescherming van het erfgoed boven en onder de grond zorgt voor vertaling van het Rijksbeleid Modernisering Monumentenzorg
- Zichtbaarheid en gebruik van wat we hebben zorgt voor het stimuleren van de instandhouding, beleefbaarheid en zichtbaarheid van het erfgoed
- Betere benutting van aanwezige kennis

Maatregel

Beleid:

- Erfgoedverordening
- Richtlijnen archeologisch onderzoek
- Toetsingsrichtlijnen voor restauratie
- Facetbestemmingsplan

Projecten:

- Erfgoedlijnen
- Onderzoek restauratie landgoederen aan de hand van Zocher

Basistaken:

- Aanwijzing monumenten
- Contacten RCE onderhouden
- Subsidieverstrekking en lening
- Ontsluiting gegevens via GIS
- Monumentenwacht
- Advisering op het gebied van cultureel erfgoed

Planning

Erfgoedverordening	Vaststelling 1e kwartaal 2016
Toetsingsrichtlijnen voor restauratie	vaststelling 2e kwartaal 2016
Facetbestemmingsplan Cultureel Erfgoed	vaststelling 1e kwartaal 2016
Erfgoedlijnen	doorlopend
Onderzoek Zocher	afgerond 3e kwartaal 2016

Onderwerp

Recreatie

Doelstelling

- benutten van de kracht van het strand

Maatregel

Beleid:

- Strandnota

Planning

Vaststellen strandnota	vaststellen 3e kwartaal 2016
------------------------	------------------------------

Financiën

Voor de begeleiding en het laten opstellen van de strandnota is nog € 9.000 benodigd.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-9.000			
Baten				
Saldo	-9.000			

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal:

- Wet ruimtelijke ordening
- Besluit ruimtelijke ordening

- Crisis- en herstelwet
- Wet milieubeheer
- Woningwet 2015
- Monumentenwet 1988 (vanaf 1-1-2016: Erfgoedwet)
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg
- Visie Erfgoed en Ruimte 'Kiezen voor karakter'
- Nota Ruimte
- Nota Mobiliteit
- Provinciale Structuurvisie en Verordening Ruimte
- Regionale structuurvisie Holland Rijnland 2020
- Visie Ruimte en Mobiliteit (provincie Zuid-Holland)
- Regionale Nota Mobiliteit en OV-visie (regio Holland Rijnland)
- Beleidsvisie Cultureel Erfgoed 2013-2016 'Erfenis, erfgoed en erfgoed'
- Regioprofielen cultuurhistorie Zuid-Holland
- Beleidsvisie Duurzaamheid en Milieu 2013-2017
- Beleidsvisie Bodem en Ondergrond Zuid-Holland

Lokaal:

- Samenwerkingsconvenant Pact van Duivenvoorde (2004)
- Cultuurhistorische impuls Duin, Horst en Weide (2005)
- Visie op beheer en instandhouding van groene rijksmonumenten in bezit van de gemeente Wassenaar(2011)
- Landschapsonwikkelingsplan Duin, Horst en Weide (2012)
- Convenant cultuurhistorie Meijndel (2012)
- Kadernota Erfgoed 'Voortbouwen op eigen waarde (2012)
- Nota Bodembeheer en bodemkwaliteitskaart (2013)
- Nota archeologie herijking 2013 (2014)
- Actieplan geluid 2014-2018 (2014)
- Groen-en watervisie 2015- 2019 voor Wassenaar (vaststelling voorzien in oktober 2015)
- Intentieovereenkomst Duin Horst & Weide (met landschapstafel Duin Horst & Weide) (ondertekening voorzien in 2015)
- Erfgoedverordening Wassenaar (vaststelling voorzien eind 2015/begin 2016)

Tabel 30 Overzicht totalen productgroep Natuur en Landschap, milieu, cultureel erfgoed en recreatie (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Natuur en landschap, milieu, cultureel erfgoed en recreatie						
Lasten	-1.368.089	-2.237.103	-1.565.307	-1.419.269	-1.419.230	-1.419.191
Baten	170.549	126.234	126.258	126.258	126.258	126.258
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.197.540	-2.110.869	-1.439.049	-1.293.011	-1.292.972	-1.292.933
Beoogde mutaties reserves	3.666	649.200	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.193.874	-1.461.669	-1.439.049	-1.293.011	-1.292.972	-1.292.933

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In de begroting 2015 wordt voor € 649.000 beschikt uit de algemene reserve voor oa de incidentele lasten van het LOP € 80.000, Faunapassage Maaldrift € 500.000 en elektrisch vervoer € 25.000.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Wij geven ondernemers de ruimte om te ondernemen. Ondernemers kunnen met hun vragen bij ons terecht via een digitaal en fysiek loket. Ons winkelaanbod is gevarieerd en kwalitatief hoogstaand en wordt versterkt door een gevarieerde horeca. De bestedingen van expats en (dag)toeristen leveren een aanzienlijke bijdrage aan de vitaliteit van onze detailhandel. Wij zijn een aantrekkelijke gemeente voor toerisme en recreatie. Met de factor 'rust en ruimte' onderscheiden wij in de regio en draagt zij bij aan het (internationale) vestigingsklimaat. Door de combinatie van recreatieve 'open ruimte' in combinatie met een 'top-woonmilieu' zijn wij van grote betekenis voor de economische ontwikkeling van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. We participeren in deze Metropoolregio om binnen die context de juiste keuzes te maken voor de ontwikkeling van ons ondernemersklimaat. Voor de regionale samenwerking focussen we niet alleen op de Metropool, maar kijken ook naar de voordelen die samenwerking met de Leidse regio kan opleveren. De economische visie is vastgesteld. Met de ondernemers en andere stakeholders wordt bepaald waar de kracht en kansen van de bedrijvigheid in Wassenaar zit en wat nog (met prioriteit door de gemeente) moet gebeuren om het ondernemersklimaat robuust te houden en waar nodig te verbeteren. Dit gebeurt uiteraard in de context van maatschappelijke ontwikkelingen, de gewenste ruimtelijke invulling en de economische ontwikkelingen om ons heen.

We creëren daarmee:

- Een ondernemersvriendelijk klimaat.
- Verbeterde dienstverlening voor ondernemers.
- Verbetering van het vestigingsklimaat en het stimuleren van de economische bedrijvigheid en leefbaarheid van Wassenaar.
- Bevordering van de werkgelegenheid (voor iedereen)
- Een betere betrokkenheid / inzetbaarheid van Wassenarse bedrijven bij de uitvoering van gemeentelijke werken.
- Eerlijke concurrentie en het aantrekkelijk houden voor consumenten ten opzichte van de omgeving.

Onderwerp

Bedrijvigheid en ambulante handel

Doelstelling

- Een robuuste economische structuur die bijdraagt aan de levendigheid en sociale samenhang van de Wassenarse samenleving en bovendien past binnen het streven naar een duurzame ontwikkeling van onze gemeente
- Een stimulerend kader creëren waardoor private initiatieven ontstaan. Het ondersteunen en faciliteren (mogelijk maken) van particuliere initiatieven voor een bedrijfsverzamelgebouw
- Meer Wassenarse bedrijven komen in aanmerking voor gemeentelijke aanbestedingsopdrachten. Het wordt mogelijk voor Wassenarse ondernemers om in consortium verband mee te doen aan aanbestedingen.
- Ondernemers zorgen voor goede detailhandel, ondersteund door de gemeente; overlast wordt zoveel mogelijk beperkt
- Toerisme zorgt er voor dat het economisch potentieel van het dorp beter benut wordt.
- Samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en de gemeente zorgt voor aantrekkelijke winkelstraten

Maatregel

Beleid:

- Evaluatie winkeltijdenverordening
- Strandnota

Projecten:

- Deregulering EZ
- Taskforce centrum
- Uitvoeringsmaatregelen economische visie
- Leegstandsonderzoek
- Bedrijfsverzamelgebouw faciliteren
- Opzetten Toeristisch Overleg Wassenaar

Basistaken:

- Voortzetting ondernemersfonds en de bedrijfscontactfunctionaris
- Advisering regio en afstemmen met Leidse regio
- Voortzetten EOW

Planning

Economische visie	vaststellen 1e kwartaal 2016
Evaluatie winkeltijdenverordening	vaststellen 2e kwartaal 2016
Maatregelen deregulering EZ	vaststellen 3e kwartaal 2016
Maatregelenpakket taskforce centrum	vaststellen 4e kwartaal 2016
Uitvoeringsmaatregelen economische visie 2016	afgerond 4e kwartaal 2016
Startnotitie leegstandsonderzoek	vaststellen 2e kwartaal 2016
bedrijfsverzamelgebouw faciliteren	bij initiatieven
Overzicht activiteiten Toeristisch Overleg Wassenaar	vaststellen 2e kwartaal 2016

Financiën

In 2015 is de Economische Visie Wassenaar 2015-2018 opgesteld. De Economische Visie Wassenaar is voor de komende jaren de leidraad waarmee de gemeente samen met ondernemers aan de slag wil gaan om het ondernemersklimaat op een duurzame wijze te verbeteren en Wassenaar economische te versterken. De Economische Visie wordt in januari 2016 voorgelegd voor vaststelling. Ook het uitvoeringsprogramma is dan klaar. Voor de uitvoering van de visie wordt in 2016 een incidentele extra last van €10.000 geraamd. Hieruit kunnen onderzoekskosten worden gedekt, die in de visie staan verwoord. De mogelijke prioritering komt bij de behandeling van de visie aan de orde. In 2016 gaan we ook actief aan de slag met de opdracht uit het coalitieakkoord om beter economisch rendement te halen uit de toeristische mogelijkheden van Wassenaar. Samen met de (toeristische) ondernemers wordt een aanpak voorbereid en willen we ook de informatievoorziening verbeteren. Betere ontsluiting van informatie en meer activiteiten ontplooiën om de verbinding tussen economie en toerisme te leggen, betekent dat er structureel extra financiële middelen benodigd zijn vanaf 2016. Hiervoor wordt structureel € 15.000 geraamd.

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-25.000	-15.000	-15.000	-15.000
Baten				
Saldo	-25.000	-15.000	-15.000	-15.000

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal:

- Nota Ruimte
- Structuurvisie en Verordening Ruimte provincie Zuid-Holland
- Detailhandel visie provincie Zuid-Holland
- Regionale structuurvisie detailhandel Haaglanden
- Bedrijventerreinenstrategie Haaglanden
- Kantorenstrategie Haaglanden
- Wet BIZ
- Participatiewet

Lokaal:

- Economische Visie Wassenaar 2015-2018
- Standplaatsenbeleid Wassenaar

Tabel 31 Overzicht totalen productgroep Economie en bedrijvigheid (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Economie en bedrijvigheid						
Lasten	-237.428	-294.975	-301.975	-291.975	-291.975	-276.975
Baten	36.651	42.650	43.160	43.160	43.160	43.160
Saldo van baten en lasten productgroep	-200.777	-252.325	-258.815	-248.815	-248.815	-233.815
Beoogde mutaties reserves	28.191	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-172.586	-252.325	-258.815	-248.815	-248.815	-233.815

P4 Wassenaar leefbaar

Programma	Productgroep	Producten
Wassenaar leefbaar	Veiligheid Vergunningverlening, toezicht en handhaving Openbare ruimte Afvalinzameling en afvalverwerking en riolering Gebouwen en opstallen	Brandweer Rampenbestrijding Integrale veiligheid Vergunningverlening Toezicht en handhaving Wegen en verhardingen Kunstwerken Openbare verlichting Watergangen en partijen Openbaar groen Speelvoorzieningen Begraafplaatsen en lijkbezorging Straatmeubilair Afvalstromen Afvalstoffenheffing Riolering Riolheffing Ongediertebestrijding Gebouwen en opstallen

Visie en maatschappelijke effecten

Het is van belang dat Wassenaar het aantrekkelijke woon- en leefklimaat behoudt dat het nu kent. Dat betekent een veilige en schone leefomgeving, met veel groen en aandacht voor kwaliteit in de openbare ruimte en voor de gemeentelijke gebouwen. Deze uitgangspunten zullen in overeenstemming moeten zijn met het duurzame karakter van de omgeving.

Het beheer van de openbare ruimte is erop gericht om langdurig gebruik te kunnen blijven maken van een aantrekkelijk groen woon-, werk- en leefklimaat en waar nodig op punten de functionaliteit ervan te optimaliseren. Beheer en onderhoud wordt thans uitgevoerd op een kwaliteitsniveau dat is te kenmerken als sober en doelmatig (huidige basisoniveau is zogenaamde niveau C). Op basis van het coalitieakkoord willen we in 2016 daadwerkelijk aan de slag met het verbeteren van het onderhoud in de openbare ruimte naar een hoger niveau. We vinden dat de inwoners die woonachtig zijn in een gemeente die 'de groene parel aan zee' wordt genoemd, het ook binnen de gemeentegrenzen verdienen om dagelijks te kunnen genieten van een kwalitatief hoogwaardig onderhoudsniveau van het groen. Het onderhoud van de openbare ruimte staat van alle gemeentelijke producten het dichtst bij de inwoners en het onderhoudsniveau is voor die inwoners direct merkbaar.

Wassenaar is een veilige en schone gemeente waarvoor iedereen zich gezamenlijk inzet. We investeren op het gebied van veiligheid nadrukkelijk in participatie door de samenwerking tussen de veiligheidsketen, bewoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers te houden en te bevorderen. Onze inwoners zijn zelfredzaam, kennen hun eigen verantwoordelijkheid en geven daar actief invulling aan, al dan niet georganiseerd op buurt- en wijkniveau. De afspraken die we maken en acties die we uitvoeren geschieden op basis van vrijwilligheid zonder vrijblijvendheid. Onze inwoners kunnen rekenen op integrale en tijdige afhandeling van hun vergunningaanvraag. We zien toe op naleving van wet- en regelgeving.

Tabel 32 Lasten, baten en saldo van programma 4**(bedragen x € 1)**

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-22.932.027	-18.718.311	-16.637.998	-15.987.630	-15.777.312	-15.768.572
Totaal baten	17.169.282	9.518.109	9.445.946	9.536.446	9.536.446	9.536.446
Saldo van baten en lasten programma	-5.762.745	-9.201.222	-7.193.072	-6.452.204	-6.241.886	-6.233.146
Beoogde mutaties reserves programma	5.463.628	2.760.120	951.500	181.000	0	0
Geraamd resultaat programma	-299.117	-6.441.102	-6.241.572	-6.271.204	-6.241.886	-6.233.146

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Wassenaar is een veilige en schone gemeente om te wonen, werken en te verblijven. Voor behoud en waar mogelijk verdere verbetering hiervan zetten veel inwoners en maatschappelijke partners zich gezamenlijk in vanuit een gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel. Het belangrijkste accent wordt gelegd op het investeren in participatie door de samenwerking tussen de veiligheidsketen, bewoners, maatschappelijke organisaties en instellingen en ondernemers waar mogelijk uit te bouwen en te versterken. Wij moedigen bewoners aan zelfredzaam te zijn en hun eigen verantwoordelijkheid te kennen. Zij geven daar actief invulling aan, al dan niet georganiseerd op buurt- en wijkniveau.

De gemeente heeft op het gebied van het gemeentelijk veiligheidsterrein een regierol: sturing op de selectie en aanpak van veiligheidsthema's, op samenwerking en nakoming van afspraken en op tussentijdse evaluaties en de doorontwikkeling van de aanpak. Een Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) draagt daaraan bij. De partners worden achter een gezamenlijke visie geschaard. De belangrijkste items worden geselecteerd en van een concreet plan van aanpak voorzien. Voor de periode 2015-2018 zijn door de gemeenteraad in het kader van het gemeentelijk veiligheidsbeleid de volgende prioriteiten gesteld:

1. Vermogenscriminaliteit, met name woninginbraken, winkeldiefstal en autodiefstal;
2. Woonoverlast en sociale problematiek;
3. Jeugd;
4. Fysieke overlast en sociale kwaliteit (buurtproblemen).

Jaarlijks wordt op basis van het IVB een Uitvoeringsprogramma opgesteld. De in het coalitieakkoord daarover opgenomen punten worden hierin uitgewerkt:

- dat het veiligheidsgevoel van de burgers moet verbeteren;
- dat het aantal inbraken en winkeldiefstallen verder omlaag moet;
- dat preventie en opsporing meer prioriteit moeten krijgen;
- dat er meer ruimte moet komen voor primaire preventie door inwoners en ondernemers, om huizen en panden beter te beveiligen;
- dat vuurwerkoverlast moet worden ingeperkt;
- dat in overleg met buurtverenigingen en inwoners ook per wijk prioriteiten worden vastgesteld en opgenomen in het jaarlijks vast te stellen Uitvoeringsprogramma integrale veiligheid;
- dat de gemeenteraad periodiek met de burgemeester en de politie de veiligheid en de eventuele knelpunten in het dorp bespreken.

Onderwerp

Veiligheid: participatie en samenwerking

Doelstelling

Gemeente, inwoners, politie en andere partners werken steeds meer samen op veiligheidsonderwerpen.

Maatregel

- Opstellen (twee)jaarlijks Uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid.
- Mogelijkheden onderzoeken om burgerparticipatie te bevorderen, onder meer door het formeren van buurtpreventieteams. (Kadernota 2016)
- Regie op en deelname aan het Veiligheidshuis Haaglanden.

- Samenwerking binnen het RIEC (Regionaal Informatie en Expertisecentrum) op gebied van georganiseerde criminaliteit (hennep, ondermijning). (Kadernota 2016)
- Inzet Burgernet continueren.

Planning

Planning wordt jaarlijks opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid.

Financiën

Planvorming past binnen bestaande middelen. Uitvoering is afhankelijk van te maken keuzes.

Onderwerp

Brandweezorg

Doelstelling

Het huidige niveau van de brandweezorg blijft behouden tegen aanvaardbare kosten. Er is een beweging gaande naar steeds meer en betere preventie.

Maatregel

Dit onderwerp betreft taken die gericht zijn op het voorkomen en bestrijden van branden en rampen en het beperken van ongevallen daarbij. De uitvoering van deze taken is voor een belangrijk deel bij de Veiligheidsregio Haaglanden ondergebracht. Afspraken en doelstellingen (m.n. vanuit de financiële invalshoek) worden bewaakt binnen de cyclus van de Veiligheidsregio. Zie ook de paragraaf verbonden partijen.

Planning

Doorlopend

Financiën

Planvorming past binnen bestaande middelen. Uitvoering is afhankelijk van te maken keuzes.

Onderwerp

Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Doelstelling

De 'Bevolkingszorg' bij calamiteiten en crisissituaties is op orde. De taak omvat een groot aantal crisisbeheersingsprocessen, zoals het opvangen en verzorgen van evacués, het informeren van de inwoners, het voorzien in primaire levensbehoeften zoals water en huisvesting en het registreren van slachtoffers en schade.

Maatregel

- Opleiden, trainen en oefenen van medewerkers van de werkorganisatie Duivenvoorde voor hun taak binnen bevolkingszorg.
- Nieuwe ontwikkelingen op gebied van bevolkingszorg volgen, implementeren en borgen in organisatie.
- Actieve participatie in regionale werkgroepen en ontwikkelingen waaronder regionalisering van sleutelfuncties in de crisisbeheersing.

Planning

Doorlopend: Beleid en activiteiten op het gebied van bevolkingszorg worden voor een belangrijk deel in (sub)regionaal verband ontwikkeld en uitgevoerd.

Financiën

Planvorming past binnen bestaande middelen. Uitvoering is afhankelijk van te maken keuzes.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Gemeentewet,
- Wet Veiligheidsregio's,
- Politiewet,
- Drank- en Horecawetgeving,
- Wet tijdelijk huisverbod,
- Wet Bibob,

Lokaal

- Algemene Plaatselijke Verordening,
- Regionaal Beleidsplan Politie Eenheid Den Haag,
- Regionaal Crisisplan,
- Integraal Veiligheidsplan 2015-2018

Tabel 33 Overzicht totalen productgroep Veiligheid

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Veiligheid						
Lasten	-2.493.318	-2.475.394	-2.454.676	-2.434.566	-2.429.912	-2.429.912
Baten	-4.578	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten productgroep	-2.497.896	-2.475.394	-2.454.676	-2.434.566	-2.429.912	-2.429.912
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-2.497.896	-2.475.394	-2.454.676	-2.434.566	-2.429.912	-2.429.912

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Vergunningverlening

Over vergunningaanvragen wordt zo snel als mogelijk een besluit genomen. Wat de burger graag wil staat centraal. Bij belemmeringen denken wij mee om tot een oplossing te komen. De normen waaraan een burger zich moet houden bij het maken van (bouw)plannen moeten daarom helder en eenduidig zijn. Hierdoor kunnen zij bij het maken van plannen zelf de verantwoordelijkheid nemen om te voldoen aan die normen. Het principe "aanvragen is toekennen" kan dan ook echt toegepast worden. Voor "kleine" bouwplannen wordt een gevraagde vergunning verleend als deze voldoet aan de hiervoor genoemde normen. Om duidelijk te krijgen waar de verantwoordelijkheid van de gemeente eindigt en die van de burger begint zal er bij het beoordelen van vergunningaanvragen strikt gekeken worden naar het publieke belang en individuele belang van de aanvrager.

Digitalisering van het behandelen van aanvragen omgevingsvergunning staat de komende jaren hoog op de ambtelijke agenda. Het digitaal behandelen van aanvragen omgevingsvergunning geeft een betere aansluiting met de ontwikkelingen op het gebied van toezicht en handhaving. Ook sluit het digitaal behandelen van aanvragen beter aan bij de manier waarop (bouw)plannen tegenwoordig gemaakt worden. Tevens kan het besluitvormingsproces voor aanvragen efficiënter verlopen.

Toezicht en handhaving

Om de woon- en leefomgeving veilig en schoon te houden zetten we de meest effectieve toezichtinstrumenten in. Daarbij zorgen we er voor dat deze instrumenten ook op de meest efficiënte manier ingezet worden.

In geval van overtredingen hanteren we in beginsel een strikt handhavingsbeleid. Daarbij kijken we naar de prioriteiten en worden de meest effectieve handhavinginstrumenten ingezet.

Omgevingsrecht

De Omgevingswet komt (waarschijnlijk) in 2018, maar tot die tijd is het huidige omgevingsrecht ook volop in beweging. Er is een steeds sterkere maatschappelijke behoefte aan een professionele overheid die burgers en bedrijven ondersteunt bij het realiseren van projecten en initiatieven. Een overheid die een goede en deskundige gesprekspartner is en die snel en doeltreffend werkt. Dit vergt een hoge mate van deskundigheid en professionaliteit. Om de kwaliteiten te waarborgen is de wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) in voorbereiding. Deze zal naar verwachting medio 2016 in werking treden. Een gevolg van deze wet is dat gemeenten een verordening Kwaliteit Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving moeten opstellen.

Onderwerp

Doorlooptijd aanvragen omgevingsvergunningen

Doelstelling

Het verkorten van de doorlooptijd van aanvragen omgevingsvergunning, een efficiënter besluitvormingsproces, betere aansluiting op de ontwikkelingen op het gebied van toezicht en op termijn een kostenbesparing.

Maatregel

Door middel van vereenvoudiging van de regelgeving en een efficiënter en gedigitaliseerd afhandelingsproces moet de doorlooptijd van de aanvragen omgevingsvergunningen worden verkort. Hiervoor zullen de volgende maatregelen genomen worden:

- Minder gedetailleerde regels ten aanzien van de welstandstoets: herziening handboek Welstand. (Kadernota 2016)

- Minder gedetailleerde regels ten aanzien van de welstandstoets: herziening werkwijze commissie Welstand en Cultureel Erfgoed (WCE). (Kadernota 2016)
- Vaststellen kaders voor afwijken van het bestemmingsplan.
- Beschrijven van het proces "behandelen omgevingsvergunning".
- Efficiënter maken van het proces "behandelen omgevingsvergunning".
- Projectplan digitaliseren Wabo-proces opstellen en uitvoeren.
- Onderzoek naar de best geschikte middelen om Wabo-proces te digitaliseren (hardware en software).

Planning

2016 - 2018

Voor bovengenoemde maatregelen zal een apart voorstel aan de raad worden voorgelegd. De besluitvorming omtrent de herziening werkwijze van de commissie WCE heeft in 2015 al plaatsgevonden.

Financiën

In het bovengenoemde raadsvoorstel zal een financiële dekking worden aangegeven voor deze maatregel.

Onderwerp

Leges Omgevingsvergunningen

Doelstelling

De leges omgevingsvergunningen (Wabo) dienen kostendekkend te worden gemaakt.

Maatregel

- De legestarieven voor een aanvraag omgevingsvergunning worden in 2016 en 2017 jaarlijks met 10% verhoogd zodat deze vanaf 2017 voor 85% kostendekkend zijn.
- In de jaren 2016-2017 gaan we besparingen op de uitvoeringskosten aanvraag omgevingsvergunning realiseren.
- Uiterlijk in 2018 realiseren we een besparing van € 181.000.

Planning

De verhogingen van de leges met jaarlijks 10% in 2016 en 2017 worden meegenomen in de legesverordeningen 2016 en 2017. Besparing in de uitvoeringskosten in 2018.

Financiën

Door bovengenoemde maatregelen zal met ingang van 2018 een situatie van volledige kostendekkendheid worden bereikt. In de jaren 2015-2017 zal de gemeente nog worden geconfronteerd met tekorten voor wat betreft de uitvoering van de Wabo. Ervan uit gaande dat eventuele besparingen op de uitvoeringskosten pas in 2018 volledig effectief zullen zijn, worden de tekorten de komende jaren geschat op de volgende bedragen:

2015: € 362.000

2016: € 271.500

2017: € 181.000

Deze tekorten zullen worden gedekt vanuit de reserve leges omgevingsvergunningen. Deze reserve is bij de besluitvorming met betrekking tot de Kadernota 2016 aangevuld tot € 815.000.

De werkelijke opbrengsten zijn afhankelijk van het aantal aanvragen en de grootte van de projecten waarvoor een vergunningaanvraag wordt ingediend. Zij kunnen dan ook jaarlijks sterk fluctueren.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten				
Baten	0 (per saldo)	0 (per saldo)		
Saldo	0	0		

Onderwerp

Toezicht en handhaving

Doelstelling

Het beschermen van de woon- en leefomgeving.

Maatregel

Herijken en uitwerken van beleid op het gebied van Toezichtstrategie, Handhavingsstrategie en Sanctiestrategie. De resultaten verwerken in Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP).

- naleving van wet- en regelgeving (Wabo, Bouwbesluit, Wet kinderopvang)
- naleven bouw en regelgeving (APV, Bouwverordening)
- naleven voorschriften bestemmingsplan

Planning

In de eerste helft van 2016 zal voor de Wabo geactualiseerd beleid worden voorbereid. Jaarlijks (doorlopend) een door het college vast te stellen handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP).

Financiën

De reguliere taken passen binnen bestaande middelen. Uitvoering is afhankelijk van te maken keuzes in het HUP.

Onderwerp

Ontwikkelingen in het omgevingsrecht

Doelstelling

Zorgen dat de gemeente/werkorganisatie klaar is voor de implementatie van de wet VTH.

Maatregel

- Opstellen van de verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving.
- Aanpassen van het Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) en verbreden met vergunningverlening.

Planning

2016 - 2018

Financiën

Voor de maatregelen zijn geen extra financiële middelen nodig.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Wet Milieubeheer
- Bouwbesluit
- Winkeltijdenwet
- Drank en Horecawet
- Afvalstoffenwet
- Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen

Lokaal

- Algemene Plaatselijke Verordening Wassenaar
- Wassenaarse Bouwverordening
- Legesverordening
- Afvalstoffenverordening

Tabel 34 Overzicht totalen productgroep Vergunningverlening, toezicht en handhaving
(bedragen x € 1)

Productgroep totalen Vergunningverlening, toezicht en handhaving	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Lasten	-2.057.887	-2.107.347	-2.107.347	-2.107.347	-1.926.347	-1.926.347
Baten	619.901	1.267.194	1.010.289	1.100.789	1.100.789	1.100.789
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.437.986	-840.153	-1.097.058	-1.006.558	-825.558	-825.558
Beoogde mutaties reserves	0	0	271.500	181.000	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.437.986	-840.153	-825.558	-825.558	-825.558	-825.558

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

De baten bestaan voornamelijk uit de ontvangsten leges omgevingsvergunningen. In de begroting 2015 zijn deze legesopbrengsten geraamd op basis van 100% kostendekkendheid. Gebleken is dat deze leges niet kostendekkend zijn. Daarom zijn de geraamde legesinkomsten in 2016 gebaseerd op de dan geldende legesarieven en niet op een fictieve situatie van 100% kostendekkendheid. In juli 2015 heeft de Raad ingestemd met maatregelen om deze leges met ingang van 2018 wel volledig kostendekkend te maken.

Mutatie reserves

De leges omgevingsvergunningen zullen in 2016 en 2017 jaarlijks met 10% worden verhoogd. Daarnaast moet voor 2018 een besparing op de uitvoeringskosten worden gerealiseerd van € 181.000. Door bovengenoemde maatregelen zal met ingang van 2018 een situatie van volledige kostendekkendheid worden bereikt. In de jaren 2015-2017 zal de gemeente nog worden geconfronteerd met tekorten voor wat betreft de uitvoering van de Wabo. Ervan uit gaande dat eventuele besparingen op de uitvoeringskosten pas in 2018 volledig effectief zullen zijn, worden de tekorten de komende jaren geschat op de volgende bedragen:

2015: € 362.000

2016: € 271.500

2017: € 181.000

Deze tekorten zullen worden gedekt vanuit de reserve leges omgevingsvergunningen.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De gemeente heeft een zorgplicht voor de openbare ruimte. Vanuit het beheer is dit onderverdeeld in wegen, straten en pleinen, bruggen, riolering, openbaar groen, speelvoorzieningen, watergangen en waterpartijen, straatmeubilair en speelterreinen. Ook de begraafplaatsen vallen binnen dit thema. Onderhoud en beheer van alle te beheren onderdelen in de openbare ruimte worden daar waar nuttig integraal en project- en planmatig uitgevoerd. Dat doen we aan de hand van meerjarenbeheerplannen en daar van afgeleide jaarplannen en planningen.

Budgettaire beperkingen waren in 2011 reden om het onderhoudsniveau van de openbare ruimte op niveau C te stellen. Bij vaststelling van de beheerplannen 2013-2017 voor de openbare ruimte is door de gemeenteraad het basis onderhoudsniveau (niveau C) bevestigd. De voor het beheer benodigde onderhoudswerkzaamheden worden planmatig uitgevoerd op basis van jaarplannen gebaseerd op de beheerplannen en inspecties. Reguliere en kleine onderhoudsmaatregelen worden gefinancierd vanuit de exploitatie. Dekking van grotere onderhoudsmaatregelen zal door het opheffen van de voorzieningen vooralsnog via de Reserve openbare ruimte verlopen. Voor een toelichting en een overzicht van de kosten per kapitaalgoed wordt verwezen naar de (verplichte) paragraaf "Onderhoud Kapitaalgoederen" van deze begroting. Kosten voor groot onderhoud en vervanging worden als investeringen beschouwd en zijn in dit hoofdstuk toegelicht. Voor alle disciplines komen medio 2016 nieuwe beheerplannen beschikbaar.

Met jaarlijkse schouwen wordt de kwaliteit van bestratingen, het openbaar groen en in hoeverre de gemeente is schoongehouden gemonitord. Wat betreft de wegen is de gemeente als wegbeheerder juridisch aansprakelijk en heeft daarom de constructieve veiligheid als hoogste prioriteit staan. Voor schade veroorzaakt door gebreken heeft de gemeente een risicoaansprakelijkheid, hetgeen juridisch betekent dat wordt uitgegaan van een zogenaamde omgekeerde bewijslast. In relatie hiermee betekent dit dat de constructieve veiligheid geen onderdeel uitmaakt van het vastgestelde onderhoudsniveau dat berust op beeldkwaliteit.

Wij streven ernaar om op een transparante wijze verantwoording te kunnen afleggen over gemaakte onderhoudskeuzes. We willen, gemeten over de gehele levensduur van de voorzieningen en binnen kaders van acceptabele risico's en kosten, de optimale prestaties uit die voorzieningen halen. Deze systematiek is beter bekend onder de term assetmanagement: via een vastgestelde procedure en gewogen criteria de prioriteiten stellen zodat een goede balans wordt gevonden tussen het vervullen van de prestatie, het in controle hebben van de risico's en de kosten over de gehele levensduur.

Dan kan een optimale prioritering van onderhoudswerkzaamheden bepaald worden in relatie met (beperkte) onderhouds- en beheerbudgetten.

Het coalitieakkoord geeft aan dat de kwaliteit van de openbare ruimte moet worden verbeterd. Verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte, zal in de praktijk betekenen het (plaatselijk) verhogen van het huidige onderhoudsniveau. Dit heeft uiteraard budgettaire gevolgen omdat het huidige onderhoudsniveau immers op C is bepaald. In 2015 is dankzij incidenteel beschikbaar gestelde financiële middelen op diverse locaties extra inzet gepleegd om de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren. Later in 2016 wordt onderzocht of en hoe bijvoorbeeld buurtverenigingen verder betrokken kunnen worden bij het onderhoud.

In het coalitieakkoord is verder opgenomen dat:

- meer aandacht komt voor groen en voor inrichting winkelgebieden;
- daar waar mogelijk gaat het groenbeheer gepaard met duurzaamheid en ecologisch beheer;
- gebruik maken en stimuleren van de biodiversiteit, met bijzondere aandacht voor bijen;
- inwoners worden actief betrokken bij uitbreiding, inrichting en onderhoud van het groen in de wijken;

- openbare plekken die als onveilig worden beschouwd worden aangepakt;
- belemmeringen in de openbare ruimte voor mensen met een fysieke beperking worden zoveel mogelijk voorkomen en weggenomen.

Deze onderwerpen worden opgenomen in de nieuwe beheerplannen voor de openbare ruimte die voor medio 2016 gepland staan.

Onderwerp

Wandel- en ruiterspaden onderhouden

Doelstelling

Wandel- en ruiterspaden op beeldkwaliteitsniveau B (van de CROW) brengen en houden door het uitvoeren van groot onderhoud.

Maatregel

De landelijke CROW-beheersystematiek kent verschillende onderhoudskwaliteitsniveaus. Voor (half)verhardingen wordt niveau B (Basis) gehanteerd. Technisch gezien is dit de minimale verantwoorde kwaliteit die een verharding dient te hebben om veilig en verantwoord beheer te kunnen plegen. In het beheerplan 2016 – 2019, gepland medio 2016, worden de onderhoudskosten voor alle (halfverharde) paden in het groen inzichtelijk gemaakt. Vooruitlopend hierop is nu nog niet aan te geven wat de financiële consequenties zijn.

Planning

Nieuwe beheerplannen worden medio 2016 aan de raad voorgelegd.

Onderwerp

Vervanging groen

Doelstelling

Voor de vervanging van groen aan de beheerelementen bos, bomen, bosplantsoen, heesters, hagen, rozen, vaste planten, bermen, gazon, adoptiegroen en (half)verharding een budget aan te wijzen.

Maatregel

Beplanting heeft een bepaalde levensduur en die levensduur is afhankelijk van o.a. het beplantingstype, beschikbare groeiruimte, gebruiksintensiteit, uitgevoerd onderhoud en aantasting door ziektes en plagen. De gemeente wil de huidige beplanting zo lang mogelijk handhaven zodat vervangingen gecombineerd kunnen worden met andere werkzaamheden. Doordat gekozen is voor onderhoudsniveau C is het onderhoud de laatste jaren minder intensief geweest. Daarmee is de levensduur van de beplanting achteruit gegaan en zijn achterstanden ontstaan in de vervanging. Dit heeft tot gevolg gehad dat er een minder verzorgde en onrustige uitstraling is ontstaan van het groen met regelmatig vervuiling in de vorm van onkruid en zichtbare gebreken. Doordat herstel van de gebreken op basis van niveau C wordt uitgesteld, levert dit meer kale plekken op en meer onkruid in de vakken. Kortom een steeds lagere kwaliteit. Voor herstel is dan weer veel inzet van arbeid nodig.

Doordat onderhoudsniveau C het uitgangspunt C is, wordt geaccepteerd dat overhangend groen bij de diverse groenvakken aanzienlijk is. Ook dat gras deels over paden doorgroeit en daarmee de paden minder goed begaanbaar zijn. Maar ook de hoeveelheid en de hoogte van de onkruid, de hoeveelheid en omvang van kale plekken in de groene bedekkingen, de hoogte van het gras en het

gras dat in de nabijheid van bomen en andere 'obstakels' nog minder gemaaid wordt en daarom veel hoger staat dan het vlakke deel. Het zijn allemaal indicatoren van het onderhoudsniveau C. Ook de onbedoelde vermenging van soorten is het gevolg van beperkter onderhoud vanwege niveau C.

In de begroting zijn in beperkte mate financiële middelen bestemd voor vervangingen van het groen in de openbare ruimte. Alleen enkele kleinschalige vervangingen worden uitgevoerd. Wanneer zich kansrijke projecten vanuit riool- of wegbeheer voordoen, zijn daar vanuit groenbeheer niet altijd financiën voor beschikbaar. Daar dient apart geld voor aangevraagd te worden of het gaat ten koste van vervanging elders in de gemeente. Wanneer het onderhoudsbudget van het lopende jaar is uitgeput vinden in de periode tot aan de jaarwisseling geen vervangingen meer plaats.

Duurzaam investeren in openbaar groen is noodzakelijk om vervangingen (bij einde levensduur) te realiseren. Het huidige onderhoudsniveau met de beschreven effecten zorgt ervoor dat veel burgers klachten hebben over de staat van het groenonderhoud. Het is dan ook wenselijk het onderhoudsniveau te verhogen. Dat kan door een investeringsbedrag beschikbaar te stellen om het groen op een duurzame wijze te vervangen en het onderhoud minder intensief te maken. Dan kan het kwaliteits-/onderhoudsniveau omhoog en wordt geen verdere vervangingsachterstand opgelopen. Een raadsvoorstel om hiervoor een bestemmingsreserve in te stellen en de kosten te dekken uit de vrije ruimte van de algemene reserve zal u separaat nog voorgelegd worden. Gelijktijdig met het beheerplan groen 2016 - 2019 waarin per beheerelement gespecificeerd aangegeven zal worden wat te doen en welke kosten daarmee gemoeid zijn. Verwacht wordt dat hiermee een bedrag van € 1,6 mln. gemoeid zal zijn.

Planning

Nieuwe beheerplannen worden medio 2016 aan de raad voorgelegd.

Onderwerp

Groot onderhoud Wegen

Doelstelling

Wegen op vastgesteld beeldkwaliteitsniveau B houden door uitvoeren groot onderhoud.

Maatregel

Uit de gehouden inspecties aan het wegennet is gebleken dat groot onderhoud aan een aantal wegen noodzakelijk is. Deze wegen scoren beneden de richtlijn van de beeldkwaliteit (B) en uitvoeren van klein onderhoud is niet meer voldoende. Niet ingrijpen kan leiden tot hoge risico's op beleidsthema's zoals veiligheid, aansprakelijkheid, imago en bereikbaarheid. Voorheen werden de kosten van groot onderhoud uit de voorziening Wegen gedekt, maar van deze voorziening is in 2015 het saldo afgeroomd en de middelen zijn in de reserve Onderhoud openbare ruimte gestort. Daarom is er naast het exploitatiebedrag van € 742.790, dat voorheen als structurele storting in de voorziening Wegen diende en derhalve als dekkingsmiddel aanwezig is, aanvullend een bedrag van € 680.000 nodig om het totale pakket van maatregelen in 2016 van circa € 1.420.000 te kunnen dekken. Het betreft groot onderhoud dan wel de onderhoudsbijdrage aan een aantal verkeersprojecten. Voorgesteld wordt de € 680.000 ter beschikking te stellen ten laste van de reserve Onderhoud openbare ruimte .

Het gaat om asfaltwerkzaamheden op de locaties Zonneveldweg, Papegaaienlaan, Pieter Postlaan, Van Groeneveltlaan, Duinrellweg, fietspad Groot Haesebroekseweg/Papeweg (tunnel), v. Zuylen fase 3 (aanvulling). Bij de elementenverhardingen gaat het om wegen die in het centrumverkeersplan zijn opgenomen: Johan de Wittstraat, Lange Kerkdam, Gravestraat, Korenlaan en Molenweg.

Planning

De exacte planning is mede afhankelijk van de voortgang van de projecten in 2015. In het nieuwe beheerplan dat voor bestuurlijke behandeling medio 2016 gepland staat, worden de beheer- en onderhoudskosten nader bepaald. Dan zal ook de kostenverdeling conform de uitgangspunten van de BBV worden opgesteld en voorstellen gedaan worden op welke wijze de kosten voor regulier onderhoud, kosten voor klein en groot onderhoud en vervanging/rehabilitatie geboekt worden.

Financiën

Voorgestelde dekking: reserve openbare ruimte

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-680.000			
Baten	680.000			
Saldo	0			

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Nieuw burgerlijk wetboek;
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens (RVV 1990);
- Besluit Administratieve Bepalingen Wegverkeer (BABW);
- Uitvoeringsvoorschriften BABW inzake verkeerstekens (UVS BABW);
- Keureisen van het Hoogheemraadschap van Rijnland voor watergangen;
- Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen;
- de Europese NEN-normen;
- Kader Richtlijn Water (KRW);
- Stroomgebied Beheerplan (SGBP);
- Diverse wetten waaronder Wet op de lijkbezorging, Wet Milieubeheer, Wegenwet, Waterwet, Wegenverkeerswet (WVW 1994); Wet Bodembescherming, Crisis en Herstelwet;
- NPR 13201 (richtlijnen voor verlichting);
- ROVL 2011;

Lokaal

- APV;
- Gladheidbestrijdingsplan;
- Geactualiseerde beheerplannen;
- Gedragscode Flora en Fauna;
- Gemeentelijk Speelruimteplan;
- Leidraad inrichting openbare ruimte (LIOR);
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP);
- Vastgestelde beheerplannen 2013-2017.

Investeringsbegroting 2016

Investering in 2016

Omschrijving

vervangen beschoeiing

Bedrag

€ 89.220

Toelichting

De technische levensduur van een deel van de beschoeiing is gepasseerd. Dit jaar wordt over een lengte van circa 1.112 meter beschoeiing vervangen. Door tijdige vervanging wordt voorkomen dat berm afschuift. Afschuiving is niet bevorderlijk voor de afvoer van water in de aangrenzende watergang als ook voor de stabiliteit, de (soms) waterkerende constructie en

mogelijke schade aan naastgelegen paden of wegen.

Tabel 35 Overzicht totalen productgroep Openbare ruimte

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Openbare ruimte				begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019
Lasten	-11.487.140	-7.335.839	-5.559.803	-4.925.285	-4.923.469	-4.946.760
Baten	7.552.523	178.715	179.565	179.565	179.565	179.565
Saldo van baten en lasten productgroep	-3.934.617	-7.157.124	-5.380.238	-4.745.720	-4.743.904	-4.767.195
Beoogde mutaties reserves	5.281.500	2.745.120	680.000	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	1.346.883	-4.412.004	-4.700.238	-4.745.720	-4.743.904	-4.767.195

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Bij de lasten zijn de kosten voor de oudejaarsviering zijn met € 20.000 naar beneden bijgesteld ten opzichte van 2015. Verder zijn de eenmalige kosten voor authentieke armaturen van € 46.000, die er in 2015 waren voor o.a. de Windlustweg, dit jaar niet aanwezig. Daartegenover stond dat bij jaarrekening vanuit de voorziening onderhoud waterwegen € 334.620 terug kon vloeien naar de reserve openbare ruimte. Ook waren de kosten voor de aanleg van het Duivenvoordse Polderpad voor de gemeente € 15.701 lager en dit is in 2015 afgeraamd.

Mutatie reserves

In 2016 komt de beoogde dekking van diverse verkeersprojecten uit de bestemmingsreserve beheer openbare ruimte voor wegen € 680.000.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Het gescheiden inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstromen is een wettelijke taak van de gemeente. De door de rijksoverheid geformuleerde doelstelling gaat uit van een doelmatige en efficiënte inzameling om een scheidingspercentage van 60% te behalen in 2016. De daarin onderscheiden afvalstromen zijn papier, glas, textiel, kunststof, GFT, grofvuil, KCA en het restafval. Restafval en gft worden wekelijks opgehaald bij de laagbouw. Oud papier wordt op diverse locaties opgehaald en kan ook net als plastic, glas en kleding dagelijks worden aangeboden bij de zogenaamde milieuparkjes die verspreid over de gemeente liggen. Het afvalbeleidsplan is in 2015 vastgesteld en wordt nu verder met Avalex uitgewerkt. Doelstelling is een hoger afvalscheidingspercentage te realiseren en fors minder aantal kilogrammen restafval in het fijn huishoudelijk afval.

Het onderzoek naar de mogelijkheid van een gezamenlijk afvalbrengrstation voor de gemeenten Voorschoten, Leidschendam-Voorburg en Wassenaar is in volle gang.

Het afgelopen jaar zijn er verschillende bestuurlijke overleggen geweest om hier een oplossing voor te vinden. Het eerste probleem is een geschikte locatie qua afmetingen en ligging in het gebied te vinden. Om de grootte van de locatie te bepalen is er gekeken naar de activiteiten welke er plaats dienen te vinden. Hiervoor is een globale inschatting gemaakt aan de hand van een programma van eisen. Hierbij is duidelijk gekeken naar de toekomst. Een afvalbrengrstation zal meer het karakter moeten krijgen van een duurzaamheidscentrum. Dat is een terrein waarbij heel veel activiteiten zijn ondergebracht / aangesloten zijn. Hierbij valt te denken aan een kringloopwinkel, afvaleducatie, repair bedrijvigheid, internetverkoop en een bouwmaterialenhoek. De drie deelnemende gemeenten hebben aan de hand hiervan gekeken binnen hun gemeenten of er geschikte locaties voorhanden zijn. Deze zijn in het bestuurlijk overleg besproken. De aangedragen locaties zijn naast elkaar gelegd en beoordeeld op o.a. oppervlakte, bereikbaarheid en uitbreidingsmogelijkheid. Op dit moment zijn er nog 2 locaties die mogelijk geschikt zijn om een gezamenlijk afvalbrengrstation / duurzaamheidscentrum te creëren.

Verdere stappen zullen zijn:

- onderzoeken of de terreinen in eigendom te verkrijgen zijn.
- uitwerken business case.

Riolering is noodzakelijk vanuit het oogpunt van volksgezondheid en milieubescherming en het voorkomen van wateroverlast. De aanleg, het beheer en onderhoud van riolering is op grond van de Wet milieubeheer een gemeentelijke taak. Het beheer en onderhoud van riolering betreft de wettelijke zorgplichten op afvalwater, hemelwater en grondwater. Het beheer van de riolering is gericht op een veilig en goed functionerend systeem op grond van de Europese, Nationale, Provinciale en Regionale (wettelijke) verplichtingen.

Het in 2012 vastgestelde Verbreed Gemeentelijk Riool Plan (VGRP) als een beleidsmatig en strategisch plan is de basis voor de te nemen maatregelen om het onderhoud voor de riolering te realiseren. Wassenaar continueert haar samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeente Voorschoten om kennis te harmoniseren, kosten te besparen en kwaliteit te verbeteren.

De kosten voortvloeiend uit de afvalinzameling en afvalverwerking en voor riolering worden gedekt door de inkomsten uit de afvalstoffenheffing respectievelijk rioolheffing (zogenaamde gesloten financiering). De heffing en invordering van de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt uitgevoerd door de Belastingen Samenwerking Gouwe-Rijnland.

Onderwerp

Gladheidbestrijding

Doelstelling

Voor het bestrijden van de gladheid in Wassenaar over te gaan aan op de methode die het mogelijk maakt om preventief (zogenaamd nat) te strooien.

Maatregel

In Wassenaar wordt overgaan naar preventief strooien (zogenaamd nat strooien). Bij preventief strooien wordt gebruikgemaakt van een zoutoplossing die aan water wordt toegevoegd. Dit in tegenstelling tot de traditionele wijze waarbij tijdens gladheid zoutkorrels worden gestrooid die door het verkeer verder verspreid moeten worden. Bij de nieuwe methodiek kan bij verwachting van gladheid reeds gestrooid worden en door de methodiek van nat strooien hoeft het verkeer niet voor verdere verspreiding te zorgen. De verkeersveiligheid wordt dus in belangrijke mate verbeterd. In Voorschoten is een zoutoplosser beschikbaar en deze heeft voldoende capaciteit om ook Wassenaar te kunnen voorzien van de benodigde zoutoplossing. Wel moeten er aanvullende voorzieningen in Wassenaar komen en strooiers aangepast worden om ze geschikt te maken voor nat strooien.

Planning

De geplande vervangingsinvesteringen voor de huidige strooiers waren voldoende om de investeringen om over te kunnen gaan op preventief strooien te kunnen dekken. Om voor de winterperiode 2015-2016 klaar te zijn is deze actie daarom reeds in de zomerperiode 2015 ingezet en heeft geen financiële gevolgen voor 2016.

Onderwerp

Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing in 2016

Doelstelling

De opbrengst van de afvalstoffenheffing in 2016 mag niet meer dan de in de Kadernota opgenomen indexering van 1,2% toenemen ten opzichte van de opbrengst over 2015.

Maatregel

Binnen het bestaande beleid worden alle tarieven zoveel mogelijk kostendekkend vastgesteld. In deze begroting worden dan ook tarieven voor de afvalstoffenheffing voorgesteld waarmee de kostendekkendheid voor 2016 op een niveau van 99,7% uitkomt. Mede door de besluitvorming over de begroting voor 2015 waarin de toename van de afvalstoffenheffing *incidenteel* met € 126.000 werd verminderd (en de kostendekkendheid voor 2015 op 93,4% uitkwam), leidt de uitwerking van dit beleid tot een toename van de afvalstoffenheffingopbrengst met méér dan maximaal toegestane indexering. Om dit te voorkomen wordt voor 2016 een éénmalige teruggave van in totaal € 250.000 voorgesteld.

Planning

Uitvoering in 2016 via de aanslagnota door BSGR.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Landelijk Afvalbeheerplan (LAP2)
- diverse wetten onder andere: Gemeentewet, Wet milieubeheer, Flora- en faunawet, Woningwet, Wet biociden en gewasbeschermingsmiddelen, Wet publieke gezondheidszorg, Waterwet, Wet Informatie Uitwisseling Ondergrondse Netten (WION), Wet Ruimtelijke Ordening (Wro), Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo), Wet Bodem Bescherming (Wbb);

- Artikel 15.33 Wet milieubeheer
- Kader Richtlijn Water (KRW);
- Stroomgebied Beheerplan (SGBP)
- Deltaprogramma;
- Wet Gemeentelijke Watertaken(Wgm);
- 4de Nota Waterhuishouding (NW4);
- Rijkvisie Waterketen;
- Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW);
- Nationaal Bestuursakkoord Water Actueel (NBW-a);
- Bestuursakkoord Waterketen 2007;
- Besluit lozingen;
- Bouwbesluit;
- Besluit omgevingsrecht (Bor);
- Burgerlijk wetboek;

Lokaal

- Verordening reinigingsheffingen
- Verordening rioolheffing
- Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2015-2019
- Inkoopvoorwaarden (o.a. duurzaamheid en aanbestedingsregels)

Investering in 2016

Omschrijving	Bedrag	Toelichting
Het vervangen/reoveren van gemalen (1 st)	€ 27.500	Betreft gemaal bij de Papelaan nabij de Vinkelaan
Het vervangen of relinen van vrijverval riool o.a. riool Raadhuyslaan, Schouwweg (Araweg - Papegaaienlaan), aantal straten in wijk Oostdorp vervangen riolering en aanbrengen drainage	€ 1.150.600	Aanwezige knelpunten (hydraulisch functioneren, de technische levensduur) voortgekomen uit inspecties dan wel meldingen en klachten brengen geven indicaties voor de vervangingswens. Afhankelijk van het functioneren van het rioolstelsel, veiligheid omgeving en de volks-, dier- en plangezondheid wordt de prioriteit bepaald.
vervangen containers gemeentewerf	€ 20.000	Betreft de stalen afvalcontainers op de gemeentewerf voor o.a. veegvuil, puin etc. (zie ook bijlage 6)

Tabel 36 Overzicht totalen productgroep Afvalinzameling en -verwerking en riolering
(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Afvalinzameling en verwerking en riolering						
Lasten	-6.432.805	-6.428.452	-6.144.893	-6.149.153	-6.126.305	-6.094.274
Baten	7.573.337	7.629.798	7.589.190	7.839.190	7.839.190	7.839.190
Saldo van baten en lasten productgroep	1.140.532	1.201.346	1.444.297	1.690.037	1.712.885	1.744.916
Beoogde mutaties reserves	182.128	15.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	1.322.660	1.216.346	1.444.297	1.690.037	1.712.885	1.744.916

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Lasten: Met ingang van 2016 vervalt de verplichting om het huishoudelijk afval via Gevulei te laten verwerken. Het tarief van AVALEX voor afvalverwerking ligt aanzienlijk lager dan het tarief bij Gevulei waardoor de verwerkingskosten € 300.000 lager zijn. Hier tegenover staat een verhoging van de bijdrage van AVALEX van € 84.000.

Baten: In 2015 zijn de opbrengsten van de reinigingsheffing incidenteel verlaagd (€ 126.000). Daarnaast werd de hogere bijdrage van AVALEX (€ 84.000) structureel doorbelast. De kostendekkendheid gaat in 2016 weer omhoog. (zie ook paragraaf lokale heffingen). Omdat de opbrengst afvalstoffenheffing met niet meer dan 1,2% mag toenemen wordt voor 2016 een éénmalige teruggave van de afvalstoffenheffing voorgesteld van € 250.000.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

In 2015 is een start gemaakt met het project "Taskforce Vastgoed" met als opdracht een verdere professionaliseringsslag voor alle aan Vastgoed gerelateerde zaken. Kernwoorden bij de aanpak zijn een integrale en strategische benadering van al het gemeentelijk bezit (ruim 150 objecten met een gezamenlijke WOZ-waarde van bijna € 100.000.000) en het vergroten van het inzicht in de financiële resultaten ervan. Daarbij is de aanpak gericht op de uitgangspunten dienstverlenend (in- en extern) en flexibel.

De Taskforce is een zelfstandige en stevig gepositioneerde vastgoed eenheid binnen de organisatie. Hiermee kunnen opgaven en vragen op het gebied van vastgoed eenduidig, integraal en projectmatig worden aangepakt. De Taskforce Vastgoed kent een groot aantal opgaven. Dit zal projectmatig opgepakt worden. Een van de eerste acties is het op orde brengen van de bedrijfsvoering, gekoppeld aan het oppakken van projecten. Voor een integraal overzicht van de te nemen stappen, wordt een Plan van Aanpak met (bestuurlijke) prioritering opgesteld. De raad zal hierover worden geïnformeerd. Voor eventuele noodzakelijke investeringen zullen aparte voorstellen aan de raad worden voorgelegd.

De gemeente exploiteert en onderhoudt het gemeentelijk bezit om een adequate huisvesting te bieden aan gemeentelijke diensten en instellingen met maatschappelijke waarden.

Hiertoe is het accommodatiebeleid in 2012 vastgesteld. In dit accommodatiebeleid zijn gebruikers in drie categorieën ingedeeld. Hierbij staan categorie A (gebruikers die een wettelijke taak uitvoeren) en categorie B (gebruikers die een bijdrage leveren aan de Wassenaarse gemeenschap) centraal. Overige gebruikers (categorie C) worden in beginsel niet gehuisvest. Panden die bij uitvoering van dit beleid vrijkomen worden in principe verkocht.

Onderdeel van het accommodatiebeleid is het doorvoeren van kostendekkende huren voor alle gebruikers. In 2016 zal hierop ingezet worden. Dit heeft mede tot doel om transparant de investeringen en kosten aan accommodaties door te belasten aan de gebruikers. Daarvoor dienen de kosten voor het beheer en onderhoud inzichtelijk en gekoppeld te zijn aan meerjarenonderhoudsplannen en –begrotingen. Verwacht wordt dat eind 2016 van alle objecten na inventarisatie de meerjarenonderhoudsplannen gereed zijn. Dan is ook bekend wat de omvang van het achterstallig (technisch) onderhoud is. Mede op basis van die informatie kan de raad richting geven en keuzes maken over bijvoorbeeld behouden of afstoten. Mede in relatie tot wat tot de gemeentelijke taken gerekend mag worden.

Het technisch beheer en onderhoud van de accommodaties is belegd binnen de Taskforce Vastgoed. De grondslag hiervan is opgenomen in de meerjarenonderhoudsbegroting. Aanvullend is het gewenst ter onderbouwing een meerjarig beheerplan op te stellen. Voor Vastgoed is deze er nog niet eerder geweest en zal dan ook nieuw opgezet moeten worden. Daarnaast zijn de onderhoudsbegrotingen van de objecten inmiddels verouderd en zal er op ingezet moeten worden deze weer up-to-date te krijgen.

De kosten voortvloeiend uit het technisch beheer en groot onderhoud van de accommodaties was opgenomen in een voorziening. Deze is bij de jaarrekening 2014 komen te vervallen en de middelen zijn naar de reserve openbare ruimte overgeheveld. Overwogen wordt een reserve Vastgoed in te stellen waarmee jaarlijks de kosten en opbrengsten inzichtelijk gepresenteerd kunnen worden.

Onderwerp

Renovatievoorstel binnenzijde De Paauw

Doelstelling

Cultuur historische kwaliteit van landgoed De Paauw in hedendaagse tijd vertalen

Maatregel

Op basis van het groot onderhoud aan de buitenzijde van Raadhuis De Paauw is nader gebleken dat het gebouw van grotere historische waarde is dan aanvankelijk verondersteld. Verder historisch onderzoek is wenselijk om de mogelijkheden voor renovatie van de binnenzijde van het pand en het bijhorende landgoed en kunstcollectie inzichtelijk te maken.

Planning

Na inventarisatie en consulteren van externe deskundigen waaronder ook de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, verschillende scenario's voorleggen voor een integraal renovatievoorstel. Afhankelijk van de scenariokeuze en omvang van de scope de vervolgstappen bepalen.

Onderwerp

Onderzoeken centrale huisvesting ambtelijk apparaat

Doelstelling

Inzichtelijk maken of centrale huisvesting van het ambtelijk apparaat van de werkorganisatie Duivenvoorde zinvol is op basis van kosteneffectiviteit.

Maatregel

Inventarisatie van de huidige en toekomstige huisvestingskosten over meerdere locaties en de daarmee gepaard gaande reiskosten die het pendelen tussen de meerdere locaties met zich brengt. Dit afzetten tegen de financiën die een centrale huisvesting met zich mee zou brengen. Onder de voorwaarde dat eventuele consequenties voor de dienstverlening aan de burgers beperkt zullen zijn.

Planning

Na het zomerreces 2016 de raad te informeren over de uitkomsten van het onderzoek.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

De accommodaties zullen te allen tijde moeten voldoen aan de wet- en regelgeving. Dit is in ieder geval het Bouwbesluit. Aandachtspunt hierbij is ook dat op termijn duidelijker en meer gedocumenteerd ingezet wordt op een objectgericht vastgoeddossier. Daarnaast is van toepassing het accommodatiebeleid waarin de afzonderlijke sporen van beleid in 2012 zijn vastgesteld.

Investeringen begroting 2016

Investering 2016

Geconstateerd is dat er bij diverse objecten een onderhoudsachterstand is of in het verleden op een te sobere wijze onderhoud is gepleegd. Te lang is in het verleden gewacht met het op peil houden van de accommodaties in afwachting van beleidsvisies op afzonderlijke gebouwen. Het noodzakelijk onderhoud is uitgesteld en vraagt nu (verhoogde) investeringen. Uitstel is op onderdelen niet langer acceptabel. De nieuw op te stellen beheerplannen zullen in 2016 daarin meer duidelijkheid scheppen.

Een tweetal grote projecten zijn reeds in voorbereiding genomen. In 2015 is een start gemaakt met de renovatie van buurtcentrum Zonneveldweg. Voor Raadhuis De Paauw is bij nader onderzoek een rijke historie van het gebouw bloot komen liggen en zijn er aanpassingen in de voorbereidingen nodig om een goede restauratie uit te voeren. De verwachting is dat met de werkzaamheden aan de buitenzijde in 2016 gestart kan worden. Ook voor de Warenar dienen de voorbereidende werkzaamheden gestart te worden.

Tabel 37 Overzicht totalen productgroep Gebouwen en opstallen**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Gebouwen en opstallen						
Lasten	-460.878	-372.299	-372.299	-372.299	-372.299	-372.299
Baten	1.428.100	442.402	666.902	416.902	416.902	416.902
Saldo van baten en lasten productgroep	967.222	70.103	294.603	44.603	44.603	44.603
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	967.222	70.103	294.603	44.603	44.603	44.603

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Ten opzichte van 2015 nemen de te verwachten baten per saldo incidenteel met € 225.000 toe. Dit wordt mede veroorzaakt door de verhoging van de verkoopopbrengsten van onroerend goed (zie programma 3 Wassenaar ontwikkelt, productgroep Ruimtelijke ontwikkeling).

P5 Financiering en algemene middelen

Programma	Productgroep	Producten
Algemene dekkingsmiddelen	Belastingen Algemene uitkering Treasury, saldi en deelnemingen	Gemeentelijke belastingen Algemene uitkering Geldleningen Deelnemingen Algemene baten en lasten onvoorzien Saldo kostenplaatsen Resultaat en winstbestemming

Visie en maatschappelijke effecten (tekst Coalitieakkoord)

De financiële positie van Wassenaar is gezond. Dat is belangrijk omdat inwoners, bedrijven en instellingen baat hebben bij, dan wel afhankelijk zijn van voorzieningen die de gemeente biedt. Deze goede financiële positie dient dan ook behouden te blijven door een doelmatig financieel beleid en een duurzaam sluitende begroting. De investeringen zijn deels al voorzien, deels incidenteel en deels structureel te dekken.

De huidige meerjarenramingen voor 2016-2019 zijn niet structureel sluitend. Conform eerdere afspraken wordt er bekeken waarop er bezuinigd kan worden. Voorzien van nadere dekkingsvoorstellen zal de begroting voor 2016 structureel sluitend aan de gemeenteraad worden aangeboden.

Om kostenoverschrijdingen te vermijden is een sterke en adequate politieke sturing op grote projecten noodzakelijk.

De OZB en andere belastingen kennen ten hoogste een inflatiecorrectie. De tarieven en belastingen worden transparant berekend. De grondslagen worden door de gemeenteraad vastgesteld. Er komt geen heffing op parkeren. Er wordt inzichtelijk gemaakt hoe de ontwikkeling van de OZB de afgelopen tien jaar is geweest.

Tabel 38 Lasten, baten en saldo van programma 5

(bedragen x € 1)

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-909.085	-629.015	-796.659	-775.452	-758.006	-734.720
Totaal baten	35.127.573	40.250.343	39.250.701	38.723.616	38.042.793	37.728.563
Saldo van baten en lasten programma	34.218.487	39.621.328	38.454.042	37.948.164	37.284.787	36.993.843
Beoogde mutaties reserves programma	300.700	96.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma	34.518.557	39.717.328	38.454.042	37.948.164	37.284.787	36.993.843

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De gemeente kent diverse gemeentelijke heffingen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen belastingen en rechten. De belastingen zijn algemene dekkingsmiddelen, terwijl de rechten zogenoemde bestemmingsheffingen zijn. Dit houdt in dat voor belastingen geen opbrengstlimiet geldt en dat de diverse rechten niet meer dan kostendekkend mogen zijn.

Conform de uitgangspunten van de Kadernota 2016-2019 zijn de baten van de belastingen voor 2016 aangepast met het inflatiepercentage van 1,2%.

In de raadsvergadering van 16 december 2013 is een motie aangenomen een eventuele meeropbrengst OZB-woningen over 2014 door middel van het OZB-tarief terug te geven aan de inwoners. Deze meeropbrengst OZB-woningen als gevolg van de tariefstelling 2014 bedraagt € 70.000 en is in mindering gebracht op de geraamde opbrengst OZB 2016.

In het meerjarenperspectief na 2016 vindt geen indexering plaats in verband met de toepassing van het systeem van constante prijzen.

In de decemberraad wordt een adviesnota aan de raad aangeboden voor de vaststelling van de diverse belastingtarieven voor 2016. In de berekening van de tarieven zullen de nu aangegeven belastingopbrengsten worden afgezet tegen de verschillende grondslagen.

De heffing en invordering van de belastingen (baatbelasting, OZB, hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting) inclusief de uitvoering van de Wet WOZ en de kwijschelding wordt sinds 2011 uitgevoerd door Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR).

In het coalitieakkoord is afgesproken dat de stijging van de belastingopbrengsten niet meer bedraagt dan de correctie voor inflatie.

Onderwerp

OZB en andere belastingen

Doelstelling

De stijging van de belastingopbrengst bedraagt niet meer dan de correctie voor inflatie.

Maatregel

Het percentage voor de verwachte inflatie wordt ontleend aan de ramingen die door het Centraal Planbureau worden gedaan in het Centraal Economisch Plan (CEP) en vastgesteld in de kadernota voor het betreffende begrotingsjaar.

- 2016: 1,2% (CEP 2015) / Kadernota 2016
- 2017: CEP 2016/Kadernota 2017
- 2018: CEP 2017/Kadernota 2018
- 2019: CEP 2018/Kadernota 2019

Planning

Jaarlijks wordt in de begroting een besluit genomen over de algemene stijging van de belastingopbrengst. Dit uitgangspunt wordt vervolgens vertaald in de verschillende belastingverordeningen en tarieventabellen die in december van het jaar voorafgaand aan het belastingjaar door de raad worden vastgesteld.

Financiën

In onderstaande tabel wordt weergegeven wat het effect van de inflatiecorrectie op de baten van de belastingen en heffingen is.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten				
Baten	+ 164.911	+ 164.911	+ 164.911	+ 164.911
Saldo	+ 164.911	+ 164.911	+ 164.911	+ 1649.11

Onderwerp

Teruggave meeropbrengst OZB-woningen 2014

Doelstelling

Een eventuele meeropbrengst OZB-woningen over 2014 door middel van het OZB-tarief terug te geven aan de inwoners.

Maatregel

De meeropbrengst OZB-woningen als gevolg van de tariefstelling 2014 bedraagt € 70.000. Dit bedrag is in mindering gebracht op de geraamde opbrengst OZB-woningen 2016.

Planning

Jaarlijks wordt in de begroting een besluit genomen over de hoogte van de onroerende-zaakbelastingen. De geraamde opbrengst en de verwachte WOZ-waarde voor het komend jaar bepalen de uiteindelijke OZB-tarieven. Deze tarieven worden opgenomen in de verordening onroerende-zaakbelastingen die in december van het jaar voorafgaand aan het belastingjaar door de raad wordt vastgesteld.

Financiën

In onderstaande tabel wordt weergegeven wat het effect van de teruggave van de meeropbrengst OZB woningen 2014 op de belastingopbrengst is.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	- 70.000	-70.000	-70.000	- 70.000
Baten				
Saldo	-70.000	-70.000	- 70.000	- 70.000

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Gemeentewet

Lokaal

- Gemeentelijke belastingverordeningen
- Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen Wassenaar 2015
- Gemeenschappelijke regeling Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland
- Coalitieakkoord 2014-2018

Tabel 39 Overzicht totalen productgroep Gemeentelijke belastingen (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Gemeentelijke belastingen						
Lasten	-1.020.698	-872.369	-957.190	-958.328	-959.473	-955.415
Baten	11.794.608	11.989.825	12.068.018	12.068.018	12.068.018	12.068.018
Saldo van baten en lasten productgroep	10.773.910	11.117.456	11.110.828	11.109.690	11.108.545	11.112.603
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	10.773.910	11.117.456	11.110.828	11.109.690	11.108.545	11.112.603

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

De verschillen worden verklaard door de inflatiecorrectie en de verlaging van de OZB als gevolg van de teruggave van de meeropbrengst OZB-woningen 2014.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Via de algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen gemeenten op basis van fysieke en sociale maatstaven een aanzienlijke bijdrage in hun algemene dekkingsmiddelen. Het Rijk kan via de vergoeding op de verschillende maatstaven compensaties voor beleidsintensiveringen beschikbaar stellen waarover gemeenten dan overigens wel weer zelf kunnen beslissen of zij die compensatie dan ook daadwerkelijk voor die bedoelde uitgaven aanwenden.

In de berekening van de algemene uitkering gaat het Rijk er van uit dat gemeenten ook zelf een eigen inkomsten genererende belastingcapaciteit bezitten. Door met een genormeerde korting op het onroerend goed te werken wordt bereikt dat elke gemeente evenredig voor de eigen belastingcapaciteit wordt gekort op de uitkering.

Daarnaast zijn verschillende integratie-, decentralisatie- en suppletie-uitkeringen in de uitkering opgenomen.

De (meerjaren)ramingen in deze begroting zijn gebaseerd op de meicirculaire 2015 van het gemeentefonds. Dit betekent dat de gevolgen en uitwerkingen van eventuele compensaties voor o.a. de dalende accessen (de ontwikkeling van het gemeentefonds als geheel ten gevolge van de koppeling aan de netto gecorrigeerde rijksuitgaven-methode oftewel de samen de trap op maar de laatste jaren meer de trap af), de ontwikkelingen van de uitkeringsbasis, de tweede fase van het groot onderhoud aan het verdeelstelsel en de financiering van de 3D-taken meerjarig in de voorliggende begroting verwerkt zijn.

In het kader van de eerste fase van het groot onderhoud van het verdeelstelsel van het gemeentefonds werd Wassenaar structureel voor ca. € 200.000 gekort. Naar aanleiding van de uitkomsten voor het cluster Onderwijshuisvesting is een brief gestuurd om de uitkomsten op basis van recentere cijfers te bezien. Na nader onderzoek heeft het Rijk besloten de eerdere aanpassingen van het cluster onderwijshuisvesting toch door te voeren.

In het kader van de 2^e fase zijn de clusters Werk & Inkomen en Brandweer & Rampenbestrijding herijkt. De cluster Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stadsvernieuwing is slechts voor een derde deel ingevoerd onder de voorwaarde dat in 2015 nader onderzoek zal worden gestart naar de kosten van gemeenten op dit gebied. Hieruit zal moeten blijken of verdere (neerwaartse) aanpassing voor 2017 e.v. nodig is.

Daarnaast wordt met ingang van 2016 o.a. gewerkt met een 3-jaars gemiddelde voor het aantal bijstandsontvangers om de dynamiek van deze maatstaf te kunnen ondervangen.

Het herverdeeleffect dat uitgaat van de 2^e fase van het groot onderhoud van het verdeelstelsel van de algemene uitkering bedraagt met ingang van 2016 gemiddeld ca. € 171.000 nadelig. De aanpassing van het cluster Werk & Inkomen heeft de grootste (negatieve) gevolgen voor Wassenaar; om deze reden is het onbenutte deel van het budget voor uitvoeringskosten Werk & Inkomen in meerjarenperspectief in deze begroting ingezet ter dekking van deze negatieve aanpassing.

De herverdeeleffecten worden in 2016 in één keer ingevoerd. Ter compensatie wordt in 2016 éénmalig een suppletie-uitkering ontvangen van € 77.000. Samen met de resterende BAG-compensatie voor de eerste fase (zorginstellingen) is daarmee sprake van € 105.742 compensatie.

In de meicirculaire zijn ook de budgetten voor de integratie-uitkering Sociaal domein op basis van de objectieve verdeelmodellen WMO en Jeugd bekend gemaakt. Voor de gehele Sociaal Domein-uitkering is daarmee sprake van een gemiddelde structurele korting van € 589.000 ten opzichte van de bedragen gepresenteerd in de septembercirculaire van 2014 (€ 610.000 voor 2016).

De drie decentralisatiebudgetten vormen tezamen de zgn. integratie-uitkering Sociaal domein. Deze integratie-uitkering is integraal onderdeel van de algemene uitkering en mag als algemeen dekkingsmiddel 'ontschot' in de gemeentelijke exploitatie worden ingezet.

Met het oog op de vele aanpassingen die de algemene uitkering uit het gemeentefonds deze jaren ondergaat is een cumulatierегeling voor het gemeentefonds overeengekomen. Deze regeling beoogt het nadeel van alle aanpassingen te beperken tot een nadeel van maximaal € 15 per inwoner per jaar. Het gaat daarbij over de eerste en tweede fase van het groot onderhoud en de invoering van de objectieve verdeelmodellen WMO en jeugd. In dit opzicht is Wassenaar kennelijk net een gemeente met een te klein nadeel want in 2019 wordt voor € 11.500 gekort.

De uitkering voor de Huishoudelijke Hulp Toelage voor 2016 wordt met € 112.704 verhoogd tot € 209.142. De uitkering voor de Wmo huishoudelijke hulp wordt structureel met gemiddeld € 46.000 verhoogd.

De aantallen op de diverse maatstaven zijn geactualiseerd.

Onderwerp

Onderhoud algemene uitkering

Doelstelling

Bestuur en organisatie zijn tijdig en juist geïnformeerd over de ontwikkeling van het gemeentefonds waardoor daar tijdig op geanticipeerd kan worden en er eventueel beleid op kan worden ontwikkeld.

Maatregel

De verschillende circulaire's over het gemeentefonds worden uitgewerkt in collegeadviezen en raadsinformatiebrieven waarmee duidelijk wordt wat de beleidsimplicaties en financiële gevolgen zijn van de daarin verwoorde ontwikkeling van de algemene uitkering.

Planning

- De meicirculaire wordt verwerkt in de najaarsnota van het lopende begrotingsjaar en zo mogelijk in de kadernota maar in elk geval in de begroting voor het nieuwe begrotingsjaar.
- De septembercirculaire wordt zo mogelijk verwerkt in de najaarsnota van het lopende begrotingsjaar maar in elk geval in de jaarrekening van het lopende begrotingsjaar.
- De decembercirculaire wordt verwerkt in de jaarrekening van het lopende begrotings-/verslagjaar en in de voorjaarsnota van het nieuwe begrotingsjaar.

Financiën

De begroting en het meerjarenperspectief zijn gebaseerd op de meicirculaire. De uitkomsten daarvan zijn integraal verwerkt in de verschillende ramingen.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

Financiële Verhoudingswet

Meicirculaire 2015 van het gemeentefonds

Tabel 40 Overzicht totalen productgroep Algemene uitkering**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Algemene uitkering						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978
Saldo van baten en lasten productgroep	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Het voordeel van de algemene uitkering voor 2016 is € 500.000 lager dan voor 2015. Dit komt omdat de raming van de algemene uitkering voor 2016 al gebaseerd is op de meicirculaire van 2015 terwijl de raming voor 2015 nog op de decembercirculaire is gestoeld. Dit mank gaan van de vergelijking wordt in de najaarsnota 2015 rechtgetrokken: dan blijkt het verschil slechts €96.000. De voornaamste verklaringen voor dit verschil zijn de hogere uitkeringsfactor (lees het accres) voor 2016 nl. € 679.000 en daar tegenover € 670.000 lagere uitkeringen voor het sociaal domein (incl. de WMO huishoudelijke hulp).

Daarnaast is sprake van een € 83.000 hogere inkomstenmaatstaf (negatief) veroorzaakt door een hogere WOZ-waarde, een € 61.000 verbetering van de uitkeringsbasis (aantallen) en € 83.000 lagere suppletie-uitkeringen.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Met ingang van december 2013 is het schatkistbankieren zonder leenfaciliteit van kracht. Dit betekent dat overtollige kasmiddelen niet langer 'in de markt' uitgezet mogen worden maar alleen bij het Rijk en bij andere decentrale overheden.

De dividenduitkeringen uit de gemeentelijke belangen in BNG en Alliander blijven onder druk staan. BNG vermeldt dat haar vooruitzichten voor 2015 met aanhoudende onzekerheden zijn omgeven waardoor zij het niet verantwoord acht uitspraken te doen over de hoogte van de verwachte netto winst over 2015.

Met de ontvangst van de laatste verkooptranche van het gemeentelijk belang in Nuon Energy halverwege 2015 vervalt met ingang van 2016 de rentevergoeding op de uitgestelde levering in de vorm van preferent dividend. Conform het hiervoor ingezette beleid zal deze daling zo veel mogelijk gecompenseerd worden met het financieringsresultaat op de met de verkoop verkregen middelen. Dit kan de vorm aannemen van renteopbrengsten op uitgezette geldleningen dan wel in de vorm van lagere financieringslasten omdat minder financiering aangetrokken hoeft te worden. Het dividend op het gemeentelijk belang in het netwerkbedrijf Alliander wordt de komende jaren voorzichtigheidshalve op het niveau van de winstuitkering over 2012, zijnde € 350.000, geraamd. Uitzondering hierop vormt 2017 waarin een éénmalig extra dividend uitkering wordt verwacht van € 295.000 vanwege de ruilverkaveling van netwerken tussen Alliander met Enexis.

Met uitzondering van programma 2 kennen alle programma's een stelpost voor onvoorziene uitgaven van € 10.000. Dit programma heeft een onvoorzien-post van € 20.000. Tenslotte wordt hier opgenomen het saldo van de toegerekende rente minus de werkelijke rentekosten.

Tabel 41 Dividenden deelnemingen

(bedragen x € 1.000)

	werkelijk 2013	werkelijk 2014	geraamd 2015	geraamd 2016
Dividend Nuon Energy (in € 1.000)	405	195	293	-
Dividend netwerkbedrijf Liander (in € 1.000)	335	589	350	350
Dividend Dunea	Statutair beperkt			
Dividend BNG (in € 1.000)	159	135	60	60

Onderwerp

Treasury

Doelstelling

De financieringsfunctie van de gemeente is dusdanig geoptimaliseerd dat sprake is van minimale financieringslasten, optimale beleggingsresultaten bij prudente uitzetting van kasoverschotten en het verzekerd blijven van toegang tot de geld- en kapitaalmarkt tegen marktconforme condities.

Maatregel

Met zo actueel mogelijke liquiditeitsprognoses en het volgen van de geld- en kapitaalmarkt worden looptijden van aangetrokken en uitgezette gelden en gelden in rekening-courant optimaal op elkaar afgestemd.

Tabel 42 Treasury-kengetallen

	werkelijk 2013	werkelijk 2014	geraamd 2015	geraamd 2016
Liquiditeitsaldo begin jaar (in € mln.)	0,3	5,0	7,8	7,6
Liquiditeitsaldo eind jaar (in € mln.)	5,0	8,7	18,5	7,8
Kasgeldlimiet (in € mln.)	4,8	4,6	4,9	4,9
Treasuryresultaat (in € 1.000)	538	812	870	762
Hypothecaire geldleningen ambtenaren (in € mln.)	3,2	3,1	3,0	2,8
aantal hypothecaire leningen ambtenaren	54	52	51	49

Planning

De treasury c.q. het kas- en vermogensbeheer is een doorlopende taak van de werkorganisatie ten behoeve van de gemeente.

Onderwerp

Invoering vennootschapsbelasting per 1-1-2016

Doelstelling

Op 11 juni 2015 is het wetsvoorstel modernisering vennootschapsbelastingplicht (Vpb) voor overheidsondernemingen in de staatsblad gepubliceerd en is daarmee in werking getreden. De wet vindt voor het eerst toepassing in de boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2016. Het doel van deze wetwijziging is het scheppen van een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Met de invoering van de Vpb krijgen gemeenten, provincies en waterschappen te maken met het feit dat ze voor een deel van hun activiteiten onder de vennootschapsbelastingplicht gaan vallen.

Maatregel

De invoering van de Vpb wordt als een apart project opgepakt. De fasen inventariseren en besluitvorming inzake Vpb zijn gerealiseerd. In 2016 zal in het licht staan van implementeren en beheersen. Hierbij wordt fiscale expertise door een adviesbureau geleverd.

De Commissie BBV (Besluit begroting en verantwoording) heeft een aantal fundamentele besluiten genomen over de begroting en verantwoording van de Vpb-heffing. De uitwerking van deze besluiten zullen worden vertaald in de verslaggevingswetgeving.

Fiscale winstbepaling extracomptabel

De Vpb-heffing moet worden bepaald op basis van de fiscale grondslag. Dit betekent dat de fiscale winstbepaling extracomptabel zal plaatsvinden en er geen latente belastingvorderingen en/of schulden worden gevormd. Dit sluit het beste aan op de specifieke kenmerken en doelstelling van het BBV- verslaggevingsstelsel.

Vpb-heffing maakt als last onderdeel uit van het resultaat in de begroting en jaarrekening

Omdat de resultaten op fiscaal belaste activiteiten onderling worden verrekend en aangifte zal worden gedaan over het totale (gesaldeerde) resultaat, moet de Vpb-heffing worden begroot en verantwoord als een centrale post in de programmarekening (op een algemeen programma). Hiervoor zal een aparte IV3-functie beschikbaar komen. Er vindt geen nadere toerekening plaats aan producten/programma's.

Planning

Tijdens het opstellen van de begroting verkeert de gemeente nog in de fase "realisatie plan van aanpak inrichtingsvoorstel". De planning is dat in december 2015 de effecten voor de begroting

bekend zijn en dat deze dan middels een wijziging ook als zodanig verwerkt kunnen worden. De effecten van de Vpb-plicht zijn in de begroting 2016 dus nog niet doorgerekend.

In 2016 zal de implementatiefase verder worden uitgewerkt. Het inrichtingsvoorstel wordt dan gerealiseerd op basis van de genomen bestuurlijke besluiten. Verder komt er een beheerplan vpb-plicht om blijvend in control te zijn en om de continuïteit van de fiscale consequenties te kunnen waarborgen. Uiteindelijk zal de eerste Vpb-aangifte in 2017 worden ingediend over het jaar 2016.

Financiën

Met de voorjaarsnota 2015 heeft uw raad € 60.000 beschikbaar gesteld voor het inventariseren en implementeren van de Vpb. De maatregelen die hieruit voortvloeien, kunnen verstrekkingen gevolgen hebben voor de organisatie. De interne projectgroep Vpb zal hier zoveel mogelijk zelf mee aan de slag gaan, maar heeft hiervoor wel externe fiscale expertise nodig. Een fiscalist zal in deze fase veel ingezet worden om te adviseren en toetsen.

Naast de incidentele middelen is er ook een structureel budget van € 41.000 beschikbaar gesteld. Vanaf het boekjaar 2016 zal een aparte fiscale boekhouding bijgehouden moeten worden naast de reguliere financiële administratie om zo de aangiftes Vpb elk jaar te kunnen leveren. Hiervoor is binnen het team financiën extra capaciteit benodigd. Ingeschat wordt dat het voor de twee gemeenten samen om 1 formatieplaats zal gaan.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Wet Financiering decentrale overheden en bijbehorende uitvoeringsregeling
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden

Lokaal

- Treasurystatuut

Tabel 43 Overzicht totalen productgroep Treasury, saldi en deelnemingen (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Treasury, saldi en deelnemingen				begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019
Lasten	111.612	243.354	160.531	182.876	201.467	220.695
Baten	3.490.490	3.357.847	2.774.196	3.003.211	2.630.463	2.321.567
Saldo van baten en lasten productgroep	3.602.102	3.601.201	2.934.727	3.186.087	2.831.930	2.542.262
Beoogde mutaties reserves	-8.764.930	96.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-5.162.828	3.	2.934.727	3.186.087	2.831.930	2.542.262

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Ten opzichte van de aangepaste begroting voor 2015 geeft de begroting voor 2016 een nadelige ontwikkeling te zien van een kleine € 760.000. Dit verschil bestaat (niet limitatief) uit de volgende posten:

Deelnemingen

De dividenduitkering van Nuon Energy zal in 2016 € 293.000 lager zijn dan die in 2015. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat in 2015 de laatste tranche in het kader van de verkoop van het gemeentelijk belang in Nuon Energy is geleverd.

De dividenduitkering van Alliander is voorzichtigheidshalve op het structurele niveau geraamd en is daarmee ca. € 237.000 lager dan de uitkering in 2015 waarin incidentele voordelen verwerkt waren.

Algemene lasten en baten

In 2015 is in het kader van de jaarrekening over 2014 voor € 101.336 beschikt over de liquidatiereserve IZA.

Saldo kostenplaatsen

De doorbelasting van de verschillende kostenplaatsen naar de exploitatie valt per saldo € 114.000 minder voordelig uit.

Verplichte paragrafen

Paragraaf lokale heffingen

1.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de door de gemeente Wassenaar geheven belastingen, bestemmingsheffingen en rechten. De heffingsbevoegdheid ontleent de gemeente aan een wettelijke grondslag, zoals de Gemeentewet en de Wet milieubeheer. Het invoeren, wijzigen en afschaffen van lokale heffingen is een bevoegdheid van de gemeenteraad.

Onder de belastingen vallen de onroerende-zaakbelastingen, de toeristenbelasting, de hondenbelasting, de reclamebelasting (ondernemersheffing) en de precariobelasting. De opbrengst van de belastingen gaat naar de algemene middelen.

Onder de bestemmingsheffingen vallen de rioolheffing, de reinigingsheffingen en de baatbelastingen.

De rechten omvatten een zeer grote groep belastbare feiten. De belangrijkste hiervan zijn de marktgeden, de begrafenisrechten en de leges inzake omgevingsvergunningen, reisdocumenten, burgerlijke stand en gemeentelijke basisadministratie.

Voor zowel de bestemmingsheffingen als de rechten geldt dat de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn en dat de opbrengst gebruikt wordt ter dekking van de gemaakte kosten.

1.2 Beleid lokale heffingen

Het uitgangspunt voor wat betreft de lokale lasten voor de gemeente Wassenaar is dat een lastenverzwaring voor de inwoners van Wassenaar alleen aan de orde kan zijn als er geen duurzame alternatieven beschikbaar zijn. Daarnaast geldt dat onder het motto "de gebruiker betaalt" heffingen zoveel mogelijk kostendekkend zijn.

Aanpassingen tarieven belastingen en rechten

Conform de uitgangspunten in de Kadernota 2019-2019 zijn de baten van alle belastingen en rechten voor 2016 aangepast met het inflatiepercentage van 1,2%. De opbrengst van de reinigingsheffing is met een afwijkend percentage verhoogd en de opbrengst van de rioolheffing is niet verhoogd, dit in verband met het oog op maximale kostendekkendheid. In het meerjarenperspectief na 2016 vindt geen indexering plaats.

Alle vermelde tarieven 2016 zijn nog voorlopig. De raad stelt de tarieven voor 2016 definitief vast in de raadsvergadering van december 2015.

Kostendekkendheid tarieven

Jaarlijks vindt onderzoek plaats naar de kostendekkendheid van de tarieven van in ieder geval de riool- en reinigingsheffingen. De uitkomsten van deze onderzoeken worden verwerkt in de vast te stellen tarieven. In 2014 en 2015 is een verdiepingsonderzoek naar de kostendekkendheid van de Wabo-leges (omgevingsvergunning) uitgevoerd. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek en de besluitvorming daarover in de gemeenteraad van 6 juli 2015 wordt voor 2016 een verhoging van 10% van de tarieven voor leges omgevingsvergunningen doorgevoerd. Deze verhoging wordt verwerkt in de tarieventabel leges die in december 2015 ter vaststelling aan de raad wordt voorgelegd.

1.3 Lokale heffingen nader bekeken

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

De aanslag OZB wordt voor het belastingjaar 2016 gebaseerd op (nog door de raad vast te stellen) OZB-tarieven voor 2016 en de WOZ-waarde per 1 januari 2015.

Uitgangspunten voor de geraamde netto OZB-opbrengst 2016 zijn:

- Indexering geraamde OZB-opbrengst van 1,2%
- Vermindering van de geraamde opbrengst OZB-woningen met € 70.000

Deze verlaging is het gevolg van de uitwerking van een aanvaarde motie om een eventuele meeropbrengst OZB-woningen over 2014 door middel van het OZB-tarief terug te geven aan de inwoners.

- waardestijging van 1,4% voor de woningen en waardedaling van 3,0% voor niet-woningen (voorlopige cijfers BSGR)

In het voorstel voor de aanpassing van de belastingverordeningen zullen de tarieven uiteraard gebaseerd zijn op de werkelijke waardeontwikkelingen in Wassenaar.

Reinigingsheffing

De reinigingsheffing wordt geheven om de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijke- en bedrijfsafvalstoffen te verhalen. De reinigingsheffing bestaat uit afvalstoffenheffing (huishoudens) en reinigingsrecht (bedrijven).

Met ingang van 2016 vervalt de verplichting om het huishoudelijk afval via Gevulei te laten verwerken. Het tarief van Gevulei voor afvalverwerking ligt aanzienlijk hoger dan het nu geldende tarief bij Avalex. In de begroting van 2016 is naast de verlaging van de bijdrage aan Avalex als gevolg van de te verwachten lagere verwerkingskosten, rekening gehouden met een verhoging van de bijdrage aan Avalex van € 84.000 als gevolg van de vastgestelde begroting 2016.

In 2015 is de opbrengst van de reinigingsheffing als gevolg van een aangenomen motie (incidenteel) met € 126.000 verlaagd. Deze verlaging geldt niet voor 2016. De hogere bijdrage aan Avalex (€ 84.000) en de incidentele lastenverlichting uit 2015 (€ 126.000) zijn verwerkt in de geraamde opbrengst van de reinigingsheffing voor 2016 die hiermee met 4,4% stijgt. Op basis van de geraamde lasten en baten stijgt de kostendekkendheid van 93,4% (2015) naar 99,7%.

Ontwikkeling tarieven afvalstoffenheffing en reinigingsrecht 2016

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Markt en Overheid zijn gemeenten verplicht om voor het reinigingsrecht kostendekkende tarieven te heffen. Bovendien mogen zowel de afvalstoffenheffing als het reinigingsrecht niet meer dan 100% kostendekkend worden vastgesteld. Op basis van de toegerekende kosten per heffing vindt er een verschuiving plaats van kosten van het reinigingsrecht naar de afvalstoffenheffing. Hierbij is onder meer uitgegaan van de meest recente kengetallen omtrent huishoudens, bedrijven en extra containers. Dit leidt er toe dat de tarieven voor 2016 voor de afvalstoffenheffing met 6,9% stijgen en de tarieven voor reinigingsrecht met 14% dalen.

In onderstaand overzicht wordt de mate van kostendekkendheid van de tarieven voor reinigingsheffing weergegeven.

Tabel 44 Kostendekkendheid tarieven reinigingsheffing

	werkelijk 2013	werkelijk 2014	werkelijk 2015	geraamd 2016
kostendekkendheid tarieven reinigingsheffing	100%	97,1%	93,41	99,7%

Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing in 2016

Binnen het bestaande beleid worden alle tarieven zoveel mogelijk kostendekkend vastgesteld. In deze begroting worden dan ook tarieven voor de afvalstoffenheffing voorgesteld waarmee de kostendekkendheid voor 2016 op het hier gepresenteerde een niveau van 99,7% uitkomt. De opbrengst van de afvalstoffenheffing in 2016 mag evenwel niet meer dan de in de Kadernota opgenomen indexering van 1,2% toenemen ten opzichte van de opbrengst over 2015. Mede door de besluitvorming over de begroting voor 2015 waarin de toename van de afvalstoffenheffing *incidenteel* met € 126.000 werd verminderd (en de kostendekkendheid voor 2015 op 93,4% uitkwam), leidt de uitwerking van dit beleid tot een toename van de afvalstoffenheffingopbrengst met méér dan maximaal toegestane indexering. Om dit te voorkomen

wordt voor 2016 een éénmalige teruggave van in totaal € 250.000 voorgesteld. De uitvoering van de teruggave vindt plaats via de aanslagnota door BSGR.

Rioolheffing

Ter bestrijding van de kosten die verbonden zijn aan de inzameling en het transport/verwerking van (afval-) water heft de gemeente rioolheffing. De belasting wordt geheven van de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd.

Per saldo zijn de met de rioolheffing te verhalen kosten voor 2016 nagenoeg gelijk gebleven. Omdat de rioolheffing maximaal 100% kostendekkend mag zijn is de geraamde opbrengst voor 2016 niet verhoogd. Op basis van de geraamde lasten en baten voor 2016 bedraagt de kostendekkendheid van de rioolheffing 100%. Conform de besluitvorming in 2012 wordt de toe te rekenen BTW over de kosten van derden volledig op de burgers verhaald.

In onderstaand overzicht wordt de mate van kostendekkendheid van de tarieven voor rioolheffing weergegeven.

Tabel 45 Kostendekkendheid tarieven rioolheffing

	werkelijk 2013	werkelijk 2014	werkelijk 2015	geraamd 2016
kostendekkendheid tarieven rioolheffing	100%	98%	99,7%	100%

Hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting

De opbrengsten voor hondenbelasting, toeristenbelastingen en precariobelasting zijn conform de uitgangspunten in de Kadernota 2016-2019 met slechts het inflatiepercentage van 1,2% verhoogd. Dit houdt in voor deze belastingen in dat de tarieven ook met 1,2% zullen worden verhoogd. Een uitzondering hierop vormt het tarief precariobelasting voor kabels en leidingen. In 2015 is gebleken dat Liander in het verleden aangifte heeft gedaan van het volledige ondergrondse netwerk, terwijl circa 11% van het netwerk niet in gemeentegrond ligt. Hierdoor is teveel strekkende meters kabels en leidingen in de heffing betrokken. Om voor 2016 de geraamde opbrengst te realiseren dient het tarief voor kabels en leidingen met 10% te worden verhoogd.

De definitieve tarieven voor 2016 worden via de belastingverordeningen ter vaststelling aan de raad aangeboden.

In onderstaand overzicht worden de hierboven vermelde voorlopige tarieven opgenomen.

Tabel 46 Voorlopige tarieven

(bedragen x € 1.000)

overzicht tarieven	2013	2014	2015	2016
<u>Hondenbelasting</u>				
eerste hond	77,85	79,40	80,52	81,60
tweede hond	117,05	119,40	121,20	122,64
elke volgende hond	154,40	157,50	159,84	161,76
<u>Toeristenbelasting</u>				
per overnachting (camping)	0,91	0,93	0,94	0,96
per overnachting (hotel/pension)	2,27	2,32	2,35	2,38
<u>Precariobelasting</u>				
kabels, leidingen of buizen voor gas, water of elektriciteit, per strekkende meter	2,41	2,46	2,50	2,75

1.4 Overzicht geraamde baten belastingen en rechten

Onderstaand overzicht vermeldt de geraamde opbrengsten voor 2015 en 2016 voor wat betreft de diverse belastingen en rechten.

Tabel 47 Geraamde baten belastingen en rechten

(bedragen x € 1.000)

Opbrengst belastingen	rekening 2014	raming 2015	raming 2016	mutatie t.o.v. 2015
OZB woningen	6.603	6.563	6.572	9
OZB niet – woningen	2.202	2.333	2.361	28
Hondenbelasting	153	145	147	2
Toeristenbelasting	821	851	861	10
Baatbelasting	14	16	16	0
Precario op met name uitstallingen	135	201	204	3
Precario op kabels en leidingen	1.763	1.783	1.805	22
Ondernemersheffing	90	91	91	0
Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten*	4.710	4.733	4.943	210
Rioolheffing	2.744	2.789	2.788	-1
Marktrechten	37	43	43	0
Begrafenisrechten	38	48	49	1
leges Wabo-vergunningen**	546	1.212	1.226	14
Secretarieleges	577	601	609	8
Retributies	26	46	46	0
Overige leges en rechten	5	6	6	0
sub totaal opbrengst	20.464	21.461	21.767	306
af kwijtscheldingen	-293	-295	-295	0
netto opbrengst	20.171	21.166	21.472	306

*) in raadsvergadering is opbrengst 2015 incidenteel met 126.000 afgeraamd ten gunste van lastenverlichting

***) de geraamde opbrengst 2016 is inclusief de geraamde onttrekking aan de bestemmingsreserve kostendekkendheid omgevingsvergunningen (€ 271.500)

1.5 Vergelijking lokale lasten

Vergelijking tarieven landelijk

Door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) wordt jaarlijks onderzoek gedaan naar de hoogte van de lokale lasten in de Nederlandse gemeenten en de onderlinge verschillen daarin. Van alle gemeenten worden daarbij de OZB, de afvalstoffenheffing en het rioolrecht in beeld gebracht. Op basis daarvan wordt aangegeven welke gemeente de hoogste en welke gemeente de laagste lasten heeft.

Aan de Atlas van de lokale lasten 2015 zijn de volgende gegevens over de tarieven ontleend.

Tabel 48 Vergelijking lokale lasten

Belasting / retributie 2015	Wassenaar	Gemeente gemiddeld	Laagste gemeente	Hoogste gemeente
1 Afvalstoffenheffing* (hoogste lokale tarief)	€ 432,84	€ 263,00	€ 82,00	€ 433,00
2 Rioolheffing **	€ 223,92	€ 189,00	€ 79,00	€ 375,00
3 OZB woningen*** Eigenaar	0,1200%	0,1251%	0,0457%	0,2528%
4 OZB niet-woningen*** Eigenaar + gebruiker	0,4388%	0,4413%	0,1221%	0,8087%

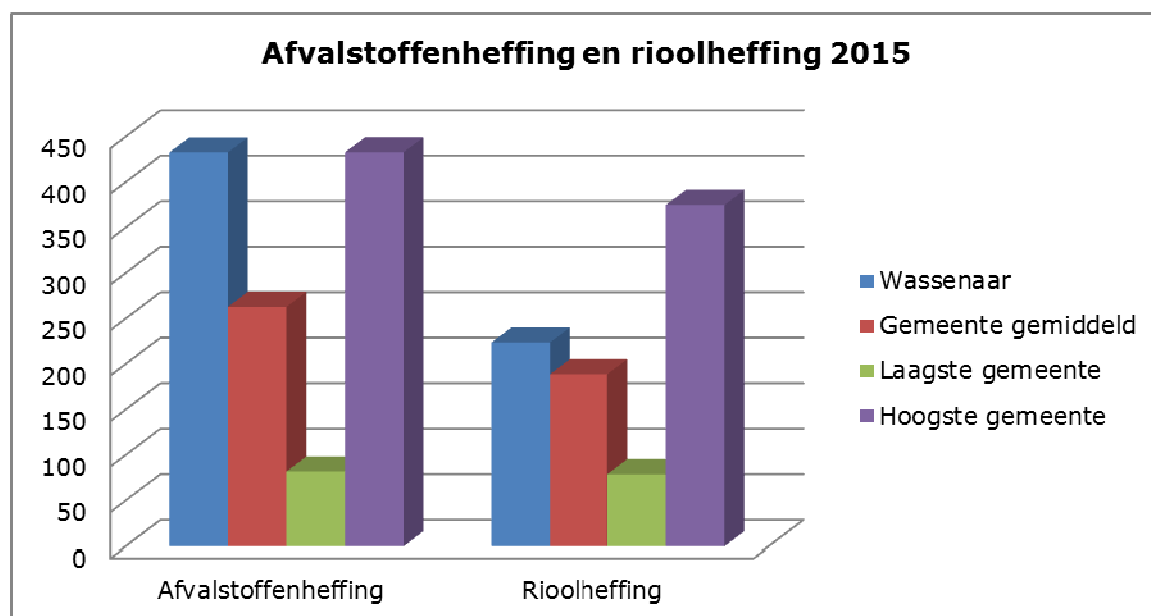
* Per huishouden (meerpersoons)

** Per aansluiting (Wassenaar: 150m³)

*** Percentage van de vastgestelde waarde

In navolgende tabel zijn van de tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing van de gemeente Wassenaar afgezet tegen de gemiddelde, laagste en hoogste tarieven.

Tabel 49 Vergelijking tarieven rioolheffing en afvalstoffenheffing

Vergelijking lasten omliggende gemeenten

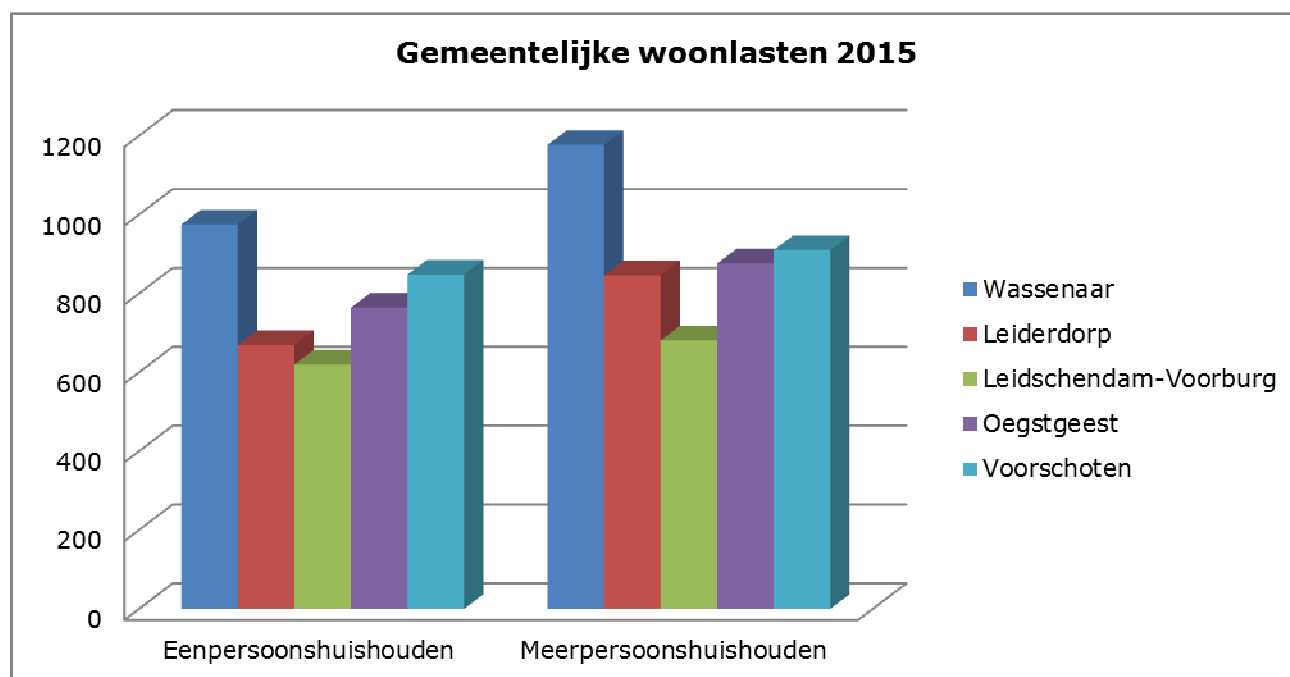
Om een beeld te geven van de gemeentelijke woonlasten van de burgers van de gemeente Wassenaar in vergelijking met die van de burgers van omliggende gemeenten is er een vergelijking gemaakt met de gemeenten Leiderdorp, Leidschendam-Voorburg, Oegstgeest en Voorschoten. Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing.

Tabel 50 Woonlastenvergelijking 2015

(bedragen x € 1)

gemeentelijke woonlasten 2015	Wassenaar	Leiderdorp	Leidschendam - Voorburg	Oegstgeest	Voorschoten
Eenpersoonshuishouden	€ 975,00	€ 669,00	€ 620,00	€ 764,00	€ 848,00
Meerpersoonshuishouden	€ 1.177,00	€ 846,00	€ 681,00	€ 876,00	€ 910,00

Tabel 51 Vergelijking gemeentelijke woonlasten 2015

Ontwikkeling woonlasten

Door de totale woonlasten voor meerpersoonshuishoudens in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (zoals gepubliceerd door het Coelo) en uit te drukken in een percentage kan de ontwikkeling van de woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde worden geschetst.

Tabel 52 Woonlastenvergelijking Wassenaar vs. landelijk gemiddelde (bedragen x € 1)

	2014	2015	2016
totale woonlasten gezin Wassenaar in jaar t	€ 1.183,00	€ 1.176,00	€ 1.205,00
woonlasten gemiddeld gezin in t-1 (cijfers Coelo)	€ 697,00	€ 704,00	€ 716,00
woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor (x100%)	169,8%	167,1%	168,3%

Bovenstaande vergelijking laat zien dat de woonlasten in Wassenaar weliswaar hoger liggen dan het landelijk gemiddelde, maar ook dat de ontwikkeling van de woonlasten ten opzichte van 2014 lager ligt dan gemiddeld.

1.6 Waardeontwikkeling onroerende zaken

De WOZ-waarde wordt jaarlijks vastgesteld naar een bepaalde waardepeildatum (1 januari van het jaar dat vooraf gaat aan het jaar waarin de WOZ-waarde geldt). Voor de taxaties van 2015 was dat dus het waardepeil van 1 januari 2014 en voor de taxaties van 2016 is dat waardepeildatum 1 januari 2015. Tussen beide waardepeildata is er, op basis van voorlopige cijfers van de BSGR voor Wassenaar gemiddeld sprake van een waardestijging van 1,4% voor woningen en een waardedaling van 3,0% voor niet-woningen.

In het voorstel voor vaststelling van de tarieven voor de onroerende zaakbelastingen voor 2016 zullen wij de raad informeren over de meest actuele, werkelijke waardeontwikkeling in Wassenaar.

1.7 Kwijtscheldingsbeleid

Gemeenten kunnen met inachtneming van de Invorderingswet 1990 kwijtschelding verlenen voor gemeentelijke heffingen, waarbij zij zelf kunnen beslissen voor welke heffingen kwijtschelding mogelijk is. In de raadsvergadering van 7 april 2015 is de Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen Wassenaar 2015 vastgesteld. Hiermee is het kwijtscheldingsbesluit geactualiseerd.

Kwijtschelding is in Wassenaar mogelijk voor de onroerende-zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de hondenbelasting (alleen eerste hond). Voor de overige heffingen is geen kwijtschelding mogelijk.

De rijksnorm voor het verlenen van kwijtschelding bedraagt 90 procent van de kosten van bestaan voor bijstandsuitkeringen. Gemeenten mogen dit percentage tot maximaal 100 procent verhogen. De gemeente Wassenaar hanteert de maximale norm van 100%. Dat wil zeggen dat iemand met een inkomen op bijstandsniveau bijna altijd in aanmerking komt voor kwijtschelding, tenzij er sprake is van vermogen (spaargeld of eigen woning). Ook voor ZZP'ers is het mogelijk om onder de zelfde voorwaarden als privé-personen voor kwijtschelding in aanmerking te komen. De kwijtschelding wordt uitgevoerd door de Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR).

De bedragen aan kwijtschelding voor afvalstoffenheffing en rioolheffing worden als kosten meegenomen bij het bepalen van de tarieven.

Over het jaar 2016 worden naar schatting de volgende bedragen aan kwijtschelding verleend (aantallen kwijtscheldingen zijn niet beschikbaar i.v.m. de gecombineerde aanslag):

▶ OZB	€ 3.000
▶ Afvalstoffenheffing	€ 202.000
▶ Rioolheffing	€ 84.000
▶ Hondenbelasting	€ 6.000

1.8 Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland

Met ingang van 2011 is de volledige heffing en invordering, inclusief de waardering in het kader van de Wet WOZ, overgedragen aan Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR). Voor de gemeente Wassenaar geldt dit voor 2011 voor de onroerende-zaakbelastingen, baatbelasting, rioolheffing, reinigingsheffing, hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting. Het is de bedoeling om met ingang van 2016 ook de ondernemersheffing en de BIZ-bijdrage Maaldrift over te dragen aan de BSGR.

Sinds 2011 ontvangen de belastingbetalers een gecombineerd aanslagbiljet voor waterschapslasten en gemeentelijke lasten (in plaats van één van de gemeente en één van het hoogheemraadschap van Rijnland). Daarnaast kan het aanvragen van kwijtschelding in één keer gebeuren.

Naast een kostenbesparing leidt samenwerking ook tot een robuustere en minder kwetsbare belastingorganisatie, vooral bij kleinere gemeenten.

De deelnemersbijdrage voor 2016 bedraagt € 495.924 (vgl. 2015: € 495.510)

1.9 Algemene ontwikkelingen

Verruiming lokaal belastinggebied

De lokale belastingen staan de afgelopen jaren meer en meer in de belangstelling. Ook bestaat al langere tijd onder staatsrechtgeleerden, bestuurskundigen en economen brede overeenstemming over de wenselijkheid om het belastinggebied voor gemeenten te verruimen.

Eind maart 2015 heeft de Raad voor de financiële verhoudingen in een brief aan de staatssecretaris van het ministerie van Financiën advies gegeven over de uitbreiding van lokaal belastinggebied. Verruiming van het lokaal belastinggebied is namelijk één van de acht keuzes die voorliggen bij de herziening van het totale belastingstelsel.

In het advies weegt de Raad op basis van de verschillende functies van lokale belastingen af hoe het gemeentelijk belastinggebied vorm en draagvlak zou kunnen krijgen, gegeven de door het Rijk geformuleerde doelstellingen. De belangrijkste adviezen zijn:

- breid het lokale belastinggebied substantieel uit (eerste stap: verdubbeling van de huidige omvang);
- gemeenten moeten kunnen beschikken over een mix van eigen belastingen zodat ze lokale belastingen af kunnen stemmen op het takenpakket;

- herinvoering van het gebruikersdeel van de OZB-woningen en invoering van een ingezetenenbelasting;
- voorkom afwenteling van belastingdruk op niet-ingezetenen door het instellen van een relatieve limiet die ziet op een maximale verhouding tussen belastingen die worden geheven van inwoners en niet-inwoners;
- voeg de toeristen- en forensenbelasting samen tot een verblijfsbelasting;
- voeg de roerende woon- en bedrijfsruimtenbelastingen samen met de bestaande OZB;
- laat de huidige baatbelasting vervallen; de al bestaande Bedrijveninvesteringszones (BIZ) vormen namelijk een goed alternatief;
- schaf de reclamebelasting, de hondenbelasting en de forensenbelasting af.

De inkomenseffecten van de uitbreiding van het lokaal belastinggebied zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van de manier waarop de rijksbelastingen worden verlaagd. Burgers zullen minder rijksbelastingen betalen maar ook hogere lokale belastingen. Aangeven wordt dat uitbreiding van het lokaal belastinggebied binnen twee jaar al kan worden ingevoerd omdat het qua effecten nauwelijks of geen effect heeft op de algehele belastingherziening.

Het in juni 2015 verschenen advies '*Bepalen betekent betalen*' van de commissie Financiële ruimte voor gemeenten onder leiding van Rinnooy Kan, onderkent vier sporen waarlangs de flexibiliteit in het financiële domein van gemeenten kan worden vergroot. Eén van deze vier sporen is *Meer ruimte voor belastingen op lokaal niveau*. De aanbevelingen met betrekking tot dit spoor komen grotendeels overeen met de aanbevelingen van de Raad voor de financiële verhoudingen.

Of, wanneer en op welke wijze verruiming van het lokale belastinggebied uiteindelijk vorm zal worden gegeven is op dit moment nog niet bekend.

Afschaffing precariobelasting nutsnetwerken

De precariobelasting wordt geheven op basis van artikel 228 van de Gemeentewet. Het is een algemene belasting 'terzake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond', waarvan de opbrengsten naar de algemene middelen gaan. De precariobelasting op ondergrondse leidingen is al jaren onderwerp van discussie omdat deze belasting leidt tot een ongelijksoortige doorbelasting in de tarieven van nutsbedrijven. Drinkwaterbedrijven berekenen de betaalde precarioheffing uitsluitend door aan de inwoners van de precario heffende gemeente. De netwerkbeheerders van energie verdelen de totale som aan betaalde precariobelasting over alle huishoudens en bedrijven/instellingen die zijn aangesloten bij deze netbeheerders. Hierdoor betalen ook inwoners van een gemeente die geen precariobelasting heft mee aan de totale kosten van de precariobelasting. In antwoord op Kamervragen heeft de minister van BZK aangegeven dat afschaffing van precariobelasting op nutsnetwerken complexe materie is en dat er tegengestelde belangen spelen. Inperking of afschaffing beperkt de belastingruimte van gemeenten, provincies en waterschappen. Dit vindt de minister ongewenst, als daar geen compensatie tegenover staat. Begin 2015 heeft hij aangegeven op korte termijn met meer informatie komen, rekening houdend met alle belangen. Tot op heden is dit nog niet gebeurd. Het ligt echter voor de hand dat de afschaffing van precariobelasting wordt betrokken bij de herziening van het lokaal belastinggebied.

Het afschaffen van precariobelasting op kabels en leidingen leidt in Wassenaar tot het wegvallen van een jaarlijks bedrag van € 1,8 mln. aan inkomsten. Hoe met het wegvallen van deze inkomsten wordt omgegaan is beschreven in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

De paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen wordt aangeboden op grond van Art 9 BBV verplichte onderdelen van de gemeentelijke begroting. Onder beheer van kapitaalgoederen wordt het reguliere- en periodieke onderhoud en de vervanging verstaan van zaken als openbaar groen, wegen, riolering, openbare verlichting, verkeerslichtinstallaties en -borden, watergangen (waarvoor de gemeente een onderhoudsverplichting heeft) en civiele kunstwerken. Het beheer van de kapitaalgoederen in de gemeente is in belangrijke mate medebepalend voor het maatschappelijk functioneren van onze gemeente. Als een kapitaalgoed slecht wordt onderhouden, levert dit een negatief beeld op van de woonomgeving, kan de veiligheid in het geding komen, kan schade ontstaan of kunnen inwoners beperkt worden in het uitvoeren van hun dagelijkse activiteiten. Een doelmatig beheer van kapitaalgoederen is dan ook van groot maatschappelijk belang. Bovendien kan door doelmatig rationeel (en dus planmatig) beheer een efficiënte inzet van de gemeentelijke middelen en een goed bestuurlijk afwegingskader worden gecreëerd voor de inzet van deze middelen.

Beleid maken voor het beheer van de gemeentelijke kapitaalgoederen, i.c. wegen, kunstwerken, riolering, openbare verlichting, VRI en groen, start met het goed in beeld krijgen welke kapitaalgoederen de gemeente in bezit heeft (bijvoorbeeld strekkende meters asfalt, vierkante meters tegelverharding en plantsoenen). De basis voor het gestructureerd en planmatig beheer en onderhoud van de verschillende categorieën kapitaalgoederen openbare ruimte wordt gevormd door de meerjaren beheerplannen en hiervan af te leiden beheerjaarplannen. Naast het gebruik van de 4-jaren beheerplannen is in 2014 de systematiek van de hiervan af te leiden beheerjaarplannen geïmplementeerd. Het minimale beeldkwaliteit van de kapitaalgoederen is vastgesteld op basis van landelijke CROW normen (Centrum voor regelgeving en onderzoek in de grond water en wegenbouw en de verkeerstechniek). Op dit moment vindt beheer en onderhoud plaats op het niveau niveau B voor wegen, A voor spelen en overige disciplines op niveau C. Aanvullend op de beeldkwaliteit wordt aan de hand van specifieke vakgerichte inspecties een beoordeling verkregen op de technische kwaliteit van de openbare ruimte. Dit betreft o.a. wegininspecties, rioolinspecties, inspectie van speeltoestellen en stabiliteit- en sterktebeoordelingen. Op basis hiervan zijn gericht corrigerende beheermaatregelen te nemen indien blijkt dat de kwaliteit afwijkt van het beoogde niveau.

Voor het planmatig beheer is een aantal beheerplannen opgesteld waarvan de gemeenteraad kennis heeft genomen. Eind 2015 wordt gestart met het herzien van deze beheerplannen. Gelijktijdig zullen ook de beheerplannen voor de gemeente Voorschoten worden herzien. Dan kan waar mogelijk en wenselijk een verdere harmonisatie gerealiseerd worden binnen de onderscheiden vakgebieden. Bij de actualisatie van de beheerplannen zal op basis van inspecties het eventuele achterstallig onderhoud in technische zin duidelijk worden. Met deze informatie zal de vertaling komen naar een planmatige aanpak en worden de bijhorende financiële consequenties inzichtelijk.

Bij de actualisatie van de beheerplannen zal op basis van inspecties het eventuele achterstallig onderhoud in technische zin duidelijk worden. Met deze informatie zal de vertaling komen naar een planmatige aanpak en worden de bijhorende financiële consequenties inzichtelijk.

Bij de jaarrekening 2014 zijn in het kader van de operatie 'Schoon Schip' tot een totaalbedrag van € 9,3 miljoen vanuit de voorzieningen vrijgevallen. De onderbouwing van de voorzieningen in de bijbehorende meerjarenonderhoudsplannen sloot niet aan bij de omvang van de betreffende voorzieningen. Bij de resultaatbestemming zijn de vrijvallende middelen daarom in een bestemmingsreserve opgenomen in afwachting van toekomstige door de raad vast te stellen beheerplannen. Voor 2016 zijn de voorziene toevoegingen aan de voorzieningen omgezet in uitgavenbudgetten. Totdat de nieuwe beheerplannen beschikbaar en bestuurlijk vastgesteld zijn, naar verwachting medio 2016, zullen de beheer- en onderhoudsactiviteiten en daarmee de

benodigde financiële middelen leidend zijn. Een en ander gebaseerd op de huidige beheerplannen. Conform de voorschriften van het BBV (Art 12,2e lid) heeft de Gemeente Wassenaar volgende indeling gekozen en onderstaande beheerplannen opgesteld:

- Beheerplan Bruggen (2013-2017);
- Beheerplan Groen (2013-2017)
- Beheerplan Openbare verlichting (2013-2017);
- Beheerplan Spelen (2013-2017);
- Beheerplan Verkeersregelinstantaties (2013-2017);
- Beheerplan Water (2013-2017);
- Beheerplan Wegen (2013-2017);
- Beheerplan Wegmeubilair (2013-2017)

Investerings met maatschappelijk nut worden in één keer afgeschreven. In het jaarrekening-traject 2014 is het overgrote deel van de voorzieningen vrijgevallen. De middelen zijn in een bestemmingsreserve openbare ruimte terecht gekomen.

Tabel 53 Stand reserve onderhoud beheer openbare ruimte (bedragen x € 1.000)

Stand van de reserve	2015	2016	2017	2018	2019
Onderhoud beheer Openbare ruimte	7.324	6.644	6.644	6.644	6.644

Onderstaande voorzieningen zijn aanwezig

Tabel 54 Stand voorzieningen openbare ruimte (bedragen x € 1.000)

Stand van de voorzieningen	2015	2016	2017	2018	2019
Riolering	8.441	8.381	8.337	8.224	8.149
Waterwegen	735	617	511	432	387
Verkeer	306	418	478	604	593
Speeltoestellen	111	115	118	121	124

Bij de vaststelling van de beheerplannen voor de openbare ruimte is door de gemeenteraad een basis onderhoudsniveau gekozen (niveau C) volgens de landelijke CROW-normen (Centrum voor regelgeving en onderzoek in de grond water en wegenbouw en de verkeerstechniek). Op dit moment vindt beheer en onderhoud dan ook grotendeels plaats op het niveau C, behoudens wegen die op niveau B worden onderhouden. Toegepaste materialen en maatvoering binnen de buitenruimte zijn gebaseerd op de huidige situatie en vastgelegd in de Leidraad Inrichting Openbare ruimte (LIOR). Met de verder uitgewerkte systematiek van de beheer- en jaarplannen wordt beter inzicht gegeven in de noodzakelijke beheerbudgetten en de investeringen met bijbehorende kwaliteitsconsequenties op de kortere en langere termijn.

Aanvullend op de (beeld)kwaliteit wordt aan de hand van specifieke vakgerichte inspecties een beoordeling verkregen op de technische kwaliteit van de openbare ruimte. Dit betreft o.a. weginspecties, riolinspecties, Visual Tree Assessment (VTA), inspectie van speeltoestellen en stabiliteit- en sterktebeoordelingen. Op basis daarvan zijn gericht corrigerende beheermaatregelen te nemen indien blijkt dat de kwaliteit afwijkt van het beoogde niveau. Veelal zijn het maatregelen die onder de noemer klein onderhoud vallen en waarvoor, op ervaringscijfers gebaseerd, financiële middelen zijn gereserveerd binnen de exploitatie. Door de inspecties wordt ook inzichtelijker waar er in de komende jaren maatregelen nodig zijn in het kader van groot onderhoud. Ingeschat wordt welke maatregelen nodig zijn en deze worden in het meerjaren onderhoudsprogramma opgenomen met een bijhorende raming en in de begroting benoemd. Vervanging of rehabilitatie is aan de orde als de technische levensduur van een kapitaalgoed voorbij is en de onderhoudskosten te sterk toenemen. Vervangingen vallen onder de investeringen en zijn in de begroting expliciet benoemd in

het programmadeel. Pas nadat de raad akkoord is gegaan met de begroting zijn de financiële middelen voor het betreffende jaar beschikbaar.

De Nota Activabeleid en de Financiële verordening die door de raad is vastgesteld, geven de regels aan voor waardering en afschrijving van de activa.

Begraafplaatsen

De begraafplaats Persijnhof heeft vanuit gemeentelijk beheer een algemeen en Katholiek gedeelte, naast het Israëliisch gedeelte. Het gemeentelijk deel biedt de mogelijkheid tot begraven in een algemeen graf of een graf met uitsluitend recht. Daarnaast zijn er urnengraven, kindergraven en er is een asverstrooiveld. Jaarlijks zijn er circa 28 begrafenissen, 3 bijzettingen van urnen en 2 asverstrooiingen. Een keer per jaar wordt de grafbekisting en lift gekeurd. De exploitatiekosten voor onderhoud groen en grafvelden, alle verrichtingen rondom lijkbezorging en auladiensten worden voor 65% gedekt uit de opbrengsten van begraaf- en begraafplaatsrechten. De begraafplaats Persijnhof is dus niet kostendekkend. Vanwege het feit dat de gemeente ook verantwoordelijk is voor het onderhoud aan het Israëliisch deel, hetgeen juridisch is vastgelegd in een indertijd gesloten de overeenkomst, is een kostendekkende exploitatie op korte termijn ook niet mogelijk. Om extra inkomsten te generen worden de tarieven voor 2016 wel verhoogd met de inflatiecorrectie van 1,2%.

Civiele kunstwerken / bruggen

Civiele kunstwerken bevinden zich veelal op kruisingen van infrastructuur en zijn daardoor cruciale schakels voor de verkeersstromen via weg en water. De kunstwerken moeten functioneel intact worden gehouden en dienen veilig en voldoende bedrijfszeker te zijn en naar behoren te functioneren. Vaak zijn bruggen ook een herkenningspunt en hebben, zeker vanuit het verleden, een esthetische rol qua uitstraling, materiaalgebruik en vormgeving. De functionele inspectie ervan bestaat uit een visuele opname van de gebruikssituatie van het kunstwerk. Er wordt daarmee snel en efficiënt informatie verzameld en hoofdonderdelen worden geïnspecteerd op zichtbare aanwezigheid van gebreken. Gerichte technische inspecties vormen de basis voor het opstellen van een jaarlijks onderhoudsplan voor het planmatig onderhoud (groot onderhoud) en het kleine onderhoud.

Groen

De Gemeente Wassenaar kenmerkt zich als groene gemeente. Vanuit de historie en geografische positie is een gebied ontstaan dat rijk is aan landgoederen, duingebieden, weidegebieden en rijke laanbomenstructuren. Het bomenareaal van Wassenaar staat in de top van Nederland. Niet voor niets profileert de gemeente zich als groene oase in de randstad. Beheer van het openbare groen is gericht op behoud van het Wassenaars karakter als "groene oase in de randstad".

Onderzoek heeft uitgewezen dat het (openbare) groen de gezondheid bevordert, het milieu verbetert, en een veilige leefomgeving stimuleert. Mensen voelen zich gezonder met groen om zich heen. Daarnaast reduceert groen de uitstoot van fijnstof en levert het groen een significante verbetering aan het milieu door het bergen van water en dus de afname van wateroverlast door hevige regenval. Bovendien stijgt de perceptie van veiligheid in gebieden met groen. Tenslotte kan groen een stijging van de onroerend goed prijzen genereren. Bovenstaande geeft aan dat het groenbeheer zeer waardevol is voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat.

De gehele groene openbare ruimte van de gemeente is opgedeeld in 19 verschillende beheeronderdelen ("soorten van groen"). Deze verschillende 'soorten' van het groen worden ieder als één apart kapitaalgoed gezien met ieder zijn eigen beheer (doel en visie) en ieder zijn eigen onderhoudsmaatregelen (werkpakketten). Bij de kerngegevens die zijn opgenomen in deze paragraaf is een aantal groensoorten samengevoegd. Behalve de jonge bomen en de bomen die niet langs de ontsluitende wegen staan, wordt al het groen minimaal een keer per jaar geschouwd op conditie/vitaliteit. De afgelopen jaren is het te beheren areaal in Wassenaar verder inzichtelijk gemaakt en zijn koppelingen gelegd met werkpakketten en de daarbij benodigde financiën. Daaruit

blijkt dat in de huidige situatie geen specifieke financiële middelen bestemd zijn voor vervangingen in de openbare ruimte. Wanneer het onderhoudsbudget was uitgeput vonden in die periode geen vervangingen plaats. Het structurele noodzakelijke vervangingsbudget wordt in het nieuwe beheerplan groen financieel per beheerelement gespecificeerd. Vooralsnog wordt uitgegaan van een bedrag van € 400.000. Onder andere voor onderhoud aan ruiterspaden en wandelpaden in parken en landgoederen zijn geen financiën beschikbaar en de laatste jaren zijn deze paden dan ook zeer beperkt onderhouden. Onderhoud is dan ook noodzakelijk, een nadere onderbouwing volgt uit het nieuwe beheerplan. Zie daarvoor ook de toelichting van het programma Wassenaar leefbaar.

Openbare verlichting (OV)

Door goede verlichting voelen bewoners zich veiliger in hun woonomgeving, het maakt zicht op de omgeving mogelijk, vermindert criminaliteit en het draagt bij aan de verkeersveiligheid. Het beheer en onderhoud van de openbare verlichting vindt plaats op zodanige wijze dat een duurzame instandhouding van de bedrijfszekerheid, kwaliteit en de veiligheid gewaarborgd blijft. Bijzondere aandacht wordt besteed aan het voortdurend terugdringen van het energieverbruik van de OV-installatie zonder de kwaliteit van de openbare verlichting geweld aan te doen. De ambitie is om in 2020 minimaal 40% van het bestaande openbare verlichtingspark te hebben voorzien van slim energiemangement en van energiezuinige (led)verlichting. Bij slim energiemangement gaat het om het omzetten van voedingskasten en het introduceren van een besturingssysteem ten behoeve van in- en uitschakelen en dimmen van de OV-installaties. De te verwachten jaarlijkse structurele bezuiniging op energielasten zal aanzienlijk zijn. Voordat het zo ver is zal eerst verder geïnvesteerd moeten worden in LED. Nadere onderbouwing zal in een nieuw beheerplan, voorzien medio 2016, zijn opgenomen.

Riolering

De riolering maakt deel uit van het afvalwatersysteem van huis tot zuivering. Daarvan heeft de gemeente het beheer van de riolering, gemalen en persleidingen. Dit stelsel bevat de randvoorzieningen: putten, huisaansluitingen waarmee het afvalwater en het regenwater naar de riolering wordt geleid, straatkolken en aansluitleidingen van deze op de riolering, overstorten en bergbezinkbassins. De gemeente heeft drie wettelijke zorgplichten om het afvalwater, hemelwater en grondwater in te zamelen en te transporteren tot het ontvangstpunt van het waterschap. Daarnaast speelt de riolering, net als de watergangen, een belangrijke rol bij de afvoer van neerslag uit de bebouwde omgeving. Zowel de afvoer van afvalwater als van neerslag uit de bebouwde omgeving is van vitaal belang met het oog op de bevordering van de volksgezondheid en de handhaving van een goed woon- en werkklimaat. Bij afwezigheid van riolering is een stad in de huidige samenleving onbewoonbaar en onleefbaar.

Het repareren van het rioolstelsel door kleine maatregelen en periodiek reinigen verlengt het gebruik en stelt groot onderhoud uit. Verwaarlozing in klein onderhoud kan leiden tot klachten op volks-, dier- en plantgezondheid. Daarom wordt jaarlijks ongeveer een tiende van het riool geïnspecteerd zodat in tien jaar de cyclus rond is. Op basis van de inspecties worden, indien nodig, de prioriteiten herschikt en het meerjaren onderhoudsprogramma daarop aangepast.

Speelvoorzieningen

Veilig kunnen spelen is een wettelijke vereiste. De gemeente is daarbij verantwoordelijk voor de speeltoestellen en de bijbehorende ondergronden die op haar grondgebied, de openbare ruimte, zijn geplaatst. Hieruit volgt de verplichting de speeltoestellen en de ondergronden te inspecteren en voldoende veilig te onderhouden. Alle controles, onderhoudsactiviteiten en reparaties worden in een logboek gezet. In het speelruimteplan is de visie weergegeven voor de gemeentelijke voorraad aan formele speelplekken. Dit betekent dat de gemeente Wassenaar een kind van 0 tot 6 jaar wil laten spelen op een speelplek binnen 100 meter van zijn of haar huis. Voor kinderen van 6 tot 12 jaar geldt een afstand van 400 meter. Voor kinderen van 12 tot 18 jaar is dit meer dan 1.000 meter.

Jaarlijks wordt het bestaande areaal door onderhoud en inspectie van speeltoestellen op kwaliteitsniveau gehouden. Hiermee wordt voorkomen dat sprake is van een vroegtijdige afschrijving. Daarnaast wordt hiermee gewerkt conform de warenwet attractie – en speeltoestellen. Een keer per maand worden de speeltoestellen gecontroleerd op vervuiling en beschadiging, wordt de stabiliteit en draaiende onderdelen gecontroleerd en indien nodig gerepareerd. Jaarlijks, in maart, worden de speeltoestellen schoongemaakt, verflagen gecontroleerd en beschadigingen bijgewerkt en kunststof delen in de was gezet.

Straatmeubilair

De in omvang kleinere en vaak als verkeersbegeleiding gebruikte voorzieningen zoals paaltjes, verkeerszuilen en verkeersborden vallen onder straatmeubilair. Ze dragen mede zorg voor een veilige verkeersafwikkeling en hebben een rol bij de bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid binnen de gemeente. Voor het leveren en administratief beheren van de verkeersborden is een regionaal onderhoudscontract afgesloten. Jaarlijks, net na de jaarwisseling, worden de borden geïnspecteerd en zo nodig vervangen.

Verkeersregelinstallaties (VRI's)

Verkeersregelinstallaties zijn onderdeel van het wegennet en hebben betrekking op belangrijke maatschappelijke thema's als mobiliteit, bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid. Bij slecht afgeregelde apparatuur, uitval of andere storingen van VRI's kunnen gevaarlijke situaties ontstaan en kan de verkeersafwikkeling worden verstoord. Goed VRI-beheer, waarbij storingen snel worden opgelost en slecht functionerende onderdelen van de VRI worden vervangen, zijn daarbij noodzakelijk. Het functionele en technisch beheer van de VRI's zijn dan ook beide van belang. Aan de hand van kruispuntanalyse wordt bekeken of opnieuw afregelen of vervangen van het verkeersregel-programma nodig is om de verkeersveiligheid te vergroten.

Voor wat betreft VRI-beheer bestaat een wettelijke verplichting om de VRI's veilig in de openbare ruimte te plaatsen en in stand te houden. Om dit te bewerkstelligen is de gemeente verplicht de VRI's te inspecteren en voldoende veilig te onderhouden. Dit gebeurt jaarlijks waarbij zowel de verkeersregelautomaat, als de kabels, masten, armaturen en lampen gecontroleerd worden. Uit de inspectie volgt een rapportage wat er aan de installatie is geconstateerd. Al tijdens de replace worden kleine defecten die op dat moment geconstateerd worden direct door de aannemer verholpen. Andere gebreken of constatering over de staat van de installatie worden afgewogen bij de prioritering van onderhoudsactiviteiten.

Vervanging van de installaties is de laatste jaren achterwege gebleven. In 2015 is een eerste inhaalslag ingezet op de Rijksstraatweg en dat zal een vervolg moeten krijgen op basis van het nieuwe beheerplan voor verkeersregelinstallaties. Ook hier geldt dat een nieuw beheerplan is gepland voor 2016.

Watergangen en partijen

Bij waterbeheer gaat het om het zoeken naar een balans waarbij voorkomen wordt dat er teveel of tekort aan water is. Veiligheid en behoud van een goede waterkwaliteit zijn daarbij de belangrijkste aspecten. De gemeente draagt verantwoordelijkheid voor het waterbeheer binnen de openbare ruimte, samen met het Hoogheemraadschap Rijnland en de provincie Zuid Holland. Waterbeheer omvat de watergang inclusief de oeververdediging. Bij natuurvriendelijke oevers behoort alleen het natte deel van de oever daartoe, het droge deel van de oever behoort tot het groenbeheer. Vanuit onderzoek naar de diepte en waterkwaliteit van watergangen zal het baggerprogramma opgesteld worden in samenspraak en samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland. Op basis van de inspecties op de kwaliteit van de beschoeiingen, damwanden, kaders en duikers worden kleine gebreken gerepareerd en beheerinformatie geactualiseerd. Met de aangepaste beheerinformatie wordt via het beheerprogramma de (meer)jaarlijkse beheerplannen opgesteld.

Wegen

Het wegenbeheer vereist een 'goed rentmeesterschap'. Dit betekent dat het kapitaal dat in wegen geïnvesteerd is in stand gehouden moet worden door het tijdig plegen van onderhoud ofwel 'goed

rentmeesterschap'. Bij wegenbeheer gaat het om maatregelen nemen die de veiligheid van de weggebruiker en functionaliteit van de wegen waarborgen. Functionele kwaliteiten zoals draagkracht, stroefheid en vlakheid van de weg.

Monitoring gebeurt door jaarlijkse globale visuele wegininspecties waaruit maatregelen komen in het kader van klein onderhoud. Bij de inspectie worden drie ernstklassen (L = gering, M = Matig en E = Ernstig) en drie omvangklassen (1 = gering, 2 = enig en 3 = groot) onderscheiden. Een combinatie van een ernstklasse en een omvangklasse geeft de kwaliteit van de schade aan. Indien de richtlijn (gebaseerd op de CROW) niet wordt overschreden wordt onderhoud aan het wegvakonderdeel na 5 jaar gepland en valt buiten de scope. Bij schade gelijk aan de richtlijn zal onderhoud aan het betreffende wegvakonderdeel in de periode 3 tot 5 jaar gepland worden. Onder de richtlijn dan zal onderhoudsactiviteit binnen 1 - 2 jaar gepland worden. De inspectie heeft medio dit jaar plaatsgevonden en de uitkomsten moeten nog verwerkt worden.

Vastgoed

De gemeente exploiteert en onderhoudt het gemeentelijk bezit om een adequate huisvesting te bieden aan gemeentelijke diensten en instellingen met maatschappelijke waarden. Het in 2012 vastgestelde accommodatiebeleid deelt de gebruikers in drie categorieën. Categorie A (gebruikers die een wettelijke taak uitvoeren) en categorie B (gebruikers die een bijdrage leveren aan de Wassenaarse gemeenschap) staan centraal. Overige gebruikers (categorie C) worden in beginsel niet gehuisvest. Panden die bij uitvoering van dit beleid vrijkomen worden in principe verkocht. Een opgave bij uitvoering van het accommodatiebeleid is het doorvoeren van kostendekkende huren voor alle gebruikers. Met de bedoeling om de investeringen en kosten aan accommodaties door te belasten aan de gebruikers. Kosten voor het beheer en onderhoud moeten daarvoor inzichtelijk worden vanuit meerjarenonderhoudsplannen en –begrotingen. Naar verwachting zullen eind 2016, na inventarisatie van alle objecten, de meerjarenonderhoudsplannen gereed zijn en zal de omvang van het achterstallig (technisch) onderhoud bekend zijn. Op basis daarvan zal de uitvoering volgens de werkprocessen van dagelijks (klein) onderhoud en planmatig (groot) onderhoud verlopen. Daarbij wordt beoordeeld in hoeverre er mantelovereenkomsten gesloten kunnen worden om het onderhoud te vereenvoudigen.

Tabel 55 Kerngegevens

	areaal	eenheid	inspectie cyclus	eenheid
wegen				
asfalt	510.000	m ²		
beton	2.000	m ²		
elementenverharding	940.000	m ²		
visuele inspectie wegverharding	1.452.000	m ²	1 x per	jaar
groen				
Bos	594,616	m ²	1 x per	3 jaar voor de bomen
Bomen (los)	25.810	st	1 x per	jaar langs doorgaande wegen
			1 x per	5 jaar jonge bomen
			1 x per	3 jaar overige bomen
Bosplantsoen	181.258	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit
(half)eesters/rozen/vaste planten	113.781	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit
hagen	3.087	m ²		
gras/gazon/berm/speelveld/bloemr	580.319	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit
eco oever	27.089	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit
banken/picknicksets	399	st	1 x per	jaar
hakhout	35.761	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit

	areaal	eenheid	inspectie cyclus	eenheid
openbare verlichting				
lichtmasten	5.924	st		
armaturen	6.220	st		
lampen	6.931	st		
verkeersregelinstallaties (VRI)				
VRI bij voetgangersoversteekplaats	2	st	1 x per	jaar
VRI op kruisingen	10	st	1 x per	jaar
spelen				
speelplekken	58	st	1 x per	maand
speeltoestellen	158	st	1 x per	jaar
sporttoestellen	38	st	1 x per	jaar
speelaanleidingen	6	st	1 x per	jaar
kunstwerken				
visuele schouw bruggen & vlonders	97	st	1 x per	jaar
betonnen bruggen	40	st	1 x per	5 jaar
houten bruggen	40	st	1 x per	3 jaar
steigers/vlonders	17	st		
watergangen en partijen				
oppervlakte	38,0	km ²	1 x per	maand
beschoeiing	23,0	km	1 x per	5 jaar
natuurvriendelijke oever	57,0	km	n.v.t.	
kademuur	0,55	km	1 x per	3 jaar
duikers	54	st	1 x per	2 jaar
stuwen	1	st	1 x per	10 jaar
straatmeubilair				
verkeersborden	8.700	st	1 x per	jaar
bewegwijzering	500	st	1 x per	jaar
riolering				
vrijerval riool gemengd	123,1	km	1 x per	10 jaar
vrijerval riool gescheiden	9,2	km	1 x per	10 jaar
pers- en drukleidingen	40,7	km	n.v.t.	
inspectieputten	2.840	st	1 x per	10 jaar
hoofdgemalen	23	st	1 x per	5 jaar
minigemalen	124	st	1 x per	5 jaar
bergbezinkbassins	7	st	1 x per	5 jaar
kolken	8.800	st	1 x per	6 maanden
huisaansluitingen	11.310	st		
grondwatermeetpunt	45	st	1 x per	maand
begraafplaatsen				
oppervlakte groen	2	hectare		
aantal begravingen	28	st	1 x per	jr. keuren grafbekisting & lift
asverstrooiingen	3	st		
bijzetten in urnenzuil	2	st		

Beleid

Zoals gesteld worden de beheerplannen in 2016 herzien. Beleidsstukken die effect kunnen hebben op de kapitaalgoederen zijn:

- de economische visie die in 2016 gepland is. Met name het centrumgebied en de bedrijfsterreinen zijn daarbij aandachtsgebieden voor onder andere het onderhoudsniveau, intensiteit van maatregelen en samenwerking.
- pilot verduurzaming waarin de Warenar is opgenomen. Afhankelijk van de uitkomsten van de pilot kan het effect krijgen op de wijze waarop overige panden al dan niet een verduurzamingslag gaan maken.
- de verkeersvisie is voor 2016 gepland. Afhankelijk van de uitkomsten daarvan kan het betekenen dat bij groot onderhoud bij weg- of rioleringswerkzaamheden er zeer beperkte middelen zijn om de inrichting van wegen of kruisingen extra aan te passen aan de uitkomsten van de visie.
- Groen en Watervisie die in 2015 zal verschijnen en input geeft voor prioriteiten en onderhoudsniveau.

Financiële vertaling

Tabel 56 Administratieve verwerking onderhoud openbare ruimte

Soort kapitaalgoed	Aard van het nut	Groot onderhoud/ investering	Klein onderhoud
Begraafplaatsen	economisch	investering	exploitatie
Civiele kunstwerken	maatschappelijk	investering	exploitatie
Groen	maatschappelijk	exploitatie	exploitatie
Openbare Verlichting	maatschappelijk	voorziening	exploitatie
Rioleringen	economisch	voorziening	exploitatie
Speelvoorzieningen	maatschappelijk	voorziening	exploitatie
Straatmeubilair	maatschappelijk		exploitatie
Verkeersregelinstanties	maatschappelijk	Voorziening	exploitatie
Watergangen en partijen	maatschappelijk	Investering	exploitatie
Wegen	maatschappelijk	investering	exploitatie

Tabel 57 Onderhoudsramingen in begroting 2016

(bedragen x € 1)

Soort kapitaalgoed	Regulier	Klein onderhoud	Groot onderhoud ¹	Vervanging
Begraafplaatsen	48.957	5.037		
Civiele kunstwerken	20.900		71.100	
Groen	1.261.448	777.229		
Openbare Verlichting	144.465	3.000	327.045 ²	
Rioleringen	369.924	242.180	1.118.210 ³	
Speelvoorzieningen	25.199	39.370	85.643	
Straatmeubilair	96.941	42.000		
Verkeersregelinstanties	159.824		172.500 ⁴	
Watergangen en partijen	132.115		115.000 ⁵	89.220
Wegen	245162	5.710	742.790	

¹ Waarvan als storting in de betreffende voorziening:

² € 327.045 in de voorziening Openbare verlichting

³ € 1.118.210 in de voorziening onderhoud en beheer riolering

⁴ € 172.500 in de voorziening verkeersregelinstanties

⁵ € 115.000 in de voorziening onderhoud waterwegen

Daar de nieuwe beheerplannen in 2016 gereed zijn, zijn de financiën vooralsnog gebaseerd op een doorzetting van de beheeractiviteiten zoals omschreven in de beheerplannen over de periode 2012-2015. Vervangingen van riolering en watergangen zijn apart aangegeven en nader toegelicht in programma 4.

Tractie en gereedschappen

De gemeente heeft voor de werkorganisatie Duivenvoorde zo'n 20 voertuigen beschikbaar voor de activiteiten in de buitendienst. Jaarlijks wordt bezien welke voertuigen technisch gezien de eerstkomende jaren vervangen moeten worden en welke nog langer meekunnen. Bij de voorgenomen vervanging van de voertuigen in 2016 is een kosten baten analyse afweging gemaakt. Daarbij zijn naast de onderhoudskosten ook het uitvalrisico en het effect daarvan op de bedrijfsvoering betrokken. Een deel van de afschrijvingskosten is opgenomen in kosten die verrekend worden met de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges voor de begrafenissen. Eind 2015 is een tractiebeheerplan beschikbaar waarin onder meer het aanschafbeleid, afschrijvingstermijnen en de wijze van onderhoud zijn opgenomen. Uitgangspunt is dat het onderhoud en kleine reparaties aan dit materieel plaatsvindt in de werkplaats aan de Koninklijke Marinelaan in Voorschoten. De totale investering voor tractiemiddelen in 2016 bedraagt € 332.000. Voor de vervanging van gereedschappen is € 20.000 geraamd en voor landmeetapparatuur € 10.000. Deze kosten waren reeds opgenomen in het meerjarenperspectief.

Paragraaf financiering

Treasuryfunctie en -beleid

Het doel van de treasuryfunctie kan worden geformuleerd als: het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's op een zodanige wijze, dat risico's en kosten worden geminimaliseerd en opbrengsten worden geoptimaliseerd.

De wettelijke kaders voor de uitvoering van de treasuryfunctie liggen vast in de wet Financiering decentrale overheden (FIDO) en de daarbij behorende ministeriële regelingen (RUDDO, UFDO en BLDO). De kaders voor de treasuryfunctie zijn vastgelegd in het Treasurystatuut. Daarin ligt de beleidsmatige infrastructuur van de treasuryfunctie vast in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten. Ook besteedt het treasurystatuut aandacht aan de bevoegdheden en administratieve organisatie.

Schatkistbankieren

Om beter kunnen voldoen aan de door Europa gestelde begrotingsdiscipline is sinds 15 december 2013 een daartoe strekkende wijziging van de wet Financiering decentrale overheden (FIDO) van kracht. Met ingang van die datum zijn decentrale overheden verplicht tot schatkistbankieren zonder leenfaciliteit. Dit betekent dat overtollige kasmiddelen niet langer 'in de markt' uitgezet kunnen worden maar alleen bij 's Rijks schatkist, zijnde het ministerie van Financiën. Dat is van grote invloed op de treasuryfunctie en – opbrengsten van decentrale overheden.

In 'Rijks schatkist kan een decentrale overheid middelen aanhouden in rekening-courant en/of in deposito's met een looptijd variërend van een week tot maximaal 30 jaar. Over het dagelijkse saldo in rekening-courant wordt de daggeldrente (het zgn. Eonia-tarief) vergoed. De te vergoeden rente op deposito's is gelijk aan de percentages waartegen het Rijk zelf leent op de geld- en kapitaalmarkt. Omdat de actuele rentetarieven historisch gezien extreem laag zijn en soms zelfs negatief, is expliciet bepaald dat de aan decentrale overheden te vergoeden rente nooit negatief kan zijn. Alle rentepercentages worden dagelijks vastgesteld op basis van de actuele markttrente.

Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak blijven voor decentrale overheden mogelijk. Zo kunnen ook na invoering van het verplicht schatkistbankieren leningen worden verstrekt aan derden of eigen vermogen aan verbonden partijen.

Daarnaast kunnen decentrale overheden er als alternatief voor het aanhouden van overtollige middelen in 'Rijks schatkist voor kiezen om schulden af te lossen en/of aan elkaar leningen te verstrekken (los van de publieke taak). Bij onderling te verstrekken leningen gelden twee voorwaarden. Ten eerste mag er geen verticale toezichtrelatie bestaan tussen geldverschaffer en lener en ten tweede dienen onderlinge leningen aan het CBS te worden gerapporteerd op een nog nader te bepalen wijze.

Beleidskader 2016 - 2019

De huidige inschatting is dat de komende jaren sprake zal zijn van een verder toenemend liquiditeitsoverschot. De verwachting is dat de huidige lage lange tarieven zich onder invloed van de gematigde economische ontwikkeling iets zullen gaan oplopen. Deze verwachting impliceert dat uitzettingsbeslissingen niet alleen worden gebaseerd op hoe de werkelijke korte en lange tarieven zich op dat moment tot elkaar verhouden maar zeker ook op de verwachte ontwikkelingen daarvan.

Omdat de rentevergoeding op de verplicht bij het Rijk aangehouden kasoverschotten achterblijft bij de geldende vergoedingen in de markt zal bekeken worden in hoeverre overtollige middelen rentedragend kunnen worden uitgezet bij andere decentrale overheden. Dit is een mogelijkheid die onder het schatkistbankieren bestaat en beter zal renderen dan het aanhouden van tegoeden in de vorm van deposito's bij het Rijk. Hierbij zal mogelijk gebruik worden gemaakt van de standaardisatie van contracten die BNG Vermogensbeheer B.V. (onderdeel van de Bank

Nederlandse Gemeenten) kan bieden. Afhankelijk van de te behalen rendementen kunnen uitzettingen ook plaatsvinden via andere hierin gespecialiseerde financiële instellingen. In situaties van tijdelijk liquiditeitstekort wordt er naar gestreefd om de financieringslasten tot een minimum te beperken. Afhankelijk van het verschil tussen de geldmarkt- en de kapitaalmarktrentes wordt er in eerste instantie voor gekozen om incidentele tekortperioden te overbruggen met de goedkoopste financiering. Afgezet tegen de tarieven voor de kortere looptijden voor kort geld (d.w.z. perioden tot 1 jaar), kan het voordelig zijn om de rekening-courantfaciliteit bij BNG (maximaal) in te zetten. Deze wijze van financiering wordt beperkt door de maximaal aan te trekken hoeveelheid korte middelen die tot uitdrukking komt in de kasgeldlimiet. Daarnaast zijn de verwachtingen omtrent de ontwikkeling van de geldmarkt- en de kapitaalmarktrente uiteraard een belangrijke andere factor bij het bepalen van het tijdstip waarop en van de looptijd waarvoor eventueel gelden worden aangetrokken.

Financieringspositie 2016

Begin 2016 bestaat de beleggings- en financieringsportefeuille ad € 22,6 miljoen naar verwachting uit:

Tabel 58 Verwachte beleggingsportefeuille per 1 januari 2016 (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Looptijd	Bedrag per 1 januari 2016	Gemiddeld rentepercentage	Expiratie
<u>Uitgezette gelden</u>				
Rabo lening	10 jaar	15.000	4,7	09-07-19
BNG rekening courant		0		
Schatkistbankieren rekening courant		7.641		
Saldo uitzettingen en opgenomen middelen		22.641		

Ontwikkeling liquiditeit

In de berekening van de korte termijn, liquiditeitsprognose dienen de lange termijn-/ kapitaalmarkt uitzettingen en financieringen buiten beschouwing te worden gelaten. Aldus gecorrigeerd heeft het bovenstaande overzicht van de beleggings- en financieringsportefeuille van begin 2016 naar verwachting een overschot aan kort geld van ca. € 7,6 miljoen in zich.

In 2016 wordt een bescheiden toename van de liquiditeit verwacht. Binnen het door het van kracht zijnde schatkistbankieren dient bezien te worden in hoeverre de verwachte overliquiditeit lang renderend uitgezet zal kunnen worden.

De geprognosticeerde balans voor 2015-2019 geeft het volgende beeld:

Tabel 59 Geprognosticeerde balans per 31 december (bedragen x € 1.000)

Boekwaarde per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
ACTIVA					
Materiële vaste activa					
Volgens staat C	40.153	38.199	35.905	33.869	31.699
Financiële vaste activa					
langlopende uitzettingen	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
langlopende leningen u/g deelnemingen	4.676	4.676	4.676	4.676	4.676
	455	455	455	455	455
Voorraden					
MPG (bouwgrondexploitaties)	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar					
vorderingen openbare lichamen	3.161	3.161	3.161	3.161	3.161
Rek Courant met Rijk	7.641	7.204	7.194	7.029	7.029
Rek Courant niet financieel	184	184	184	184	184
Overig	4.315	4.315	4.315	4.315	4.315
Liquide middelen	40	40	40	40	40
Overlopende activa	2.460	2.460	2.460	2.460	2.460
<hr/>					
Totaal investeringen	78.085	75.694	73.390	71.189	69.019
PASSIVA					
Eigen Vermogen					
Algemene reserves	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107
Bestemmingsreserves	23.722	21.636	20.560	19.771	18.995
Vreemd Vermogen					
Voorzieningen	10.324	10.208	10.097	10.034	9.906
Vaste geldleningen	581	591	601	611	621
Kortlopende schulden < 1 jaar	3.523	3.523	3.523	3.523	3.523
Overlopende passiva	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828
<hr/>					
Totaal financieringen	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
<hr/>					
Financieringssaldo (+ = overschot)	0	199	1.326	2.685	3.961

Het financieringsoverschot neemt in 2016 geleidelijk toe. Het financieringsoverschot bedraagt eind 2016 naar verwachting € 0,2 mln. Daarbij moet niet vergeten worden dat de bij het Rijk aangehouden middelen ingezet wordt voor het bekostigen van investeringsuitgaven. Na deze investeringsuitgaven bedraagt omvang van het schatkistbankieren-tegoed eind 2016 een kleine € 7,2 mln.

Netto schuldquote (al dan niet gecorrigeerd voor alle leningen)

Omdat Wassenaar geen langlopende geldleningen heeft aangetrokken, ook geen leningen heeft (door)verstrekkt deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen en dit voorzienbaar de komende tijd ook niet zal doen, bedraagt de netto schuldquote per 1 januari 2016 en 2017 ongeveer -54%. Dit betekent dat per saldo sprake is van een leningenoverschot van ongeveer 54% van de baten in de gemeentelijke exploitatie (exclusief de beschikking over reserves).

Renteontwikkeling 2016

Sinds de laatste aanpassing van begin september 2014 door de Europese Centrale Bank van het tarief voor de herfinancierings(refi)rente bedraagt deze de historisch lage 0,05%. De Europese

Centrale Bank blijft een ruim monetair beleid voeren hetgeen er toe bijdraagt dat de Nederlandse economie in 2015 en 2016 met naar verwachting 2,0 % groeit bij een inflatie van 0,8 % in 2015 en 1,6% in 2016. De korte rente blijft nagenoeg ongewijzigd op een laag niveau. De lange rentetarieven zullen onder invloed van het gematigd economisch herstel nog wat verder oplopen. Uitgaande van het Economisch beeld van BNG van 13 juli jl. wordt een gemiddelde korte (3 maands)rente van ca. 0,15 % verwacht voor kasgeld in 2016. De depositovergoedingen van het agentschap van het Ministerie van Financiën rentevergoedingen blijven daardoor ook in 2016 naar verwachting nihil.

De verwachting voor de 10-jaarsrente aan het begin van 2016 bedraagt afgerond 1,2 %. De verwachte gemiddelde 10-jaarsrente over 2016 bedraagt 1,5 %.

Rente- en beleggingsresultaat 2016

Op basis van bovenstaande ontwikkelingen en verwachtingen wordt in 2016 per saldo een positief rente- en beleggingsresultaat van in totaal € 762.000 geraamd. In dit resultaat is een bate van € 705.000 opgenomen voor de € 15,0 mln. Rabo-lening uit hoofde van de eerste tranche verkoopopbrengst van het gemeentelijk belang in Nuon Energy.

Risicobeheer

Alle treasury-activiteiten vinden plaats binnen de kaders, richtlijnen en limieten als vastgesteld in het Treasurystatuut en overige wetgeving (voor zover deze niet in het Treasurystatuut zou zijn verwerkt).

Toezichtnormen

De kasgeldlimiet stelt een bovengrens aan de netto-vlottende schuld en beperkt daarmee het renterisico op de korte schuld. De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rentetypische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotingstotaal.

Met een begrotingstotaal van ca. € 57,2 miljoen bedraagt de kasgeldlimiet voor 2016 € 4.861.000 (8,5%). Ten opzichte van de begroting voor 2015 neemt hierdoor het bedrag met € 21.000 af dat aan korte termijnfinanciering kan worden aangetrokken ter financiering van de publieke taak.

Tabel 60 Prognose kasgeldlimiet 2016

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	1 ^e kwart.	2 ^e kwart.	3 ^e kwart.	4 ^e kwart.
1 Gemiddeld liquiditeitssaldo (bruto)	7.641	7.953	8.266	8.579
2 Kasgeldlimiet	4.861	4.861	4.861	4.861
3 Ruimte onder de kasgeldlimiet (2+1)	12.502	12.814	13.127	13.440
4 Overschrijding van de kasgeldlimiet (2+1)	-	-	-	-
5 Minimaal aan te trekken lange financiering 2016 (cumulatief) (4)	-	-	-	-

Zoals eerder gesteld heeft het liquiditeitsoverschot een structureel karakter dat naar verwachting in de loop van het huidig meerjarenperspectief zal toenemen (dit voornamelijk als gevolg van het afnemen van voorgenomen investeringen verder in de tijd). De met ingang van 2010 ingezette maatregelen in het kader van het sluitend maken van de meerjarenbegroting zullen een positief effect blijven hebben.

Het is onwaarschijnlijk dat de kasgeldlimiet in 2016 zal worden overschreden. Er zal derhalve geen lange financiering worden aangetrokken.

Het renterisico op de lange financiering (langer dan een jaar) wordt beperkt door de renterisiconorm die aangeeft in hoeverre er sprake is van een verantwoord geachte spreiding van aflossingen en herfinanciering in de leningenportefeuille. Spreiding dient te voorkomen dat in enig jaar een relatief groot deel van het vreemd vermogen geherfinancierd dient te worden en/of dat renteaanpassing plaats zal vinden in perioden waarin de rente relatief hoog is. De renterisiconorm zorgt er voor dat rentestijgingen vertraagd doorwerken op de rentelasten en –baten in enig jaar.

Overschrijding van de renterisiconorm betekent dat de gemeente in een bepaald jaar een groter renterisico op de bestaande lange schuld loopt dan de toegestane 20% van het begrotingstotaal.

Ervan uitgaande dat in beginsel eerst in de tijdelijke liquiditeitsbehoefte zal worden voorzien met goedkoper kort geld en dat daarvan slechts wordt afgeweken om overschrijding van de kasgeldlimiet te vermijden en rekening houdend met de vrijvalkalender van de financieringsportefeuille, laat de eerder geschetste ontwikkeling van de gemeentelijke liquiditeitspositie zich vertalen in het navolgende meerjarenbeeld voor de renterisiconorm:

Tabel 61 Prognose renterisico vast schuld

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019
1 Renteherzieningen	0	0	0	0
2 Aflossingen	0	0	0	0
3 Renterisico (1 + 2)	0	0	0	0
4 Renterisiconorm	11.438	11.351	11.262	11.224
5a Ruimte onder renterisiconorm (4-3)	11.438	11.351	11.262	11.224
5b Overschrijding renterisiconorm (4-3)				
4a Begrotingstotaal	57.188	56.754	56.310	56.122
4b percentage regeling	20%	20%	20%	20%
4 Renterisiconorm 2016 (4a x 4b)	11.438	11.351	11.262	11.224

Wet Houdbare overheidsfinanciën

In 2013 is de Wet houdbare overheidsfinanciën aangenomen waarmee de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. De wet komt er op neer dat de geldschepping door alle medeoverheden beperkt dient te blijven tot een jaarlijks afnemende afgeleide norm van 0,5% van het bruto binnenlands product (bbp). Dreigt de macronorm overschreden te worden dan zullen *na deze kabinetsperiode* maatregelen genomen worden waarbij de individuele referentiewaarden en eventuele overschrijding daarvan als aanknopingspunten dienen.

In 2015 bedraagt de referentiewaarde voor Wassenaar € 2,324 mln. Over de referentiewaarden voor 2016 en 2017 is recentelijk nog overleg gevoerd in het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen. Ze kunnen pas 4 weken nadat de minister van Financiën de Staten-Generaal daarover heeft geïnformeerd worden vastgesteld. De verwachting is evenwel dat de waarden voor 2016 en 2017 niet substantieel zullen afwijken van die voor 2015. In hoeverre de gemeentelijke EMU-saldi voor 2016 en 2017 afwijken van de referentiewaarde voor 2015 wordt hierna duidelijk onder het kopje EMU-saldo.

VNG adviseert gemeenten overigens om niet heel strak te sturen op de EMU-referentiewaarde. Dat verhindert een uitruil van plussen en minnen tussen gemeenten ten opzichte van de individuele EMU-referentiewaarde en leidt mogelijk tot een onnodig uitstel van investeringen door gemeenten. In plaats daarvan kunnen gemeenten beter sturen op de ontwikkeling van de hoogte van de schuld. Als Wassenaar hebben wij aandacht voor de schuldpositie van onze gemeente via de jaarstukken en begroting en de daarin verplicht opgenomen paragraaf Financiering.

EMU - saldo

Gemeenten zijn verplicht het EMU - saldo in de begroting op te nemen. Hiernar is het voorgeschreven model opgenomen.

Tabel 62 Berekening EMU-saldo

(bedragen x € 1.000)

Berekening EMU-saldo					
Vraag			2015 <i>Volgens realisatie tot en met juni 2015, aangevuld met raming resterende periode</i>	2016 <i>volgens begroting 2016</i>	2017 <i>volgens meerjarenraming</i>
+	1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	8.633	-1.949	-1.211
+	2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	9.458	2.325	2.257
+	3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	3.578	1.876	1.876
-	4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	12.794	437	10
+	5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
+	6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-	7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0
+	8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-	9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	5.947	1.992	1.988
-	10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
	11	Verkoop van effecten:			
	11a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
-	11b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0
Berekend EMU-saldo			2.928	-177	924

*aangevuld met raming resterende periode

De met de realisatie gecorrigeerde raming voor 2015 laat een verkrappend effect zien. De uitkomst voor 2016 geeft een licht verruimend effect dat onder de referentiewaarde voor 2015 van - € 2,3 mln. uitkomt. Indien de voortgang van de jaarrekening over 2016 een vergelijkbare uitkomst te zien geeft en daarmee binnen de toegestane geldschepping wordt gebleven, hoeven géén maatregelen genomen te worden om eventuele sancties (op overschrijding) te voorkomen. De begroting voor 2017 laat een beperkt verkrappend effect op de geldhoeveelheid zien waar dus geen consequenties in de zin van de Wet Hof aan verbonden zullen zijn.

Paragraaf bedrijfsvoering

De interne focus verschuift steeds meer naar een externe focus. De burger stelt meer eisen aan zijn gemeente en verwacht terecht dat wij hierop inspelen. Onze gemeente dient professioneel te functioneren. Ter ondersteuning hiervan heeft de Rijksoverheid de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur gepubliceerd, zijnde: openheid en integriteit, participatie, behoorlijke contacten met de burger, doelgerichtheid en doelmatigheid, legitimiteit, lerend en zelfreinigend vermogen en verantwoording. Het Rijk roept de gemeenten op de hierin opgenomen beginselen van goed openbaar bestuur toe te passen. Deze beginselen raken de bedrijfsvoering van de gemeente Wassenaar in al haar facetten. Wij hebben de paragraaf bedrijfsvoering analoog aan deze beginselen ingericht.

Wat willen we bereiken?

- A. Openheid en integriteit: Wij zijn open en integer en maken duidelijk wat we daaronder verstaan. We geven in ons gedrag het goede voorbeeld, zowel binnen de organisatie als daarbuiten.
- B. Participatie: Wij weten wat er leeft in de maatschappij en laten zien wat we ermee doen.
- C. Behoorlijke contacten met de burger: Wij zorgen ervoor dat wij en de organisatie ons behoorlijk gedragen in contacten met burgers.
- D. Doelgerichtheid en doelmatigheid: Wij maken de doelen van de organisatie bekend en nemen de beslissingen en maatregelen die nodig zijn om de gestelde doelen te behalen.
- E. Legitimiteit: Wij nemen de beslissingen en maatregelen die we mogen nemen en die in overeenstemming zijn met geldende wet- en regelgeving. De beslissingen zijn te rechtvaardigen.
- F. Lerend en zelfreinigend vermogen: Wij verbeteren onze prestaties en die van de organisatie en richten de organisatie hier op in.
- G. Verantwoording: Wij zijn bereid ons regelmatig en ruimhartig jegens de omgeving te verantwoorden.

Wat doen we daarvoor?

A. Openheid en integriteit

Raadsinformatiesysteem

De gemeente werkt met een raadsinformatiesysteem dat tezamen met andere informatie over en rondom de gemeenteraad een geheel vormt. Om papierloos vergaderen te bevorderen wordt dit systeem gevuld met agenda's, vergaderstukken, besluitenlijsten, verslagen en geluidsopnamen van commissievergaderingen en raadsvergaderingen. De informatie in het digitale raadsinformatiesysteem stelt de griffie met terugwerkende kracht tot september 2012 beschikbaar. Het bijhouden van de gegevens is een continu proces.

Publicatie decentrale regelgeving

Per 1 januari 2014 is de wet elektronische bekendmakingen in werking getreden. Alle regelgeving wordt gepubliceerd op www.officielebekendmakingen.nl. Daarnaast is er de website www.overheid.nl. Dit is de toegang tot alle informatie en diensten van de Nederlandse overheid op internet. Alle actuele verordeningen zijn inmiddels geplaatst op deze website en dit wordt waar nodig ook ververst. De gemeentelijke bekendmakingen staan al op www.overheid.nl. Alle bekendmakingen voor Het Gemeentenieuws worden ook op de eigen website van de gemeente geplaatst en vandaar direct doorgezet naar www.overheid.nl.

Gedragsregels

Met betrekking tot het onderdeel integriteit zijn normen en waarden uitgewerkt voor de wijze waarop leden van de gemeenteraad en het college van B&W inhoud geven aan hun taken. Deze integriteitsregels zijn vastgelegd in de gedragscode voor politieke ambtsdragers. Vanwege de

nauwe betrokkenheid van ambtenaren bij het vorm geven aan de gemeentelijke taken, zijn ook voor hen gedragsregels opgesteld.

B. Participatie

Wij betrekken burgers en belangrijke partijen nadrukkelijk bij het vormen of bijstellen van ons beleid.

Voorbeelden hiervan zijn:

- De commissievergaderingen, waarin burgers via het spreekrecht het woord wordt gegeven.
- Het spreekuur van de portefeuillehouder, waar inwoners de mogelijkheid geboden wordt ideeën onder de aandacht te brengen.
- Interactieve beleidsvorming: bij investeringen in de openbare ruimte wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met wensen en ideeën van bewoners. Om dit proces goed vorm te geven wordt bij investeringsaanvragen in het budget rekening gehouden met deze interactie en andere communicatie-activiteiten.
- De wijkwandelingen. Hierbij gaat het college met ondersteuning van ambtenaren de wijk in om de contacten tussen de gemeente en de wijkbewoners te onderhouden. Door deze ontmoetingen blijven de bestuurders goed op de hoogte van wat er in de wijken speelt en leeft.

C. Behoorlijke contacten met burgers

De gemeente heeft sinds 2013 haar organisatie vorm gegeven binnen de gemeenschappelijke regeling Duivenvoorde. Daarbij is rekening gehouden met de eigenheid van de gemeente. Zo kan de burger zich nog steeds melden bij het eigen gemeentekantoor. Behoorlijke contacten met burgers en de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Sinds een aantal jaren wordt structureel gewerkt aan verbetering van de contacten.

D. Doelgerichtheid en doelmatigheid

Onze organisatie is blijvend in beweging. Wij veranderen mee met de samenleving. Als we dat niet doen, dan plaatsen we ons snel buiten de werkelijkheid. De komende tijd worden wij geconfronteerd met diverse ontwikkelingen die vragen om een passend antwoord. Wij denken hierbij aan:

- Intergemeentelijke samenwerking. De samenwerking met de gemeente Voorschoten heeft zijn beslag gekregen in de werkorganisatie Duivenvoorde. Ingezet wordt op verdere gemeentelijke samenwerking. Zo is de afdeling werk en inkomen al enige jaren ondergebracht bij de gemeente Leidschendam-Voorburg. Ook bij samenwerking op het gebied van de drie decentralisaties wordt nadrukkelijk gekeken naar deze buurgemeente.
- Op het gebied van belastingen werken we samen in de Belasting Samenwerking Gouwe Rijnland (BSGR). Door deze regionale samenwerking zijn wij in staat om met een robuuste partner de taken op het gebied van de WOZ uit te voeren.
- Regionale Uitvoeringsdiensten. De gemeente neemt voor wat betreft de milieutaken deel in de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH).
- Aanpassingen aan en investeringen op het gebied van de ICT-structuur en -applicaties. Hiervoor geldt dat stilstand tot achteruitgang leidt. Wanneer we niet tijdig de noodzakelijke veranderingen doorvoeren, kunnen we niet voldoen aan de eisen en verwachtingen van het bestuur en de samenleving. Het ontwikkelen en implementeren van informatieveiligheid krijgen hierin speciale aandacht.

E. Legitimiteit

Adequaate besluitvormingsproces

Het vastleggen van de besluitvormingsacties en het op tijd en op maat rapporteren aan gemeenteraad en college is een kritisch proces. Om ten aanzien van het besluitvormingsproces beter in control te zijn, wordt gewerkt met een zogenaamde politiek-bestuurlijke actielijst waarin

de moties, toezeggingen, reglement-van-ordevragen, maar ook de actiepunten naar aanleiding van de B&W-vergadering worden verzameld en bewaakt op voortgang en afhandeling. Daarnaast heeft ook de onderbouwing en beargumentering van de advisering onze voortdurende aandacht, teneinde tot een inhoudelijk correcte besluitvorming te komen.

Bezwaarschriften, klachten en WOB-verzoeken

Bezwaarschriften

Burgers, bedrijven en andere belanghebbenden kunnen bezwaar maken tegen gemeentelijke besluiten. Bij de bezwaarafhandeling laat het college zich sinds medio 2013 adviseren door een onafhankelijke Commissie van Advies voor de bezwaarschriften. Na advisering door de commissie neemt het college een beslissing op bezwaar. De wettelijke termijn voor het afhandelen van een bezwaarschrift is 12 weken, met de mogelijkheid van verdaging met extra 6 weken. Met ingang van 2013 is de procedure aangepast en erop gericht om deze termijnen zoveel mogelijk te halen.

Klachten

'Een ieder heeft het recht om over de wijze waarop een bestuursorgaan zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem of haar heeft gedragen, een klacht in te dienen bij dat bestuursorgaan'. Zo luidt de tekst van artikel 9.1 van de Algemene wet bestuursrecht. Er wordt altijd geprobeerd om de klacht informeel op te lossen. Een van de instrumenten die we daarvoor inzetten is mediation.

WOB-verzoeken

WOB-verzoeken worden in de regel afgehandeld binnen 4 weken (met mogelijkheid van verdaging met 4 weken) nadat het verzoek is ontvangen. De termijn is erg afhankelijk van de gegevens waarom wordt verzocht.

Wet dwangsom

Op 1 oktober 2009 is de 'Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen' in werking getreden. Wanneer de gemeente niet tijdig op een aanvraag of bezwaar beslist, kan de aanvrager de gemeente in gebreke stellen. De gemeente heeft dan twee weken de tijd om alsnog een beslissing te nemen. Gebeurt dat niet, dan verbindt de nieuwe wet daaraan twee gevolgen:

1. De dwangsom bouwt automatisch op. De aanvrager heeft recht op een dwangsom voor elke dag dat de beslistermijn overschreden wordt. De dwangsom loopt ten hoogste 42 dagen (en bedraagt maximaal € 1.260).
2. De aanvrager kan direct beroep instellen. Verklaart de rechtbank het beroep gegrond, dan is de gemeente verplicht om alsnog binnen twee weken te beslissen. Bovendien kan de rechtbank ook nog eens een dwangsom opleggen.

Net als in voorgaande jaren zal in 2016 alles erop gericht zijn om te voorkomen dat de gemeente in gebreke wordt gesteld. Bij aanvragen ligt het primaat bij de vakafdelingen, maar vooral bij bezwaren zal vanuit het team Juridische Zaken de vinger aan de pols worden gehouden. Wanneer de gemeente desondanks toch in gebreke wordt gesteld, dan zal er in ieder geval alles aan worden gedaan om binnen twee weken toch een beslissing op bezwaar te nemen.

F. Lerend en zelfreinigend vermogen

Rekenkamercommissie, accountant.

Voor zowel het bestuur als de ambtelijke organisatie geldt dat zij hun prestaties kunnen verbeteren door te leren van eventuele gemaakte fouten en andere ervaringen. Beide laten zich controleren op hun functioneren en zijn daar op aanspreekbaar. Ontvankelijkheid voor signalen uit de omgeving draagt bij aan het zelfreinigend en lerend vermogen. Zo ontstaat de nodige "hygiëne" in de organisatie. Voornoemde signalen worden onder andere afgegeven door de Rekenkamercommissie en de accountant. De Rekenkamercommissie heeft als taak onderzoek te doen naar de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. Het

onderzoeksprogramma van de Rekenkamercommissie zal separaat worden aangeboden door die commissie.

De aanbevelingen van de Rekenkamercommissie worden als input gebruikt voor het doorvoeren van verbeteringen. Dit geldt uiteraard ook voor het rapport van bevindingen inzake de interim controle en de jaarrekening, dat de accountant jaarlijks opstelt.

Onderzoek artikel 213a gemeentewet

De gemeentewet schrijft voor dat ons college verplicht is om periodiek onderzoek te verrichten naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door haar gevoerde bestuur. Anders dan de onderzoeken door de Rekenkamer, gaat het hierbij om zelfonderzoek. Het college onderzoekt het eigen bestuur, zoals uitgevoerd door de ambtelijke organisatie.

Doorontwikkeling programmabegroting

Bij de behandeling van de programmabegroting 2014 en de jaarrekening 2013 was sprake van een breed gedragen intentie om de programmabegroting door te ontwikkelen zodat de raad zijn kaderstellende en controlerende functie beter kan vervullen. De insteek is om de te bereiken doelen concreter te formuleren en meer meetbaar te maken. De doorontwikkeling van de programmabegroting is een continu proces dat tezamen met uw gemeenteraad is opgepakt.

G. Verantwoording

Jaarrekening, najaarsnota, tussentijdse rapportages, projectrapportages en IC-plan

Het afleggen van verantwoording is essentieel voor het functioneren van de gemeente. Dit vindt plaats in twee collectieve documenten, te weten de jaarrekening en de najaarsnota. Tevens wordt verantwoording afgelegd via een aantal tussentijdse rapportages en projectrapportages. Jaarlijks wordt een intern controleplan (IC-plan) opgesteld, waarin gericht wordt gekeken naar de juistheid, volledigheid, tijdigheid en/of rechtmatigheid van de (financiële) administratie. Dit IC-plan wordt door de accountant gebruikt als input voor de door hen te verrichten werkzaamheden.

Paragraaf grondbeleid

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de visie van de gemeente op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen die in de begroting zijn opgenomen, de wijze waarop het grondbeleid ten uitvoer wordt gebracht en de prognose van resultaten van grondexploitaties, winstneming en verloop van reserves.

De gemeente Wassenaar laat ruimte voor initiatieven vanuit de markt, maar indien een sterker grondpositie onontbeerlijk is, voor een sterke regierol, zal zij gericht strategische (grond)aankopen doen.

Hoofddoelstellingen

Meer concreet kunnen de hoofddoelstellingen van het grondbeleid voor de gemeente als volgt worden omschreven:

Het stellen van (bestuurlijke) kaders:

- ❖ Formuleren van uitgangspunten van het grondbeleid en aangeven van speerpunten.

Informeren:

- ❖ Het binnen gestelde doelen van ruimtelijke ordening, structuurvisie - sectorale visies (met inzet van juridische en financiële instrumenten) realiseren van het door de gemeente geformuleerde ruimtelijke beleid;
- ❖ Het kenbaar en transparant maken van het grondbeleid van de gemeente Wassenaar, zowel naar de interne organisatie als naar de 'buitenwereld'.

Faciliteren:

- ❖ Bieden van structuur ten behoeve van de uitvoeringsstrategie van specifieke ruimtelijke ontwikkelingen;
- ❖ Benoemen van de bestuurlijke rolverdeling in de uitvoering van het grondbeleid.

Beleidsstukken

Het grondbeleid wordt uitgevoerd aan de hand van de "Nota Grondbeleid"

De Nota Grondbeleid schetst de uitgangspunten van het te voeren grondbeleid van de gemeente Wassenaar. Het beschrijft onder andere de diverse grondbeleidsinstrumenten die de gemeente tot haar beschikking heeft en er worden concrete grondbeleidskeuzes gemaakt. Ook geeft het richtlijnen voor het "in de markt zetten" van in exploitatie te brengen gronden. De methoden van prijsbepaling voor de toekomstige functie van de te verkopen grond staan beschreven, met als doel een zo marktconform mogelijke prijs.

Dit alles heeft tot doel het voeren van een transparant, eenduidig en integer grondbeleid.

De voorkeur van de gemeente is: op basis van het beperken van risico's en gemeentelijke investeringen, faciliteren waar kan en actief waar nodig.

Wettelijke/landelijke grondslagen

- Wet ruimtelijke ordening (*Wro*)
- Besluit ruimtelijke ordening (*Bro*)
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- Wet voorkeursrecht Gemeenten (Wvg)
- Wet Markt en Overheid
- Gemeentewet (Gemw)

Grondexploitaties

Uitgangspunt van de gemeente Wassenaar is dat het saldo van alle grondexploitaties minimaal nul moet zijn. Opbrengsten en tekorten uit grondexploitaties komen ten gunste van respectievelijk ten laste van de algemene reserve.

Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de verbonden partijen, een omschrijving van hun publieke taak en eventuele ontwikkelingen in 2016.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een *bestuurlijk* en een *financieel* belang heeft.

Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een *bestuurlijk belang* als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alléén een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht - de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen - is er strikt genomen géén sprake van een verbonden partij.

Van een *financieel belang* is sprake als:

- een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat;
- de gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Bij leningen en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij, want de gemeente behoudt juridisch verhaal als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat om overdrachten (subsidiës).

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de betreffende verbonden partijen onder vermelding van het financieel belang van de gemeente Wassenaar daarin. Volgens onderstaand overzicht heeft de gemeente Wassenaar bestuurlijke en financiële belangen in negen gemeenschappelijke regelingen en vier naamloze vennootschappen.

Tabel 63 Overzicht bijdragen aan verbonden partijen

(bedragen x € 1)

Deelneming	Aard	Progr.	Werkelijk 2014	Begroot 2015	Begroot 2016
1 Gemeenschappelijke Regeling Werkorganisatie Duivenvoorde	GR	1/5	13.627.252	14.495.649	14.440.134
2 Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	GR	4	1.837.000	1803.000	1.803.000
3 Stadsgewest Haaglanden	GR	1	398.947	pm	pm
4 Metropoolregio MRDH	GR	1			62.713
5 Inkoopbureau H10	GR	2			25.945
5 GGD Haaglanden	GR	2	266.000	294.000	297.000
6 Werkvoorzieningsschap Kust-, Duin- en Bollenstreek (GR KDB)	GR	2	42.175	63.000	25.515
7 Avalex	GR	4	3.838.123	3.892.428	3.810.000
8 Gevulei	GR	4	1.042.988	1.032.000	0
9 Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	GR	4	274.000	280.000	281.538
10 Gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Gouwe- Rijnland (BSGR)	GR	FI	533.356	495.510	495.924
11 Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	N.V.	5	135.118	122.500	60.000
12 Dunea	N.V.	5	niet van toepassing		
13 Alliander	N.V.	5	589.318	350.000	350.000
14 Nuon Energy	N.V.	5	195.307	293.000	0

Overzicht van de verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie Duivenvoorde																	
Naam	Gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie Duivenvoorde																
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling																
Vestigingsplaats	Wassenaar																
Bestuur en toezicht	Het bestuur van de Werkorganisatie bestaat uit een Algemeen Bestuur (AB) en een Dagelijks bestuur (DB). Het AB wordt gevormd door de voltallige colleges van Voorschoten en Wassenaar. Het DB bestaat uit beide burgemeesters en een wethouder per gemeente. Aan het hoofd van de werkorganisatie staat de concerndirectie. De Werkorganisatie is via het AB, DB en de concerndirectie verbonden met de colleges. Via de concerndirectie vloeien de opdrachten de Werkorganisatie in en weer uit naar beide colleges.																
	Publiek Belang																
Programma	Niet aan één programma gebonden.																
Doelstelling	Komen tot een kwalitatief hoogwaardige ambtelijke organisatie die sterker, goedkoper, efficiënter en toekomstbestendig is.																
Besluit tot deelname	2012																
Bestuurlijk belang	Het voltallige college is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. De burgemeester en een wethouder zijn vertegenwoordigd in het de helft van het Dagelijks Bestuur.																
Relatie met andere verbonden partijen	n.v.t.																
	Financieel Belang																
Participatie	Voorschoten en Wassenaar zijn samen deelnemer aan de GR.																
Gemeentelijke financiële bijdrage	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Gemeentelijke bijdrage</th> <th>Voorschoten</th> <th>Wassenaar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jaarrekening 2014</td> <td></td> <td>13.030.650</td> <td>13.627.250</td> </tr> <tr> <td>Begroting 2015</td> <td></td> <td>13.650.455</td> <td>14.495.649</td> </tr> <tr> <td>Begroting 2016</td> <td></td> <td>13.067.778</td> <td>14.440.134</td> </tr> </tbody> </table>		Gemeentelijke bijdrage	Voorschoten	Wassenaar	Jaarrekening 2014		13.030.650	13.627.250	Begroting 2015		13.650.455	14.495.649	Begroting 2016		13.067.778	14.440.134
	Gemeentelijke bijdrage	Voorschoten	Wassenaar														
Jaarrekening 2014		13.030.650	13.627.250														
Begroting 2015		13.650.455	14.495.649														
Begroting 2016		13.067.778	14.440.134														
(Financiële) risico's																	
	Vermogenspositie																
	<i>1 januari 2016</i>	<i>31 december 2016</i>															
Eigen vermogen	0	n.n.b.															
Vreemd vermogen	0	n.n.b.															
Resultaat																	
	Ontwikkelingen																
Ontwikkelingen																	

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	
Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur VRH
	Publiek Belang
Programma	P4 Wassenaar Leefbaar

Doelstelling	<p>De VRH behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.</p> <p>In art.10 van de Veiligheidsregio's staan de volgende taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede die in het beleidsplan zijn bepaald; het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak bedoeld in art.3 eerste lid (brandweezorg); het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en crisisbeheersing; het instellen en in standhouden van de brandweer; het instellen en in standhouden van de GHOR het voorzien in de meldkamerfunctie het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel <p>het inrichten en in standhouden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de onder d,e,f en g genoemde taken</p>
Besluit tot deelname	<p>Op 1 januari 2009 is de Gemeenschappelijke Regeling Haaglanden in werking getreden. De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is de opvolger van de Hulpverleningsregio Haaglanden en vormt één van de 25 veiligheidsregio's in Nederland</p>
Bestuurlijk belang	<p>De Veiligheidsregio Haaglanden is het orgaan voor fysieke veiligheid, rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio Haaglanden. De organisatie omvat brandweezorg, geneeskundige hulpverlening en de gemeenschappelijke meldkamer.</p> <p>De Veiligheidsregio Haaglanden werkt nauw samen met de negen gemeenten in de regio Haaglanden, Politie Haaglanden, Provincie Zuid-Holland, de Hoogheemraadschappen in de regio, Rijkswaterstaat, Defensie, ziekenhuizen en vele andere 'partners in veiligheid'.</p> <p>Burgemeester J.TH.Hoekema is lid van het AB en van het DB.</p>
Relatie andere verbonden partijen	n.v.t.
Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.
Gemeentelijke financiële bijdrage	<p>In de begroting van de VRH wordt de deelnemersbijdrage aangegeven. De bijdrage voor 2016 bedraagt € 1.803.000.</p> <p>Per inwoner betekent dit € 70,06.</p>
(Financiële) risico's	<p>De risico's binnen de VRH zijn afgedekt via hiervoor gevormde reserves c.q. voorzieningen. Enkele van deze benoemde en onderkende risico's zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> Transitie landelijke meldkamerorganisatie Ontwikkeling cao "IKB vakantiegeld" Ontwikkeling vrije instroom vrijwilligers Aansprakelijkheid dienstverlening Herijking BDUR Gemiddelde werkgeversrisico WGA/WW Overgangsregeling FLO <p>Totale geïdentificeerde niet afgedekt risico's – gewenste weerstandscapaciteit € 1.446.000 Beschikbare weerstandscapaciteit € 1.152.000 Voorgestelde toevoeging € 294.000 Weerstandvermogen na voorgestelde resultaatstoevoeging € 1.446.000</p>

	Vermogenspositie	
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat		
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	<p>Mede als gevolg van de ingediende zienswijzen over de vorige begroting is door diverse raden opgemerkt dat de prestatie indicatoren verbetering behoeven. In de huidige voorliggende begroting zijn reeds nieuwe indicatoren toegevoegd. Het verder verbeteren hiervan zal in de komende periode nadrukkelijk de aandacht krijgen. Vanaf 2015 zal de brandweer een hoger maatschappelijk rendement moeten opleveren en structureel goedkoper worden. Dit zou gerealiseerd moeten worden door drie dimensies: Organisatie in Control, Ombuigen en Vernieuwen. Landelijke richtlijnen geven sinds recent de mogelijkheid om brandweezorg op een andere manier te leveren. De komende periode zal de brandweer van een aanbod gestuurde organisatie naar een vraag- en risico gestuurde organisatie ontwikkelen en sluit hierbij aan op de gestelde hulpvraag en is gebaseerd op een risicoanalyse.</p> <p>De invoering van de wet langdurige zorg brengt met zich mee dat ouderen of zieken langer thuis blijven wonen met ondersteuning. Dit betekent dat er een toename ontstaat van verminderd zelfredzamen in de wijk. De consequenties hiervan voor hulpdiensten zijn komende periode aandachtspunt. Per 1 januari 2016 wordt de nieuwe werkwijze voor grootschalige geneeskundige bijstand ingevoerd, die een andere verantwoordelijkheidsverdeling voor RAV en Nederlandse Rode Kruis met zich meebrengt. In 2016 moet blijken of het landelijk ontwikkelde beleid met succes geïmplementeerd kan worden.</p> <p>GHOR vindt het van belang om in het kader van evenementenveiligheid en daaraan verbonden bestuurlijke afbreukrisico's intensief betrokken te worden en blijven bij de vergunning verstrekking rondom evenementen.</p> <p>Als het gaat om de Bevolkingszorg (Oranje kolom) zal de bevolkingszorg in de komende periode zich richten op de volgende hoofdzaken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Regionalisering van een aantal sleutelrollen binnen de crisisorganisatie, met name op het gebied van informatiemanagement en crisiscommunicatie. <p>Optimalisering van de gemeentelijke crisisprocessen waarbij de gemeenten zich ontwikkelen van uitvoerder naar regisseur en de basiszorg met name georganiseerd wordt voor verminderd zelfredzamen.</p>	

Naam	Stadsgewest Haaglanden in liquidatie
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling (beëindigd per 31 december 2014)
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	Het bestuur van het Stadsgewest bestaat uit drie bestuursorganen: het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter.
	Publiek Belang
Programma	P1 Goed bestuur en goede dienstverlening
Doelstelling	Behartiging van belangen met een regionaal karakter om een evenwichtige ontwikkeling in het gebied te bevorderen.
Besluit tot deelname	1992
Bestuurlijk belang	Wassenaar is in 2015 met de voorzitter van de gemeenteraad vertegenwoordigd in het Dagelijks Bestuur en in het Algemeen Bestuur van

	het Stadsgewest Haaglanden in liquidatie.	
Relatie met andere verbonden partijen	n.v.t.	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	<i>Begroting 2016</i> Geen financiële bijdragen meer per inwoner, voor Groenfonds, Mobiliteitsfonds en Werkgelegenheidsregister.	
(Financiële) risico's	De financiële en personele gevolgen van de opheffing van de gemeenschappelijke regeling Stadsgewest Haaglanden zijn opgenomen in het Liquidatieplan en het Sociaal Plan.	
	Vermogenspositie	
	1 januari 2016	31 december 2016
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat		
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	In 2014 zijn diverse besluiten genomen die hebben geleid tot de opheffing en het in liquidatie gaan van het Stadsgewest Haaglanden. Het besluit tot opheffing van het Stadsgewest is een direct gevolg van het in 2014 aangenomen Wetsvoorstel Afschaffing Plusregio's. De raad van Wassenaar heeft in december 2014 ingestemd met de opheffing van het Stadsgewest en met het liquidatieplan. Ook het college van B&W en de burgemeester hebben, als aan de Regeling Stadsgewest Haaglanden verbonden bestuursorganen, ingestemd met de opheffing. Op 1 januari 2015 is het Stadsgewest Haaglanden beëindigd en in liquidatie gegaan. Bedoeling is per 31 december 2016 de juridische, organisatorische en financiële dossiers te hebben afgesloten.	

	Metropoolregio Rotterdam Den Haag i.o. (MRDH)
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	<p>Het Algemeen B bestaat uit 28 leden: 24 leden uit de gemeenteraden, Rotterdam en Den Haag hebben elk 2 leden extra: hun burgemeester en hun wethouder Verkeer en Vervoer. De stemverhouding is aflopend: Rotterdam 14 stemmen, Den Haag 13 stemmen en verder omlaag naar vier gemeenten (waaronder Wassenaar) met 4 stemmen en vier gemeenten met 2 stemmen. Totaal zijn dat 144 stemmen.</p> <p>De aan te wijzen voorzitter is of de burgemeester van Rotterdam of de burgemeester van Den Haag.</p> <p>In het te vormen Dagelijks Bestuur zijn 5 leden, 2 Rotterdam en Den Haag, 3 uit de overige gemeenten.</p> <p>Voor de Vervoersautoriteit geldt dat er 25 leden zijn: 24 van de gemeenten en 1 van de provincie. Rotterdam heeft daarbij 6 stemmen, Den Haag 5 stemmen, overige gemeenten 1 stem en van de provincie is slechts X stem vermeld. Totaal 33 + X stemmen.</p> <p>Voor de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat geldt dat er 25 leden zijn (24 gemeenten en 1 provincie). Er wordt niets geregeld over aantal stemmen per deelnemer behalve dat bij volstreekte meerderheid gestemd wordt.</p>
	Publiek Belang
Programma	Goed bestuur en goede dienstverlening

Doelstelling	Het optimaal positioneren van de gemeente Wassenaar als groene woongemeente binnen de MRDH op het terrein van bereikbaarheid, duurzaamheid en economie.
Besluit tot deelname	Raadsbesluit tot deelname aan MRDH op 10 februari 2014.
Bestuurlijk belang	AB: 1 Wassenaars lid (burgemeester) DB: geen Wassenaars lid. Vervoersautoriteit: 1 Wassenaars lid (wethouder). Bestuurscommissie Economische Vestigingsklimaat: 1 Wassenaars lid (wethouder). Adviescommissie Vervoersautoriteit: 1 Wassenaars lid (raadslid) Adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat: 1 Wassenaars lid (raadslid, tevens voorzitter) Rekeningcommissie: 1 Wassenaars lid (raadslid)
Relatie met andere verbonden partijen	De verkeersonderneming
	Financieel Belang
Participatie	N.v.t.
Gemeentelijke financiële bijdrage	Inwonersbijdrage voor de MRDH is € 2,47, totale bijdrage Wassenaar € 63.686. Inwonersbijdrage voor het Mobiliteitsfonds Haaglanden (in ieder geval tot en met 2017) is € 9,148, totale bijdrage Wassenaar € 235.872.
(Financiële) risico's	
	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten
Doel 2015	Versterking van de internationale concurrentiepositie door: - Verbeteren van de bereikbaarheid van de MRDH - Uitvoering van de gezamenlijke acties uit de Agenda Economisch Vestigingsklimaat
Ontwikkelingen	Verdere uitwerking van de Strategische Agenda's en prioritering van de te ondernemen acties.
Agenda	In de Strategische Bereikbaarheidsagenda staan de doelen, opgaven, rollen en taakvelden beschreven. in de Agenda Economisch Vestigingsklimaat staan de doelstellingen, ambities en de contouren werkprogramma beschreven. Om de gestelde ambitie van economische structuurversterking en topregio te realiseren is eendrachtige samenwerking noodzakelijk tussen: • 23 gemeenten • bedrijven en instellingen: triple helix Economische Programmaraad Zuidvleugel (EPZ) • Omliggende regio's, provincie en rijk
Beslispunten	

	Inkoopbureau H10
Naam	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling; bedrijfsvoeringsorganisatie
Vestigingsplaats	Pijnacker Nootdorp
Bestuur en toezicht	De gemeenschappelijke regeling kent één bestuur. Namens de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar en Zoetermeer is de wethouder van de gemeente Zoetermeer lid van het bestuur.
	Publiek Belang
Programma	Programma 2, Meedoen in Wassenaar
Doelstelling	De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken op taakonderdelen binnen het sociaal domein. Daartoe is het Inkoopbureau H-10 belast met de volgende taken: a. uitvoering van de gezamenlijke inkoop en contractering – dat wil zeggen

	<p>het bepalen van de wijze van inkoop, de inkoopprocedure en het contract- en leveranciersmanagement;</p> <p>b. het op verzoek namens gemeenten optreden richting leveranciers om de voorwaarden en eisen, waaronder de overeenkomsten worden afgesloten te harmoniseren (gecombineerde inkoop);</p> <p>c. het op verzoek van een individuele (of cluster van) gemeente(n) contracteren met leveranciers (individuele inkoop en contractering).</p>	
Besluit tot deelname	2014	
Bestuurlijk belang	Namens de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar en Zoetermeer is de wethouder van de gemeente Zoetermeer lid van het bestuur.	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	n.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	In de begroting van de gemeenschappelijke regeling is de deelnemersbijdrage aangegeven. Voor 2016 is de bijdrage voor Wassenaar € 25.945.	
(Financiële) risico's		
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2016</i>	<i>31 december 2016</i>
Eigen vermogen	0	n.n.b.
Vreemd vermogen	0	n.n.b.
Resultaat		
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen		

Naam	GGD Haaglanden	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Bestuur en toezicht	<p>De toezichthoudende taak ligt bij het algemeen bestuur (AB) en het dagelijks bestuur (DB). Het algemeen bestuur bestaat uit negen leden, per deelnemende gemeente één, inclusief de voorzitter. Het dagelijks bestuur bestaat uit minimaal vier leden, waar onder de voorzitter, aan te wijzen door en uit de leden van het algemeen bestuur.</p> <p>De deelnemende gemeenten zijn Den Haag, Delft, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer.</p>	
	Publiek Belang	
Programma	P2 Programma Meedoen	
Doelstelling	Primaire doelstelling is preventie van gezondheidsproblemen.	
Besluit tot deelname	Per 1 januari 2014 is de voormalige GGD ZHW geregionaliseerd c.q. samengegaan met GGD Den Haag tot GGD Haaglanden.	
Bestuurlijk belang	Elke gemeente levert een deelnemer voor het AB. 4 van de 9 gemeenten leveren een deelnemer voor het DB.	
Relatie andere verbonden partijen	n.v.t.	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	

Gemeentelijke financiële bijdrage	De bijdrage voor 2014 aan de GGD bedroeg € 266.000. Voor 2015 is een bijdrage begroot van € 294.000 en voor 2016 € 297.000.
(Financiële) risico's	
	Vermogenspositie
Eigen vermogen	
Vreemd vermogen	
Resultaat	
	Ontwikkelingen
Ontwikkelingen	

Naam	GR Werkvoorzieningschap Kust-, Duin- en Bollenstreek (GR KDB)
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Katwijk
Bestuur en toezicht	De deelnemende gemeenten zijn Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen en Wassenaar. De GR KDB heeft een voorzitter, een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB).
	Publiek Belang
Programma	P2 Programma Meedoen
Doelstelling	Ter uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening en de Wet inschakeling werkzoekenden door samenwerking en coördinatie een adequate uitvoering op het gebied van de gesubsidieerde arbeid in de Kust-, Duin- en Bollenstreek.
Besluit tot deelname	In 2006 is de GR ondertekend door alle deelnemende gemeenten.
Bestuurlijk belang	Het AB telt 8 leden (elke gemeente een wethouder) inclusief voorzitter. Het DB bestaat uit een voorzitter en verder tenminste 3 en ten hoogste 5 leden, door en vanuit het AB aan te wijzen.
Relatie met andere verbonden partijen	Geen
	Financieel Belang
Participatie	N.v.t.
Gemeentelijke financiële bijdrage	Begroting 2016: op 1-1-2015 is de participatiewet ingegaan, waarin o.a. de Wet sociale werkvoorziening (WSW) opgaat. Dit gaat gepaard met een verlaging van de Rijksbijdrage en de taakstelling, die de gemeentelijke bijdrage noodzakelijk maakt. Er is een begroting voor 2016 ingediend, waarin de effecten van de Participatiewet en de positionering van Wassenaar in de gemeenschappelijke regeling nog niet is verwerkt. Het is niet mogelijk om met louter Rijksmiddelen de WSW te financieren. Een besluit over de positionering van Wassenaar wordt in 2016 verwacht.
(Financiële) risico's	<i>Begroting 2016</i> Risico's worden gezamenlijk gedeeld door de deelnemende gemeenten. Risico's op het gebied van financiën worden getoetst bij begroting en jaarrekening. <i>Jaarrekening 2015</i> Er zijn nog geen risico's opgetreden. Naar verwachting zal nog een second opinion gevraagd moeten worden over de positionering van Wassenaar. Participatiewet is een jaar later ingegaan, waarmee ook de verlaging van de Rijksmiddelen is uitgesteld.

	Doelen	
Doel 2016	<p><i>Begroting 2016</i> Wassenaar heeft besloten dat mensen die nu werkzaam zijn in het kader van de WSW in principe ondergebracht blijven bij de Maregroep. De dienstverlening aan de huidige betrokkenen dient gegarandeerd te blijven. De nieuwe instroom zal onder regie van de afdeling Werk en Inkomen van de afdeling in Leidschendam-Voorburg werkzaam zijn. Wassenaar doet niet mee het Regionaal Werkbedrijf dat in 2015 van start is gegaan in de Kust- Duin en Bollenstreek.</p> <p><i>Jaarrekening 2015</i> Er zullen extra kosten verbonden zijn aan het inzichtelijk maken hoeveel het kost om het zogenaamde "oud beschut" (de huidige WSW-ers) bij de Maregroep te laten en een passende wijze van aansturing te realiseren. De verschillende opties hiervoor zijn nog niet uitgewerkt en met de kosten die hiermee samenhangen is in de bijgevoegde begroting 2016 nog geen rekening gehouden.</p>	
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2016</i>	<i>31 december 2016</i>
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat		
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	Vanaf 2015 staakt de instroom WSW en valt iedereen met een afstand tot de arbeidsmarkt onder de Participatiewet. Voor de gemeenten Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg is daartoe in 2014 beleidsplan Participatie ontwikkeld. Het zogenaamde "Oud beschut" blijft achter in Maregroep. Gezocht wordt naar een manier om het belang van de Wassenaarse WSW-ers daar te monitoren, zonder verwickeld te raken in de aansturing van activiteiten die Wassenaar in Leidschendam-Voorburg heeft ondergebracht.	

Naam	Avalex
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	Er is een algemeen bestuur (AB), een dagelijks bestuur (DB) en een voorzitter. Het AB bestaat uit 12 leden, vooral afkomstig uit het dagelijks bestuur van de deelnemers. De stemverdeling is voor alle deelnemende gemeenten gelijkwaardig. Het DB wordt gevormd door 6 leden, de voorzitter inbegrepen, door de leden van het AB en uit haar midden gekozen.
	Publiek Belang
Programma	P4 Wassenaar Leefbaar
Doelstelling	Voldoen aan de zorgplicht tot afvalinzameling, lagere inzamelings- en verwerkingskosten en uiteindelijk een lagere afvalstoffenheffing.
Besluit tot deelname	Raadsbesluit in 2005, toetreding op 1 januari 2006, overgedragen bevoegdheden artikel 4 GR.
Bestuurlijk belang	Wassenaar levert één lid voor het DB en twee leden voor het AB.
Relatie met andere verbonden partijen	Er is een relatie met de GR Gevulei. Het verwerken van het afval is contractueel verbonden aan de GR Gevulei. Gevulei heeft de verwerking van het restafval en grofvuil ondergebracht bij Delta.

Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.
Gemeentelijke financiële bijdrage	<i>Begroting 2016</i> € 3.810.000 <i>Jaarrekening 2014</i> € 3.838.123
(Financiële) risico's	Tot 1 januari 2017 wordt aan alle gemeenten een "fixed-fee" in rekening gebracht om het negatieve vermogen aan te zuiveren, het zogenaamde inverdienmodel. De gemeenten staan garant voor eventuele tekorten.
Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2014</i> <i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	-2.097.000 -302.000
Vreemd vermogen	2.208.782 988.403
Resultaat	-253.000 7.795.000
Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	<p>Gezamenlijk Afvalbeleid De rapport Grip op Grondstoffen wordt in september 2015 in de raad behandeld. Hierin zetten we in op verdere verduurzaming van het afvalbeleid. Centraal hierin staan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de mogelijkheden om te voorzien in efficiënte en duurzame afvalverzameling en afvalverwerking - het verbeteren van de inzameling van het plastic afval - het verbeteren van de afvalscheiding - de mogelijkheden om het principe 'de vervuiler betaalt' toe te passen - het waar mogelijk ondergronds plaatsen van afvalcontainers, uit oogpunt van hygiëne en overlastbeperking. <p>Het voorkeursscenario Omgekeerd Inzamelen moet leiden tot een hoger afvalscheidingspercentage en fors minder kg restafval in het fijn huishoudelijk afval. De uitvoering moet dan starten vanaf 1 januari 2016.</p> <p>Governance Samen met de andere deelnemende gemeenten sturen op een goede en toekomstbestendige oplossing voor Avalex als het gaat om organisatie en governance met als doel een transparant en financieel/organisatorisch goedlopend afvalbedrijf en mede tot gevolg hebbend lagere inzamelings- en verwerkingskosten en uiteindelijk een lagere afvalstoffenheffing. De verwachting is dat eind 2015 of begin 2016 knopen worden doorgesneden door het DB en AB.</p> <p>Agenda: Scenario keuze september/oktober 2015 en uitvoering afvalbeleidsplan in 2016 en verder. De jaarrekening 2014 wordt ter kennisname aan de gemeenteraden gestuurd. De keuze voor een governance-structuur moet begin 2016 zijn afgerond.</p>

Naam	Gevulei
Juridische vorm	Dit is een gemeenschappelijke regeling van 8 gemeenten in de regio voor het gezamenlijk laten verwerken van huishoudelijk afval en voor beleidsadviesing. Gevulei exploiteert ook het kringloopbedrijf Het Warenhuis, dat herbruikbare goederen verkoopt en wit- en bruingoed inzamelt en verwerkt. De 8 gemeenten in Gevulei zijn: Leiden, Leiderdorp, Voorschoten, Wassenaar, Zoeterwoude, Oegstgeest, Kaag en Braassem en Teylingen.
Vestigingsplaats	Leiden

Bestuur en toezicht	Er is een algemeen bestuur (AB), een dagelijks bestuur (DB) en een voorzitter. Het AB bestaat uit 18 leden, vooral afkomstig uit het dagelijks bestuur van de deelnemers. De stemverdeling is voor alle deelnemende gemeenten gelijkwaardig. Het DB wordt gevormd door 6 leden, de voorzitter inbegrepen, door de leden van het AB en uit haar midden gekozen.	
	Publiek Belang	
Programma	P4 Wassenaar leefbaar	
Doelstelling	Voldoen aan de zorgplicht tot afvalinzameling, lagere inzamelings- en verwerkingskosten en uiteindelijk een lagere afvalstoffenheffing.	
Besluit tot deelname	15 september 1980	
Bestuurlijk belang	Wassenaar levert geen lid voor het DB en één lid voor het AB.	
Relatie met andere verbonden partijen	De kosten voor het verwerken van het restafval en grofvuil zijn verdisconteerd in de gemeentelijke bijdrage aan Avalex.	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	<i>Begroting 2016</i> Liquidatie van Gevulei vindt plaats per 1 januari 2016, derhalve is er geen begroting meer voor 2016. <i>Jaarrekening 2014</i> € 1.042.988 Wassenaar	
(Financiële) risico's		
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	381.554	381.554
Vreemd vermogen	124.293	0
Resultaat	39.467	175.5255
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	<p>Uittreding Gevulei Wassenaar treedt uit de Gevulei. Voor de uittreding uit de Gevulei is op grond van artikel 1 Wet gemeenschappelijke regelingen toestemming van de raad vereist. Het college kan dan de uittreding op grond van artikel 41 lid 1 van de GR Gevulei regelen. De raad heeft ingestemd met uittreding. Het verwerkingscontract voor huishoudelijk restafval en grofvuil loopt op 31 december 2015 af. Wassenaar beëindigt daarna haar deelname aan Gevulei. Gevulei wordt door meerdere uittredende partijen ontbonden. Een aantal gemeenten gaat in een andere vorm verder onder de naam Servicepunt 071.</p> <p>Agenda De huidige verwerkingscontracten bij Gevulei lopen voor rest- en grof huishoudelijk afval eind 2015 af. Liquidatie Gevulei na 2015.</p>	

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	Er is een algemeen bestuur (AB), een dagelijks bestuur (DB) en een voorzitter. Het AB bestaat uit 12 leden, afkomstig uit het dagelijks bestuur van de deelnemers. De provincie Zuid-Holland en de gemeente Den Haag zijn met twee leden vertegenwoordigd, de overige gemeenten met één lid.

	De stemverdeling is een afspiegeling van de financiële bijdragen van deelnemers. Het DB wordt gevormd door maximaal 5 leden, de voorzitter inbegrepen, door de leden van het AB en uit haar midden gekozen. De provincie en de gemeenten Den Haag en Westland leveren een lid, de overige 7 deelnemers leveren samen maximaal twee leden. De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter.	
	Publiek Belang	
Programma	P4 Wassenaar leefbaar	
Doelstelling	Een efficiënte, effectieve en kwalitatieve uitvoering van milieutaken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) voor de negen Haaglandengemeenten en de provincie Zuid-Holland.	
Besluit tot deelname	Raadsbesluit: 29 mei 2012	
Bestuurlijk belang	Wassenaar levert geen lid voor het DB en één lid voor het AB (4 stemmen, 2%).	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	<i>Begroting 2016</i> € 281.538 <i>Jaarrekening 2014</i> € 197.000	
(Financiële) risico's	Er zijn diverse beheersmaatregelen getroffen voor de in de begroting 2016 door de ODH geïnventariseerde risico's. Het weerstandsvermogen is op het peil gebracht dat in het bedrijfsplan is afgesproken.	
	Vermogenspositie	
	per 1 januari 2014	per 31 december 2014
Eigen vermogen	2.477.290	3.137.148
Vreemd vermogen	339.224	246.878
Resultaat	2.082.285	1.131.879
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	<p>Conform het bedrijfsplan zullen vervolgstappen in de efficiencyverbetering moeten worden gezet. Ten opzichte van de start moet na vier jaar een structureel 10% lagere exploitatie gerealiseerd zijn. Hiermee worden tevens de eenmalige projectkosten die deelnemers gemaakt hebben terugverdiend (Wassenaar: € 45.500). Het inputmodel van financiering, waarbij elke deelnemer bijdraagt op basis van personele inbreng, wordt in 2016 omgezet in een outputmodel (afrekening op kostprijs per eenheid product).</p> <p>De ontwerpbegroting 2016 wordt voor zienswijzen naar de deelnemers (gemeenteraden en provinciale staten) gestuurd. Deze begroting zal inzicht geven in de eventueel financiële gevolgen die de overstap van het input-naar het outputmodel heeft voor de gemeentelijke bijdrage. De jaarrekening 2014 wordt ter kennisname aan de deelnemers (gemeenteraden en provinciale staten) gestuurd.</p>	

Naam	Gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Vestigingsplaats	Leiden	
Bestuur en toezicht	De BSGR kent drie bestuursorganen: het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter. Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als er deelnemers zijn en uit een extra lid voor het hoogheemraadschap. De leden van het algemeen bestuur worden door de colleges uit hun midden aangewezen.	
	Publiek Belang	
Programma	P5 Financiën	
Doelstelling	Het verbeteren van de kwaliteit, continuïteit en efficiency door samen te werken bij de beleidsuitvoering, heffing en invordering van waterschaps- en gemeentelijke belastingen, bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en bij het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie.	
Besluit tot deelname	In de raadsvergadering van 6 juli 2009 is besloten om samen met de besturen van zeven organisaties (Hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeenten Gouda, Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Wassenaar en Zoeterwoude) een belastingorganisatie op te richten. Deze belastingssamenwerking is in juli 2009 formeel in werking getreden en is vanaf 1 januari 2011 operationeel.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Wassenaar is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door een wethouder.	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	In de begroting van de BSGR wordt de deelnemersbijdrage aangegeven. In de jaarrekening van de BSGR wordt de over het betreffende dienstjaar werkelijk verschuldigde bijdrage opgenomen. De bijdrage voor 2016 bedraagt € 495.924 (vgl. 2015: € 495.510).	
(Financiële) risico's	Op grond van artikel 32 van de Gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland (GR BSGR), zijn de deelnemers verplicht er zorg voor te dragen dat de BSGR te allen tijde beschikt over voldoende middelen om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. Dit betekent dat de deelnemers zelf maatregelen moeten treffen om eventuele risico's af te dekken. Het grootste risico dat wordt ingeschat is het uittreden van één van de deelnemers. Op grond van artikel 38 van GR BSGR wordt voor uittreding een opzegtermijn van ten minste één jaar in acht genomen en vindt uittreding plaats aan het einde van het kalenderjaar. Uittreding gedurende de eerste 5 jaar na toetreding is niet mogelijk. Er zijn geen deelnemers die te kennen hebben gegeven uit de gemeenschappelijke regeling te willen treden.	
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2016</i>	<i>31 december 2016</i>
Eigen vermogen	€ 3.082.000	n.n.b.
Vreemd vermogen	€ 0	n.n.b.
Resultaat	€ 2.003.000	n.n.b.

	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten
Doel 2016	De belastingtaken efficiënt, tegen lage kosten én kwalitatief hoogwaardig uitvoeren.
Ontwikkelingen	<p><i>Algemeen</i> Omdat de BSGR een uitvoeringsorganisatie is, vertalen de maatschappelijke effecten zich vooral in de te verwachten productie van de BSGR en de kwaliteit daarvan.</p> <p>De BSGR is er in de afgelopen jaren in geslaagd de harde "fundamenten" van de organisatie zoals de bestanden, AO/IC, planning en control, werkvoorraden en noodzakelijke projecten op orde te krijgen. Dit heeft er ook toe geleid dat de BSGR over 2014 het ISAE3402-certificaat heeft verkregen. Dit is een kwaliteitskeurmerk voor de validiteit en betrouwbaarheid van de processen. Tot op heden is de BSGR de enige belastingorganisatie die in het bezit is van deze certificering. Ook voor 2015 en 2016 zal het ISAE-traject worden doorlopen.</p> <p><i>Kostprijscalculatie</i> Gelet op de trend van verdergaande samenwerking, de steeds groter wordende druk op de financiën van lagere overheden en de opkomst van commerciële marktpartijen zijn groei en continuïteit afhankelijk van een transparante, aanvaardbare en concurrerende prijs-kwaliteitverhouding. Mede met het oog hierop is in 2014 en 2015 gewerkt aan het opstellen van een kostprijscalculatiemodel. De uitkomsten en toepassingen van dit model worden verder uitgewerkt in 2015 en 2016.</p> <p><i>Organisatieontwikkeling</i> Door de druk van kostprijsreductie en verdergaande ontwikkelingen in de werkzaamheden, waarbij er uiteindelijk ook andere eisen aan medewerkers worden gesteld, is het maken van een kwaliteitsslag met het personeel noodzakelijk. Het in 2013 en 2014 ingezette traject naar een meer zakelijke en bedrijfsmatige cultuur wordt in 2015 en 2016 voortgezet. Door middel van flankerend beleid wordt getracht medewerkers, die de hierboven genoemde cultuuromslag niet kunnen of willen maken, te begeleiden naar alternatieven binnen of buiten de BSGR. Ten behoeve van het flankerend beleid is uit het resultaat over 2013 en 2014 een bestemmingsreserve flankerend beleid gevormd.</p> <p>Tevens heeft in 2015 een structuurwijziging plaatsgevonden, waarbij de afdeling Bezwaar en Beroep is opgeheven en de afdelingen Invorderen en Frontoffice zijn samengevoegd tot de afdeling Informatie & Inning. De taken van de afdeling Bezwaar en Beroep zijn daarbij overgegaan naar de afdelingen Heffen, Waarderen en Informatie & Inning.</p> <p><i>Nieuwe deelnemers</i> Het toetreden van één, of meer grote nieuwe deelnemers kan het voldoen aan de noodzakelijke kostprijsreductie vereenvoudigen. In opdracht van de BSGR is een strategische scan uitgevoerd naar potentiële groeimogelijkheden en samenwerkingsrelaties gericht op de komende jaren. Met de resultaten van de scan wordt gericht gezocht naar mogelijke partners.</p>
Agenda	De begroting wordt voor zienswijze naar de deelnemers gestuurd. De jaarrekening wordt ter kennisname naar de deelnemers gestuurd.
Beslispunten	Over de begroting 2016 is als zienswijze naar voren gebracht dat de belastingsamenwerking zowel qua proces als financieel in control is. Daarnaast zijn er ook kritische kanttekeningen geplaatst. De raad heeft dringend gevraagd te borgen dat de BSGR, ondanks de ingezette

	<p>formatiereductie en de structuurwijziging, in control blijft. Daarnaast is gevraagd om scherp te blijven sturen op de uitvoering en resultaten van het flankerend beleid en de ontwikkeling van de daarvoor gevormde bestemmingsreserve.</p> <p>Bovengenoemde ontwikkelingen zouden niet ten koste mogen gaan van het niveau van kwaliteit van dienstverlening.</p>
--	--

Privaatrechtelijke deelnemingen

Naam	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Bestuur en toezicht	BNG kent een Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Raad van Commissarissen, Raad van Bestuur en Ondernemingsraad. Wassenaar oefent de aan het aandeelhouderschap verbonden zeggenschapsrechten uit in de aandeelhoudersvergadering.	
	Publiek Belang	
Programma	5	
Doelstelling	De BNG behartigt het maatschappelijk belang met gespecialiseerde financiële dienstverlening aan overheden en maatschappelijke instellingen. De gemeente ziet het aandelenbezit als een duurzame belegging.	
Besluit tot deelname	De gemeente bezit sinds lang aandelen in BNG.	
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de in haar bezit zijnde aandelen (106.392 aandelen a € 2,50 nominaal).	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage/dividend	Over 2015 wordt in 2016 een te ontvangen dividend geraamd van €60.000.	
(Financiële) risico's		
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	€ 3.430 mln.	€ 3.582 mln.
Vreemd vermogen	€ 127.753 mln.	€ 149.923 mln.
Resultaat	€ 126 mln. (neto winst 2014)	
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen		

Naam	Dunea (voorheen Duinwaterbedrijf Zuid-Holland)	
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Bestuur en toezicht	Dunea kent een Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Raad van Commissarissen, Directie en Ondernemingsraad. Wassenaar oefent de aan het aandeelhouderschap verbonden zeggenschapsrechten uit in de aandeelhoudersvergadering.	
	Publiek Belang	
Programma	5	

Doelstelling	Het leveren van betrouwbaar drinkwater en het beheren van de duinen tussen Monster en Katwijk.	
Besluit tot deelname	De gemeente bezit sinds lang aandelen in Dunea.	
Bestuurlijk belang	Het aandelenbezit is groot 88.374, met een nominale waarde van € 5,= per aandeel. Via het aandelenbezit kan zeggenschap worden uitgeoefend op de bedrijfsvoering van N.V. Dunea te den Haag.	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage/dividend	Winstuitkering is statutair niet mogelijk bij Dunea.	
(Financiële) risico's	N.v.t.	
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	€ 169,4 mln.	€ 169,4 mln.
Vreemd vermogen	€ 339,7 mln.	€ 332,2 mln.
Resultaat	€ 7.481 mln. (netto winst 2013)	
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen		

Naam	Alliander
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Amsterdam
Bestuur en toezicht	Alliander kent een Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur. Wassenaar oefent de aan het aandeelhouderschap verbonden zeggenschapsrechten uit in de aandeelhoudersvergadering.
	Publiek Belang
Programma	5
Doelstelling	Voortdurend beter presteren op dienstverlening, leveringszekerheid en kosten; verbeteren van beheersing van energiestromen en inzicht in energieverbruik; klanten helpen energie te besparen en over te schakelen naar duurzame energiebronnen.
Besluit tot deelname	Het belang in Alliander vloeit voort uit het gemeentelijk belang in Nuon, hetgeen weer voortvloeide uit het belang in EWR waarin het gemeentelijk nutsbedrijf ooit is ingebracht.
Bestuurlijk belang	Wassenaar heeft een belang van 644.926 aandelen van € 5,= nominaal per aandeel in NV Alliander. Via het aandelenbezit kan zeggenschap worden uitgeoefend op de bedrijfsvoering van Alliander.
Relatie andere verbonden partijen	Geen
	Financieel Belang
Participatie	N.v.t.
Gemeentelijke financiële bijdrage/dividend	In 2016 wordt een over 2015 uitkeerbare winst (dividend) geraamd van € 350.000.

(Financiële) risico's		
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	€ 3.375 mln.	€ 3.579 mln.
Vreemd vermogen	€ 4.173 mln.	€ 4.093 mln.
Resultaat	€ 323 mln (netto winst 2014)	
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	Op basis van een in 2015 genomen besluit vindt uitruil van netwerken/ verzorgingsgebieden plaats tussen Enexis en Alliander. Met de transactie realiseert Alliander een boekwinst van € 140 mln. die in in 2017 als uitkeerbare winst over 2016 zal worden uitgekeerd. Wassenaar ontvangt in dit kader naar verwachting éénmalig € 297.000.	

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Op 2 maart 2015 is de nota "Risicomanagement en Weerstandsvermogen" vastgesteld door de raad van Wassenaar. Deze nota formuleert de kaders voor succesvol risicomanagement waarvan de uitwerking onder andere terug te lezen is in de paragraaf. Op basis van de kaders in de nota "risicomanagement en weerstandsvermogen" heeft het college op 23 juni 2015 het implementatieplan vastgesteld om risicomanagement in te voeren. Uit ervaringen bij andere gemeenten blijkt dat de inbedding van risicomanagement in het 'werken en denken' van organisatie en bestuur tijd nodig heeft. De eerste resultaten van methode en uitwerking worden verwerkt in de jaarrekening 2015 (een beter onderbouwde paragraaf risicomanagement en vermogensvermogen).

Weerstandsvermogen

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing worden de risico's geactualiseerd en aangegeven in welke mate Wassenaar in staat is incidentele financiële tegenvallers op te vangen (de weerstandscapaciteit). Dit leidt tot een conclusie over de financiële flexibiliteit en solvabiliteit van de gemeente. Het weerstandsvermogen is in artikel 11 van het BBV als volgt gedefinieerd: "De relatie tussen

- de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken, en
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie".

Het weerstandsvermogen bestaat dus uit de relatie tussen enerzijds de aanwezige weerstandscapaciteit en anderzijds de aanwezige risico's die niet zijn afgedekt door voorzieningen, door het nemen van beheersmaatregelen of afgesloten verzekeringen.

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's.

Beleid omtrent de weerstandscapaciteit

In de nota "Risicomanagement en Weerstandsvermogen" is bepaald dat de toereikendheid van het weerstandsvermogen bepaald wordt door de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. In deze paragraaf wordt er alleen gerapporteerd over de "materiële" risico's, de zogeheten top 10. Per risico wordt de financiële omvang, de beheersmaatregelen, de kans van optreden, incidenteel / structureel effect en het netto risico toegelicht.

Het ratio weerstandsvermogen

De mate waarin de gemeente haar risico's kan dekken met eigen weerstandscapaciteit is uit te drukken in de ratio weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen

BESCHIKBARE WEERSTANDSCAPACITEIT

= RATIO WEERSTANDSVERMOGEN

BENODIGDE WEERSTANDSCAPACITEIT

De raad heeft besloten om minimaal een ratio van 2,0 te hanteren, dit staat voor een uitstekend weerstandsvermogen. Hierbij wordt de normeringssystematiek voor weerstandsvermogen gehanteerd, die ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de universiteit Twente.

Zij hanteren de volgende waarderingstabel ratio weerstandsvermogen:

Tabel 64 Kwalificatie ratio weerstandsvermogen

Waarderingcijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

De beschikbare weerstandscapaciteit

De raad heeft besloten om de algemene reserve en de begrotingspost onvoorzien te betrekken bij de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Saldo concernreserve (vrij besteedbaar deel) per 1-1-2016	€ 29.107
Reserve weerstandsvermogen	€ 8.000
Begrotingspost onvoorzien	€ 50
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 37.157

De beschikbare weerstandscapaciteit is: € 37.157.000

De benodigde weerstandscapaciteit is: € 2.705.120

De ratio is: 13,7

Conclusie: De weerstandscapaciteit is uitstekend.

Kengetallen

Per 2015 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. In de begroting en jaarrekening dienen een zestal kengetallen opgenomen te worden. De kengetallen maken het de leden van provinciale staten en de gemeenteraad gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positieve van hun provincie of gemeente. Eerst wordt de samenvatting van de kengetallen weergegeven gevolgd door een toelichting.

Tabel 65 Voorgeschreven kengetallen financiële positie

Begroting 2016	Verloop van de kengetallen		
	Verslag 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Kengetallen:			
Netto schuldquote	-72,6%	-53,6%	-54,1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-55,4%	-53,6%	-54,1%
Solvabiliteitsrisico	77,4%	77,9%	77,4%
Structurele exploitatieruimte	-38,7%	-10,2%	-2,4%
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Belastingcapaciteit	169,8%	167,1%	168,3%

De netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de mede overheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij

de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen (zie artikel 36, onderdelen b en c, van het BBV).

Solvabiliteitsrisico

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de mede overheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage.

In artikel 19, onderdeel c, van het BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaal bedrag kunnen worden opgenomen. In artikel 19, onderdeel d, van het BBV, wordt een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. In artikel 23 van het BBV staat dat deze gegevens ook moeten worden verstrekt voor de meerjarenraming. Deze gegevens worden ook verstrekt bij de jaarrekening. Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de 'niet in exploitatie genomen gronden' en de 'bouwgrond in exploitatie' bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Omdat in Wassenaar geen sprake is van niet in exploitatie genomen gronden noch bouwgrond in exploitatie is er geen kengetal opgenomen.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

De uitkomst van de berekening van dit kengetal is voor het jaarverslag hetzelfde als bij de begroting. Het kengetal hoeft dus voor het opnemen in het jaarverslag niet opnieuw te worden berekend. Het toch opnieuw opnemen houdt verband met het feit dat de kengetallen gezamenlijk en in samenhang bezien inzicht geven in de financiële positie van een provincie of gemeente. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. Deze cijfers worden voortaan ook in de jaarlijkse meicirculaire bekendgemaakt.

Inventarisatie van de risico's

De risico's die de gemeente loopt zijn bepalend voor de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit. Om de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen is het noodzakelijk de risico's te voorzien van een kwantificering van zowel kans als financiële gevolgen. Voor die bepaling zijn de volgende elementen van belang: het bruto-risico, de beheersmaatregelen, het netto-risico, de kans dat een risico manifest wordt en/of het een incidenteel of structureel risico behelst. Om focus aan te brengen rapporteert het college in de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen over de meest significante risico's ('top 10 risico's'). Ook bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaat het college uit van deze 'top 10'. Deze top 10 behelst circa 90% van de totale financiële omvang van de risico's. Om voldoende dekking hebben voor deze kleinere risico's, wordt daarnaast een buffer van 10% (van de benodigde weerstandscapaciteit) van de 10 grootste risico's gehanteerd.

Tabel 66 Top 10 gewogen risico's

(bedragen x € 1)

Top tien risico's		I/S	Risico		kans op	gewogen
Risicoprofiel Wassenaar			Initieel	Na beheersmaatregelen	voordoelen	risico
1	Gemeenschappelijke regelingen algemeen	S	21.652.000	21.652.000	5%	1.082.600
2	Algemene uitkering gemeentefonds	S	16.127.000	16.127.000	5%	806.350
3	Gewaarborgde geldleningen	S	3.355.000	3.355.000	5%	167.750
4	Sociaal domein	S	280.000	280.000	50%	140.000
5	Dividendopbrengsten deelnemingen	S	410.000	410.000	25%	102.500
6	Participatiewet	S	80.000	80.000	90%	72.000
7	WSW	S	100.000	100.000	50%	50.000
8	Aanbesteding jeugd en jongerenwerk	I	150.000	150.000	20%	30.000
9	Toename taakstelling statushouders	S	€ 10.000	€ 10.000	50%	5.000
10	Haaglanden	I	60.000	60.000	5%	3.000
Totaal top 10 risico's (90%)						2.459.200
Buffer voor kleinere risico's (10%)						245.920
Totaal benodigd weerstandsvermogen (100%)						2.705.120

Top 10

Gemeenschappelijke regelingen (algemeen)

Omschrijving risico

De gemeente participeert in diverse gemeenschappelijke regelingen. Sommige gemeenschappelijke regelingen hebben een reserve om tegenvallende resultaten op te vangen. Gelet op het verplichtende karakter tot bijdragen aan de Gemeenschappelijke regelingen kan het voorkomen dat de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling zodanig is dat er extra middelen moeten uitgekeerd. De mogelijkheid bestaat dat bij de opheffing of wijziging of uittreding van een deelnemer van een gemeenschappelijke regeling onzerzijds (wachtgeld) verplichtingen ontstaan, waarvoor de gemeente een bijdrage verschuldigd is.

Financieel effect

De totale bijdrage van de gemeenschappelijke regelingen bedraagt in 2016 € 21,6 mln. Aan de voorkant is niet in te schatten wat het financiële effect van dit risico is. In eerste instantie wordt uitgegaan van het principe dat de gemeenschappelijke regeling zelf haar eigen risico's opvangt. Op het moment dat er twijfels bestaan over deze mogelijkheid loopt de gemeente risico qua achtervang. Deze risico's worden dan expliciet in deze paragraaf gemeld.

Beheersmaatregelen

Dit hangt van de soort risico af. In ieder geval is het van belang dat de gemeenschappelijke regeling aan de voorkant haar deelnemers informeert en in gesprek gaat met haar deelnemers over de risico's en eventueel te nemen beheersmaatregelen.

Algemene uitkering gemeentefonds

Omschrijving risico

De gemeente Wassenaar is net als alle gemeenten in Nederland sterk afhankelijk van de hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Een relatief kleine wijziging in de verdeelsystematiek of de hoogte van het accres (in het kader van "trap op trap af") kan grote gevolgen hebben voor een individuele gemeente. Het ministerie van Binnenlandse zaken informeert de gemeenten over de verdeling van het gemeentefonds en de accessen middels de diverse circulaire's.

Daarnaast heeft een afwijkende waardeontwikkeling in Wassenaar ten opzichte van de landelijke gemiddelden heeft gevolgen voor de netto baten (OZB-opbrengst minus inkomenskorting via de algemene uitkering) van de gemeente. Een grotere waardedaling of een kleinere waardestijging dan landelijk gezien is in dit opzicht voordelig omdat de lagere OZB-opbrengst gedeeltelijk wordt gecompenseerd door een lagere inkomstenmaatstafkorting op de algemene uitkering. Omdat het effect van de waardeverandering groter is op de OZB-opbrengst dan op de inkomstenmaatstaf hebben de relatieve waardestijgingen per saldo een voordelig effect en waardedaling een nadelig effect. Het eerste orde belastingopbrengsteffect wordt gedempt door het tweede orde inkomstenmaatstafeffect.

Financieel effect

De hoogte van het algemene deel van de algemene uitkering (uitgezonderd de integratie-uitkering sociaal domein) bedraagt ruim € 16,1 miljoen, we schatten in dat een daling met 5% niet onrealistisch is.

Beheersmaatregelen

Anders dan de waardeontwikkeling van het 'eigen' onroerend goed te volgen en te verwerken in de tussentijdse berekening en deze af te zetten tegen de landelijke ontwikkeling, en het monitoren van de ontwikkelingen om trachten bij te sturen, is een en ander te beschouwen als een autonoom risico.

Gewaarborgde geldleningen

Omschrijving risico

Het totaal aan door de gemeente gewaarborgde geldleningen aan verenigingen op het gebied van sport, cultuur en recreatie en instellingen voor de zieken- en ouderenzorg bedraagt begin 2016 € 3,4 mln.

Daarnaast neemt de gemeente via de achtervangconstructie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw voor de Wassenaarse woningbouwcorporaties een zgn. 'tertiaire achtervang' in voor naar verwachting € 90,2 mln. Onder de WSW-garantstelling verstrekken de gezamenlijke gemeenten in het uiterste geval, nadat het vermogen en liquiditeiten van de corporatie in eerste instantie zijn aangesproken, het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting saneringssteun heeft geboden, de borgstellingsreserve van WSW zelf (€ 477 mln.) is aangesproken en deelnemende corporaties zijn aangesproken op hun obligoverplichting van € 3,2 mld. (secundaire zekerheid), pas renteloze geldleningen voor maximaal 25% van een dan nog resterend liquiditeitstekort. De andere 25% komt ten laste van de schade-gemeente(n). Het Rijk draagt de resterende 50% bij. Het verlies dat dus zou kunnen optreden betreft een renteverlies op de eventueel te verstrekken renteloze geldleningen.

Financieel risico

Door de verschillende variabelen is het kwantificeren van het door de gemeente gelopen renterisico op de borgstellingen van de woningbouwverenigingen lastig. Omdat bij problemen door het CFV

eerst wordt gekeken naar de primaire zekerheid van de corporaties zelf volgt WSW de omvang van de gegarandeerde hoofdsom en zet deze af tegen de WOZ-waarde van het onderpand. In Wassenaar bleek de waarde van de borgstellingen per ultimo 2013 17,5% van de WOZ-waarde te bedragen. Met het in 2014 en 2015 met € 20 mln. teruglopen van de uitstaande hoofdsom valt te verwachten dat ook dit percentage begin 2016 navenant zal zijn teruggelopen. Het risico dat de gemeente derhalve loopt om concreet op de borgstellingen te worden aangesproken is daarmee aanmerkelijk geringer dan eerder werd aangenomen.

Ter bevordering van het eigen woningbezit heeft de gemeente tot 1995 'gemeentegaranties' verstrekt waarvan het risico sinds 1995 in eerste instantie gedragen wordt door het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). Hiervan staan er begin 2016 naar verwachting nog 38 leningen 'open' voor een gewaarborgde restantschuld van ca. € 550.000. Na 1995 zijn de gemeentegaranties vervangen door de Nationale Hypotheek Garantie van het WEW waarbij de gemeente in de garantieconstructie een achtervangpositie inneemt: Als er sprake is van een resterend verlies nadat het risicodragend vermogen van het WEW is aangesproken verstrekken Rijk en de deelnemende gemeenten renteloze geldleningen. Er zijn 57 Wassenaarse NHG's verstrekt voor een totaalbedrag van afgerond € 12 miljoen. In de regel zal de waarde van de onderpanden inmiddels groter zijn dan de uitstaande restschuld zodat als er zich al een verlies zal voordoen, dit beperkt van omvang zal zijn.

Beheersmaatregelen

Ter beperking van het risico dienen de jaarrekeningen van de verschillende instellingen beoordeeld te worden. Deze beoordeling vindt plaats door verschillende instanties waar onder de gemeente. Bij de beoordeling van nieuw door het WSW te borgen geldleningen aan de corporaties zet zij de aanvragen af tegen de 50%-grens: de waarde van de gewaarborgde geldleningen van een corporatie mag niet groter zijn dan 50% van de WOZ-waarde van het onderpand.

Sociaal Domein

Algemeen

De stelselwijziging in het sociaal domein is voor alle betrokken partijen een ingrijpende operatie, waarvan de implementatie veel tijd en inzet vraagt. Met de Transformatieagenda, en de opgaven die daaruit voortvloeien, worden vernieuwingen na gestreefd die de zorg voor onze inwoners beter en goedkoper moeten maken. Er zijn echter aspecten binnen dit proces die als risicovol kunnen worden benoemd.

De informatievoorziening in 2015 is nog volop in ontwikkeling. De onzekerheden rond de bepaling van de verwachte zorgkosten zijn groot. De nu nog beperkt beschikbare informatie, beperkt ook de sturingsmogelijkheden op uitputting van budgetten en naleving van (contract-)afspraken (o.a. vernieuwing van zorg).

De transformatie van het sociaal domein, en het beter en goedkoper maken van zorg en ondersteuning, vraagt van alle betrokken partijen een omslag in cultuur en handelen. Van inwoners, welzijnsorganisaties, zorgaanbieders en zeker ook van de gemeente. Zijn wij met elkaar in staat om deze omslag tijdig en voldoende te maken, daar schuilt een risico. Met de Transformatieagenda is een proces ingezet, waarbij dit aspect een belangrijk onderdeel is. De risico's, mogelijke gevolgen en de beheersmaatregelen worden uitgebreid beschreven in de raadsinformatie brieven 'Monitor sociaal domein (april 2015)' en 'Stand van zaken rond de invoering van de nieuwe taken voor de WMO, Jeugd en Participatie (augustus 2015)'.

WMO

Omschrijving risico 1

GGD Toezicht.

In 2016 wordt pas het uitvoeringsplan van 2016 bekend met daaraan vast de kosten.

Beheersmaatregel:

Door uit te gaan van het budget dat ze voor 2015 hebben en GGD te vragen om aan te geven wat ze voor dit budget kunnen doen. Onderdelen die ze niet kunnen doen, maar waarvan zij concreet aan kunnen geven wat het risico is om het niet uit te voeren worden voorgelegd aan de

directeuren. Zij moeten aangeven of het nodig is om alsnog uitvoering te geven aan de onderdelen waarvoor extra geld nodig is.

Omschrijving risico 2

Huishoudelijke ondersteuning.

In de tweede helft van 2015 worden de tarieven voor 2016 bepaald, dit kan tot gevolg hebben dat we het huidige tarief niet kunnen handhaven. Een hoger tarief betekent dat we niet uitkomen met het gestelde budget. Daarnaast betreft het een open einde regeling.

Beheersmaatregel

Door te streven naar bedragen die niet veel hoger liggen dan het huidige tarief. Te monitoren wat de stijging van het aantal cliënten gedurende het jaar is, zodat eventuele pieken al in voor of najaarsnota kunnen worden meegenomen.

Omschrijving risico 3

Begeleiding.

Dit is een open einde regeling waarbij we op dit moment nog geen trend kunnen herkennen over het aantal cliënten die nieuw binnenkomen.

Beheersmaatregel

Monitoren en zorgen voor rapportages aan de hand waarvan we kunnen leren om hoeveel nieuwe cliënten het gedurende het jaar gaat. Dan kunnen we tijdig bijsturen en ook nagaan of andere maatregelen nodig zijn om de kosten te beheersen.

Financieel effect WMO

Nu niet in te schatten.

Jeugdhulp

Risico's

- Er zijn een aantal risico's die in 2016 financiële consequenties kunnen hebben:
- De ontwikkeling van de vraag. Jeugdhulp wordt ingekocht op basis van het gebruik in voorgaande jaren. De gemeente heeft zorgplicht. Is de vraag groter dan wat er ingekocht is, zal er toch moeten worden geleverd en aanvullend ingekocht. Dit geldt ook voor PGB als de vraag hiernaar groter is dan verondersteld. Bij jeugdhulp moet er rekening mee worden gehouden dat er gedurende het gehele jaar fluctuaties door in- en uitstroom mogelijk zijn.
- Innovatiedoelstellingen worden niet gehaald. Met de instellingen is overeengekomen dat er naast een bezuiniging ook wordt geïnoveerd. De innovatieagenda veronderstelt doorstroming van zware naar lichte zorg en van lichte zorg naar preventie. Als de doorstroming niet lukt, kunnen innovatiedoelstellingen in de knel komen, doordat jongeren dan bijvoorbeeld toch moeten worden opgenomen.
- Minder dan de veronderstelde krimp bij de uitvoering van jeugdbescherming en jeugdreclassering.
- Aansluiting tussen uitkering in meicirculaire en inkoopplan. De verwachting is dat de integratie-uitkering jeugdhulp voor Wassenaar zal dalen in 2016. Dit op basis van berichtgeving over het objectief verdeelmodel.

Beheersmaatregelen

Door monitoring van het stelsel zullen, als de risico's 1 t/m 3 zich feitelijk voordoen, maatregelen ter beheersing worden genomen, zoals waar mogelijk schuiven binnen budgetten en aanbrengen van nadere prioriteiten. Zelfs dan is dit een eerste indicatie, die lastig naar een heel kalenderjaar is te vertalen.

Na de zomer volgt een eerste rapportage over het feitelijk gebruik 2015. Ter uitvoering van een motie van de raad wordt een voorstel uitgewerkt om een reserve sociaal domein in te stellen. De beheersmaatregel ten aanzien van risico 4 is dat bij de inkoop van zorg in natura via de percelen III ambulante jeugdhulp, IV infrastructureel (verblijf en behandeling) en V infrastructureel

(wonen en begeleiding) uit de factsheet van het inkoopplan wordt uitgegaan van de integratie-uitkering jeugdhulp volgens de meicirculaire 2015.

Dividendopbrengsten deelnemingen

Omschrijving risico

De gemeente heeft een (aandelen)belang in waterbedrijf Dunea, het netwerkbedrijf Alliander en BNG. Winstuitkeringen van Dunea zijn statutair uitgesloten. Alliander en BNG keren afhankelijk van het bedrijfsresultaat winst uit in de vorm van dividend. De aan aandeelhouders uit te keren winst fluctueert met de jaarlijkse resultaten van de onderneming. Redenen hiervoor zijn o.m.:

- de economische situatie en daardoor mogelijk een slechter bedrijfsresultaat;
- renteontwikkelingen;
- vaststellen van maximum tarieven door de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMA).

Financieel effect

Op basis van informatie tijdens de verkoop Nuon was het verwachte dividend Alliander geïndiceerd op € 405.000 per jaar. Door incidentele baten is de dividenduitkering € 182.000 hoger uitgevallen. Het BNG-dividend was oorspronkelijk ingeschat op € 122.500. De inschatting dat dit bedrag niet volledig zou worden ontvangen is juist gebleken: uiteindelijk is slechts de helft ingeboekt.

Beheersmaatregelen

In 2015 zijn dividenduitkeringen over 2014 ontvangen van resp. € 587.000 (Alliander) en € 60.000 (BNG). Voorzichtigheidshalve zijn de basisuitkeringen voor 2016 geraamd op resp. € 350.000 en € 60.000.

Participatiewet

Omschrijving risico

Met de Participatiewet wordt een belangrijke nieuwe stap gezet in de vormgeving van de sociale zekerheid in Nederland. Aparte voorzieningen worden zoveel mogelijk afgebouwd en mensen moeten zoveel mogelijk aan de slag bij gewone werkgevers. De Participatiewet gaat uit van mogelijkheden en competenties van mensen en biedt werknemers en werkgevers ondersteuning op maat.

Het financiële kader van de Participatiewet blijft uiterst zorgelijk. Dat geldt voor:

- de vergoeding voor de Wsw (sociale werkvoorziening),
- het budget voor begeleiding van werkzoekenden en werkenden en de uitvoeringskosten.
- door de te snelle afbouw van de (fictieve) vergoeding voor de sociale werkvoorziening blijft er nauwelijks budget over voor re-integratie. Met als gevolg dat de uitstroom uit de bijstand stukt.

Financieel risico

Het risico op de Participatiewet bedraagt € 80.000 structureel.

Beheersmaatregelen

Het beleid versoberen.

WSW

Omschrijving risico:

De Rijksbijdrage WSW neemt de komende jaren af, omdat verwacht mag worden dat ook het werkelijke aantal WSW-ers zal afnemen. Er is immers geen nieuwe instroom meer omdat de WSW per 1-1-2015 is opgegaan in de Participatiewet. Maar het zittend bestand behoudt alle rechten. Daarom is het niet aannemelijk dat er uitstroom zal plaatsvinden, anders dan door pensionering. Het Rijk heeft wel een stimuleringsmaatregel om uitstroom te bevorderen, waarvan de sociale werkplaatsen gebruik kunnen maken.

De Rijksbijdrage gaat naar de gemeenschappelijke regeling Kust- Duin- en Bollenstreek, ten behoeve van de Maregroep. Er is al jaren een aanvullende eigen bijdrage van de gemeenten nodig om de exploitatie rond te krijgen. Die eigen bijdrage is in 2014 praktisch nihil door innovatie, meer

begeleid werken en andere efficiëncyclagen. Maar met de op handen zijnde afname van de Rijksbijdrage en een vrij statisch bestand, dat over het algemeen alleen krimpt door pensionering, stijgt de eigen bijdrage van de gemeente weer. Afgesproken is dat het zogenaamde Oud beschut blijft bij de Maregroep en dat nieuwe doelgroepen onder regie van de afdeling Werk en Inkomen in Leidschendam-Voorburg vallen. Het belang van de gemeente in de GR KDB zal voor wat betreft het oud beschut in absolute zin krimpen, maar relatief gelijk blijven aan dat van de andere gemeenten. De andere gemeenten hebben echter in het kader van de Participatiewet nieuwe taken de GR KDB belegd en dat maakt dat het belang van de gemeente in het grote geheel toch kleiner wordt.

Beheersmaatregel:

De gemeente beraadt zich over de positionering binnen de GR. Los van een besluit om al dan niet uit te treden of een nieuwe GR te vormen voor de nieuwe taken (een zogenaamde moeder/dochter constructie) en de eenmalige verrekening van kosten, zal de gemeente verantwoordelijk blijven voor de kosten van het zogenaamde "Oud beschut" dat de komende 30 jaar nog wel werkzaam zal zijn bij Maregroep in een afnemende omvang. Dat exploitatietekort zal of via de GR of via een Dienstverleningsovereenkomst met financiële afspraken voor steeds 5 jaar vastgelegd worden.

Financieel effect:

P.M.

Aanbesteding Jeugd en Jongerenwerk

Omschrijving risico

De resultaten van de aanbesteding inclusief de budgettaire consequenties zijn nu nog niet bekend. Daarom wordt de raming voor Jeugd en Jongerenwerk gehandhaafd op het huidige niveau.

Financieel effect

Bij de gunning van het Jeugd en jongerenwerk aan een nieuwe partij bestaat het risico dat, door eventuele overgang van onderneming € 150.000 aan personele lasten van werknemers SJW moet worden doorbetaald in 2016.

Beheersmaatregelen

De gemeente blijft voortdurend met SJW in gesprek en stuurt aan op een tijdige beëindiging van alle verplichtingen, waaronder de beëindiging van de dienstverbanden door SJW.

Toename taakstelling statushouders

Omschrijving risico

Gemeenten hebben de taak om nieuwe, inburgeringsplichtige vergunninghouders te huisvesten en deze mensen maatschappelijke begeleiding te bieden. Door de toename van het aantal vluchtelingen stijgt de afgelopen jaren de taakstelling die we als gemeente door het rijk krijgen opgelegd voor de huisvesting van statushouders gestaag.

Financieel effect

De stijging van de taakstelling leidt enerzijds tot een verhoogde druk op de voorraad sociale huurwoningen en anderzijds tot een toename van de kosten van de maatschappelijke begeleiding en een verhoogde werkdruk voor Stichting vluchtelingenwerk Wassenaar die deze maatschappelijke begeleiding uitvoert.

Hoewel tot nu toe de gemeente Wassenaar in samenwerking met de woningcorporaties heeft kunnen voldoen aan de taakstelling, wordt met voortdurende stijging van de taakstelling, het vinden van voldoende passende huisvesting wel steeds moeilijker, er bestaat dan ook een reëel risico dat op termijn niet meer aan de taakstelling voldaan kan worden.

De toenemende kosten voor maatschappelijke begeleiding kunnen tot op heden worden opgevangen door de vergoeding die gemeenten achteraf krijgen wanneer iemand gehuisvest is. Echter, in 2014 is deze vergoeding gehalveerd, naar € 1.000 per inburgeringsplichtige vergunninghouder. Gemeenten geven aan dat deze vergoeding niet voldoende is om

maatschappelijke begeleiding voor nieuwe vergunninghouders in te kopen. Daarnaast is de groep waarvoor maatschappelijke begeleiding vergoed wordt te smal: Sommige groepen vergunninghouders hebben wel maatschappelijke begeleiding nodig terwijl er geen vergoeding van het Rijk tegenover staat.

De verwachting is dan ook dat op termijn extra geld beschikbaar zal moeten worden gesteld om alle statushouder maatschappelijke begeleiding te kunnen blijven bieden.

Beheersmaatregel

De komende tijd zal in samenwerking met woningcorporaties aandacht worden besteed aan het zoeken naar alternatieve mogelijkheden tot huisvesting. Daarnaast zal nauw contact worden onderhouden met Stichting Vluchtelingenwerk Wassenaar om overbelasting te voorkomen en duurzame maatschappelijke begeleiding van vrijwilligers te borgen.

GGD Haaglanden

Omschrijving risico

Kans op wegvallen tijdelijke RIVM-bijdrage voor de niet structureel gedekte personeelslasten

Financieel effect

Er bestaat een risico dat de tijdelijke RIVM-bijdrage voor de niet structureel gedekte personeelslasten van 1,3 fte (€ 113.500) wegvalt.

Beheersmaatregel

Dit is een eerder aanvaard en bekend risico voor de acht regiogemeenten gezamenlijk. Deze garantstelling van de acht regiogemeenten voor niet structureel gedekte formatie loopt door tot en met juni 2016 (en is geen € 153.000 op jaarbasis, maar € 113.500). Omdat deze garantstelling van de acht regiogemeenten loopt t/m juni 2016, is het risico max ½ van dat bedrag dus € 56.750. Na juni 2016 is dit risico alleen nog voor Den Haag.

Nog niet kwantificeerbare risico's of risico's na 2016:

Leges omgevingsvergunningen

Omschrijving risico

De legesopbrengsten zijn voor 2016 geraamd op € 954.953. Deze raming is gebaseerd op het aantal aanvragen van de afgelopen jaren uitgaande van de legestarieven voor 2016. Deze raming is gebaseerd op een meerjarig gemiddelde. De legesopbrengsten zijn echter sterk afhankelijk van het aantal aanvragen en vooral de grootte van de projecten waarvoor een vergunningsaanvraag wordt ingediend. De legesinkomsten kunnen hierdoor van jaar tot jaar sterk wisselen. Om het geraamde legesbedrag ook daadwerkelijk te ontvangen is het noodzakelijk dat in dat jaar enkele aanvragen voor grotere projecten worden ingediend. Dit kan echter per jaar verschillen. Het ene jaar kunnen hierdoor de legesopbrengsten aanzienlijk hoger zijn dan begroot, het andere jaar kunnen deze legesopbrengsten aanzienlijk lager zijn. Het kan gebeuren dat meerdere jaren achter elkaar aanvragen voor grotere projecten uitblijven, waardoor de legesopbrengsten aanzienlijk lager zullen zijn dan begroot.

Financieel effect

Als in een bepaald jaar geen aanvragen worden gedaan voor grotere projecten kunnen de legesopbrengsten in dat jaar € 400.000 lager zijn dan begroot. Als in een ander jaar meerdere aanvragen voor grotere projecten worden gedaan kunnen de legesopbrengsten in dat jaar tonnen hoger zijn dan begroot.

Beheersmaatregelen

Op het aantal aanvragen en de omvang van de aanvragen van de omgevingsvergunningen kan de gemeente niet sturen. Wel moet bekeken worden of tegenvallers een incidenteel of een structureel karakter hebben. Een mogelijkheid is de vorming van een egalisatiereserve waarmee meevallers in bepaalde jaren worden gebruikt om tegenvallers in andere jaren te kunnen dekken.

Afschaffing precariobelasting op kabels en leidingen

Omschrijving risico

De precariobelasting wordt geheven op basis van artikel 228 van de Gemeentewet en is een algemene belasting 'terzake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond', waarvan de opbrengsten naar de algemene middelen gaan. De Tweede Kamer is in afwachting van een wetsvoorstel tot vrijstelling precariobelasting op netwerken (kabels en leidingen) van nutsbedrijven. In dit wetsvoorstel wordt naar verwachting een overgangstermijn opgenomen waarin de precariobelasting op netwerken van nutsbedrijven in maximaal 10 jaar mag worden afgebouwd.

Mogelijk wordt een besluit over de vrijstelling uitgesteld tot definitieve besluitvorming over de verruiming en/of verbreding van het gemeentelijk belastinggebied. Met de mogelijke gevolgen van dit laatste scenario wordt voor de behandeling van dit specifieke risico geen rekening gehouden.

Financieel effect

Het afschaffen van precariobelasting op kabels en leidingen leidt in de gemeente Wassenaar tot het wegvallen van een jaarlijks bedrag van € 1,8 miljoen aan inkomsten. Gelet op de verwachte compensatieregeling en het feit dat het wetsvoorstel naar verwachting niet eerder dan in 2017 van kracht zal worden, wordt het risico in ieder geval voor 2016 nihil geacht.

Beheersmaatregelen

Onder de verwachte compensatieregeling zal een maximaal toegestane stijging van de gemeentelijke OZB-tarieven worden verhoogd, zodat de wegvallende precario-opbrengst gecompenseerd kan worden door een stijging van de onroerende-zaakbelastingen. Uitgaande van een maximale afbouwtermijn van 10 jaar betekent dit een jaarlijks benodigde stijging van de OZB van € 180.000 (circa 1%). Of en in hoeverre van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt is mede afhankelijk van de vraag of de in de exploitatie weggevallen precario uiteindelijke kan worden gedekt door andere baten dan wel ombuigingen.

Vennootschapsbelasting

Omschrijving risico

Invoering van de (vennootschapsbelasting) vpb-plicht voor overheidslichamen per 1-1-2016, waardoor de gemeente moet gaan betalen over activiteiten die voor de vpb belast zijn.

Financieel effect

Ten tijden van het opstellen van de begroting verkeert de gemeente nog in de fase "realisatie plan van aanpak inrichtingsvoorstel". De planning is dat in december 2015 de effecten voor de begroting bekend zijn en dat deze dan middels wijziging ook als zodanig verwerkt kunnen worden. De effecten van de Vpb-plicht zijn in de begroting 2016 dus nog niet doorgerekend

Beheersmaatregelen

Een uitgebreide uitvoering van het inrichtingsvoorstel van de vpb, zodat de administratieve en financiële lasten zo beperkt mogelijk zijn en blijven.

Wet Omzetbelasting koepelvrijstelling GR

Omschrijving risico

Op het moment dat er regelgevende of juridische wijzigingen ten aanzien van de huidige voorwaarden genoemd in artikel 11, lid 1, letter u van de Wet Omzetbelasting plaats vinden, bestaat de mogelijkheid dat de GR Duivenvoorde de koepelvrijstelling niet of niet volledig meer kan toepassen.

Financieel effect

Door de koepelvrijstelling is de bijdrage van de gemeente aan de werkorganisatie Duivenvoorde bijna nagenoeg vrijgesteld van omzetbelasting. Als deze vrijstelling komt te vervallen is er in het meest negatieve (maar weinig realistische) scenario sprake van een verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan de werkorganisatie van max. 21% over € 14,4 mln. Dat is ruim

€ 3 mln. waarvan het de vraag is of dat dan compensabel zal zijn onder het BTW-compensatiefondscompensatiefonds en zo ja, in hoeverre dat dan doorwerkt in een lagere algemene uitkering omdat een beroep op het BCF boven de accresontwikkeling wordt gedekt uit het gemeentefonds.

Beheersmaatregelen

De ontwikkelingen worden gevolgd.

Toenemen beroep op het BTW-compensatiefonds

Omschrijving risico

De verwachting is dat het beroep op het BTW-compensatiefonds (BCF) de komende jaren sterker dan zal nemen dan de mate waarin het BCF toeneemt (gelijk aan de groei van het accres van het Gemeentefonds). De overdracht van het sociaal domein aan de gemeenten is bijv. een van de oorzaken die een groter beroep op het BCF zullen veroorzaken. Wanneer de omvang van de declaraties op het BCF de omvang daarvan te boven gaat wordt het excès uit het Gemeentefonds gehaald hetgeen een vermindering van de algemene uitkering met zich meebrengt.

Financieel effect

De verhouding tussen de mate waarin een gemeente zijn verhoogde claims op het BVF weet te verzilveren en de mate waarin de algemene uitkering wordt gekort, bepaalt of sprake zal zijn van een voordeel dan wel nadeel. Op voorhand is dit niet in te schatten.

Beheersmaatregelen

Bij het ontbreken van ervaringsgegevens en inzicht in hoe de macro-ontwikkelingen zullen zijn, kan voorsnóg weinig meer worden gedaan dan dit risico nauwlettend te volgen.

EMU-saldo

De wet Houdbare Overheidsfinanciën vertaalt de scherpere Europese afspraken van het Stabiliteits- en Groeipact in nationale wetgeving. Binnen die afspraken dient het nationale financierstekort beperkt te blijven tot 3% van het bruto binnenlands product. De wet HOF gaat er van uit dat de gezamenlijke mede-overheden een vergelijkbare inspanning dienen te leveren als het Rijk bij het terugdringen van het overheidstekort. Voor 2016 krijgen de gezamenlijke gemeenten een maximale tekortnorm van 0,32%. bedraagt. Onderschrijdingen en overschrijdingen van individuele gemeenten vallen bij de totaalbeoordeling tegen elkaar weg. Bij overschrijding van de totale gemeentelijke norm zullen eventuele sancties via het gemeentelijke aandeel aan individuele, veroorzakende gemeenten worden opgelegd in de vorm van (tijdelijke) korting op de algemene uitkering. Daar de beoordeling of er een werkelijke overschrijding van de norm heeft plaatsgevonden wordt gebaseerd op de werkelijke (rekening)cijfers, dient de ontwikkeling van het EMU-saldo in het begrotingsjaar gevolgd te worden.

Financieel effect

Het valt niet te verwachten dat Wassenaar een veroorzakende partij zal zijn van een mogelijke overschrijding van de norm voor het nationale financierstekort.

Beheersmaatregelen

Hoewel de sancties zelf niet uit de wet verwijderd zijn, is afgesproken dat het kabinet de sancties in deze kabinetsperiode niet zal toepassen. De verkregen ruimte dient te worden gebruikt om beter inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van het gemeentelijke EMU-saldo en de mate waarin eventueel prioritering aangebracht dient te worden in de gemeentelijke investeringsvoornemens als voornaamste reden voor tekorten die worden berekend op kasbasis. In de treasury-paragraaf is weergegeven hoe het Wassenaarse EMU-saldo zich ontwikkelt op basis van deze begroting. Voor 2016 en 2017 wordt daarin geen overschrijding van de norm voorzien. Een heroverweging/prioritering van investeringen is daarmee voorsnóg niet noodzakelijk.

Nadeelcompensatie

Omschrijving risico

Nadeelcompensatie betreft de compensatie van schade die ondernemers hebben geleden als gevolg van rechtmatig overheidshandelen. Bij de uitvoering van projecten is het mogelijk dat ondernemers schade in hun bedrijfsvoering ondervinden. Bijvoorbeeld gederfde winst van winkeliers als voor hun deur een civiel werk uitgevoerd wordt, waardoor klanten wegblijven. Bij werken in de openbare ruimte (bv. afsluitingen van wegen) kunnen ondernemers die hinder ondervinden van de werkzaamheden zich gedupeerd voelen en een claim voor nadeelcompensatie indienen. De kans hierop is niet groot. Uit de praktijk blijkt dat ondernemers eerder een claim indienen, als de gemeente een nadeelcompensatieverordening heeft

Financieel effect

Claims op grond van nadeelcompensatie komen incidenteel voor. Bij grote langlopende projecten loopt de gemeente risico op nadeelcompensatie. Meestal wordt de schade van de ondernemer niet uitgekeerd, omdat deze binnen het ondernemersrisico valt. Als de schade wordt uitgekeerd aan de ondernemer, dan komt een deel van de schade voor zijn rekening. Het risicobedrag is afhankelijk van omvang, duur van het project en type bedrijf, claims boven de € 50.000 komen incidenteel voor.

Beheersmaatregelen

Goed communiceren wat er gaat gebeuren en hierover overleg voeren om zo, daar waar mogelijk, de hinder voor de omgeving bij uitvoering van werken zoveel mogelijk beperken.

Financiële begroting

Leeswijzer voor de financiële begroting

Naast de programma's en de paragrafen kent de programmabegroting een financiële begroting. Volgens voorschriften dient in de financiële begroting opgenomen te worden:

- het overzicht van baten en lasten en de toelichting;
- de uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.

In deze begroting is dat als volgt uitgewerkt:

- Resultaat begroting 2016
In dit onderdeel worden de resultaten van de primitieve begroting afgezet tegen de begroting van het vorig jaar en de rekening van het daarvoor liggend jaar. *Op onderdelen worden toelichtingen en verklaringen gegeven.*
- Het financieel meerjarenperspectief 2016-2019
Hier wordt een meerjarenoverzicht gepresenteerd van baten en lasten. In dit overzicht zijn de gevolgen van nieuw beleid en ombuigingen/bezuinigingen integraal verwerkt. In de programmatoelichtingen en in bijlage I wordt per programma verduidelijkt welke concrete maatregelen hiervoor genomen worden.

Uitgangspunten

Resumé uitgangspunten begroting 2016-2019

In het volgende overzicht staan de belangrijkste uitgangspunten voor de meerjarenbegroting 2016-2019 weergegeven:

Tabel 67 Overzicht uitgangspunten begroting 2016 - 2019

Omschrijving	2016	2017	2018	2019
Algemene Uitkering	Meicirculaire'15	Meicirculaire'15	Meicirculaire'15	Meicirculaire'15
Lonen*	0,0%	0%	0%	0%
Prijzen (algemeen)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Verbonden partijen	Bij een AB-besluit de begroting voor 2016 anders de begroting 2015-2018	Bij een AB-besluit de begroting voor 2016 anders de begroting 2015-2018	Bij een AB-besluit de begroting voor 2016 anders de begroting 2015-2018	Bij een AB-besluit de begroting voor 2016 anders de begroting 2015-2018
Overige tarieven	1,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Dotaties voorzieningen	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Kapitaallasten (vaste rekenrente)	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%
Onvoorzien per inwoner	€ 1,95	€ 1,95	€ 1,95	€ 1,95
Verblijfsobjecten met woonfunctie	12.192	12.192	12.192	12.192
Aantal inwoners	25.731	25.731	25.731	25.731

* In de kaderbrief is voornamelijk uitgegaan van 0% loonstijging.

Toezichtregime 2016 provincie Zuid Holland

De provincie heeft in 2014 een nieuw toezichtkader opgesteld "Kwestie van evenwicht". Daarin wordt naast het structureel in evenwicht zijn van de begroting ook het reëel in evenwicht zijn steeds belangrijker. Structureel evenwicht houdt in dat de structurele lasten door structurele baten en de incidentele lasten door incidentele baten worden gedekt.

Het reëel in evenwicht zijn houdt in dat de ramingen volledig en realistisch zijn. Ook moeten de bezuinigingen en taakstellingen realistisch zijn en dienen op programmaniveau meerjarig concreet ingevuld te zijn.

De begroting dient in het betreffende begrotingsjaar in evenwicht te zijn of als dat niet het geval is dient de meerjarenraming aannemelijk te maken dat dit evenwicht uiterlijk in 2019 tot stand zal worden gebracht. Indien het evenwicht is bereikt door op programmaniveau opgenomen bezuinigingsmaatregelen q.c. taakstellingen zal de toezichthouder deze beoordelen op hard- en haalbaarheid. Een negatieve beoordeling kan structureel begrotingstekort met preventief toezicht tot gevolg hebben.

In kader van financieel toezicht gemeente nieuwe stijl streeft de provincie naar een situatie van het nemen van verantwoordelijkheid door de gemeenten voor het financieel resultaat (inclusief de opgenomen bezuinigingsmaatregelen) en de financiële positie. Indien dat een goede invulling krijgt zal de provincie meer terugtreden.

Resultaat begroting 2016-2019

Overzicht van baten en lasten

Onderstaande tabel geeft het resultaat van de primitieve begroting voor 2016 in vergelijking met de realisatie over 2014 en de aangepaste begrotingscijfers voor 2015

Tabel 68 Overzicht baten en lasten begroting 2016

(bedragen x € 1.000)

Programma's (+ = voordeel; - = nadeel)	Rekening 2014			Begroting 2015 incl. wijz.			Begroting 2016		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Goed bestuur en goede dienstverlening	-8.469	755	-7.713	-8.748	691	-8.057	-8.883	678	-8.205
Meedoen in Wassenaar	-22.699	8.812	-13.888	-29.707	6.266	-23.441	-27.020	6.224	-20.796
Wassenaar ontwikkelt	-5.520	1.727	-3.793	-6.671	251	-6.420	-4.564	362	-4.202
Wassenaar leefbaar	-22.932	17.169	-5.763	-18.718	9.518	-9.201	-16.638	9.446	-7.193
Financiering en alg.dekkingsmiddelen	-909	35.128	34.218	-629	40.249	39.620	-796	39.251	38.455
Resultaat voor mutatie reserves	-60.530	63.590	3.061	-64.473	56.975	-7.499	-57.901	55.961	-1.941
Mutaties reserves									
Goed bestuur en goede dienstverlening	0	0	0	0	74	74	0	0	0
Meedoen in Wassenaar	-102	567	465	-9.472	11.899	2.427	0	1.066	1.066
Wassenaar ontwikkelt	-225	0	-225	0	2.008	2.008	0	68	68
Wassenaar leefbaar	0	5.464	5.464	0	2.760	2.760	0	951	951
Financiering en alg.dekkingsmiddelen	0	300	300	-44.149	44.245	96	0	0	0
Subtotaal mutatie reserves	-327	6.331	6.004	-53.621	60.986	7.365	0	2.085	2.085
Resultaat na mutatie reserves	-60.857	69.921	9.065	-118.094	117.961	-134	-57.901	58.046	144

Toelichting op de tabel/verschillen tussen 2016 en 2015

Voor een toelichting van de verschillen op de diverse programma's tussen 2016 en 2015 wordt verwezen naar het programmaplan.

Per saldo geeft 2016 na de mutaties over de reserves een positief begrotingsresultaat te zien van € 144.085.

Incidentele baten en lasten

Ten einde te kunnen beoordelen of de begroting materieel in evenwicht is, d.w.z. structurele lasten worden door structurele baten afgedekt, dienen de incidentele lasten en baten inzichtelijk te worden gemaakt.

Onder de lasten en baten die in dit overzicht dienen te worden opgenomen, worden verstaan:

- inkomsten uit grondexploitaties
- bijzondere baten a.g.v. verkoop van gemeentelijke eigendommen
- verkoop tafelzilver
- extra dividenduitkering
- incidentele bouwleges
- extra afschrijvingen t.l.v. de exploitatie
- extra dotaties aan voorzieningen o.a. voor onderhoud
- investeringen met maatschappelijk nut die ten laste van een reserve komen
- dotaties en onttrekkingen aan de algemene reserve
- baten en lasten ten gevolge van incidenteel nieuw beleid
- voor- en nadelige afwikkelingsverschillen voorgaande dienstjaren
- éénmalige subsidies

Tabel 69 Overzicht incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1)

Omschrijving (+ = voordeel; - = nadeel)	Lasten				Baten			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
<u>Goed bestuur en goede dienstverlening</u>								
Inkoopsamenwerking	-11.500				11.500			
Introductieprogramma nieuwe raad			-10.000					
Verkiezingen	-30.000		-30.000	-30.000				
Incidenteel saldo programma 1	-30.000	0	-40.000	-30.000				
<u>Meedoen in Wassenaar</u>								
Verlaging BUIG-tekort van 10% naar 5%	218.440							
Sociaal juridische ondersteuning kwetsbaren	-20.000	-20.000						
Actieplan jeugdwerkloosheid	-59.000	-59.000						
Nota Jeugd- en onderwijsbeleid	-50.000							
VVE/ peuterspeelzaalwerk	-45.000	-65.000						
Invoeringskosten 3D	-296.573	-68.033						
Stimuleren vraag huishoudelijke hulp	-209.142							
Onderwijsdag	-10.000							
<u>Mutaties reserves</u>								
Sociaal juridische ondersteuning kwetsbaren					20.000	20.000		
Invoering 3D					296.573	68.033		
Incidenteel saldo programma 2	-154.702	-124.000	0	0				
<u>Wassenaar ontwikkelt</u>								
Projecten groen- & watervisie	-91.000							
Lobby windmolens	-20.000							
Opstelling Strandnota	-9.000							

Omschrijving (+ = voordeel; - = nadeel)	Lasten				Baten			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Uitvoering economische visie	-10.000							
Incidenteel saldo programma 3	-130.000	0	0	0				
<u>Wassenaar leefbaar</u>								
Omgevingsvergunningen					-271.500	-181.000		
Verkeersprojecten	-680.000							
<u>Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing</u>					-250.000			
<u>Verkoopopbrengst onroerend goed</u>					250.000			
<u>Mutaties reserves</u>								
Kostendekkendheid omgevingsvergunningen					271.500	181.000		
Verkeerprojecten					680.000			
Incidenteel saldo programma 4	0	0	0	0				
<u>Financiering en algemene dekkingsmiddelen</u>								
Dividenduitkering						297.000		
Alliander								
Decentralisatie-uitkering huishoudelijk hulp toelage					209.142			
Incidenteel saldo programma 5					209.142	297.000	0	0
Totaal	-314.702	-124.000	-40.000	-30.000	209.142	297.000	0	0
Saldo (- = per saldo meer lasten dan baten)	-105.560		-40.000	-30.000		173.000		

Toelichting op de ramingen (voor zover nog niet toegelicht in het programmaverslag)

Geprognosticeerde balans

Tabel 70 Geprognosticeerde balans 2015-2019 (bedragen x € 1.000)

Boekwaarden per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
ACTIVA					
Materiële vaste activa					
Volgens staat C	40.153	38.199	35.905	33.869	31.699
Financiële vaste activa					
langlopende uitzettingen	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
langlopende leningen u/g deelnemingen	4.676	4.676	4.676	4.676	4.676
	455	455	455	455	455
Vorraden					
Bouwgrondexploitaties	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar					
vorderingen openbare lichamen	3.161	3.161	3.161	3.161	3.161
Rek Courant met Rijk	7.641	7.204	7.194	7.029	7.029
Rek Courant niet financieel	184	184	184	184	184
Overig	4.315	4.315	4.315	4.315	4.315
Liquide middelen	40	40	40	40	40
Overlopende activa	2.461	2.461	2.461	2.461	2.461
Financieringssaldo	0	199	1.326	2.685	3.961
Totaal activa	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980

PASSIVA

Eigen Vermogen

Algemene reserves	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107
Bestemmingsreserves	23.722	21.636	20.560	19.771	18.995

Vreemd Vermogen

Voorzieningen	10.324	10.208	10.097	10.034	9.906
Vaste geldleningen	581	591	601	611	621
Kortlopende schulden < 1 jaar	3.523	3.523	3.523	3.523	3.523
Overlopende passiva	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828

Totaal passiva	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
----------------	--------	--------	--------	--------	--------

Financieel meerjarenperspectief 2016-2019

Tabel 71 Begroting 2016 en meerjarenramingen

(bedragen x € 1.000)

Programma's (+ = voordeel; - = nadeel)	Begroting 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019		
	lasten	batens	saldo	lasten	batens	saldo	lasten	batens	saldo	lasten	batens	saldo
Goed bestuur en goede dienstverlening	-8.883	678	-8.205	-8.879	678	-8.201	-8.907	678	-8.229	-8.879	678	-8.201
Meedoen in Wassenaar	-27.020	6.224	-20.796	-26.687	6.225	-20.462	-26.289	6.225	-20.064	-26.211	6.225	-19.986
Wassenaar ontwikkelt	-4.564	362	-4.202	-4.406	362	-4.044	-4.404	362	-4.042	-4.381	362	-4.019
Wassenaar leefbaar	-16.638	9.446	-7.193	-15.988	9.536	-6.452	-15.777	9.536	-6.242	-15.769	9.536	-6.233
Financiering en alg.dekkingsmiddelen	-796	39.251	38.455	-776	38.724	37.948	-758	38.043	37.285	-735	37.729	36.994
Resultaat voor mutatie reserves	-57.901	55.961	-1.941	-56.736	55.525	-1.211	-56.135	54.844	-1.292	-55.975	54.530	-1.445
Mutaties reserves												
Goed bestuur en goede dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Meedoen in Wassenaar	0	1.066	1.066	0	827	827	0	721	721	0	707	707
Wassenaar ontwikkelt	0	68	68	0	68	68	0	68	68	0	68	68
Wassenaar leefbaar	0	951	951	0	181	181	0	0	0	0	0	0
Financiering en alg.dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal mutatie reserves	0	2.085	2.085	0	1.076	1.076	0	789	789	0	775	775
Resultaat na bestemming	-57.901	58.046	144	-56.736	56.601	-135	-56.135	55.633	-503	-55.975	55.305	-670

Bovenvermelde resultaten na bestemming zijn inclusief incidentele lasten en baten. Teneinde de zgn. materiële sluitendheid van de (meerjaren)begroting te berekenen worden de resultaten geschoond voor de factor 'incidenteel'.

Tabel 72 Materieel begrotingsresultaat

(bedragen x € 1)

(+ = voordelig; - = nadelig)	2016	2017	2018	2019
Begrotingsresultaat na reservemutaties	144.085	-134.656	-502.692	-669.896
Saldo incidentele lasten en baten	-10.560	173.000	-40.000	-30.000
Materieel (structureel) resultaat	249.645	-307.656	-462.692	-639.896

Met uitzondering van 2017 is in meerjarenperspectief sprake van meer incidentele lasten dan incidentele baten. Omdat er in de resultaten dus per saldo meer incidentele lasten zijn opgenomen, dienen deze incidentele saldi uit het resultaat gehaald te worden. Hierdoor wordt duidelijk dat er na het begrotingsjaar 2016 sprake is van een oplopend structureel / materieel tekort. Voor het voor de toezichthouder bepalende begrotingsjaar 2016 is sprake van een begrotingsoverschot van € 249.645.

Tabel 73 Mutatie reserves

(bedragen x € 1)

Mutaties op algemene en bestemmingsreserves						
Programma	Mutatie	Reserve	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Goed bestuur en goede dienstverlening	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		0	0	0	0
Meedoen in Wassenaar	Onttrekking	Reserve uitvoering sociaal domein	20.000	20.000		
		Reserve implementatie sociaal domein	296.573	68.033		
		Reserve lagere kapitaallasten RLW	50.000	50.000	50.000	50.000
		Reserve Kapitaallasten zwembad	699.332	689.191	670.957	656.770
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		1.065.905	827.224	720.957	706.770
Wassenaar ontwikkelt	Onttrekking	Reserve kapitaallasten parkeerkelder	68.394	68.394	68.394	68.394
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		68.394	68.394	68.394	68.394
Wassenaar leefbaar	Onttrekking	Reserve kostendekkendheid omgevingsvergunning	271.500	181.000		
		Reserve Onderhoud beheer openbare ruimte	680.000			
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		951.500	181.000	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		0	0	0	0
Mutatie totale reservepositie: onttrekking (+) / storting (-)			2.085.799	1.076.618	789.351	775.164

De onttrekkingen aan de reserve Uitvoering sociaal domein betreffen de dekking van de lasten van de sociaal raadslieden in 2016 en 2017 (sociaal juridische ondersteuning).

De mutatie op de in het kader van het dekkingsplan ingestelde bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad betreft de structurele onttrekking ter dekking van de kapitaallasten in de exploitatie.

De onttrekkingen aan de bij de jaarrekening over 2014 ingestelde bestemmingsreserve Onderhoud beheer openbare ruimte betreft de dekking van een aantal verkeersprojecten/ investeringen.

De onttrekkingen aan de reserve Lagere kapitaallasten Rijnlands Lyceum Wassenaar en de reserve kapitaallasten parkeerkelder Langstraat ter (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten zijn structureel.

Bijlagen bij de programmabegroting

Bijlage 1 Nieuw beleid

Omschrijving beleid en budgettair gevolg	2016	2017	2018	2019
Programma 1				
Scholing raads- en commissieleden	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000
Introductieprogramma nieuwe gemeenteraad			-10.000	
Werkorganisatie Duivenvoorde	-420.000	-420.000	-420.000	-420.000
GIS/GEO Basisregistratie Grootchalige Basiskaart	-32.000	-32.000	-32.000	-32.000
Subtotaal programma 1	-470.000	-470.000	-480.000	-470.000
Programma 2				
Indexering subsidies	-45.489	-45.489	-45.489	45.309
Sociaal juridische ondersteuning kwetsbare inwoners	-20.000	-20.000		
Actieplan Jeugdwerkgelegenheid	-59.000	-59.000	0	0
Bevordering vrijwillige inzet en burgerkracht	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
Alternatief professionele alarmopvolging	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Ophogen subsidie Kwadraad	-38.603	-38.603	-38.603	-38.603
Jeugd interventieteam	-43.264	-43.264	-43.264	-43.264
Verhoging subsidie bibliotheek	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
VVE/peuterspeelzaalwerk	-45.000	-65.000		
Loongerelateerde lasten combinatiefunctionaris	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Subtotaal programma 2	-426.356	-446.356	-302.356	-211.558
Programma 3				
Lobbytraject tegen windmolens	-20.000			
Uitvoering projecten groen- en watervisie	-91.000			
Uitvoering economische visie	-10.000			
Verbinding economie en toerisme.	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Opstelling Strandnota	-9.000			
Subtotaal programma 3	-145.00	-15.000	-15.000	-15.000
Programma 4				
Groot onderhoud wegen	-680.000	-680.000	-680.000	-680.000
Indexering bijdrage Avalex	-84.000	-84.000	-84.000	-84.000
Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing	-250.000			
Huis- en kolkenaan sluitingen	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Verkoop snippergroen	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Subtotaal programma 4	-1.049.000	-799.000	-799.000	-799.000
Programma 5				
Motie Erwich	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
Indexering belastingen	164.911	164.911	164.911	164.911
Subtotaal programma 5	94.911	94.911	94.911	94.911
Totaal lasten nieuw beleid	-1.995.445	-1.635.445	-1.501.445	-1.400.647

Bijlage 2 Reserves en voorzieningen

Ontwikkeling algemene reserve

Tabel 74 Stand en verloop algemene reserve (bedragen x € 1.000)

Reserve per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
Algemene reserve					
Vrij besteedbaar deel	29.107	29.107	29.107	29.107	29.107
Weerstandsvermogen	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Resultaat na bestemming	-	-	-	-	-
Totaal algemene reserve	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107

Op basis van de thans aangeboden begroting inclusief dekkingsplan bedraagt het saldo van de algemene reserve eind 2019 € 37,1 miljoen. In dit overzicht is de instelling in 2015 van een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad ten laste van de vrije ruimte van de algemene reserve reeds verwerkt.

Ter dekking van het risico genoemd in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing bedraagt het minimaal benodigde weerstandsvermogen € 8,0 mln. Hierdoor bedraagt het vrij besteedbare saldo van de algemene reserve € 29,1 mln.

Tabel 75 Stand en verloop bestemmingsreserves (bedragen x € 1.000)

Reserves per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
Bestemmingsreserves					
Lagere kapitaallasten RLW	1.500	1.450	1.400	1.350	1.300
Kapitaallasten parkeerkelder Langstraat	1.843	1.774	1.706	1.638	1.569
Kapitaallasten zwembad	9.472	8.772	8.083	7.412	6.755
Volkshuisvesting en duurzaamheid	1.256	1.256	1.256	1.256	1.256
Onderhoud beheer openbare ruimte	7.324	6.644	6.644	6.644	6.644
Kostendekkendheid omgevingsvergunningen	815	544	363	363	363
Implementatie sociaal domein	350	53	-15	-15	-15
Uitvoering sociaal domein	863	843	823	823	823
Groene buffer	223	223	223	223	223
Kunstopdrachten	44	44	44	44	44
Spaarverlof	33	33	33	33	33
Totaal bestemmingsreserves	23.723	21.636	20.560	19.771	18.995

Naast beschikkingen over de reserve Lagere kapitaallasten Rijnlands Lyceum, de reserve t.b.v. de parkeerkelder aan de Langstraat in verband met de jaarlijkse kapitaallasten, de reserve Kapitaallasten zwembad, de reserve Kostendekkendheid omgevingsvergunningen en de reserve Implementatie sociaal domein zal in 2016 beschikt gaan worden over de bestemmingsreserve Onderhoud beheer openbare ruimte. Over deze bij de jaarrekening over 2014 ingestelde reserve wordt in 2016 beschikt voor € 680.000 om daarmee de voorgenomen investeringen in wegen te kunnen uitvoeren. Daarnaast wordt de reserve betrokken bij de actualisatie van de onderhoudsplannen van de openbare ruimte en zal in dat kader weer opgeheven worden. Omdat thans nog niet duidelijk is wat hier de financiële consequenties van zullen zijn, blijft de reserve in meerjarenperspectief vooralsnog ongewijzigd.

Tabel 76 Stand en verloop voorzieningen**(bedragen x € 1.000)**

Voorzieningen per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
Voorzieningen					
Voor verplichtingen, verliezen en risico's	135	81	57	57	57
Onderhoud en beheer riolering	8.441	8.381	8.337	8.224	8.149
Onderhoud waterwegen	735	617	511	432	387
Onderhoud verkeer	306	418	478	604	593
Onderhoud speeltoestellen	111	115	118	121	124
Bijdrage faunapassage Ommedijk	500	500	500	500	500
Bijdrage sanering Kloosterland	96	96	96	96	96
Beklemde middelen met spec. toepassingen	0	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	10.324	10.208	10.097	10.034	9.906

De omvang van de voorzieningen neemt in meerjarenperspectief nauwelijks af. Dit komt omdat in afwachting van de nieuwe actualisatie van de onderhoudsplannen en onderbouwing van de omvang van de bijbehorende voorzieningen, vooralsnog geen mutaties in de afgeroomde voorzieningen zijn geraamd. Volstaan is met het in de exploitatie ramen van de verwachte uitgaven voor maximaal het bedrag van de 'oude' toevoegingen aan de voorzieningen.

Bijlage 3 Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Maatstaf	2016	2017	2018	2019
Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven				
1a Waarde woningen eigenaren	-4.996.565	-4.996.565	-4.996.565	-4.996.565
1c Waarde niet-woningen eigenaren	-581.141	-581.141	-581.141	-581.141
1f Waarde niet-woningen gebruikers (onder aftrek amendement De Pater)	-455.725	-455.725	-455.725	-455.725
Subtotaal A	-6.033.431	-6.033.431	-6.033.431	-6.033.431

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
1e OZB waarde niet-woningen	143.443	143.443	143.443	143.443
8a Bijstandsontvangers (vanaf 2016)	715.962	762.177	783.225	803.784
3a Eén-ouder-huishoudens	154.767	154.767	154.767	154.767
3b Huishoudens	1.063.745	1.060.814	1.060.814	1.060.814
3c Eenpersoonshuishoudens	77.906	79.016	79.609	79.609
2 Inwoners	3.946.878	3.936.843	3.937.100	3.937.872
4 Inwoners: jongeren < 20 jaar	1.485.075	1.485.075	1.485.075	1.485.075
5 Inwoners: ouderen > 64 jaar	525.171	515.460	515.460	515.460
5a Inwoners: ouderen > 74 en < 85 jaar	55.917	54.810	54.810	54.810
7 Lage inkomens	115.930	115.930	115.930	115.930
7a Lage inkomens (drempel)	639.043	640.439	642.399	642.399
12 Minderheden	230.782	230.782	230.782	230.782
11a Uitkeringsontvangers (vanaf 2016)	86.895	87.471	88.159	88.847
13 Klantenpotentieel lokaal	792.030	792.030	792.030	792.030
14 Klantenpotentieel regionaal	119.006	122.664	123.041	123.041
15e Leerlingen VO	602.878	602.878	602.878	602.878
38 Bedrijfsvestigingen	146.268	146.268	146.268	146.268
29 Historische woningen in bewoonde oorden 1930	50.628	50.628	50.628	50.628
31a ISV (a) stadsvernieuwing	9.003	9.003	9.003	9.003
31b ISV (b) herstructurering	3.301	3.301	3.301	3.301
36 Meerkernigheid	18.128	18.128	18.128	18.128
37 Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	29.666	29.666	29.666	29.666
36a Kernen met 500 of meer adressen	55.518	55.518	55.518	55.518
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	32.690	32.690	32.690	32.690
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	79.244	79.244	79.244	79.244
32 Omgevingsadressendichtheid	1.320.779	1.320.430	1.320.954	1.320.954
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	21.285	21.285	21.285	21.285
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	13.420	13.420	13.420	13.420
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	360.374	360.374	360.374	360.374
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	133.344	133.344	133.344	133.344
21 Oppervlakte bebouwing	79.280	79.280	79.280	79.280
19 Oppervlakte binnenwater	6.731	6.768	6.845	6.845
20 Oppervlakte buitenwater	22.242	22.242	22.242	22.242
16 Oppervlakte land	209.454	209.454	209.454	209.454
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	133.307	134.325	136.514	136.514
24 Woonruimten	741.455	741.455	741.455	741.455

Maatstaf	2016	2017	2018	2019
25 Woonruimten * bodemfactor woonkernen	626.419	626.419	626.419	626.419
39 Vast bedrag	236.573	236.573	236.573	236.573
Subtotaal B	15.084.536	15.114.413	15.142.125	15.164.143

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)				
Jaren	2016	2017	2018	2019
Uitkeringsfactor	1,433	1,413	1,403	1,407
Subtotaal (B x C (=uf))	21.616.140	21.356.665	21.244.402	21.335.950

Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
56 Suppletie-regeling groot onderhoud verdeelstelsel 1e fase	28.717	14.144	n.v.t.	n.v.t.
56a Suppletie-regeling groot onderhoud verdeelstelsel 2e fase	77.025	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
56b Cumulatieregeling gemeentefonds (SU)	0	0	0	-11.457
61 Suppletiereregeling OZB	64.827	48.620	32.413	16.207
Subtotaal D	170.569	62.764	32.413	4.750

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
62 Wet maatschappelijke ondersteuning (IU)	1.369.942	1.369.942	1.369.942	1.369.942
71 Impuls Brede scholen combinatiefuncties (DU)	61.280	61.280	61.280	61.280
113 Peuterspeelzaalwerk (DU)	52.587	52.587	52.587	52.587
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (IU)	50.520	50.520	57.885	57.885
185 Huishoudelijke hulp toelage (DU)	209.142	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal E	1.743.471	1.534.329	1.541.694	1.541.694

Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	2.582.278	2.516.327	2.415.865	2.386.153
173 decentralisatie jeugdzorg (IU)	2.721.854	2.763.211	2.815.096	2.827.805
174 decentralisatie Participatiewet (IU)	1.607.606	1.455.782	1.328.273	1.276.056
Subtotaal F	6.911.738	6.735.320	6.559.234	6.490.014

Totaal	24.408.487	23.655.647	23.344.312	23.338.977
--------	------------	------------	------------	------------

Functie 921(excl WMO huishoudelijke hulp)	16.126.807	15.550.385	15.415.136	15.479.021
Functie 923 (incl. WMO huishoudelijke hulp)	8.281.680	8.105.262	7.929.176	7.859.956

Bijlage 4 Subsidies

In onderstaand overzicht worden voor 2015 de voorlopig vastgestelde subsidiebedragen vermeld. Het subsidieplan voor 2016 wordt uit hoofde van indexatie verhoogd met € 45.489. De aanvragen voor 2016 zijn binnen, maar omdat deze nog niet beoordeeld zijn ontbreekt een kolom met subsidiebedragen voor 2016.

	Naam	Subsidie 2014	Subsidie 2015
1	Samenwerkingsstichting Scholen Collectief Wassenaar	1.500	0
2	St. Spelenderwijs	2.000	0
3	R.K.S.V. Blauw Zwart	5.000	0
4	Voltige Vereniging Wassenaarse Manege	310	0
5	St. Vleermuisbunker Wassenaar	1.200	0
6	Oogvereniging	360	286
7	St. Gehandicapten Wassenaar (SGW)	600	450
8	St. Jazz Sociëteit Wassenaar	500	500
9	St. Noenki	800	683
10	St. Historisch Centrum Wassenaar	1.000	750
11	St. Archipel (€ 2.500 subsidie 2014 kwam uit inc. midd)	0	855
12	Snel en Lenig	1.150	863
13	Sociaal Kontakt Wassenaar	1.000	907
14	Wassenaars Kamerkoor	1.300	975
15	Accordeonvereniging D.V.S.	1.250	1.250
16	Plein Musique	2.000	1.500
17	Van Wassenaar Orkest	1.600	1.600
18	St. Zorg en Kinderboerderij	2.500	1.875
19	Internatonaal Chamber Music Festival (ICMF) (€ 2.500 subsidie 2014 kwam uit inc. midd)	0	1.875
20	Historische Vereniging Oud Wassenaar	2.330	2.330
21	St. The English Theatre (STET) (€ 2.500 subsidie 2014 kwam uit inc. midd)	0	2.500
22	St. De Golfbreker	3.124	3.124
23	St. Smaakvol Wassenaar (€ 2.500 subsidie 2014 kwam uit inc. midd)	0	4.000
	Subtotaal Categorie 1 subsidies (t/m € 5.000)	29.524	26.323
24	St. Leercentrum Wassenaar	200	0
25	Parnassia Bavo Groep > PG BV Zorgservice/Zorgbedrijf Context	9.450	0
26	Federatie Wassenaarse Ouderenorganisaties (FWO)	3.520	2.640
27	St. Vrijtijdsbesteding, Thuishulp en Vormingsact. (VTV Zuid-Holland Noord)	4.350	2.900
28	St. Wassenaar Plus	3.000	3.000
29	Wassenaar Vocaliter	7.275	4.758
30	Slachtofferhulp NL, regio Haaglanden	4.776	4.776
31	Muziekvereniging Excelsior	7.425	5.000
32	Toneelvereniging Mimicri	7.275	5.000
33	SWOW: St. Alzheimer Café	5.462	5.462

	Naam	Subsidie 2014	Subsidie 2015
34	St. Buddy Netwerk	8.250	5.500
35	St. Jeugdformaat	5.976	5.976
36	Subs. hogere huur WZK Onderwatersport	6.285	6.285
37	Politie Haaglanden Halt	8.768	8.136
38	Anti-discriminatievoorziening	9.480	9.480
39	Scouting Willibrord, landscouting	9.900	9.900
40	St. Van Woestik, waterscouting	13.725	13.725
41	St. Hospice Wassenaar ((uit WMO-voorz.))	8.424	14.040
42	St. Vluchtelingenwerk Wassenaar	10.000	15.000
43	St. Centrum Management Wassenaar	15.000	15.000
44	Voorburgse en Leidschendamse lok. omroep Midvliet	15.729	15.729
45	Subs. hogere huur Wass. Reddingsbrigade (WRB)	17.640	17.640
46	St. Wassenaaarse Ouderen Bewegen (W.O.B.)	21.593	17.687
47	St. Schooladviesdienst Wassenaar SAD - VVE-activiteiten	25.454	25.454
48	Politie Haaglanden Bemiddeling & Mediation	26.400	26.400
49	Wassenaaarse Reddingsbrigade (WRB)	35.500	35.500
50	Xtra plus (voorheen Bureau Jeugdzorg; jeugdinterventieteam)	42.400	43.264
51	St. Schooladviesdienst (SAD) - CJG-activiteiten	44.000	44.000
52	St. Jeugd- en Jongerenwerk Wassenaar (SJW) - huurcompensatie	64.128	48.096
53	St. Peuterspeelzalen Wassenaar	49.561	49.561
54	St. Maatschappelijke Ontwikkeling Wassenaar (SMOW) - mantelzorgonderst.	50.000	50.000
55	Vrijwilligerscentrale Wassenaar (VCW) - professionalisering	50.000	50.000
56	St. Beheer Warenar	52.000	70.000
57	Vrijwilligerscentrale Wassenaar (VCW) - kernactiviteiten, MAS/WAS, Soc. Act.	93.500	95.278
58	Subs. hogere huur WZK Zwemmen	105.802	105.802
59	St. Wassenaaarse Zorgverlening (SWZ)	116.062	116.000
60	MEE Zuid-Holland Noord - cliëntondersteuning Wmo (per 1.1.2015 gedecentr. taak)	0	130.846
61	St. BplusC - muziekonderwijs	146.700	146.700
62	St. Schooladviesdienst Wassenaar SAD - comb.funct. brede school (Talentum)	153.200	153.200
63	Sportplaza Wassenaar B.V. - zwembad	177.629	177.629
64	St. Jeugd- en Jongerenwerk Wassenaar (SJW)	290.910	250.190
65	St. Maatschappelijke Ontwikkeling Wassenaar (SMOW)	253.661	250.498
66	St. Schooladviesdienst (SAD) - onderwijsbegeleidingsactiviteiten	305.400	305.400
67	St. Kwadraad	269.980	321.750
68	St. Openbare Bibliotheek	572.104	572.104
69	St. Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland West	637.091	624.220
	Subtotaal Categorie 2 subsidies (> € 5.000)	3.764.985	3.879.526
	Incidentele subsidies	45.845	45.938
	Totaal	3.840.354	3.951.787

Bijlage 5 Productenraming 2016 - 2019

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
P1 Goed bestuur en goede dienstverlening						
Algemeen bestuur						
Raad						
Lasten	-643.945	-758.268	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508
Baten	0	20.504	0	0	0	0
Saldo	-643.945	-737.764	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508
Dagelijks bestuur						
College van burgemeester en wethouders						
Lasten	-4.839.687	-4.648.403	-4.348.093	-4.361.769	-4.350.451	-4.332.253
Baten	65.902	46.604	46.604	46.604	46.604	46.604
Saldo	-4.773.785	-4.601.799	-4.301.489	-4.315.165	-4.303.847	-4.285.649
Externe communicatie en voorlichting						
Lasten	-595.068	-738.288	-702.168	-702.168	-702.168	-702.168
Baten	45.562	0	0	0	0	0
Saldo	-549.505	-738.288	-702.168	-702.168	-702.168	-702.168
Planning en control instrumenten						
Lasten	-208.690	-266.093	-206.093	-206.093	-206.093	-206.093
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-208.690	-266.093	-206.093	-206.093	-206.093	-206.093
Publiekszaken						
Publiekszaken						
Lasten	-1.532.687	-1.461.177	-1.424.771	-1.394.771	-1.424.771	-1.424.771
Baten	592.228	621.736	628.954	628.954	628.954	628.954
Saldo	-940.459	-839.441	-795.817	-765.817	-795.817	-795.817
Basisregistraties						
Lasten	-588.332	-557.800	-589.800	-589.800	-589.800	-589.800
Baten	51.727	2.460	2.460	2.460	2.460	2.460
Saldo	-536.605	-555.340	-587.340	-587.340	-587.340	-587.340
Samenwerking						
Bestuurlijke samenwerking						
Lasten	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211
Producten overzicht	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
P2 Meedoen in Wassenaar	2014	2015	2016	Begroting	Begroting	Begroting
Onderwijs en kinderopvang						
Lokale onderwijsvoorzieningen						
Lasten	-1.289.244	-1.103.977	-1.113.977	-1.103.977	-1.103.977	-1.103.977
Baten	110.476	50.020	50.020	50.020	50.020	50.020
Saldo	-1.178.768	-1.053.957	-1.063.957	-1.053.957	-1.053.957	-1.053.957
Onderwijshuisvesting						
Lasten	-2.005.558	-1.833.666	-1.793.942	-1.768.413	-1.742.884	-1.713.818
Baten	2.589	19.828	4.000	4.000	4.000	4.000
Saldo	-2.002.969	-1.813.838	-1.789.942	-1.764.413	-1.738.884	-1.709.818
Kinderopvang						
Lasten	-191.602	-185.630	-230.630	-250.630	-185.630	-185.630
Baten	21.718	47.784	47.784	47.784	47.784	47.784
Saldo	-169.883	-137.846	-182.846	-202.846	-137.846	-137.846
Kunst en cultuur						
Openbaar bibliotheekwerk						
Lasten	-728.161	-723.049	-756.324	-754.599	-752.874	-751.149
Baten	203.307	198.756	198.756	198.756	198.756	198.756
Saldo	-524.854	-524.293	-557.568	-555.843	-554.118	-552.393
Kunst en cultuur						
Lasten	-583.262	-573.086	-548.046	-548.006	-547.966	-547.926

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Baten	168.120	0	0	0	0	0
Saldo	-415.142	-573.086	-548.046	-548.006	-547.966	-547.926
Culturele accommodaties						
Lasten	-40.854	-18.020	-17.976	-17.933	-17.889	-17.845
Baten	3.783	42	42	42	42	42
Saldo	-37.071	-17.978	-17.934	-17.891	-17.847	-17.803
Sport						
Sportdeelname						
Lasten	-353.730	-419.296	-382.778	-382.778	-382.778	-382.778
Baten	4.725	0	0	0	0	0
Saldo	-349.005	-419.296	-382.778	-382.778	-382.778	-382.778
Buitensportaccommodaties						
Lasten	-186.291	-1.664.251	-154.205	-154.158	-154.112	-154.066
Baten	315.427	65.983	65.983	65.983	65.983	65.983
Saldo	129.135	-1.598.268	-88.222	-88.175	-88.129	-88.083
Binnensportaccommodaties						
Lasten	-178.954	-166.022	-163.253	-163.080	-162.906	-162.733
Baten	23.898	24.001	24.001	24.001	24.001	24.001
Saldo	-155.057	-142.021	-139.252	-139.079	-138.905	-138.732
Zwembad						
Lasten	-1.002.106	-961.178	-946.896	-936.661	-918.332	-904.050
Baten	83.065	78.746	78.746	78.746	78.746	78.746
Saldo	-919.041	-882.432	-868.150	-857.915	-839.586	-825.304
Participatie en inkomen						
Inkomen						
Lasten	-6.305.559	-5.554.818	-5.311.027	-5.594.467	-5.594.467	-5.594.467
Baten	5.008.789	4.617.558	4.592.207	4.592.207	4.592.207	4.592.207
Saldo	-1.296.770	-937.260	-718.820	-1.002.260	-1.002.260	-1.002.260
Sociale werkvoorziening						
Lasten	-1.322.609	-1.348.096	-1.289.390	-1.201.299	-1.110.260	-1.044.531
Baten	1.268.490	0	0	0	0	0
Saldo	-54.119	-1.348.096	-1.289.390	-1.201.299	-1.110.260	-1.044.531
Participatiewet						
Lasten	-819.523	-1.076.470	-941.666	-904.702	-799.656	-818.365
Baten	623.842	42.027	42.027	42.027	42.027	42.027
Saldo	-195.681	-1.034.443	-899.639	-862.675	-757.629	-776.338
Minima						
Lasten	-742.129	-745.040	-653.100	-652.100	-652.100	-652.100
Baten	98.004	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Saldo	-644.125	-731.040	-639.100	-638.100	-638.100	-638.100
Jeugd						
Jeugd (Wmo 2)						
Lasten	-587.031	-583.860	-573.974	-571.587	-569.200	-566.814
Baten	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000
Saldo	-467.031	-463.860	-453.974	-451.587	-449.200	-446.814
Jeugdgezondheidszorg						
Lasten	-1.315.440	-1.127.132	-1.127.504	-1.125.645	-1.120.442	-1.120.442
Baten	9.200	0	0	0	0	0
Saldo	-1.306.240	-1.127.132	-1.127.504	-1.125.645	-1.120.442	-1.120.442
Specialistische jeugdzorg						
Lasten	0	-3.116.998	-2.814.780	-2.839.667	-2.912.936	-2.925.645
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	-3.116.998	-2.814.780	-2.839.667	-2.912.936	-2.925.645
Maatschappelijke ondersteuning						
Dienstverlening in het sociaal domein (Wmo 3)						
Lasten	-259.723	-256.192	-256.192	-256.192	-256.192	-256.192
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-259.723	-256.192	-256.192	-256.192	-256.192	-256.192
Mantelzorgers en vrijwilligers (Wmo 4)						
Lasten	-246.609	-286.606	-287.089	-287.625	-287.625	-287.625
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-246.609	-286.606	-287.089	-287.625	-287.625	-287.625

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Ouderen (Wmo 5)						
Lasten	-233.381	-217.233	-217.233	-217.233	-217.233	-217.233
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-233.381	-217.233	-217.233	-217.233	-217.233	-217.233
Maatschappelijke opvang (Wmo 7-9)						
Lasten	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771
Individuele voorzieningen (Wmo 6)						
Lasten	-3.290.068	-3.354.700	-3.389.371	-3.180.132	-3.212.132	-3.247.132
Baten	634.376	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Saldo	-2.655.691	-2.654.700	-2.689.371	-2.480.132	-2.512.132	-2.547.132
Wijkaanpak Wmo 1)						
Lasten	-407.506	-492.573	-523.177	-522.126	-521.075	-520.024
Baten	111.700	168.462	168.462	168.462	168.462	168.462
Saldo	-295.806	-324.111	-354.715	-353.664	-352.613	-351.562
Openbare gezondheidszorg						
Lasten	-580.260	-660.583	-662.763	-662.763	-662.763	-662.763
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-580.260	-660.583	-662.763	-662.763	-662.763	-662.763
Specialistische WMO zorg						
Lasten	0	-2.624.920	-2.301.553	-2.235.387	-2.047.379	-2.017.667
Baten	0	118.475	118.475	118.475	118.475	118.475
Saldo	0	-2.506.445	-2.183.078	-2.116.912	-1.928.904	-1.899.192
Project Programma 3D (2015/2016)						
Lasten	0	-583.854	-533.854	-326.054	-326.054	-326.054
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	-583.854	-533.854	-326.054	-326.054	-326.054
Producten overzicht	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
P3 Wassenaar ontwikkelt	2014	2015	2016	Begroting	Begroting	Begroting
Natuur en landschap, milieu, cultureel erfgoed en recreatie						
Natuur en landschap						
Lasten	-132.330	-773.455	-264.455	-173.455	-173.455	-173.455
Baten	-934	0	0	0	0	0
Saldo	-133.265	-773.455	-264.455	-173.455	-173.455	-173.455
Cultureel erfgoed						
Lasten	-242.724	-255.671	-250.632	-250.594	-250.555	-250.516
Baten	30.635	29.353	29.353	29.353	29.353	29.353
Saldo	-212.089	-226.318	-221.279	-221.241	-221.202	-221.163
Recreatievoorzieningen en evenementen						
Lasten	-119.349	-148.332	-186.702	-157.702	-157.702	-157.702
Baten	87.969	96.881	96.905	96.905	96.905	96.905
Saldo	-31.380	-51.451	-89.797	-60.797	-60.797	-60.797
Milieuprogramma						
Lasten	-873.686	-1.059.645	-863.518	-837.518	-837.518	-837.518
Baten	52.880	0	0	0	0	0
Saldo	-820.806	-1.059.645	-863.518	-837.518	-837.518	-837.518
Verkeer						
Verkeersveiligheid						
Lasten	-574.764	-335.094	-335.094	-335.094	-335.094	-335.094
Baten	19.076	0	0	0	0	0
Saldo	-555.689	-335.094	-335.094	-335.094	-335.094	-335.094
Verkeer en mobiliteit						
Lasten	-984.070	-1.762.436	-642.159	-642.159	-642.159	-642.159
Baten	1.324.795	-110.400	0	0	0	0
Saldo	340.725	-1.872.836	-642.159	-642.159	-642.159	-642.159
Openbaar vervoer						
Lasten	-12.668	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-12.668	0	0	0	0	0

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Parkeren						
Lasten	-419.381	-411.653	-314.358	-312.564	-310.769	-308.974
Baten	164.070	165.994	166.327	166.327	166.327	166.327
Saldo	-255.311	-245.659	-148.031	-146.237	-144.442	-142.647
Economie en bedrijvigheid						
Bedrijvigheid						
Lasten	-195.163	-250.909	-257.909	-247.909	-247.909	-232.909
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-195.163	-250.909	-257.909	-247.909	-247.909	-232.909
Ambulante handel						
Lasten	-42.265	-44.066	-44.066	-44.066	-44.066	-44.066
Baten	36.651	42.650	43.160	43.160	43.160	43.160
Saldo	-5.614	-1.416	-906	-906	-906	-906
Ruimtelijke ontwikkeling						
Structuurplannen en ruimtelijke visies						
Lasten	-389.585	-390.560	-390.560	-390.560	-390.560	-390.560
Baten	0	-272	-272	-272	-272	-272
Saldo	-389.585	-390.832	-390.832	-390.832	-390.832	-390.832
Bestemmingsplannen						
Lasten	-515.287	-565.933	-519.592	-519.219	-518.848	-513.488
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-515.287	-565.933	-519.592	-519.219	-518.848	-513.488
Planontwikkeling incl. grondexploitaties						
Lasten	-856.674	-519.426	-341.574	-341.574	-341.574	-341.574
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-856.674	-519.426	-341.574	-341.574	-341.574	-341.574
Wonen						
Wonen						
Lasten	-162.401	-153.682	-153.564	-153.479	-153.394	-152.765
Baten	12.109	26.630	26.630	26.630	26.630	26.630
Saldo	-150.292	-127.052	-126.934	-126.849	-126.764	-126.135
Producten overzicht	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
P4 Wassenaar leefbaar	2014	2015	2016	Begroting	Begroting	Begroting
Vergunningverlening, toezicht en handhaving						
Vergunningverlening						
Lasten	-1.195.153	-1.187.198	-1.187.198	-1.187.198	-1.006.198	-1.006.198
Baten	550.485	1.216.194	959.289	1.049.789	1.049.789	1.049.789
Saldo	-644.668	28.996	-227.909	-137.409	43.591	43.591
Toezicht en handhaving						
Lasten	-862.734	-920.149	-920.149	-920.149	-920.149	-920.149
Baten	69.416	51.000	51.000	51.000	51.000	51.000
Saldo	-793.318	-869.149	-869.149	-869.149	-869.149	-869.149
Veiligheid						
Brandweer						
Lasten	-1.908.597	-1.881.698	-1.851.698	-1.851.698	-1.851.698	-1.851.698
Baten	-5.258	0	0	0	0	0
Saldo	-1.913.855	-1.881.698	-1.851.698	-1.851.698	-1.851.698	-1.851.698
Rampenbestrijding						
Lasten	-263.393	-272.061	-271.925	-271.790	-267.136	-267.136
Baten	680	0	0	0	0	0
Saldo	-262.713	-272.061	-271.925	-271.790	-267.136	-267.136
Integrale veiligheid						
Lasten	-321.328	-321.635	-331.053	-311.078	-311.078	-311.078
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-321.328	-321.635	-331.053	-311.078	-311.078	-311.078
Openbare ruimte						
Wegen en verhardingen						
Lasten	-7.574.727	-3.859.286	-2.173.316	-1.539.469	-1.538.324	-1.537.181
Baten	6.864.466	89.013	89.013	89.013	89.013	89.013
Saldo	-710.261	-3.770.273	-2.084.303	-1.450.456	-1.449.311	-1.448.168
Kunstwerken						

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Lasten	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000
Baten	132.247	0	0	0	0	0
Saldo	40.247	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000
Openbare verlichting						
Lasten	-588.057	-558.308	-512.694	-512.176	-511.659	-511.141
Baten	120	8.885	8.885	8.885	8.885	8.885
Saldo	-587.937	-549.423	-503.809	-503.291	-502.774	-502.256
Straatmeubilair						
Lasten	-287.396	-138.941	-138.941	-138.941	-138.941	-138.941
Baten	134.728	0	0	0	0	0
Saldo	-152.668	-138.941	-138.941	-138.941	-138.941	-138.941
Watergangen en partijen						
Lasten	-251.892	-247.115	-247.115	-247.115	-247.115	-247.115
Baten	348.293	13.943	13.943	13.943	13.943	13.943
Saldo	96.401	-233.172	-233.172	-233.172	-233.172	-233.172
Openbaar groen						
Lasten	-2.469.769	-2.156.987	-2.172.688	-2.172.688	-2.172.688	-2.197.793
Baten	33.604	19.024	19.024	19.024	19.024	19.024
Saldo	-2.436.165	-2.137.963	-2.153.664	-2.153.664	-2.153.664	-2.178.769
Speelvoorzieningen						
Lasten	-141.018	-210.212	-150.212	-150.212	-150.212	-150.212
Baten	436	0	0	0	0	0
Saldo	-140.583	-210.212	-150.212	-150.212	-150.212	-150.212
Begraafplaatsen en lijkbezorging						
Lasten	-82.280	-72.990	-72.837	-72.684	-72.530	-72.377
Baten	38.630	47.850	48.700	48.700	48.700	48.700
Saldo	-43.651	-25.140	-24.137	-23.984	-23.830	-23.677
Gebouwen en opstallen						
Gebouwen en opstallen						
Lasten	-460.878	-372.299	-372.299	-372.299	-372.299	-372.299
Baten	1.428.100	442.402	666.902	416.902	416.902	416.902
Saldo	967.222	70.103	294.603	44.603	44.603	44.603
Afvalinzameling en verwerking en riolering						
Afvalstromen						
Lasten	-4.113.954	-4.264.827	-3.994.645	-3.996.878	-3.996.451	-3.996.025
Baten	110.233	90.000	90.000	90.000	90.000	90.000
Saldo	-4.003.722	-4.174.827	-3.904.645	-3.906.878	-3.906.451	-3.906.025
Riolering						
Lasten	-2.318.658	-2.162.565	-2.149.188	-2.151.215	-2.128.794	-2.097.189
Baten	8.546	18.179	18.397	18.397	18.397	18.397
Saldo	-2.310.112	-2.144.386	-2.130.791	-2.132.818	-2.110.397	-2.078.792
Ongediertebestrijding						
Lasten	-193	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-193	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060
Afvalstoffenheffing						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	4.710.207	4.732.805	4.692.805	4.942.805	4.942.805	4.942.805
Saldo	4.710.207	4.732.805	4.692.805	4.942.805	4.942.805	4.942.805
Rioolheffing						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	2.744.351	2.788.814	2.787.988	2.787.988	2.787.988	2.787.988
Saldo	2.744.351	2.788.814	2.787.988	2.787.988	2.787.988	2.787.988
Producten overzicht	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
P5 Financiering en algemene middelen	2014	2015	2016	Begroting	Begroting	Begroting
Treasury, saldi en deelnemingen						
Deelnemingen						
Lasten	-15.929	-13.653	-13.654	-13.653	-13.653	-13.653
Baten	919.744	940.000	410.000	707.000	410.000	410.000
Saldo	903.816	926.347	396.346	693.347	396.347	396.347
Geldleningen						

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Lasten	-144.955	-378.024	-301.643	-358.575	-421.817	-421.540
Baten	858.668	2.417.847	2.364.196	2.296.211	2.220.463	1.911.567
Saldo	713.713	2.039.823	2.062.553	1.937.636	1.798.646	1.490.027
Algemene baten en lasten _ onvoorzien						
Lasten	-450.781	-65.938	-111.427	-114.927	-121.427	-121.427
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-450.781	-65.938	-111.427	-114.927	-121.427	-121.427
Saldo kostenplaatsen						
Lasten	723.277	700.969	587.255	670.031	758.364	777.315
Baten	1.712.077	0	0	0	0	0
Saldo	2.435.354	700.969	587.255	670.031	758.364	777.315
Gemeentelijke belastingen						
Gemeentelijke belastingen						
Lasten	-1.020.698	-872.369	-957.190	-958.328	-959.473	-955.415
Baten	11.794.608	11.989.825	12.068.018	12.068.018	12.068.018	12.068.018
Saldo	10.773.910	11.117.456	11.110.828	11.109.690	11.108.545	11.112.603
Algemene uitkering						
Algemene uitkering						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978
Saldo	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978
Totaal saldo van baten en lasten	3.061.289	-7.499.743	-1.941.714	-1.211.274	-1.292.043	-1.445.060
Beoogde mutaties reserves	6.003.711	7.365.683	2.085.799	1.076.618	789.351	775.164
Geraamde resultaat	9.065.000	-134.060	144.085	-134.656	-502.692	-669.896

Bijlage 6 Vervangingsinvesteringen

PLANNING VERVANGINGSINVESTERINGEN WASSENAAR 2016 - 2019

Omschrijving investering	2016	2017	2018	2019
<u>Gemeentelijke huisvesting</u> Geluidsapparatuur De Paauw	55.000			
<u>Materieel buitendienst</u> Diverse voertuigen	332.000	10.000	165.000	
Gereedschappen OGB	20.000			
Landmeetapparatuur	10.000			
<u>Afvalverwijdering</u> Containers reiniging	20.000			
TOTAAL	437.000	10.000	165.000	0

Raadsvoorstel
 Programmabegroting 2016

Zaaknummer:
Z-20778-WS

De raad der gemeente Wassenaar besluit de begroting van baten en lasten voor bovengenoemd dienstjaar als volgt te wijzigen:

		LASTEN					BATEN				
		Bedrag van de					Bedrag van de				
Nr	PROGRAMMA omschrijving	nieuwe of verhoging/verlaging bestaande raming	nieuwe raming van het dienstjaar 2015	nieuwe of verhoging/verlaging bestaande raming			nieuwe of verhoging/verlaging bestaande raming	nieuwe raming van het dienstjaar 2015	nieuwe of verhoging/verlaging bestaande raming		
				2016	2017	2018			2016	2017	2018
1	Goed bestuur en goede dienstverlening		8.747.915					691.304			
2	Meedoen in Wassenaar	9.472.000	39.179.021				9.472.000	15.737.682			
3	Wassenaar ontwikkelt		8.108.862					250.836			
4	Wassenaar leefbaar		18.719.331					9.518.109			
5	Financiering en algemene dekkingsmiddelen		629.015					40.250.343			
	Saldo vóór resultaatbestemming	9.472.000	75.384.144				9.472.000	66.448.274			
	MUTATIES RESERVES		53.620.731					62.424.414			
	Algemene reserve						9.472.000				
	Kapitaallasten zwembad	9.472.000									
	Saldo na resultaatbestemming	18.944.000	129.004.875	0	0	0	18.944.000	128.872.688	0	0	0
	SALDO PROGRAMMABEGROTING		132.187	309.746	381.519	591.864					

TOELICHTING:

Voorstel

Een bestemmingsreserve ter grootte van € 9.472.000 in te stellen voor de dekking met ingang van 2016 van de kapitaallasten van het zwembad en dit te dekken uit de Algemene Reserve.

Reserves en voorzieningen

In het kader van het dekkingsplan van de programmabegroting voor 2016 wordt de instelling van een bestemmingsreserve ter dekking van de kapitaallasten van het zwembad voorgesteld. Met de instelling is een bedrag gemoeid van € 9.472.000 waarvoor dekking vanuit de Algemene Reserve wordt gevraagd.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 28 oktober 2015

De raad voornoemd,

de griffier,

de voorzitter,

Raadsbesluit

Z-20778-WS / Raad-2926-WS / besluit XXXX

De gemeenteraad van Wassenaar,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 22 september 2015

gelet op artikel 191 van de gemeentewet;

B e s l u i t

1. De programmabegroting voor 2016 inclusief dekkingsplan vast te stellen en kennis te nemen van de meerjarenramingen 2017-2019.
2. In het kader van het voorgestelde dekkingsplan:
 - a. een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad in te stellen ter grootte van € 9.472.000;
 - b. dit bedrag ten laste te brengen van de vrije ruimte van de algemene reserve;
 - c. De hierop betrekking hebbende wijziging van de begroting voor 2015 vast te stellen.
3. De kredieten voor de vervangingsinvesteringen in 2016 als vermeld in bijlage 6 van de programmabegroting beschikbaar te stellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering

van de gemeenteraad van Wassenaar

gehouden op 28 oktober 2015

de griffier,

de voorzitter,

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Gemeentefonds

Septembercirculaire 2015

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

de gemeentebesturen, ter attentie van de raden en de
colleges van B&W

DGBK/ Bestuur, Democratie
en Financiën

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
vragen per e-mail
postbus.gf@minbzk.nl

circulaire

Datum
15 september 2015

Kenmerk
2015-0000532756

Onderwerp	septembercirculaire gemeentefonds 2015
Doelstelling	bekendmaking van beleid en het geven van informatie
Juridische grondslag	
Relaties met andere circulaire's	meircirculaire 2015 (2015-0000299186); decembercirculaire 2014 (2014-0000664227); septembercirculaire 2014 (2014-0000286660); meircirculaire 2014 (2014-0000286660)
Ingangsdatum	15 september 2015
Geldig tot	1 juli 2016

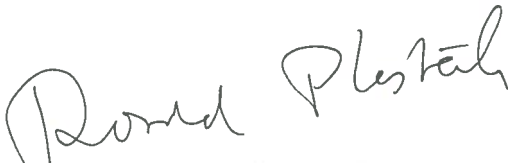
Voorwoord

Via de meicirculaire 2015 zijn gemeenten over de financiële kaders voor hun begrotingen geïnformeerd. De septembercirculaire 2015 geeft een actueel beeld, gebaseerd op de Miljoenennota van het Rijk.

De politiek-bestuurlijke zaken zijn in hoofdstuk 1 uitgelicht. De circulaire is in belangrijke mate een financieel-technisch document. De latere hoofdstukken richten zich op de doelgroep van financieel specialisten.

Ik wens u veel succes met uw belangrijke taak.

Mede namens de staatssecretaris van Financiën,
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. R.H.A. Plasterk

Inhoudsopgave

1	Hoofdpunten	1
2	Algemene uitkering	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Wijzigingen in de omvang van de algemene uitkering	5
1.	<i>Accres</i>	6
2.	<i>Plafond BTW-compensatiefonds</i>	7
3.	<i>Digitale Agenda</i>	8
4.	<i>Waarderingskamer</i>	8
5.	<i>Beeldende kunst en vormgeving</i>	8
6.	<i>Bevolkingsdaling</i>	8
7.	<i>School2Care</i>	8
8.	<i>BRZO</i>	9
9.	<i>Wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw</i>	9
10.	<i>Taaleis Participatiewet</i>	9
2.3	Verdeling mutaties algemene uitkering	10
2.4	Veranderingen in het verdeelstelsel	10
2.4.1	Inleiding	10
2.4.2	Maatstaf woonruimten	11
2.4.3	Suppleties Waddengemeenten groot onderhoud	12
2.4.4	Cumulatieregeling gemeentefonds	12
2.4.5	Verdiepend onderzoek subcluster VHROSV	12
2.5	Maatstaven, bedragen per eenheid, uitkeringsfactor en overige uitkeringsonderdelen	12
3	Integratie-uitkering Sociaal domein	17
3.1	Inleiding	17
3.2	Omvang	17
3.3	Verdeling	17
3.4	Stand van zaken besluitvorming onderwerpen Wmo 2015	18
3.5	Rechtmatigheid sociaal domein	22
3.6	Overall rapportage sociaal domein	22
4	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	23
4.1	Inleiding	23
4.2	Omvang en verdeling decentralisatie- en integratie-uitkeringen	23
1.	<i>Beeldende kunst en vormgeving</i>	24
2.	<i>Bevolkingsdaling</i>	25
3.	<i>Tijdelijke voorziening bed, bad en brood</i>	25
4.	<i>Vsv-programmagelden RMC-regio's G4</i>	25
5.	<i>Nota Ruimte</i>	26
6.	<i>Faciliteitenbesluit opvangcentra</i>	26

7.	<i>Vrouwenopvang</i>	26
8.	<i>Jeugdwerkloosheid</i>	26
9.	<i>Bodemsanering</i>	27
10.	<i>Nieuwe Kans Rotterdam</i>	27
11.	<i>Ondersteuning raadsman Loppersum</i>	27
12.	<i>Brede impuls combinatiefuncties/buurt sportcoaches</i>	27
13.	<i>Pilot ondersteuning nabestaanden</i>	27
14.	<i>LHBT-emancipatiebeleid</i>	28
15.	<i>EIP Waterconferentie</i>	28
16.	<i>Erfgoed en ruimte</i>	28
5	Overige mededelingen.....	31
5.1	Inleiding.....	31
5.2	Gemeentefondstotalen, bevoorschotting en nominale ontwikkelingen	31
5.3	Financieel overzicht gemeenten	32
5.4	Herverdeling wegenbeheer.....	32
5.5	Jaarlijkse weging decentralisatie-uitkeringen	32
5.6	Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2016	33
5.7	Macronorm OZB	33
5.8	Conceptwijzigingbesluit BBV.....	34
	Bijlagen	35
	Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2015 en 2016	36
	Bijlage 2.1.2 Bedragen per eenheid 2016, gegroepeerd naar cluster	42
	Bijlage 2.2.1 Opbouw algemene uitkeringen 2015-2020	47
	Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten	49
	Bijlage 2.4.2 Cumulatierегeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)	59
	Bijlage 2.5.1 Volumina maatstaven 2015-2020.....	73
	Bijlage 2.5.2 Suppletie-uitkering Bommenregeling	74
	Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein	76
	Bijlage 4.2-2 Decentralisatie-uitkering Bevolkingsdaling	90
	Bijlage 4.2-3 Decentralisatie-uitkering Tijdelijke voorziening bed, bad en brood	92
	Bijlage 4.2-6 Decentralisatie-uitkering Faciliteitenbesluit opvangcentra.....	94
	Bijlage 4.2-7 Decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang	96
	Bijlage 4.2-8 Decentralisatie-uitkering Jeugdwerkloosheid	98
	Bijlage 4.2-12 Decentralisatie-uitkering Brede impuls combinatiefuncties	100
	Bijlage 4.2.1 Integratie-uitkering Wmo.....	102
	Bijlage 4.2.2 Decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang.....	111
	Bijlage 4.2.3 Decentralisatie-uitkering Huishoudelijke hulp toelage	113
	Bijlage 5.8.1 Conceptwijzigingsbesluit BBV	119

1 Hoofdpunten

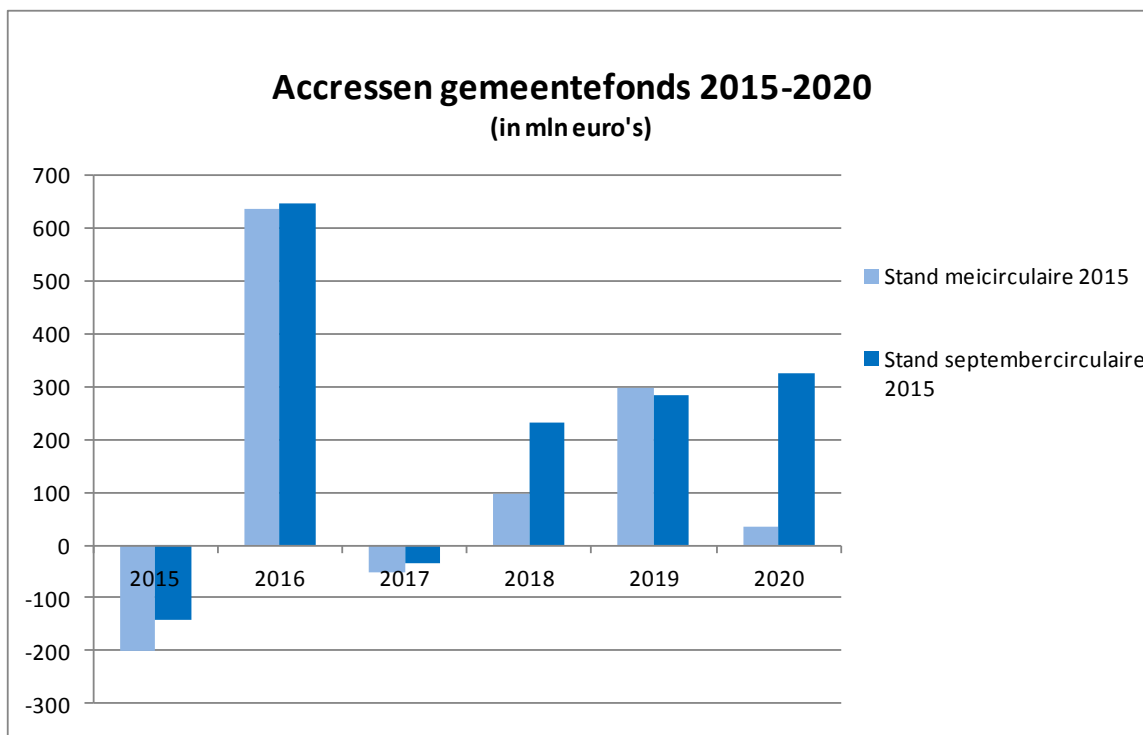
Deze circulaire informeert gemeenten over de gemeentefondsuitkeringen. Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron van de gemeenten. De ontwikkeling ervan bepaalt daarom in belangrijke mate de financiële ruimte van gemeenten. Factoren als gemeentelijke rentelasten, dividendopbrengsten, belastingopbrengsten en grondexploitatie bepalen mede die financiële ruimte. Zij vallen echter buiten het bestek van deze circulaire.

Gemeenten ontvangen op drie tijdstippen in het jaar de informatie over de gemeentefondsuitkeringen: in mei op basis van de Voorjaarsnota, in september op basis van de Miljoenennota en in december, ter afronding van het lopende jaar, op basis van de Najaarsnota. De circulaires bevatten ook actuele informatie die op een later tijdstip in de rijksbegroting wordt verwerkt. De mededelingen zijn steeds onder het voorbehoud van parlementaire goedkeuring.

De indeling van de circulaire is afgestemd op de soorten uitkeringen die het gemeentefonds kent: de algemene uitkering, de integratie-uitkering Sociaal domein en de decentralisatie- en (overige) integratie-uitkeringen. Hierna volgen de voornaamste mededelingen uit de circulaire.

Algemene uitkering

- De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven (netto gecorrigeerde rijksuitgaven; NGRU). Volgens de normeringssystematiek (trap op trap af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering. De jaarlijkse toename of afname van de algemene uitkering, voortvloeiend uit de normeringssystematiek, wordt het accres genoemd. De accresraming in de Miljoenennota resulteert voor alle jaren - met uitzondering van 2019 - in een hogere algemene uitkering in vergelijking met de meicirculaire 2015. Onderstaande figuur laat de nieuwe accresstanden zien, inclusief een vergelijking met de stand meicirculaire 2015.

- De ontwikkeling van het BTW-compensatiefonds en het bijbehorende plafond leiden met ingang van 2015 tot een toename of afname van de algemene uitkering, zo is vastgelegd in het Financieel Akkoord Rijk/VNG/IPO. De ruimte onder het plafond is toegenomen, met als gevolg een grotere toevoeging aan de algemene uitkering dan eerder aangegeven.
- Gemeenten met veel zorginstellingen en gemeenten met veel studenten ondervinden bij de maatstaf woonruimten nadeel van het gebruik van de Basisregistraties Adressen en Gebouwen. Hiervoor is een oplossing gevonden.

Decentralisaties sociaal domein

- Gemeenten hebben laten weten behoefte te hebben aan meer stabiliteit in de uitkeringen uit het gemeentefonds. Bij de verdeelmodellen Wmo en jeugd heeft dit geleid tot de beslissing om de maatstafgegevens voor de uitkering in het jaar 2016 niet te actualiseren: de verdeling volgens de meicirculaire 2015 is de definitieve verdeling. In mei 2016 volgt een actualisatie voor de verdeling 2017. Bij participatie bevat deze circulaire de laatste actualisatie van maatstafgegevens voor de uitkering 2016;
- In de uitkering 2015 voor jeugd is de bestuurlijk overeengekomen correctie in verband met het woonplaatsbeginsel verwerkt;
- In paragraaf 3.4 wordt uitgebreid ingegaan op de stand van zaken omtrent een aantal onderwerpen in verband met de Wmo 2015, waaronder beschermd wonen en pgb's.

Decentralisatie- en integratie-uitkeringen

- De overheveling per 2017 van middelen van de decentralisatie-uitkering Beeldende kunst en vormgeving naar de algemene uitkering, zoals eerder gemeld, gaat niet door. De minister van OCW heeft op 8 juni 2015 een brief naar de Tweede Kamer gestuurd waarin zij meldt deze uitkomst te zijn overeengekomen met het ministerie van BZK en de VNG.
- Voor de periode 2016 tot en met 2020 ontvangen 9 gemeenten een decentralisatie-uitkering Bevolkingsdaling. De fondsbeheerders hebben in de adviezen van de Rfv en de VNG aanleiding gezien de voorgenomen introductie van deze decentralisatie-uitkering door te zetten.
- Centrumgemeenten ontvangen een financiële tegemoetkoming voor de kosten die zij, in voorkomende gevallen, moeten maken om sobere voorzieningen aan te bieden aan vreemdelingen die niet rechtmatig in Nederland verblijven.

2 Algemene uitkering

2.1 Inleiding

Binnen het gemeentefonds is de algemene uitkering de grootste component. Het bedrag aan algemene uitkering wordt verdeeld over de gemeenten via maatstaven, zoals het inwonertal en de oppervlakte van een gemeente, een aan de maatstaven gekoppeld gewicht (bedrag per eenheid) en de uitkeringsfactor. Die drie zijn aan wijzigingen onderhevig. Dit hoofdstuk geeft de informatie over de aanleiding voor die wijzigingen en over de uitwerking ervan. In paragraaf 2.2 worden de wijzigingen in de omvang van de algemene uitkering behandeld en in paragraaf 2.3 worden de consequenties daarvan voor de verdeling aangegeven. In paragraaf 2.4 volgen mededelingen over de wijzigingen in het verdeelstelsel.

Het totaal van alle wijzigingen vindt zijn neerslag in de bijlagen 2.1.1 en 2.1.2, die overzichten bevatten van maatstaven, bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren. Paragraaf 2.5 gaat in op de berekening van de algemene uitkering met die gegevens en licht de gehanteerde termen toe.

2.2 Wijzigingen in de omvang van de algemene uitkering

Tabel 2.2.1 bevat de wijzigingen in de omvang van de algemene uitkering ten opzichte van de meicirculaire 2015. Het betreft achtereenvolgens:

1. Algemene mutaties

Deze mutaties hebben betekenis voor de financiële ruimte van de gemeenten.

2. Mutaties met corresponderende gevolgen voor inkomsten of uitgaven (de zogenaamde taakmutaties)

Deze mutaties zijn geordend volgens de clusterindeling van het gemeentefonds om gemeenten een overzicht te bieden per beleidsterrein. De clusterindeling, naar homogene gemeentelijke beleidsvelden, is een hulpmiddel bij het onderhoud van de verdeling. Het staat gemeenten vrij de indeling al dan niet voor eigen doeleinden te hanteren en de clusterindeling heeft geen gevolgen voor de bestedingsvrijheid van de algemene uitkering.

De tabel wordt gevolgd door een toelichting op de mutaties.

Tabel 2.2.1 Ontwikkeling algemene uitkering, mutaties ten opzichte van de meicirculaire 2015 (in miljoenen euro's)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
stand meicirculaire 2015	14.667,726	15.475,623	15.420,828	15.500,157	15.755,468	15.719,063
algemene mutaties						
1) accres	60,161	70,562	87,765	219,369	205,458	496,237
2) plafond BTW-compensatiefonds	24,171	129,802	72,814	86,255	122,404	178,717
3) Digitale Agenda	-2,295	-6,600				
4) Waarderingskamer	0,107	-0,133				
cluster Cultuur en ontspanning						
5) beeldende kunst en vormgeving			-13,500	-13,500	-13,500	-13,500
cluster Overig						
6) bevolkingsdaling		-11,245	-11,245	-11,245	-11,245	-11,245
7) School2Care	0,175					
cluster Infrastructuur en gebiedsontwikkeling						
8) BRZO		-11,171	-10,050	-10,050	-10,050	-10,050
cluster Werk en inkomen						
9) wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw	4,000	7,000	9,000	11,000	13,000	14,000
10) taaleis Participatiewet		2,500	5,000	5,000	5,000	5,000
stand deze circulaire	14.754,045	15.656,338	15.560,612	15.786,986	16.066,535	16.378,222

De tabel is opgezet volgens de gangbare begrotingsopzet van Rijk en gemeenten. Dat betekent dat een structurele verhoging of verlaging van de algemene uitkering zichtbaar is als een reeks bedragen. Een incidentele verhoging of verlaging daarentegen leidt alleen in het jaar van de mutatie tot de vermelding van een bedrag.

De mutaties in tabel 2.2.1 zijn in bijlage 2.2.1 samengenomen met de mutaties uit voorgaande circulaire. Deze bijlage geeft een totaalbeeld van de mutaties van jaar op jaar, ongeacht het moment van publicatie, in tegenstelling tot tabel 2.2.1, die een totaalbeeld geeft van circulaire op circulaire.

Toelichting

1. Accres

Tabel 2.2.2 laat de actuele raming van de accessen zien voor de jaren 2015-2020.

Tabel 2.2.2 Actuele raming van de accessen voor de jaren 2015-2020 (in miljoenen euro's)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand meicirculaire 2015	-200,579	637,029	-50,442	98,473	296,053	33,678
Gewijzigde jaarlijkse tranches	60,161	10,401	17,203	131,605	-13,912	290,779
Stand septembercirculaire 2015	-140,418	647,430	-33,239	230,078	282,141	324,457
Accres in %	-0,83%	4,15%	-0,21%	1,44%	1,75%	1,98%

Toelichting

Ten opzichte van de Voorjaarsnota c.q. meicirculaire 2015 is de daling van het accres voor 2015 afgenomen. Het accres in 2015 is opwaarts bijgesteld van -1,18% naar -0,83%. Zoals te zien in tabel 2.2.3 is voor 2015 een reeks van € 60 miljoen overgeboekt naar het gemeentefonds. De belangrijkste verklaring daarvoor zijn de overboekingen in verband met de verwachte toename van kosten door de verhoogde instroom van asielzoekers.

In 2016 is er een positieve accresontwikkeling van ruim 4%. Dit is vertaald in een overboeking van € 647 miljoen naar het gemeentefonds. De belangrijkste verklaring ligt in de intensiveringen die zijn opgenomen in de ontwerpbegroting 2016. Daarvoor zijn in de voorjaarsbesluitvorming reeds reserveringen opgenomen. Deze extra uitgaven zijn ook toegelicht in de Miljoenennota.

Belangrijkste elementen zijn de extra uitgaven voor veiligheid/defensie, missies en maatschappelijke prioriteiten zoals de impuls voor beschut werk en de opvang voor peuters. Ook de intensivering van de kinderopvangtoeslag vanaf 2016 (onderdeel van het 5 miljard-pakket) heeft een positief accreseffect. Ten slotte is de NGRU gestegen vanwege het CAO-akkoord waarvan een deel al zichtbaar is in de verbetering van het accres in 2015. Tot slot is het accres 2020 in deze circulaire geëxtrapoleerd.

Tabel 2.2.3 Mutaties accressen gemeentefonds 2015-2020 ten opzichte van de meicirculaire 2015 (jaartranches, in miljoenen euro's)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tranche 2015	60,161	60,161	60,161	60,161	60,161	60,161
Tranche 2016		10,401	10,401	10,401	10,401	10,401
Tranche 2017			17,203	17,203	17,203	17,203
Tranche 2018				131,605	131,605	131,605
Tranche 2019					-13,912	-13,912
Tranche 2020						290,779
Totaal	60,161	70,562	87,765	219,369	205,458	496,237

De totaalregel in de tabel correspondeert met de accresregel in tabel 2.2.1.

Voor gemeenten die hun begroting in constante prijzen opstellen is in tabel 2.2.4 informatie opgenomen over de prijsontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp).

Tabel 2.2.4 Prijsontwikkeling bruto binnenlands product 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Prijsontwikkeling bbp	0,8%	1,0%	½%	½%	½%

Voor de raming van de prijsontwikkeling van het bbp geldt dat er voor de jaren tot en met 2016 ramingsgegevens beschikbaar zijn van het CPB (zie ook de Macro Economisch Verkenningen 2016 van het CPB). Voor de jaren na 2016 zijn geen ramingsgegevens van het CPB beschikbaar en zijn de percentages uit de meicirculaire 2015 gehandhaafd.

2. Plafond BTW-compensatiefonds

Het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF) is per 2015 gekoppeld aan de accrespercentages zoals deze volgen uit de normeringssystematiek voor het gemeentefonds. Het plafond wordt aangepast voor taakmutaties (zoals decentralisaties) die gepaard gaan met onttrekkingen of toevoegingen aan het BCF. Als het plafond overschreden wordt komt het verschil ten laste van het gemeentefonds en het provinciefonds. Bij een realisatie lager dan het plafond komt het verschil ten gunste van het gemeentefonds en het provinciefonds. De toevoeging of uitname wordt over het gemeentefonds en het provinciefonds verdeeld conform de aandelen van de gezamenlijke

gemeenten en provincies in het BCF in het gerealiseerde jaar. Bij Miljoenennota 2016 is het aandeel van gemeenten van € 137,6 miljoen in de geraamde ruimte onder het plafond voor 2015 toegevoegd aan het gemeentefonds. De ruimte onder het plafond is toegenomen, met als gevolg een grotere toevoeging aan de algemene uitkering dan eerder verwacht. Tot nu toe was in de circulaire uitgegaan van een toevoeging van € 113,4 miljoen (zie bijlage 2.2.1 van de septembercirculaire 2014). Er blijft voor alle jaren sprake van een verwachte ruimte onder het plafond. Het accrespercentage voor 2016 zorgt voor een geraamde stijging van de ruimte onder het plafond voor 2016, waarvan de voorlopige afrekening volgt in september 2016 (bij Miljoenennota 2017).

3. Digitale Agenda

De algemene uitkering wordt verlaagd ten gunste van de VNG voor de uitvoering van de collectieve digitale agenda dienstverlening en informatiebeleid 2020 (De Digitale Agenda). Tot de uitname is besloten tijdens de algemene ledenvergadering van de VNG op 3 juni 2015.

4. Waarderingskamer

Naar vast gebruik komen wijzigingen in het budget van de Waarderingskamer ten laste of ten gunste van de algemene uitkering.

5. Beeldende kunst en vormgeving

De overheveling per 2017 van middelen van de decentralisatie-uitkering Beeldende kunst en vormgeving naar de algemene uitkering, zoals gemeld in de paragrafen 2.2 en 4.2 van de septembercirculaire 2014, gaat niet door. Zie voor meer informatie paragraaf 4.2-1 van deze circulaire.

6. Bevolkingsdaling

Naar aanleiding van de evaluatie (zie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2015/03/23/evaluatie-rapport-krimpmaatstaf-gemeentefonds.html>) is besloten de krimpmaatstaf niet te continueren. De middelen gaan vanaf 2016 over naar de decentralisatie-uitkering Bevolkingsdaling die ten goede komt aan de door het kabinet aangewezen krimpregio's. Zie verder paragraaf 4.2-2 van deze circulaire.

7. School2Care

De gemeente Amsterdam ontvangt in 2015 een bijdrage in de kosten voor het project School2Care 2013/2014 in het voortgezet speciaal onderwijs.

8. BRZO

Vanwege de overdracht van het bevoegd gezag voor alle BRZO-inrichtingen (Besluit Risico Zware Ongevallen 1999) en RIE-4-installaties (Richtlijn Industriële Emissies-categorie 4) van gemeenten naar provincies wordt de algemene uitkering verlaagd. De hogere uitname in 2016 houdt verband met de kwaliteitsslag die nodig is bij de vergunningverlening aan enkele bedrijven. De financiële consequenties van de overdracht zijn in een gezamenlijk onderzoekstraject van het Ministerie van IenM, het Ministerie van BZK, VNG en IPO in kaart gebracht.

9. Wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw

Gemeenten ontvangen een compensatie voor de uitvoeringskosten die voortvloeien uit het wetsvoorstel Vrijlating lijfrenteopbouw en inkomsten uit arbeid en bevordering vrijwillige voortzetting pensioenopbouw. Met het wetsvoorstel wordt in het kader van de Participatiewet geregeld dat lijfrenten binnen zekere grenzen niet als vermogen worden aangemerkt, met als gevolg een toename van de bijstandspopulatie. De compensatie voor de uitkeringslasten vindt plaats via het Inkomensdeel van de Participatiewet.

10. Taaleis Participatiewet

Op 1 januari 2016 treedt de Wet taaleis Participatiewet in werking. Deze wet regelt dat bijstandsgerechtigden die onvoldoende de Nederlandse taal beheersen en daardoor worden belemmerd bij hun inschakeling op de arbeidsmarkt, de verplichting wordt opgelegd om de Nederlandse taal te leren. De verplichting geldt vanaf 1 januari 2016 voor de nieuwe instroom in de bijstand en vanaf 1 juli 2016 voor alle bijstandsgerechtigden. Zoals aangekondigd in paragraaf 2.2 van de septembercirculaire 2014 ontvangen gemeenten vanaf 2016 een compensatie voor uitvoeringskosten.

Overige mededelingen algemene uitkering

- Basisregistratie Grootchalige Topografie

Gemeenten zullen vanaf 2017 via het gemeentefonds een bijdrage van € 8,8 miljoen per jaar ontvangen voor de beheerkosten van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). De wet BGT treedt op 1 januari 2016 in werking. Omdat op die datum mogelijk nog niet alle gemeenten volledig over zijn op de BGT loopt de beheerbijdrage in 2016 nog via het Landelijk Samenwerkingsverband Grootchalige Basiskaart van Nederland, net zoals in de transitiejaren 2014 en 2015. Gemeenten hebben hierover een brief ontvangen van het Ministerie van IenM. Meer informatie volgt in de meicirculaire 2016.

- Maatstaf huishoudens

Het CBS heeft de methode van vaststelling van het aantal personen in institutionele huishoudens met ingang van 2015 verder verbeterd. Door een betere combinatie van bronnen kan daardoor vooral in grote woon-zorgcomplexen nauwkeuriger worden gemeten wie tot de institutionele bevolking behoort en wie niet. Daardoor verandert de maatstaf huishoudens in het gemeentefonds niet alleen door reguliere dynamiek. Wij hebben de aantallen van genoemde maatstaf volgens de huidige en nieuwe methode vergeleken en gezien of er aanleiding is voor een overgangsregeling. Wij zijn tot de conclusie gekomen dat dit niet het geval is en hanteren daarom onverkort de nieuwe CBS-gegevens. Daarbij speelt mee dat een daling van het aantal personen in institutionele huishoudens meestal leidt tot een evenredige stijging van het aantal eenpersoonshuishoudens.

2.3 Verdeling mutaties algemene uitkering

De verdeelwijze van de mutaties uit paragraaf 2.2 is in tabel 2.3.1 weergegeven. De verdeelwijze bestaat uit een wijziging in hetzij de uitkeringsfactor hetzij het bedrag per eenheid van één of meer maatstaven van het cluster waaronder de mutatie valt. Tabel 2.3.1 bevat het overzicht. De cijfermatige uitwerking is opgenomen in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3.1 Verdeelwijze mutaties algemene uitkering

Nummer	Mutatie	Verdeelwijze
algemene mutaties		
1)	accres	uitkeringsfactor
2)	plafond BTW-compensatiefonds	uitkeringsfactor
3)	Digitale Agenda	uitkeringsfactor
4)	Waarderingskamer	uitkeringsfactor
cluster Cultuur en ontspanning		
5)	beeldende kunst en vormgeving	maatstaf klantenpotentieel regionaal
cluster Overig		
6)	bevolkingsdaling	maatstaf krimp en uitkeringsfactor
7)	School2Care	vast bedrag Amsterdam
cluster Infrastructuur en gebiedsontwikkeling		
8)	BRZO	maatstaven I&G/Fysiek milieu
cluster Werk en inkomen		
9)	wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw	maatstaven W&I/Overig werk en inkomen
10)	taaleis Participatiewet	maatstaven W&I/Overig werk en inkomen

2.4 Veranderingen in het verdeelstelsel

2.4.1 Inleiding

Tabel 2.4.1 bevat een overzicht van de wijzigingen in het verdeelstelsel van de algemene uitkering ten opzichte van de meicirculaire 2015.

Tabel 2.4.1 Wijzigingen in het verdeelstelsel van de algemene uitkering

Nummer	Naam	Aard van de maatregel	Ingangsjaar
1	Maatstaf woonruimten	Gewijzigde definitie maatstaf woonruimten	2016
2	Suppletie groot onderhoud	Aanpassing suppleties Waddengemeenten	2016
3	Cumulatieregeling gemeentefonds	Verwerking gewijzigde definitie maatstaf woonruimten en correctie enkele gemeenten	2016
4	Cluster VHROSV	Verdiepend onderzoek	2017

De toelichting op de wijzigingen volgt in de paragrafen 2.4.2 tot en met 2.4.5.

2.4.2 Maatstaf woonruimten

Met ingang van 2016 is sprake van een gewijzigde definitie van de maatstaf woonruimten, met een doorwerking naar de maatstaven woonruimten*bodemfactor kern, huishoudens met laag inkomen (drempel), omgevingsadressendichtheid en omgevingsadressendichtheid (drempel). Het betreft de invulling van een toezegging van de minister van BZK in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer over de eerste fase van het groot onderhoud gemeentefonds op 4 september 2014 (zie paragraaf 2.4.2 van de meicirculaire 2015). De maatregel beoogt het effect van de overgang op het gebruik van gegevens uit de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG) verder te verkleinen voor gemeenten met studentenflats en/of zorginstellingen. De maatregel is de afgelopen maanden in samenwerking met het CBS en een klankbordgroep van gemeenten tot stand gekomen en houdt het volgende in:

1. vanaf 2016 omvat de maatstaf woonruimten ook het aantal personen in zorginstellingen (onderdeel van het aantal personen in institutionele huishoudens). De ophoging wordt als volgt berekend: het aantal personen in zorginstellingen per 1000 inwoners vermindert met het landelijk gemiddelde per 1000 inwoners, vermenigvuldigd met het inwonertal van de gemeente gedeeld door 1000. Een negatief aantal wordt op nul gesteld;
2. vanaf 2017 omvat de maatstaf woonruimten ook 25% van het aantal uitwonende studenten in een gemeente. Voor 2016 geldt hetzelfde al voor een groep van 27 gemeenten. De lijst met 27 gemeenten is vastgesteld via een in samenwerking met het CBS ontwikkelde methode op basis waarvan is ingeschat dat deze gemeenten de definitieaanscherping ten aanzien van studentenflats al in de BAG hebben verwerkt;
3. De bedragen per eenheid van de maatstaf woonruimten en van de aan woonruimten gerelateerde maatstaven worden in 2016 zodanig verlaagd dat per saldo per maatstaf hetzelfde bedrag wordt verdeeld als zonder de definitiewijziging. In 2017 vindt in beginsel geen verdere verlaging plaats omdat in dat jaar tegenover de extra woonruimten uit hoofde van de definitiewijziging minder woonruimten staan bij de gemeenten die met ingang van dat jaar de definitiewijziging hebben verwerkt.

Bijlage 2.4.1 bevat de voorlopige aantallen die vanaf 2016 en/of 2017 worden opgeteld bij de maatstaf woonruimten. Te zijner tijd zullen de meest actuele gegevens worden gebruikt. Voor het uitkeringsjaar 2017 en verder zullen wij de ontwikkeling van de aantallen verblijfsobjecten in de

BAG nauwlettend in de gaten houden, met name met het oog op de wegingsfactor van 25%. Bijlage 2.4.2 bevat een overzicht van het herverdeeffect van de algemene uitkering als gevolg van de definitiewijziging (stand meicirculaire 2015).

2.4.3 Suppleties Waddengemeenten groot onderhoud

De suppletiebedragen van de overgangsregeling voor het groot onderhoud zijn voor de Waddengemeenten verhoogd. Voor deze gemeenten is een afwijkende berekeningswijze van toepassing, om de periode tot de aangekondigde aanpassing van de maatstaven voor de Waddengemeenten te overbruggen. De nieuwe suppletiebedragen 2016 voor de gemeenten zijn als volgt: Ameland € 80.869, Schiermonnikoog € 21.393, Terschelling € 30.290, Texel € 119.111 (inclusief € 18.660 in verband met de BAG) en Vlieland € 28.644.

2.4.4 Cumulatieregeling gemeentefonds

De bedragen van de cumulatieregeling gemeentefonds zijn aangepast. De regeling omvat nu ook het effect op de algemene uitkering van de gewijzigde definitie van de maatstaf woonruimten (zie paragraaf 2.4.2) Ook is voor enkele gemeenten een correctie aangebracht, voor Leeuwarden en Vlissingen in verband met een gewijzigd herverdeeffect Wmo en voor Appingedam, Doesburg en Vaals in verband met de doorwerking van het effect van het groot onderhoud in 2018 en 2019.

Zie bijlage 2.4.2 voor de nieuwe bedragen.

2.4.5 Verdiepend onderzoek subcluster VHROSV

Het in de meicirculaire 2015 aangekondigde verdiepend onderzoek voor het subcluster Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV, onderdeel van het bredere cluster Infrastructuur en gebiedsontwikkeling) is van start gegaan. Het onderzoek wordt begeleid door een klankbordgroep bestaande uit de betrokken ministeries, de Rfv, VNG en enkele gemeenten. Uit het verdiepende onderzoek moet blijken of aanpassing van de nieuwe verdeelformule voor het cluster VHRSOV, zoals opgenomen in de meicirculaire 2015, per 2017 nodig is. De gemeenten worden uiterlijk in de meicirculaire 2016 geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek.

2.5 Maatstaven, bedragen per eenheid, uitkeringsfactor en overige uitkeringsonderdelen

De berekening van de algemene uitkering bestaat uit de vermenigvuldiging van het aantal eenheden van alle maatstaven met het bijbehorende bedrag per eenheid. De som van deze producten, de zogenaamde uitkeringsbasis, wordt vervolgens vermenigvuldigd met de uitkeringsfactor. De verkregen uitkomst moet daarnaast worden opgehoogd met enkele uitkeringsonderdelen die buiten het format van aantal eenheden en bedrag per eenheid vallen. Hierna wordt achtereenvolgens ingegaan op de maatstaven, de bedragen per eenheid, de

uitkeringsfactor en de overige uitkeringsonderdelen.

Maatstaven

De krimpmaatstaf eindigt met ingang van 2016 (zie paragraaf 2.2-6).

Bedragen per eenheid

Een aantal bedragen per eenheid voor 2015 en 2016 is ten opzichte van de meicirculaire 2015 gewijzigd (zie de bijlagen 2.1.1 en 2.1.2). De wijzigingen zijn het gevolg van de andere omvang van de algemene uitkering (zie tabel 2.3.1) en de definitiewijziging van de maatstaf woonruimten (zie paragraaf 2.4.2). De bijlagen bevatten ook de nieuwe raming van de uitkeringsfactoren 2015 en 2016.

Uitkeringsfactor

Op verzoek van gemeenten wordt vanaf deze circulaire de informatie over de uitkeringsfactor niet meer in de bijlage maar in de hoofdtekst opgenomen. Bijlage 2.5.1 van de meicirculaire 2015 bevat een toelichting op de uitkeringsfactor: wat is de uitkeringsfactor en hoe wordt hij berekend.

Er ontbreken nog gegevens voor de definitieve vaststelling van de uitkeringsfactor 2013. De raming blijft op dit moment ongewijzigd. De definitieve vaststelling zal plaatsvinden in de decembercirculaire 2015.

De nieuwe raming van de uitkeringsfactor in de jaren 2015-2020 is vermeld in tabel 2.5.1. Voor gemeenten die hun begroting in constante prijzen opstellen is in de tabel een reeks in constante prijzen opgenomen. In de raming van de uitkeringsfactoren is de informatie uit de tabellen 2.2.1 en 2.3.1, uit de paragrafen 2.4.2 tot en met 2.4.4 en over de ontwikkeling van de uitkeringsbasis als gevolg van nieuwe aantallen verwerkt. Zie bijlage 2.5.1 voor de nieuwe aantallen van de voornaamste verdeelmaatstaven.

Tabel 2.5.1 Uitkeringsfactor 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Bestaande verdeling</i>						
Uitkeringsfactor	1,395					
<i>Nieuwe verdeling</i>						
Uitkeringsfactor	1,392	1,448	1,431	1,440	1,453	1,470
Uitkeringsfactor constante prijzen		1,448	1,425	1,428	1,434	1,445

Tabel 2.5.1a Uitkeringsfactor 2017-2020 in constante prijzen 2016

	2017	2018	2019	2020
omvang algemene uitkering, jaar t-1	15.656,3	15.560,6	15.787,0	16.066,5
loon-/prijsmutatie	78,3	77,8	78,9	80,3
loon-/prijsmutatie (cumulatief)	78,3	156,1	235,0	315,4
één punt uitkeringsfactor, jaar t (mln euro)	12,4	12,5	12,6	12,7
loon-/prijsmutatie cumulatief (in punten UF)	6	12	19	25
uitkeringsfactoren in lopende prijzen	1,431	1,440	1,453	1,470
af: nominale ontw ikkeling	0,006	0,012	0,019	0,025
uitkeringsfactoren in constante prijzen	1,425	1,428	1,434	1,445

Tabel 2.5.2 geeft inzicht in de ontwikkeling van de uitkeringsfactor ten opzichte van de meicirculaire 2015. Het verschil met die circulaire ontstaat met name door gewijzigde accessen, het effect van het plafond BCF en de uitkeringsbasis, in het bijzonder de nieuwe ramingsgegevens van de bijstands aantallen. Tabel 2.5.3 geeft inzicht in de ontwikkeling van de uitkeringsfactor van jaar op jaar. Deze ontwikkeling wordt met name bepaald door de accessen, die voor verschillende jaren sterk uiteen lopen.

Tabel 2.5.2 Ontwikkeling uitkeringsfactor 2015-2020 ten opzichte van de meicirculaire 2015

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
stand meicirculaire 2015						
- bestaande verdeling	1,388					
- nieuwe verdeling	1,385	1,433	1,419	1,415	1,425	1,411
<i>mutaties deze circulaire</i>						
mutatie accres	0,007	0,016	0,013	0,024	0,026	0,054
uitkeringsbasis/OZB	0,000	-0,001	-0,001	0,001	0,002	0,006
uitkeringsfactor stand deze circulaire						
- bestaande verdeling	1,395					
- nieuwe verdeling	1,392	1,448	1,431	1,44	1,453	1,47

Tabel 2.5.3 Ontwikkeling uitkeringsfactor 2015-2020 van jaar op jaar

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
uitkeringsfactor, jaar t	1,395	1,448	1,431	1,440	1,453	1,470
verschil ten opzichte van jaar t-1		0,053	-0,017	0,009	0,013	0,017
waarvan:						
- algemene mutaties		0,068	-0,007	0,017	0,022	0,025
- verdeelreserve		-0,001	-0,001	-0,001	-0,001	-0,001
- ontw ikkeling uitkeringsbasis (inclusief OZB)		-0,012	-0,009	-0,008	-0,008	-0,007
- overige ontw ikkelingen		-0,002	0,000	0,001	0,000	0,000

Overige uitkeringsonderdelen

Onder de algemene uitkering vallen ook de volgende uitkeringsonderdelen, die niet de vorm hebben van maatstafaantallen die met een bedrag per eenheid worden vermenigvuldigd:

- Een beperkt aantal gemeenten ontvangt middelen op grond van de maatstaf herindeling of

ontvangt een artikel 12-uitkering.

- Alle gemeenten hebben daarnaast te maken met de suppletierегeling afschaffing ozb woningen gebruikers (zie bijlage 10 van de septembercirculaire 2013), met de overgangsregeling groot onderhoud (zie paragraaf 2.4.3) en met de cumulatierегeling gemeentefonds (zie paragraaf 2.4.4).
- Tot slot is er de suppletie-uitkering Bommenregeling. Bijlage 2.5.2 vermeldt de groep gemeenten die - op basis van de ingediende aanvraag vóór 1 juli 2015 - een dergelijke uitkering ontvangt, inclusief de bijbehorende bedragen. Voor meer informatie over de bommenregeling zie paragraaf 2.4.4 van de septembercirculaire 2014.

De Rfv heeft inmiddels zijn advies over de vormgeving van de bommenregeling op de langere termijn uitgebracht (zie http://www.rob-rfv.nl/rfv/publicaties_rfv/publicatie_rfv/278/Bommenregeling%3A+zelf+betalen%2C+tenzij). De fondsbeheerders zullen de komende maanden bezien welke gevolgen het advies moet hebben.

3 Integratie-uitkering Sociaal domein

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de omvang (paragraaf 3.2) en de verdeling (paragraaf 3.3) van de integratie-uitkering Sociaal domein. Paragraaf 3.4 gaat in op de stand van de besluitvorming op het terrein van de Wmo 2015. In de paragrafen 3.5 en 3.6 is ten slotte informatie opgenomen over rechtmatigheid sociaal domein en over de overall rapportage sociaal domein.

3.2 Omvang

Tabel 3.2.1 geeft een overzicht van de bedragen van de integratie-uitkering Sociaal domein voor de jaren 2015 tot en met 2020.

Tabel 3.2.1. Ontwikkeling integratie-uitkering sociaal domein 2015-2020 (in miljoenen euro's)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
stand meicirculaire 2015	10.149	9.857	9.607	9.440	9.360	9.265
<i>mutaties deze circulaire</i>	19	-22	0	0	0	0
stand deze circulaire	10.168	9.835	9.607	9.440	9.360	9.265

De mutaties doen zich voor bij de Wmo 2015. In 2015 is eenmalig € 12,2 miljoen toegevoegd voor beschermd wonen (zie paragraaf 3.4). Taken die de VNG op zich heeft genomen bepalen vooral voor 2016 de mutatie. Daarnaast is sprake van een beperkte bijstelling van technische aard. Op een later tijdstip worden verdere mutaties verwacht in verband met de Wmo 2015 (zie paragraaf 3.4).

De splitsing van de tabelbedragen naar de drie decentralisaties is opgenomen in de gemeentefondsruubriek op internet.

3.3 Verdeling

Wmo 2015

De extra middelen voor beschermd wonen ad € 12,2 miljoen zijn toegevoegd aan het budget van een aantal centrumgemeenten (zie ook paragraaf 3.4; zie dezelfde paragraaf voor de verdeling 2016 en verder). De overige veranderingen in het macrobudget zijn over alle gemeenten verdeeld naar rato van hun historische verdeling (2015) respectievelijk het objectieve verdeelmodel (2016). Daarnaast wijzigt bij de gemeenten Leeuwarden en Vlissingen de suppletie in verband met de Wmo 2015. Bij deze twee gemeenten en bij de gemeente Groningen is het herverdeeleffect herberekend, bij Groningen zonder gevolgen voor de suppletie. De middelen die hiermee zijn gemoeid worden in 2015 en 2016 op dezelfde wijze verdeeld als de wijziging in het macrobudget. In verband met de middelen voor latere jaren is het macrobudget rekenkundig verhoogd, zodat er geen effect optreedt voor alle gemeenten.

Jeugd - Regeling voor compensatie woonplaatsbeginsel

De regeling voor compensatie van gemeenten die nadeel ondervinden van toepassing van het woonplaatsbeginsel bij het bepalen van het historisch budget 2015 heeft tot een uitkomst geleid. Voor compensatie blijkt daadwerkelijk € 17,8 miljoen nodig te zijn ten behoeve van de uitvoering van de regeling. Er zijn 46 gemeenten in aanmerking gekomen voor de regeling. Het bedrag ter compensatie van deze gemeenten komt in mindering op de bedragen uit de meicirculaire 2015. Dit gebeurt naar rato van die bedragen. De bedragen voor latere jaren ondergaan geen wijziging ten opzichte van de meicirculaire 2015.

Actualisatie maatstafgegevens per gemeente

Voor de objectieve verdeling 2016 van de Wmo 2015 en jeugd worden de maatstafgegevens volgens de meicirculaire 2015 gehandhaafd. Veel gemeenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan meer stabiliteit in de gemeentefondsuitkeringen en aan die behoefte kan voor dit aspect worden tegemoetgekomen. In de aanloop naar de meicirculaire 2016 komen nieuwe maatstafgegevens beschikbaar. De nieuwe gegevens zullen voor 2017 worden gehanteerd.

De bevriezing van de maatstafgegevens betekent niet dat de uitkomsten nu vastliggen. Zo komt er voor 2016 een nieuwe verdeling voor beschermd wonen en zijn er nog ontwikkelingen bij met name de Wmo 2015. Voor participatie is daarnaast in deze circulaire sprake van een aanpassing van de verdeling. Als specifieke uitkering is de verdeling van participatie steeds in het najaar voorafgaande aan een begrotingsjaar vastgelegd. Die aanpak wordt, ook nu de overheveling naar het gemeentefonds is gerealiseerd, gecontinueerd. Voor het verdeelmodel zijn nieuwe maatstafgegevens beschikbaar gekomen die vanaf het jaar 2016 worden toegepast. Maatstafgegevens die ná de septembercirculaire 2015 beschikbaar komen worden verwerkt vanaf de verdeling 2017. In de verdeling van de WSW is geen wijziging opgetreden.

Nieuwe verdeling

Bijlage 3.3.1 bevat de wijziging in het bedrag van de integratie-uitkering. De gewijzigde omvang en de opsplitsing naar onderdeel van de integratie-uitkering worden gepubliceerd op internet.

3.4 Stand van zaken besluitvorming onderwerpen Wmo 2015

Pgb-trekkingsrechten: uitvoeringskosten SVB

Eind vorig jaar is de bestuurlijke afspraak gemaakt dat VWS alle uitvoerings- en ontwikkelingskosten van de SVB in het kader van pgb-trekkingsrechten voor het jaar 2015 betaalt. Ten aanzien van 2016 en verder is in het overhedenoverleg van 29 mei jl. afgesproken dat gemeenten de integrale uitvoeringskosten zelf voor hun rekening zullen nemen. De SVB heeft voor 2016 recent een nieuwe begroting ingediend. Hierover moet nog overleg en afstemming plaatsvinden. In het bestuurlijke overleg tussen de VNG en VWS op 8 september jl. is afgesproken dat in een gezamenlijke werkgroep zowel het budget 2016 als de governance zal worden gezien. In de decembercirculaire 2015 zal u over de uitkomst worden bericht.

Pgb-trekkingsrechten: herindicaties

In het bestuurlijk overleg tussen de VNG, ZN, Per Saldo, de BVKZ, VWS, SZW en de SVB van 3 september jl. is onder meer afgesproken dat er in het kader van te plegen herindicaties geen budgetwijzigingen door de SVB mogelijk zijn van de periode 1 november 2015 tot 1 mei volgend jaar. Over de budgettaire gevolgen hiervan voor gemeenten is afgesproken dat deze in kaart zullen worden gebracht. In het bestuurlijke overleg tussen de VNG en VWS op 8 september jl. is vervolgens afgesproken dat een onafhankelijk instantie zal worden benaderd om in het kader van de procedures uit hoofde van artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet de financiële gevolgen in beeld te brengen. In de decembercirculaire 2015 zal u worden bericht over de actuele stand van zaken van het onderzoek.

Pgb-trekkingsrechten: onderzoek meerkosten gemeenten

In november 2014 is bestuurlijk overeengekomen dat VWS in redelijkheid zal voorzien in de compensatie van extra kosten die partijen uit hoofde van een terugvalscenario maken en hebben gemaakt. In de afgelopen meicirculaire is reeds een aanvullend bedrag van € 20 miljoen beschikbaar gesteld. In het overhedenoverleg van 29 mei jl. is afgesproken dat er onderzoek zal plaatsvinden naar de daadwerkelijke meerkosten. In bestuurlijk overleg tussen de VNG en VWS op 8 september jl. is overeenstemming bereikt over de uitgangspunten van het onderzoek. Na gunning van de opdracht aan een onderzoeksbureau zal tijdens een kick-off met gemeenten en VWS worden geïnventariseerd welke kosten en kostensoorten worden onderzocht. Vervolgens zal hierover bestuurlijk overleg plaatsvinden. Waar mogelijk en wenselijk zal gebruik worden gemaakt van intern voorbereidingswerk dat reeds door sommige gemeenten is gedaan. De resultaten van het onderzoek zullen dienen als basis voor de besluitvorming over compensatie. De besluitvorming hierover krijgt zijn plaats in de decembercirculaire 2015.

Woningaanpassingen en hulpmiddelen voor Wlz-cliënten

Woningaanpassingen en hulpmiddelen voor Wlz-cliënten worden in 2015 nog vanuit de Wmo 2015 geleverd. De Wlz bepaalt thans dat de verstrekking van deze voorzieningen met ingang van 1 januari 2016 overgaat naar de Wlz. Deze keuze is gemaakt met het oog op de gewenste heldere afbakening tussen de verschillende wettelijke stelsels. Woningaanpassingen en hulpmiddelen voor niet Wlz-gerechtigden blijven onderdeel van de Wmo 2015.

De afgelopen maanden is verkend op welke wijze deze overheveling plaats kan vinden. De overgang naar het domein van de Wlz moet voor zowel de huidige cliënten als wel voor toekomstige cliënten met de nodige zorgvuldigheid zijn omgeven. Randvoorwaarden hierbij zijn dat cliënten zo min mogelijk last hebben van de overheveling en dat verspilling tot een minimum wordt beperkt. Verder is voor een zorgvuldige overheveling nodig dat er inzicht is in het aantal cliënten voor wie deze overheveling geldt, welk budget hier mee samenhangt en op welke wijze gemeenten en zorgkantoren op structurele basis hierover gegevens uit kunnen wisselen.

Samen met partijen als ZN, zorgkantoren, VNG, een aantal gemeenten, de branchevereniging van hulpmiddelenleveranciers Firevaned, het Zorginstituut Nederland, de NZa, en patiënten en cliëntenorganisaties, is in beeld gebracht welke mogelijkheden er zijn hulpmiddelen en

woningaanpassingen voor Wlz-cliënten over te hevelen van de Wmo 2015 naar de Wlz. Hierbij is uitgebreid aandacht geweest voor de risico's die deze overheveling met zich meebrengt voor de burger en op welke wijze deze risico's kunnen worden opgelost. Dit alles met als uitgangspunt het perspectief vanuit de cliënt bezien. Daarnaast is onderzocht op welke wijze inzicht kan worden verkregen in de omvang van het aantal cliënten voor wie deze overheveling geldt, het budget dat hier mee samenhangt en op welke wijze hierover gegevens uit kunnen worden gewisseld tussen zorgkantoren en gemeenten.

Uit deze onderzoeken is gebleken dat het niet verantwoord mogelijk is voor 2016 een betrouwbaar beeld te krijgen van de omvang van de overheveling en het budget en de uitvoering voorspelbaar en beheersbaar te doen plaatsvinden. Er zijn aanbevelingen gedaan op basis waarvan gedurende 2016 dit inzicht wel kan worden verkregen. Daarnaast is gebleken dat andere randvoorwaarden nog onvoldoende zijn uitgewerkt waardoor het risico bestaat dat de cliënt geraakt wordt door de overheveling.

Op basis hiervan hebben de VNG, ZN en VWS gezamenlijk besloten dat een overheveling per 2016 onverantwoord is vanuit het perspectief van de cliënt. Een overheveling is nu niet mogelijk: deze wordt uitgesteld tot een nader te bepalen datum. Deze beslissing is formeel bekrachtigd in het bestuurlijk overleg tussen de VNG en VWS van 8 september jl. en dient juridisch te worden verankerd door middel van een Nota van wijziging.

Er is afgesproken op korte termijn te onderzoeken op welke wijze de noodzakelijke randvoorwaarden verder kunnen worden ingevuld om tot een verantwoorde overheveling over te kunnen gaan in de toekomst. Alle partijen worden nauw betrokken bij de inhoud van dit onderzoek. Met de VNG is separaat ook afgesproken later in een bestuurlijk overleg terug te komen op de eigen bijdragen voor cliënten met een Wlz-indicatie.

Huishoudelijke verzorging voor Wlz-cliënten

Eind vorig jaar is bepaald dat de bestuurlijke afspraak dat gemeenten huishoudelijke verzorging voor Wlz cliënten leveren één jaar wordt voortgezet, daar waar het Wlz-cliënten betreft met een mpt (modulair pakket thuis). VWS heeft met het oog op een uitname een raming opgesteld aan de hand van een recente maatwerktabel van het CBS met cijfers ultimo 2014, rekeninghoudend met extramuraliseringseffecten en de korting op huishoudelijke verzorging. In het bestuurlijk overleg tussen VWS en de VNG van 8 september jl. zijn de raming en de uitgangspunten daarvan akkoord bevonden. Echter, er is ook vastgesteld dat het op basis van de huidige informatievoorziening lastig is om te bepalen welke cliënten het hier betreft. Het belang van de cliënt staat voorop en daarom is de afspraak gemaakt dat gemeenten minimaal nog één jaar de huishoudelijke verzorging voor deze cliënten zullen voortzetten. De verbetering van de structurele informatievoorziening zal als onderdeel van het onderzoek naar de overheveling van hulpmiddelen en woningaanpassingen worden meegenomen. Met de VNG is separaat ook afgesproken later in een bestuurlijk overleg terug te komen op de eigen bijdragen voor cliënten met een Wlz-indicatie.

Beschermd wonen

In de meicirculaire 2015 is een herverdeling van de middelen beschermd wonen overeengekomen, gebaseerd op de verdeling van de vijfde gegevensoverdracht (GO5) ná toepassing van een reality check. Deze verdeling is vervolgens gecorrigeerd op basis van een inventarisatie van de door gemeenten aangegane verplichtingen, zodat elke centrumgemeente in staat is haar aangegane verplichtingen na te komen. Daarbij is afgesproken dat een nadere onafhankelijke toets zou plaatsvinden op de verdeling, die kan leiden tot herverdeling van de budgetten 2015 en de verdeling 2016, beide in de septembercirculaire 2015. De staatssecretaris van VWS heeft daarbij herbevestigd dat als sprake is van een macrotekort het Rijk aan zet is.

Na het verschijnen van de meicirculaire 2015 hebben enkele gemeenten gewezen op fouten die bij de inventarisatie van de verplichtingen zijn gemaakt en nadelig voor hen hebben uitgepakt. Het betreft in totaal € 12,2 miljoen aan problematiek. Het kabinet heeft in het bestuurlijk overleg tussen VWS en de VNG op 8 september jl. toegezegd deze problematiek 2015 op te lossen en bereid te zijn dekking hiervoor niet bij de andere centrumgemeenten te zoeken, maar eenmalig binnen de rijksbegroting. Voor een zevental gemeenten betekent dit dat het budget 2015 voor beschermd wonen in de septembercirculaire (ten opzichte van de meicirculaire) is verhoogd. Deze correcties verklaren ook de toename van het macrobudget 2015 met € 12,2 miljoen.

Een aantal gemeenten heeft deze zomer verdiepend onderzoek laten doen naar de GO5-bestanden, die mede de basis is voor de verdeling uit de meicirculaire 2015. In dat onderzoek is een vergelijking gemaakt tussen de lijsten uit GO5 (cliënten zorg in natura per 1/1/2015 met GGZ-C-indicatie die in Vektis voorkomen) en lijsten van aanbieders met cliënten die daadwerkelijk in zorg waren per 1/1/2015. Conclusie van de onderzoekers is dat een verdeling op basis van GO5 moet worden afgeraden.

Naar aanleiding hiervan is in het bestuurlijk overleg van 8 september jl. geconstateerd dat een verdere verbetering van de verdeling nodig is. Beide partijen hebben de bereidheid daartoe uitgesproken. Afgesproken is dat het deze zomer uitgevoerde onderzoek vóór 1 november 2015 binnen alle centrumgemeenten zal worden uitgevoerd. Dit betreft een finaal onderzoek naar de historische verdeling. De precieze onderzoeksopdracht voor deze verdeling zal gezamenlijk worden vastgesteld. Op basis van de onderzoeksresultaten zal rond 1 november 2015 door het kabinet een nieuwe verdeelsleutel worden gepubliceerd, op basis waarvan het budget voor 2016 wordt verdeeld. Dit betreft een beslissing van het kabinet waaraan wel een advies van het dagelijks bestuur van de VNG voorafgaat. Het kabinet is eindverantwoordelijk voor de verdeling.

Bij de publicatie van de nieuwe verdeling 2016 zal door het kabinet ook worden aangegeven op welke wijze de bedragen voor 2016 (en evt. latere jaren) zullen worden herverdeeld teneinde eventuele verdelingsfouten in 2015 te herstellen. Het is mogelijk dat gemeenten die in 2015 een tekort op het budget beschermd wonen hadden (in de zin van: minder dan op grond van de verdeelsleutel in de rede lag) daarvoor in 2016 nog worden gecompenseerd, terwijl gemeenten die in 2015 een overschot hadden (in de zin van: meer dan op grond van de verdeelsleutel in de rede lag) te maken krijgen met een neerwaartse correctie ten opzichte van de uitkomst van het model

van 1 november 2015.

3.5 Rechtmatigheid sociaal domein

Over 2014 heeft 98% van de gemeenten een goedkeurende verklaring gekregen op het aspect getrouwheid en 95% op het aspect rechtmatigheid. Door de nieuwe en veelal complexe contracten in het kader van de decentralisaties zal het verkrijgen van een goedkeurende verklaring over 2015 voor veel gemeenten een opgave zijn. Door meerdere partijen is actie ondernomen op dit punt. Er is een modeloplegger rechtmatigheidsvereisten ontwikkeld en gemeenten en aanbieders zijn opgeroepen om op basis van deze modeloplegger en de inkoopovereenkomst te bezien of risico's voor de (mogelijkheid van) vaststelling van de rechtmatigheid voldoende zijn afgedekt. Ook zal de accountant tijdens de interim controle inzichtelijk maken welke knelpunten nog bestaan ten aanzien van de juiste en volledige verantwoording. Er moet rekening mee worden gehouden dat gemeenten en zorgaanbieders niet alle problemen tijdig helemaal kunnen oplossen. In de resterende maanden van dit jaar wordt er alles aan gedaan om deze risico's zoveel mogelijk te beperken, hierbij zullen de betrokken partijen tevens bezien of de optie van een landelijk normenkader en modelprotocol een gewenste oplossing is.

3.6 Overall rapportage sociaal domein

Het kabinet zal in mei 2016 voor de eerste keer de "overall rapportage sociaal domein" naar de Tweede Kamer sturen. In deze rapportage wordt een eerste beeld gegeven van de stand van zaken in het gedecentraliseerde sociaal domein in 2015. De overall rapportage zal jaarlijks worden opgesteld. Hierdoor kunnen aan de hand van deze eerste meting de ontwikkelingen in het gedecentraliseerde domein vanuit de systeemverantwoordelijkheid van het Rijk in kaart worden gebracht. De overall rapportage kent een aantal onderdelen. Ten eerste geeft het een samenvattend beeld van de uitkomsten van de monitoring gerelateerd aan de drie decentralisatiewetten. Daaraan worden de uitkomsten van de bestuurlijke monitoring toegevoegd, alsmede een kwalitatief casusonderzoek en de zogenaamde "sociaal domein index", waarin centraal staat wat de effecten van de decentralisaties zijn voor (kwetsbare) burgers.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) maakt in opdracht van BZK de overall rapportage. Het beeld van de overall rapportage wordt gebruikt om de werking van het systeem te kunnen duiden. Daarom zal geen informatie over individuele gemeenten of instellingen in de rapportage worden opgenomen.

Voor gemeenten wordt informatie door de VNG en KING ontsloten per gemeente middels de "gemeentelijke monitor sociaal domein" via waarstaatjegemeente.nl. Op 18 september 2015 zal de eerste publicatie plaatsvinden.

4 Decentralisatie- en integratie-uitkeringen

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat mededelingen over de decentralisatie- en de integratie-uitkeringen. Deze uitkeringen maken net als de algemene uitkering deel uit van het gemeentefonds, maar hebben een eigen verdeling. Decentralisatie- en integratie-uitkeringen zijn net als de algemene uitkering vrij besteedbaar en er vindt geen verantwoording naar het Rijk plaats, zoals bij specifieke uitkeringen wel het geval is. Veel van de uitkeringen in dit hoofdstuk zijn verbonden met een zeker doel, waardoor de bestedingsvrijheid materieel wel begrensd kan zijn.

Paragraaf 4.2 informeert over de decentralisatie- en integratie-uitkeringen en over de omvang en de verdeling ervan.

4.2 Omvang en verdeling decentralisatie- en integratie-uitkeringen

Tabel 4.2.1 bevat de mutaties in de decentralisatie- en integratie-uitkeringen ten opzichte van de meicirculaire 2015. Tabel 4.2.2 bevat het complete overzicht van de decentralisatie- en integratie-uitkeringen en de daarmee gemoeide bedragen. De tabellen worden gevolgd door een toelichting op de mutaties ten opzichte van de meicirculaire 2015.

Tabel 4.2.1 Mutaties decentralisatie- en integratie-uitkeringen 2015-2020 (bedragen in miljoenen euro's)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
stand meicirculaire 2015	2.205,353	1.996,071	1.864,662	1.853,339	1.853,420	1.853,503
<i>mutaties deze circulaire</i>						
1) beeldende kunst en vormgeving			13,500	13,500	13,500	13,500
2) bevolkingsdaling		11,245	11,245	11,245	11,245	11,245
3) tijdelijke voorziening bed, bad en brood	10,300					
4) vsv-programmagelden RMC-regio's G4		6,700				
5) Nota Ruimte	4,750	4,750				
6) faciliteitenbesluit opvangcentra	4,725					
7) vrouwenopvang		-4,380				
8) jeugdwerkloosheid	3,500	3,500				
9) bodemsanering	3,000					
10) Nieuwe Kans Rotterdam	0,900					
11) ondersteuning raadsman Loppersum	0,226					
12) brede impuls combinatiefuncties/buurtspportcoaches	0,205					
13) pilot nabestaanden	0,122					
14) LHBT-emanipatiebeleid	0,080	0,110	0,060			
15) EIP Waterconferentie	0,010					
16) erfgoed en ruimte	-0,017					
stand deze circulaire	2.233,154	2.017,996	1.889,467	1.878,084	1.878,165	1.878,248

Tabel 4.2.2 Decentralisatie- en integratie-uitkeringen 2015-2020 (in miljoenen euro's)

Uitkeringsjaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Vindplaats
- Wmo	1.258,727	1.138,154	1.178,830	1.178,830	1.178,830	1.178,830	mei 2015, § 4.2-4
- maatschappelijke opvang	385,057	385,057	385,057	385,057	385,057	385,057	mei 2015, § 4.2
- vrouwenopvang	116,581	112,201	116,581	116,581	116,581	116,581	september 2015, § 4.2-7
- huishoudelijke hulp toelage	128,564	141,000					mei 2015, § 4.2-3
- brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches	58,140						september 2015, § 4.2-12
- vergunningverlening, toezicht en handhaving	40,758	40,758	40,758	46,700	46,700	46,700	december 2013, § 4.3.1
- versterking peuterspeelzaalwerk	35,000	35,000	35,000	35,000	35,000	35,000	september 2009, § 8.3
- jeugd	21,700	21,700	21,700	21,700	21,700	21,700	juni 2012, § 6.9
- bodemsanering	41,736	46,241	46,241	46,241	46,241	46,241	september 2015, § 4.2-9
- beeldende kunst en vormgeving	13,500	13,500	13,500	13,500	13,500	13,500	september 2015, § 4.2-1
- nationale gebiedsontwikkeling (Nota Ruimte en BIRK)	16,637	4,750					september 2015, § 4.2-5
- Gezond in de Stad	19,846	19,846	19,846	5,000	5,000	5,000	mei 2015, § 4.2-12
- veiligheidshuizen	7,699	7,699	7,699	7,699	7,699	7,699	juni 2012, § 6.11
- vsv-programmagelden RMC-regio's G4	6,765	6,700					september 2015, § 4.2-4
- knelpunten verdeelproblematiek	3,298	3,374	3,451	3,531	3,612	3,695	september 2006, § 5.8
- WUW-middelen	2,672	2,361	1,599				Stb. 2001, 415
- bestaand Rotterdam gebied	2,527	pm					september 2011, § 7.12
- erfgoed en ruimte	0,085						september 2015, § 4.2-16
- nationaal programma kwaliteitssprong Zuid	1,400						juni 2012, § 6.5
- herstructurering bedrijventerreinen (Topper)	0,000	0,522					september 2012, § 7.10
- LHBT-empatiebeleid	0,490	1,260	0,960				september 2015, § 4.2-14
- WE CAN Young	0,205	0,205					mei 2015, § 4.2-7
- eigen kracht	0,368	0,698					mei 2015, § 4.2-6
- spoorse doorsnijdingen	3,356						november 2009, § 4.9
- sterke regio's	2,000	1,100					september 2011, § 7.13
- groeiopgave Almere	7,000	7,000	7,000	7,000	7,000	7,000	mei 2014, § 4.2.18
- ondersteuning raadsman Loppersum	0,449						september 2015, § 4.2-11
- implementatie Participatiewet	17,500	14,000					december 2014, § 4.2.3
- verankering programma verbetering GGZ	0,125	0,125					mei 2015, § 4.2-9
- RSP Zuiderzeelijn	21,412						mei 2015, § 4.2-13
- bevolkingsdaling		11,245	11,245	11,245	11,245	11,245	september 2015, § 4.2-2
- tijdelijke voorziening bed, bad en brood	10,300						september 2015, § 4.2-3
- faciliteitenbesluit opvangcentra	4,725						september 2015, § 4.2-6
- jeugdwerkloosheid	3,500	3,500					september 2015, § 4.2-8
- Nieuwe Kans Rotterdam	0,900						september 2015, § 4.2-10
- pilot nabestaanden	0,122						september 2015, § 4.2-13
- EIP Waterconferentie	0,010						september 2015, § 4.2-15
Totaal	2.233,154	2.017,996	1.889,467	1.878,084	1.878,165	1.878,248	

Toelichting

1. Beeldende kunst en vormgeving

De overheveling per 2017 van middelen van de decentralisatie-uitkering Beeldende kunst en vormgeving naar de algemene uitkering, zoals gemeld in de paragrafen 2.2 en 4.2 van de septembercirculaire 2014, gaat niet door. Op 8 juni 2015 heeft de minister van OCW een brief naar de Tweede Kamer gestuurd waarin zij aangeeft met het Ministerie van BZK en de VNG te zijn overeengekomen dat de decentralisatie-uitkering in de periode 2017-2020 wordt gehandhaafd. De huidige verdeling van de middelen en het aantal gemeenten blijft daardoor ook van toepassing voor de periode 2017-2020. Wel vervalt de voorwaarde dat gemeenten de bijdrage die zij ontvangen ook 'matchen', oftewel dat de reguliere middelen die de gemeenten uitgeven aan beeldende kunst en vormgeving minimaal even hoog moeten zijn als het bedrag van de decentralisatie-uitkering. Deze voorwaarde was opgenomen in de meicirculaire 2008. De voorwaarde wordt geschrapt omdat deze vooral bureaucratie oplevert en niet meer past bij het type uitkering.

Op basis van een evaluatie zal overleg worden gevoerd over de voortzetting en verdeling voor de periode na 2020 tussen de minister van OCW, de G36 en het Ministerie van BZK.

Zie voor meer informatie pagina 29 van de brief 'Ruimte voor Cultuur' van de minister van OCW:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnotas/2015/06/08/ruimte-voor-cultuur>.

2. Bevolkingsdaling

In paragraaf 4.2 van de meicirculaire 2015 bent u geïnformeerd over de voorgenomen introductie van een decentralisatie-uitkering Bevolkingsdaling voor de periode 2016 tot en met 2020. Zowel de Rfv als de VNG hebben positief op het voorstel gereageerd (zie http://www.rob-rfv.nl/rfv/publicaties_rfv/publicatie_rfv/282/Decentralisatie-uitkering+bevolkingsdaling en <http://www.vng.nl/onderwerpenindex/gemeentefinancien/gemeentefonds/brieven/uitwerking-decentralisatie-uitkering-bevolkingsdaling>), zodat de fondsbeheerders hebben besloten de introductie door te zetten. De reactie van de fondsbeheerders op de adviezen van de Rfv en VNG is te lezen in de brief aan de Tweede Kamer van 9 september 2015 (zie <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/09/09/kamerbrief-over-uitkering-bevolkingsdaling-gemeentefonds>).

De decentralisatie-uitkering wordt toegekend aan 9 gemeenten in de door het kabinet aangewezen krimpregio's. Het betreft de grootste gemeente in de regio die voldoet aan het criterium van minimaal 3% verwachte bevolkingsdaling. Bijlage 4.2-2 vermeldt de ontvangende gemeenten en de bijbehorende bedragen. De achterliggende berekening van de bedragen is opgenomen in de gemeentefondsrubriek op internet. Om de regio's meerjarig zekerheid te bieden liggen de bedragen in beginsel voor de periode van vijf jaar vast. De decentralisatie-uitkering zal tegen het einde van de looptijd worden geëvalueerd.

3. Tijdelijke voorziening bed, bad en brood

In een tussenuitspraak van 17 december 2014 heeft de Centrale Raad van Beroep bepaald dat centrumgemeenten sobere voorzieningen dienen te bieden aan vreemdelingen die niet rechtmatig in Nederland verblijven. De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie heeft daarop toegezegd dat de centrumgemeenten een financiële tegemoetkoming krijgen voor de kosten die zij, in voorkomende gevallen, moeten maken om uitvoering te geven aan deze uitspraak.

De verdeling van de middelen is in overleg tussen het Rijk en de VNG tot stand gekomen en is gebaseerd op de opgave van gemeenten over het aantal personen dat in de periode vanaf bovengenoemde uitspraak tot en met 15 juni 2015 gebruik heeft gemaakt van de tijdelijke voorziening en over het aantal nachten dat zij er hebben verbleven. De middelen voor de periode na 15 juni 2015 zijn verdeeld naar rato van deze aantallen.

Afspraken over financiering voor de structurele voorziening zijn onderdeel van een nog te sluiten bestuursakkoord tussen Rijk en gemeenten.

De verdeling over de gemeenten is opgenomen in bijlage 4.2-3.

4. Vsv-programmagelden RMC-regio's G4

Voor de intensivering van de begeleiding van 18- en 19-jarigen die dreigen uit te vallen wordt in

2016 een bedrag uitgekeerd aan de vier grootste gemeenten van in totaal € 6,7 miljoen (programmageden Regionaal meld- en coördinatiepunt). De verdeling van de middelen is gelijk aan voorgaande jaren: Amsterdam: € 1,8 miljoen, Rotterdam: € 2,3 miljoen, Den Haag: € 1,3 miljoen en Utrecht: € 1,3 miljoen. De bedragen zijn bestemd voor de RMC-regio's waarin de betreffende gemeenten deelnemen.

5. Nota Ruimte

De gemeente Veldhoven ontvangt in het kader van het project Brainport Eindhoven (Brainport Avenue) een bijdrage ten behoeve van de herstructurering van het bedrijventerrein De Run Oost en de verbetering van de ontsluitende weginfrastructuur.

6. Faciliteitenbesluit opvangcentra

Gemeenten die opvang bieden aan asielzoekers die nog niet zijn ingeschreven in de Basisregistratie Personen ontvangen jaarlijks een bijdrage op grond van het Faciliteitenbesluit opvangcentra van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. De uitkering dient ter compensatie van gelden die gemeenten normaliter via de algemene uitkering ontvangen. Tot voor kort werd de uitkering als verzameluitkering – buiten het gemeentefonds om – verstrekt. De bedragen voor 2015 bevatten ook een aanvullend bedrag over 2014 voor gemeenten waar eind 2014 een opvangcentrum is geopend of uitbreiding heeft plaatsgevonden.

Een overzicht met de toekenning van de bedragen per gemeente is opgenomen in bijlage 4.2-6.

7. Vrouwenopvang

De decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang wordt voor 2016 verlaagd in het kader van het programma Uitvoeringskracht gemeenten. Tot die verlaging en toekenning van de middelen aan de VNG is besloten tijdens de algemene ledenvergadering van de VNG op 3 juni 2015. De verdeling is naar rato van de bestaande verdeling, uitgezonderd de middelen voor mannenopvang aan de G4.

Er is op verzoek van gemeenten een verdeling opgenomen voor de volledige periode tot en met 2020. Daartoe is het bedrag 2018 doorgetrokken naar 2019 en 2020.

De actualisatie van maatstafaantallen, ook voor voorbije jaren, en de aanpassing van de uitkering in verband met de definitiewijziging van woonruimten zullen in de decembercirculaire 2015 plaatsvinden.

De verdeling over de gemeenten is opgenomen in bijlage 4.2-7.

8. Jeugdwerkloosheid

Zoals aangekondigd in paragraaf 4.2 van de meicirculaire 2015 ontvangen gemeenten in het kader

van de Aanpak Jeugdwerkloosheid middelen voor de uitvoering van regionale plannen om meer jongeren met een kwetsbare arbeidsmarktpositie actief naar werk te bemiddelen. De cijfermatige uitwerking is voor deze circulaire aangekondigd. Alle centrumgemeenten van de 35 arbeidsmarktregio's hebben hun plannen tijdig ingediend en ontvangen in 2015 en 2016 elk een bedrag van € 100.000 per jaar.

In bijlage 4.2-8 zijn de bedragen per centrumgemeente opgenomen.

9. Bodemsanering

De gemeente Rotterdam ontvangt in 2015 een bijdrage ten behoeve van de pilot gebiedsgericht grondwaterbeheer in het Botlekgebied.

10. Nieuwe Kans Rotterdam

De gemeente Rotterdam ontvangt in 2015 een bijdrage voor doorontwikkeling van de door De Nieuwe Kans gebezigde methodiek om kwetsbare jongeren zonder startkwalificatie te begeleiden naar school en werk. Het gaat om een eenmalige decentralisatie-uitkering in het kader van de zogenoemde pilotprojecten voor risicojongeren.

11. Ondersteuning raadsman Loppersum

In aanvulling op het eerder toegekende bedrag (zie paragraaf 4.2 van de decembercirculaire 2014) ontvangt de gemeente Loppersum in 2015 een bijdrage in verband met de ondersteuning van een onafhankelijk raadsman, aangesteld door de minister van Economische Zaken als aanspreekpunt voor schadeafhandeling met betrekking tot de gaswinning in de provincie Groningen.

12. Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches

Voor zeven gemeenten is sprake van correcties ten opzichte van de bedragen in de meicirculaire 2015. De gemeenten en de nieuwe totaalbedragen zijn opgenomen in bijlage 4.2-12.

In totaal doen in 2015 371 gemeenten mee aan de Brede impuls combinatiefuncties. Zij realiseren naar nu valt te voorzien 2907,2 fte's. Het Rijk draagt hiertoe € 58,1 miljoen (40%) bij en de gemeenten dragen zorg voor de organisatie van 60% cofinanciering. Hierover vindt monitoring plaats.

13. Pilot ondersteuning nabestaanden

De gemeente Zwolle ontvangt een bijdrage ten behoeve van de pilot "ondersteuning nabestaanden". De bijdrage vloeit voort uit de aangenomen motie Kerstens (34 000 XV, nr. 28) waarin de regering wordt verzocht een pilot mogelijk te maken waarin nabestaanden die hun partner hebben verloren ondersteuning ontvangen vanuit de gemeente. De pilot in de gemeente

Zwolle heeft enerzijds als doel begeleiding te bieden aan nabestaanden, samen met en mede door lotgenoten, waarbij de begeleiding en re-integratie naar werk zo wordt vormgegeven dat er ruimte is voor verliesverwerking. Anderzijds wordt geïnventariseerd wat de behoeften zijn van nabestaanden en hoe ondersteuning het beste kan worden vormgegeven.

14. LHBT-emancipatiebeleid

De gemeenten Breda, Venlo en Zaanstad ontvangen in 2015 elk € 10.000 via de decentralisatie-uitkering LHBT. In 2016 en in 2017 ontvangen deze gemeenten elk € 20.000. De gemeenten willen zich inzetten voor de gezamenlijke doelstelling de 'veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBT verder te bevorderen in Nederland en waar mogelijk ook internationaal'.

De gemeente Amsterdam ontvangt een extra bedrag voor 2015 en 2016 van € 50.000 per jaar. De bijdrage is ten behoeve van activiteiten in verband met de internationale dimensie van de koploperovereenkomst LHBT-beleid.

15. EIP Waterconferentie

De gemeente Leeuwarden ontvangt in 2015 een eenmalige bijdrage ten behoeve van de door de gemeente te organiseren European Innovation Partnership (EIP) Waterconferentie 2016.

16. Erfgoed en ruimte

De in de meicirculaire 2015 toegekende bedragen aan de gemeenten Groningen, Amsterdam en Noordoostpolder worden naar beneden bijgesteld omdat ten onrechte geen rekening is gehouden met een afdracht aan het BTW-compensatiefonds vanwege compensabele btw. De bedragen die de gemeenten ontvangen zijn na deze correctie als volgt: Amsterdam: € 42.000 (in plaats van € 50.000), Groningen: € 23.000 (in plaats van € 27.400) en Noordoostpolder: € 20.000,- (in plaats van € 25.000). De gemeenten kunnen door hen betaalde btw declareren bij het BTW-compensatiefonds.

Overige mededelingen decentralisatie- en integratie-uitkeringen

- Wmo

De verdeling voor 2015 en 2016 is ten opzichte van de meicirculaire 2015 gewijzigd door het gebruik van actuelere maatstafaantallen en door de definitiewijziging van de maatstaf woonruimten (zie paragraaf 2.4.2). Er is op verzoek van gemeenten een verdeling opgenomen voor de volledige periode tot en met 2020. De uitkering voor 2017 en verder is bepaald door een naar rato verhoging van de bedragen voor 2016. De bedragen 2014 worden bij decembercirculaire 2015 definitief gemaakt.

De verdeling van de integratie-uitkering Wmo is opgenomen in bijlage 4.2.1.

- Maatschappelijke opvang

De verdeling voor 2015 tot en met 2017 is ten opzichte van de meicirculaire 2015 gewijzigd door het gebruik van actuelere maatstafaantallen. Er is op verzoek van gemeenten een verdeling opgenomen voor de volledige periode tot en met 2020. De uitkering voor 2018 en verder is gelijk gesteld aan de uitkering voor 2017. De bedragen 2014 worden bij decembercirculaire 2015 definitief gemaakt.

Een overzicht van de bedragen per gemeente treft u aan in bijlage 4.2.2.

- Huishoudelijke hulp toelage

Bijlage 4.2.3 bevat de verdeling van de bedragen voor 2016 voor zover het ministerie van VWS heeft vastgesteld dat de gemeentelijke plannen aan de gestelde voorwaarden voldoen. Over een deel van de plannen voor 2016 moet nog besluitvorming plaatsvinden. Gemeenten hebben hiervoor tot en met 31 augustus 2015 de gelegenheid gehad een aanvraag in te dienen. De verdeling van het resterende budget voor 2016 zal in de decembercirculaire 2015 bekend worden gemaakt.

Namens de 23 Friese gemeenten heeft de gemeente Achtkarspelen verzocht het in de meicirculaire 2015 toegekende bedrag voor 2015 op een andere wijze te verdelen over de gemeenten waarvoor de aanvraag was ingediend. In bijlage 4.2.3 is deze wijziging verwerkt. De bedragen 2015 voor alle andere gemeenten zijn ten opzichte van de meicirculaire 2015 onveranderd.

De middelen HHT worden de gemeenten beschikbaar gesteld voor het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp, teneinde zoveel mogelijk volwaardige werkgelegenheid te behouden (zie ook paragraaf 4.2-2 van de decembercirculaire 2014).

- Versterking gemeentelijke aanpak jihadisme

Gelet op het verwachte langdurige karakter van het huidige dreigingsbeeld heeft het kabinet besloten de veiligheidsketen op een aantal punten substantieel te versterken. Onderdeel van de versterking is de ondersteuning van de gemeenten in hun lokale aanpak van jihadisme, met de nadruk op preventie. Het kabinet stelt middelen beschikbaar aan de meest betrokken gemeenten om uitvoering te kunnen geven aan hun plannen. De cijfermatige verwerking van de toegekende middelen voor 2016 vindt plaats in de decembercirculaire 2015.

5 Overige mededelingen

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat diverse mededelingen over de gemeentefinanciën. Paragraaf 5.2 bevat mededelingen over het gemeentefonds die geen betrekking hebben op één van de specifieke onderdelen uit de hoofdstukken 2, 3 of 4. Vervolgd wordt met mededelingen op het terrein van de gemeentefinanciën.

5.2 Gemeentefondstotalen, bevoorschotting en nominale ontwikkelingen

Gemeentefondstotalen

Tabel 5.2.1 bevat een overzicht van de gemeentefondstotalen 2015-2020. In de tabel zijn de bedragen uit de hoofdstukken 2, 3 en 4 bij elkaar gebracht.

Tabel 5.2.1 Gemeentefondstotalen 2015-2020 (in miljoenen euro's)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Algemene uitkering	14.754	15.656	15.561	15.787	16.067	16.378
DU/IU	2.233	2.018	1.889	1.878	1.878	1.878
IU Sociaal domein	10.168	9.835	9.607	9.440	9.360	9.265
Totaal	27.155	27.510	27.057	27.105	27.305	27.521

Bevoorschotting

De bedragen 2015 uit de tabel zullen worden verwerkt in de bevoorschotting vanaf 1 oktober 2015. Tot dat tijdstip is de bevoorschotting gebaseerd op de meicirculaire 2015. Op de eerste dinsdag in oktober zullen ook eventuele verrekeningen plaatsvinden als er voor 2015 te veel of juist te weinig voorschot is verstrekt. Verrekeningen over het uitkeringsjaar 2014 worden ook in oktober uitgevoerd.

De voorschotbetalingen op de algemene uitkering over 2016 zullen in beginsel gebaseerd worden op de uitkeringsfactor en de bedragen per eenheid die in deze circulaire zijn vermeld. Daarnaast worden de basisgegevens overgenomen van het jaar 2015.

Nominale ontwikkelingen

De algemene uitkering is uitgedrukt in lopende prijzen. De decentralisatie- en de integratie-uitkeringen betreffen doorgaans nominale bedragen. De integratie-uitkering Sociaal domein en de integratie-uitkering Wmo zijn uitgedrukt in constante prijzen.

Om gemeenten in staat te stellen op een juiste wijze met nominale ontwikkelingen om te gaan is tabel 5.2.2 opgenomen. De tabel bevat de twee loon- en prijsindicatoren die het CPB onderscheidt voor de overheidssector. De cijfers zijn ontleend aan de meest recente publicaties van het CPB. Voor nadere informatie verwijzen wij naar de regelmatig bijgestelde prognoses op de website van het CPB ([CPB](#)), met name de rubriek Macro Economische Verkenning (MEV2016).

Tabel 5.2.2 Prijsmutaties per jaar 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
overheidsconsumptie				
- netto materiële consumptie	1,30%	0,00%	0,90%	0,90%
- lonen en salarissen	0,10%	1,60%	2,00%	1,90%
algemene prijsontwikkeling				
- prijsmutatie BBP	1,10%	0,80%	0,80%	1,00%

Bron: MEV2016

5.3 Financieel overzicht gemeenten

Gezien zijn beperkte gebruikswaarde is besloten om het Financieel overzicht gemeenten met ingang van de gemeentefondsbegroting 2016 niet meer op te nemen. De jaarlijkse vermelding in de septembercirculaire vervalt daarmee.

5.4 Hervreiding wegenbeheer

Het groeipercentage voor de bijdragen van gemeenten aan het beheer van gemeentelijke wegen door waterschappen bedraagt voor de jaren 2015 en 2016 respectievelijk 0,7% en 1,4%.

Sinds 1993 dient een aantal gemeenten op grond van de artikelen 22 en 24 van de Wet hervreiding wegenbeheer (WHW) een uitkering te verstrekken aan een waterschap voor het beheer van wegen. De hoogte van de uitkering is vastgelegd in het Besluit bijdrage vergoeding wegzorg (Stb.1994, 427). Jaarlijks wordt zij bijgesteld op basis van gegevens van het Centraal Planbureau.

Voor het jaar 2015 wordt het groeipercentage definitief vastgesteld op 0,7%. Dit is het saldo van de raming voor 2015 (naar huidig inzicht 0,3%) en de nacalculatie over 2014 (0,4%). Voor het jaar 2016 wordt het groeipercentage voorlopig vastgesteld op 1,4%. Dit komt overeen met de huidige raming van de prijsstijging van de overheidsconsumptie in het jaar 2016.

Wij merken op dat in voorgaande septembercirculaires een te hoge groeiberekening is opgenomen. In paragraaf 5.7 van de decembercirculaire 2014 is een rectificatie opgenomen.

5.5 Jaarlijkse weging decentralisatie-uitkeringen

In artikel 13, lid 5, van de Financiële-verhoudingswet wordt bepaald dat jaarlijks, in overleg met de ministers die het aangaat, wordt gezien of een decentralisatie-uitkering kan worden gewijzigd in een integratie-uitkering of een algemene uitkering. In tabel 4.2.2 is te zien dat de meeste decentralisatie-uitkeringen niet structureel zijn. Van omzetting naar integratie-uitkering of algemene uitkering is voor die uitkeringen dan ook geen sprake. Voor de decentralisatie-uitkeringen Gezond in de Stad, Jeugd, Maatschappelijke opvang, Veiligheidshuizen, Versterking

peuterspeelzaalwerk en Vrouwenopvang geldt dat deze niet aan alle gemeenten worden uitgekeerd en/of nu nog niet kunnen worden verdeeld via de maatstaven van de algemene uitkering. Deze decentralisatie-uitkeringen kunnen dan ook nu niet worden omgezet in een algemene uitkering of integratie-uitkering. In de 1^e suppletoire begroting 2015 is de decentralisatie-uitkering Centra voor Jeugd en Gezin wel overgeheveld naar de algemene uitkering. Van de nog niet eerder in een begroting opgenomen decentralisatie-uitkeringen wordt bij ontwerpbegroting 2017 bezien of ze kunnen worden omgezet naar integratie-uitkering of algemene uitkering.

5.6 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2016

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en de UvW. In het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (Bofv) van 14 september 2015 is overleg gevoerd over de EMU-norm voor 2016 en 2017. De minister van Financiën zal de Staten-Generaal informeren over de uitkomst en de EMU-norm. De vaststelling kan pas plaatsvinden nadat er tenminste vier weken na de mededeling zijn verstreken en de Tweede Kamer zich over dit voornemen heeft kunnen uitspreken (zogenaamde voorhangprocedure).

5.7 Macronorm OZB

In de meicirculaire 2015 is aangegeven dat de besluitvorming over de vaststelling van de macronorm OZB voor het jaar 2016 en de overschrijding van de macronorm in 2015 uitgesteld zou worden tot het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (Bofv) in het najaar van 2015. Achtergrond daarvan was het lopende onderzoek naar de verruiming van het belastinggebied van gemeenten in het kader van een herziening van het belastingstelsel. Vanwege op dit moment onvoldoende politiek draagvlak is vooralsnog afgezien van het voornemen tot een dergelijke verruiming.

Met het oog op de begrotingsvoorbereiding 2016 van gemeenten is daarom in het Bofv van 14 september jl. afgesproken de macronormsystematiek te continueren voor 2016. Tegelijkertijd is vastgesteld dat de overschrijding van de macronorm 2015 (€ 43,5 miljoen ofwel 1,17%) in mindering wordt gebracht op de macroruimte in 2016. De macronorm 2016 van 2,7% wordt gecorrigeerd met € 43,5 miljoen. Dit houdt in dat de maximale macro-opbrengststijging € 60,9 miljoen bedraagt ofwel een macronorm van 1,57% voor 2016.

Daarnaast is in het Bofv afgesproken dat gemeenten een gemeentelijk belastingplan opstellen, waarin op een transparante wijze de onderbouwing en de jaarlijkse mutaties van de gemeentelijke belastingen wordt opgenomen. Dit is in lijn met de voorgenomen wijzigingen van het BBV op dit punt.

5.8 Conceptwijzigingsbesluit BBV

De conceptversie van het wijzigingsbesluit BBV is begin september ter consultatie aangeboden aan de VNG en het IPO. Ook wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid van internetconsultatie. De voorgestelde wijzigingen worden gedaan naar aanleiding van de bevindingen van de adviescommissie vernieuwing BBV. Voor de uitwerking van deze adviezen is een stuurgroep ingesteld, met daaraan verbonden een aantal werkgroepen, waarin ook de VNG en het IPO werden vertegenwoordigd. Dit wijzigingsbesluit bevat, naast de wijzigingen die verband houden met de overgenomen aanbevelingen van de adviescommissie vernieuwing BBV, ook wijzigingen als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen en een wijziging in de verantwoording van de grondexploitaties. Het is de bedoeling dat de wijzigingen van het onderhavige besluit in het voorjaar van 2016 in werking treden. Over de invoering van de vennootschapsbelasting in het BBV en hoe hier praktisch mee kan worden omgegaan volgt nog nadere informatie. Voor de wijzigingen die verband houden met de aanbevelingen van de adviescommissie vernieuwing BBV is het voornemen deze van toepassing te laten zijn op de begroting van 2017. Eén van de beoogde wijzigingen heeft als doel meer inzicht te krijgen in de kosten van de overhead en een eenvoudigere wijze van toerekening van kosten en rentelasten. In het conceptwijzigingsbesluit wordt verwezen naar een definitie van overhead. De beoogde uitwerking van deze definitie is ook opgenomen in bijlage 5.8.1.

De wijzigingen in het BBV in verband met de opname van een uniforme set financiële kengetallen zijn reeds doorgevoerd met het besluit van 15 mei 2015 (Stb. 2015, 206). Bij ministeriële regeling (9 juli 2015) zijn nadere regels vastgesteld over de wijze waarop de kengetallen door provincies en gemeenten moeten worden vastgesteld en in de begroting en het jaarverslag moeten worden opgenomen. Deze regeling bevat een aantal onvolkomenheden en zal worden aangepast. Wij beogen de aangepaste regeling eind september vast te stellen. Anticiperend op de wijzigingen van de regeling is in de gemeentefondsrubriek op internet de gecorrigeerde bijlage (berekeningswijze) behorende bij de regeling opgenomen. De wijzigingen/correcties zijn ter verduidelijking geel gearceerd.

Bijlagen

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2015 en 2016

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2015 en 2016 (vervolg)

Tabel 1 Verdeeltabel 2015 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor	b.p.e. 2015 stand mei 2015	w ijzigingen sinds mei 2015	bedragen per eenheid 2015 (deze circulaire)
OZB (w oningen eigenaar)	-0,1135%		-0,1135%
OZB (niet w oningen gebruiker)	-0,1213%		-0,1213%
OZB (niet w oningen eigenaar)	-0,1504%		-0,1504%
inw oners	141,92		141,92
nieuw bouw w oningen	0,00		0,00
krimp	397,63		397,63
kernen met minstens 500 adressen	27.341,63		27.341,63
OZB w aarde niet w oningen (in mln)	356,25		356,25
jongeren	242,58		242,58
ouderen	81,72		81,72
ouderen 75-85 jaar	26,99		26,99
w adden, t/m 2500 inw oners	188,85		188,85
w adden, van 2501 t/m 7500 inw oners	147,30		147,30
w adden, vanaf 7501 inw oners	33,22		33,22
huishoudens met laag inkomen	96,60	0,11	96,71
huishoudens met laag inkomen (drempel)	332,14	0,11	332,25
bijstandsontvangers	1.694,79	2,26	1.697,05
ABW schaalnadeel	112.176,71	277,97	112.454,68
ABW schaalvoordeel	3.706,33	9,16	3.715,49
uitkeringsontvangers	98,56	0,04	98,60
minderheden	320,40		320,40
minderheden (drempel)	325,71		325,71
eenouderhuishoudens	208,30		208,30
huishoudens	90,84		90,84
klantenpotentieel lokaal	39,60		39,60
klantenpotentieel regionaal	15,68		15,68
leerlingen (V)SO	230,78		230,78
leerlingen VO	362,50		362,50
achterstandsleerlingen (drempel)	2.312,25		2.312,25
extra groei leerlingen VO	220,56		220,56
extra groei jongeren	256,36		256,36
land	38,34		38,34

(voortzetting op de volgende bladzijde)

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2015 en 2016 (vervolg)

Tabel 1 Verdeeltabel 2015 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor	b.p.e. 2015 stand mei 2015	w ijzigingen sinds mei 2015	bedragen per eenheid 2015 (deze circulaire)
land * bodemfactor gemeente	26,11		26,11
binnenw ater	39,04		39,04
buitenw ater	23,21		23,21
oppervlak bebouw ing	580,90		580,90
opp. bebouw ing kern * bodemfactor kern	3.080,12		3.080,12
opp. beb. buitengebied * bf. buitengebied	1.520,38		1.520,38
w oonruimten	55,45		55,45
w oonruimten * bodemfactor kern	51,35		51,35
opp. historische kernen, <40 ha	3.146,42		3.146,42
opp. historische kernen, 40-64 ha	6.860,91		6.860,91
opp. historische kernen, >64 ha	14.993,87		14.993,87
lengte historisch w ater	15,54		15,54
bew oonde oorden 1930	31,13		31,13
hist.w oningen in bew oonde oorden	85,74		85,74
ISV (a)	18.401.314,79		18.401.314,79
ISV (b)	11.293.609,47		11.293.609,47
omgevingsadressendichtheid (OAD)	77,29		77,29
omgevingsadressendichtheid (drempel)	24,28		24,28
oeverlengte * bodemfactor gemeente	11,70		11,70
oeverlengte * dichtheid * bf. gemeente kernen	5,81		5,81
kernen * bodemfactor buitengebied	8.111,29		8.111,29
kernen * bodemfactor buitengebied	14.833,11		14.833,11
bedrijfsvestigingen	76,03		76,03
vast bedrag voor iedere gemeente	280.127,82		280.127,82
vast bedrag voor Amsterdam	111.470.819,52	125.397,11	111.596.216,63
vast bedrag voor Rotterdam	61.397.616,10		61.397.616,10
vast bedrag voor Den Haag	48.783.047,02		48.783.047,02
vast bedrag voor Utrecht	33.050.294,58		33.050.294,58
vast bedrag Waddengemeenten	150.164,11		150.164,11
uitkeringsfactor	1,388	0,007	1,395

1 Voor Baarle-Nassau tw ee maal het vaste bedrag.

Tabel 2 Mutaties verdeeltabel 2015 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven	totaal	algemene mutaties	cluster Werk en inkomen	cluster Overig	ontw ik- keling UB
huishoudens met laag inkomen	0,11		0,11		
huishoudens met laag inkomen (drempel)	0,11		0,11		
bijstandsonvangers	2,26		2,26		
ABW schaalnadeel	277,97		277,97		
ABW schaalvoordeel	9,16		9,16		
uitkeringsontvangers	0,04		0,04		
vast bedrag voor Amsterdam	125.397,11			125.397,11	
uitkeringsfactor	0,007	0,007			0,000

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2015 en 2016 (vervolg)

Tabel 3 Verdeeltabel 2016 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor	b.p.e. 2016	w ijzigingen sinds	bedragen per eenheid 2016 (deze circulaire)
	mei 2015	mei	
OZB (w oningen eigenaar)	-0,1139%		-0,1139%
OZB (niet w oningen gebruiker)	-0,1246%		-0,1246%
OZB (niet w oningen eigenaar)	-0,1546%		-0,1546%
inw oners	153,39		153,39
krimp	0,00		0,00
kernen met minstens 500 adressen	55.518,40		55.518,40
OZB w aarde niet w oningen (in mln)	381,60	-1,00	380,60
jongeren	242,58		242,58
ouderen	81,12		81,12
ouderen 75-85 jaar	26,78		26,78
w adden, t/m 2500 inw oners	188,85		188,85
w adden, van 2501 t/m 7500 inw oners	147,30		147,30
w adden, vanaf 7501 inw oners	33,22		33,22
huishoudens met laag inkomen	44,08		44,08
huishoudens met laag inkomen (drempel)	453,19	2,92	456,11
bijstandsonvangers	2.071,25	14,49	2.085,74
loonkostensubsidie	1.886,28	14,49	1.900,77
uitkeringsontvangers	83,58		83,58
minderheden	320,53		320,53
minderheden (drempel)	325,71		325,71
eenouderhuishoudens	208,30		208,30
eenpersoonhuishoudens	21,05		21,05
huishoudens	90,74		90,74
klantenpotentieel lokaal	39,19		39,19
klantenpotentieel regionaal	22,12	0,01	22,13
leerlingen (V)SO	230,78		230,78
leerlingen VO	370,50		370,50
achterstandsleerlingen (drempel)	2.312,25		2.312,25
extra groei leerlingen VO	220,56		220,56
extra groei jongeren	256,36		256,36
land	41,15	-0,14	41,01

(voortzetting op de volgende bladzijde)

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2015 en 2016 (vervolg)

Tabel 3 Verdeeltabel 2016 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor	b.p.e. 2015	w ijzigingen	bedragen per
	mei 2015	sinds mei	eenheid 2016 (deze circulaire)
land * bodemfactor gemeente	26,19		26,19
binnenw ater	37,19		37,19
buitenw ater	22,93		22,93
oppervlak bebouw ing	605,19	-10,85	594,34
oppervlak bebouw ing w oonkernen	1.139,69		1.139,69
oppervlak bebouw ing buitengebied	958,59		958,59
opp. bebouw ing kern * bodemfactor kern	3.080,12		3.080,12
opp. beb. buitengebied * bf. buitengebied	1.520,38		1.520,38
w oonruimten	60,78	-1,10	59,68
w oonruimten * bodemfactor kern	51,35	-0,65	50,70
opp. historische kernen, <40 ha	3.183,92		3.183,92
opp. historische kernen, 40-64 ha	6.899,37		6.899,37
opp. historische kernen, >64 ha	15.030,42		15.030,42
lengte historisch w ater	15,54		15,54
bew oonde oorden 1930	31,31		31,31
hist.w oningen in bew oonde oorden	85,74		85,74
ISV (a)	12.328.880,91		12.328.880,91
ISV (b)	7.566.718,34		7.566.718,34
omgevingsadressendichtheid (OAD)	75,66	-1,42	74,24
omgevingsadressendichtheid (drempel)	24,28	-0,61	23,67
oeverlengte * bodemfactor gemeente	11,70		11,70
oeverlengte * dichtheid * bf. gemeente kernen	5,81		5,81
kernen * bodemfactor buitengebied	9.063,77		9.063,77
kernen * bodemfactor buitengebied	14.833,11		14.833,11
bedrijfsvestigingen	76,62	-1,19	75,43
vast bedrag voor iedere gemeente	236.572,62	-154,28	236.418,34
vast bedrag voor Amsterdam	111.470.819,52		111.470.819,52
vast bedrag voor Rotterdam	61.397.616,10		61.397.616,10
vast bedrag voor Den Haag	48.787.219,41		48.787.219,41
vast bedrag voor Utrecht	33.050.294,58		33.050.294,58
vast bedrag Waddengemeenten	150.164,11		150.164,11
uitkeringsfactor	1,433	0,015	1,448

1 Voor Baarle-Nassau tw ee maal het vaste bedrag.

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2015 en 2016 (vervolg)

Tabel 4 Mutaties verdeeltabel 2016 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven	totaal	algemene mutaties	cluster Eigen inkomsten	cluster Fysiek milieu	cluster Werk en inkomen	cluster Maatsch. ondersteuning	cluster Educatie	cluster Riolering	cluster Reiniging	cluster VHROSV	cluster Infrastructuur	cluster Openbare orde en Veiligheid	cluster Bestuur	ontwikkeling UB
inwoners	0,00			-0,07	0,07									
OZB waarde niet woningen (in mln)	-1,00			-1,00										
huishoudens met laag inkomen (drempel)	2,92				1,14	1,42	0,27					0,09		
bijstandontvangers	14,49				14,49									
loonkostensubsidie	14,49				14,49									
klantenpotentieel regionaal land	0,01			0,01										
land	-0,14			-0,14										
oppervlak bebouwing	-10,85			-10,85										
woonruimten	-1,10		0,48	-0,51				0,55	0,16	-0,41	-0,07	-0,66	-0,64	
woonruimten * bodemfactor kern	-0,65							-0,24			-0,41			
omgevingsadressendichtheid (OAD)	-1,42			-0,02	-0,06	-0,27	-0,06	-0,06		-0,15	-0,61	-0,26	0,07	
omgevingsadressendichtheid (drempel)	-0,61										-0,49	-0,12		
bedrijfsvestigingen	-1,19			-1,19										
vast bedrag voor iedere gemeente	-154,28			-154,28										
uitkeringsfactor	0,015	0,016												-0,001

Bijlage 2.1.2 Bedragen per eenheid 2016, gegroepeerd naar cluster

Bijlage 2.1.2 Bedragen per eenheid 2016, gegroepeerd naar cluster (vervolg)

Verdeelmaatstaven 2016, gegroepeerd naar cluster (bedragen in euro's in basis)

	bedragen per eenheid	verdeelmaatstaven
cluster Eigen inkomsten	-0,1139%	OZB (w oningen eigenaar)
	-0,1246%	OZB (niet-w oningen gebruiker)
	-0,1546%	OZB (niet-w oningen eigenaar)
	-37,40	w oonruimten
cluster Werk en inkomen	7,44	inw oners
	179,48	huishoudens met laag inkomen (drempel)
	1.900,77	bijstandsonvangers
	1.900,77	loonkostensubsidie
	21,05	eenpersoonhuishoudens
	8,50	klantenpotentieel regionaal
	3,27	omgevingsadressendichtheid
cluster Jeugd	80,33	jongeren
	12,64	huishoudens met laag inkomen
	72,11	huishoudens met laag inkomen (drempel)
	-2,00	uitkeringsontvangers
	93,53	minderheden
	90,58	eenouderhuishoudens
	0,70	klantenpotentieel regionaal
	0,72	omgevingsadressendichtheid
	5.836,28	vast bedrag voor iedere gemeente
cluster Maatschappelijke ondersteuning	31,77	inw oners
	81,12	ouderen
	26,78	ouderen 75-85 jaar
	1,02	huishoudens met laag inkomen
	149,11	huishoudens met laag inkomen (drempel)
	19,91	huishoudens
	184,97	bijstandsonvangers
	85,58	uitkeringsontvangers
	78,10	minderheden
	2,51	klantenpotentieel lokaal
	5,33	klantenpotentieel regionaal
	1,51	land
	1,46	binnenw ater
	13,41	omgevingsadressendichtheid
	117,72	eenouderhuishoudens
1.498,14	kernen	
0,12	leerlingen VO	
-4.808,48	vast bedrag voor iedere gemeente	

(voortzetting op de volgende bladzijde)

Bijlage 2.1.2 Bedragen per eenheid 2016, gegroepeerd naar cluster (vervolg)

	bedragen per eenheid	verdeelmaatstaven
cluster Educatie	1,04	inwoners
	162,25	jongeren
	41,71	huishoudens met laag inkomen (drempel)
	230,78	leerlingen (V)SO
	370,38	leerlingen VO
	2.312,25	achterstandsleerlingen (drempel)
	48,34	minderheden
	217,62	minderheden (drempel)
	220,56	extra groei leerlingen VO
	256,36	extra groei jongeren
	0,07	klantenpotentieel regionaal
	8,59	land
	8,56	binnenwater
	2,95	omgevingsadressendichtheid
	4.422,19	kernen
	cluster Cultuur en ontspanning	51,95
70,83		huishoudens
34,00		klantenpotentieel lokaal
8,79		klantenpotentieel regionaal
331,29		opp. historische kernen, <40 ha
331,08		opp. historische kernen, 40-64 ha
331,51		opp. historische kernen, >64 ha
85,74		his. woningen in bewoond gebied
cluster Infrastructuur en gebiedsontwikkeling	30,42	huishoudens met laag inkomen
	42,86	woningwaarde niet woningen (in miljoenen)
	16,33	inwoners
	21,50	minderheden
	2,01	klantenpotentieel lokaal
	-0,64	klantenpotentieel regionaal
	28,08	land
	24,88	land * bodemfactor gemeente
	27,17	binnenwater
	15,24	buitenwater
	1.139,69	oppervlak bebouwing woonkernen
	958,59	oppervlak bebouwing buitengebied
	3.080,12	opp. bebouwing kern * bodemfactor kern
	1.520,38	opp. beb. buitengebied * bf. buitengebied
466,19	opp. bebouwing totaal	
51,41	woningruimten	
32,06	woningruimten * bodemfactor kern	

(voortzetting op de volgende bladzijde)

Bijlage 2.1.2 Bedragen per eenheid 2016, gegroepeerd naar cluster (vervolg)

	bedragen per eenheid	verdeelmaatstaven
	2.852,63	opp. historische kernen, <40 ha
	6.568,29	opp. historische kernen, 40-64 ha
	14.698,91	opp. historische kernen, >64 ha
	15,54	lengte historisch water
	13,87	bewoonde oorden 1930
	12.328.880,91	ISV (a)
	7.566.718,34	ISV (b)
	40,67	omgevingsadressendichtheid
	19,03	omgevingsadressendichtheid (drempel)
	7,23	oeverlengte * bodemfactor gemeente
	3,59	oeverlengte * dichtheid * bodemf. gemeente
	14.833,11	kernen* bodemfactor buitengebied
	63,22	bedrijfsvestigingen
	25.209,50	vast bedrag voor iedere gemeente
cluster Riolering en reiniging	-2,97	land
	-55,91	woonruimten
	-5,47	inwoners
	1,31	land * bodemfactor gemeente
	18,64	woonruimten * bodemfactor kern
	3,12	omgevingsadressendichtheid
	4,47	oeverlengte * bodemfactor gemeente
	2,22	oeverlengte * dichtheid * bodemf. gemeente
cluster Openbare orde en veiligheid	0,15	inwoners
	55.518,40	kernen met minstens 500 adressen
	337,74	w o z waarde niet woningen (in miljoenen)
	13,70	huishoudens met laag inkomen (drempel)
	57,82	minderheden
	65,26	minderheden (drempel)
	0,67	klantenpotentieel lokaal
	2,00	klantenpotentieel regionaal
	4,79	land
	7,69	buitenwater
	128,15	opp. bebouwing totaal
	51,42	woonruimten
	13,66	omgevingsadressendichtheid
	4,64	omgevingsadressendichtheid (drempel)
	3.143,44	kernen

(voortzetting op de volgende bladzijde)

Bijlage 2.1.2 Bedragen per eenheid 2016, gegroepeerd naar cluster (vervolg)

	bedragen per eenheid	verdeelmaatstaven
	5,70	bedrijfsvestigingen
	64.894,96	vast bedrag Amsterdam
	64.894,96	vast bedrag Rotterdam
	64.894,96	vast bedrag Den Haag
	64.894,96	vast bedrag Utrecht
cluster Bestuur en algemene ondersteuning	50,18	inw oners
	21,24	minderheden
	42,83	minderheden (drempel)
	-2,62	klantenpotentieel regionaal
	1,01	land
	50,16	w oonruimten
	17,44	bew oonde oorden 1930
	-3,56	omgevingsadressendichtheid
	6,51	bedrijfsvestigingen
	210.181,04	vast bedrag voor iedere gemeente
cluster Overig	0,00	krimp
	188,85	w adden t/m 2500 inw oners
	147,30	w adden 2500-7500 inw oners
	33,22	w adden >7500 inw oners
	111.405.924,56	vast bedrag Amsterdam
	61.332.721,14	vast bedrag Rotterdam
	48.722.324,45	vast bedrag Den Haag
	32.985.399,62	vast bedrag Utrecht
	150.164,11	vast bedrag Waddengemeenten

Bijlage 2.2.1 Opbouw algemene uitkeringen 2015-2020

Opbouw algemene uitkering 2015-2020 (in miljoenen euro's)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Vindplaats
Algemene uitkering voorafgaand jaar	15.604,932	14.754,045	15.656,338	15.560,612	15.786,987	16.066,535	
algemene mutaties							
- accres	-140,418	647,430	-33,239	230,078	282,141	324,457	september 2015, § 2.2-1
- accres tranche 2014 (incidenteel)	-124,504	124,504					mei 2015, § 2.2-1
- accres tranche 2014 (structureel)	-124,504						mei 2015, § 2.2-1
- accres tranche 2013 (incidenteel)	-19,622						mei 2014, § 2.2-1
- aanvullende algemene mutatie	20,745						mei 2011, § 1.1
- accres (gerichte verdeling, ingroeieregeling OHV)	-8,500	-8,500					mei 2005, § 5.1
- onderw ijshuisvesting	-256,000						mei 2014, § 2.3
- vrijval gericht accres suppletie-uitkering OZB	6,366	6,366	6,366	6,366	6,366	6,366	september 2013, § 5.2.1
- EU-richtlijn invordering		0,090					september 2011, § 5.3
- lagere apparaatskosten	-60,000	-60,000	-60,000	-60,000	-60,000	-70,000	mei 2014, § 2.2-2
- BCF (taakstellende korting)	-309,661						mei 2014, § 2.3
- plafond BTW-compensatiefonds	137,564	108,693	-7,499	39,670	48,815	56,313	september 2015, § 2.2-2
- onderzoeksagenda CPB				0,250			september 2013, § 5.2.2
- Waarderingskamer (incl. landelijke voorziening WOZ)	-0,032	-0,240	0,133	pm	pm		september 2015, § 2.2-4
- knelpunten verdeelsystematiek	-0,074	-0,076	-0,077	-0,080	-0,081	-0,083	mei 2015, § 2.2-3
- A+O fonds	-0,148	-0,161	pm	pm	pm		mei 2015, § 2.2-4
- financiering nationale inzet krijgsmacht	-0,025						mei 2015, § 2.2-5
- voorziening informatie sociaal domein	8,000						mei 2014, § 2.2-6
- groeiopgave Almere	-7,000						mei 2014, § 2.2-7
- Digitale Agenda	-2,295	-4,305	6,600				september 2015, § 2.2-3
cluster eigen inkomsten							
- suppletie-uitkering afschaffing OZB woningen gebruikers	-6,366	-6,366	-6,366	-6,366	-6,366	-6,366	september 2013, § 5.2.1
cluster werk en inkomen							
- intensivering armoedebeleid	20,000						december 2013, § 4.1
- digitaal klantdossier	0,212						september 2013, § 4.2.2
- aanvullende bijstand voor 65-jarigen en ouder	-0,800						mei 2009, § 3.4
- maatregelen Wet Werk en Bijstand	-5,000						mei 2014, § 2.2-8
- uitvoeringskosten Participatiew et	3,000	7,000	7,000	7,000	6,000		mei 2014, § 2.2-9
- individuele studietoelag	6,000	12,000	11,000	6,000			mei 2014, § 2.2-10
- wetsvoorstel vrijlating lijfrenteopbouw	4,000	3,000	2,000	2,000	2,000	1,000	september 2015, § 2.2-9
- taaleis Participatiew et		2,500	2,500				september 2015, § 2.2-10
cluster maatschappelijke ondersteuning							
- scootmobielen	-15,000	-10,000	-25,000				mei 2013, § 5.2.5
- maatschappelijke stage	-20,000						mei 2013, § 5.2.6
- transitiekosten decentralisatie AWBZ begeleiding naar de Wmo	-37,000						mei 2013, § 4.2.4
cluster jeugd							
- Centra voor Jeugd en Gezin	383,137						december 2014, § 2.2-1
cluster educatie							
- ingroeieregeling OHV	8,500	8,500					mei 2005, § 5.1
- overheveling buitenonderhoud po en so	-158,800						mei 2014, § 2.2-11
cluster cultuur en ontspanning							
- e-Boeken	-8,000	-1,200	-1,400	-1,600			mei 2014, § 2.2-12
- beeldende kunst en vormgeving			0,000				september 2015, § 2.2-5
cluster infrastructuur en gebiedsontwikkeling							
- WUW-middelen	0,221	0,311	0,762	1,599	0,000		Stb. 2001, 415
- BRZO		-11,171	1,121				september 2015, § 2.2-8
cluster openbare orde en veiligheid							
- mannenopvang	-1,200						september 2012, § 4.2.1
cluster bestuur en algemene ondersteuning/overig							
- professionaliseringsfonds burgemeesters		pm					mei 2011, § 3.7
- dualiseringskorting	-18,000						mei 2013, § 5.2.7
- implementatieondersteuning mGBA	-1,000			1,000			september 2014, § 2.2-6
- burgerzakenmodules Basisregistratie Personen		0,350					september 2014, § 2.2-7
- Basisregistratie Personen	1,843	-1,843					mei 2015, § 2.2-7
- Generieke Digitale Infrastructuur	-3,307	-1,369	0,373	0,458	0,673		mei 2015, § 2.2-6
- burgerlijke stand: lesbisch ouderschap	-0,198						mei 2014, § 2.2-14
- E-overheid	-0,250						mei 2014, § 2.2-15
- waterschapsverkiezingen	23,800	-23,800					mei 2014, § 2.2-16
- Nationaal Uitvoeringsprogramma e-overheid (NUP)	-146,746	122,000					september 2011, § 4.4
cluster Overig							
- bevolkingsdaling		-11,245					september 2015, § 2.2-6
- School2Care	0,175	-0,175					september 2015, § 2.2-7
Algemene uitkering	14.754,045	15.656,338	15.560,612	15.786,987	16.066,535	16.378,222	

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten					
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw*	Aantal uitwonende studenten 2016**	Aantal uitwonende studenten 2017 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2016	Totale ophoging maatstaf woonruimten vanaf 2017
Aa en Hunze	21	0	120	185	215
Aalburg	11	0	50	0	13
Aalsmeer	11	0	180	0	45
Aalten	13	0	100	0	25
Achtkarspelen	8	0	140	0	35
Alblasserdam	8	0	100	0	25
Albrandswaard	30	0	150	399	437
Alkmaar	12	0	1.410	0	353
Almelo	14	0	600	37	187
Almere	7	0	2.220	0	555
Alphen aan den Rijn	14	0	880	0	220
Alphen-Chaam	11	0	40	0	10
Ameland	8	0	10	0	3
Amersfoort	13	2.460	2.460	615	615
Amstelveen	12	3.550	3.550	888	888
Amsterdam	11	47.730	47.730	11.933	11.933
Apeldoorn	23	0	1.510	1.497	1.875
Appingedam	24	0	80	121	141
Arnhem	19	5.970	5.970	2.324	2.324
Assen	27	0	730	861	1.044
Asten	13	0	100	0	25
Baarle-Nassau	24	0	20	68	73
Baarn	44	0	220	720	775
Barendrecht	9	0	300	0	75
Barneveld	13	310	310	78	78
Bedum	29	0	80	153	173
Beek	6	0	80	0	20
Beemster	20	0	50	55	68
Beesel	4	0	50	0	13
Bellingwedde	11	0	30	0	8
Bergeijk	6	0	70	0	18
Bergen L	9	0	30	0	8
Bergen NH	25	0	150	339	377
Bergen op Zoom	19	0	510	351	479
Berkelland	16	0	200	86	136
Bernheze	13	0	120	0	30
Best	5	0	160	0	40
Beuningen	6	0	130	0	33
Beverwijk	12	0	250	0	63
Binnenmaas	9	0	160	0	40
Bladel	15	0	110	13	41
Blaricum	7	0	50	0	13
Bloemendaal	27	0	130	282	315
Bodegraven-Reeuwijk	6	0	170	0	43
Boekel	31	0	30	169	177

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten					
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw*	Aantal uitwonende studenten 2016**	Aantal uitwonende studenten 2017 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2016	Totale ophoging maatstaf woonruimten vanaf 2017
Borger-Odoorn	9	0	110	0	28
Borne	7	0	110	0	28
Borsele	11	0	110	0	28
Boxmeer	16	0	140	46	81
Boxtel	21	0	210	206	259
Breda	14	8.440	8.440	2.110	2.110
Brielle	11	0	60	0	15
Bronckhorst	12	0	130	0	33
Brummen	12	0	90	0	23
Brunssum	15	0	140	35	70
Bunnik	8	0	220	0	55
Bunschoten	9	0	60	0	15
Buren	5	0	80	0	20
Bussum	21	0	400	214	314
Capelle aan den IJssel	13	0	710	0	178
Castricum	13	0	240	0	60
Coevorden	14	0	150	10	48
Cranendonck	10	0	80	0	20
Cromstrijen	9	0	60	0	15
Cuijk	8	0	170	0	43
Culemborg	10	0	240	0	60
Dalfsen	9	0	150	0	38
Dantumadiel	16	0	100	34	59
De Bilt	19	0	610	212	365
De Friese Meren	11	0	270	0	68
De Marne	9	0	40	0	10
De Ronde Venen	7	0	240	0	60
De Wolden	16	0	100	50	75
Delft	11	14.120	14.120	3.530	3.530
Delfzijl	16	0	120	61	91
Den Helder	22	0	320	469	549
Deurne	17	0	160	97	137
Deventer	15	0	1.820	55	510
Diemen	11	0	2.290	0	573
Dinkelland	12	0	110	0	28
Doesburg	9	0	60	0	15
Doetinchem	20	0	380	362	457
Dongen	13	0	120	0	30
Dongeradeel	17	0	160	72	112
Dordrecht	14	0	1.380	0	345
Drechterland	8	0	70	0	18
Drimmelen	18	0	90	117	140
Dronten	6	0	980	0	245
Druten	25	0	90	195	218
Duiven	4	0	130	0	33

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten					
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw*	Aantal uitwonende studenten 2016**	Aantal uitwonende studenten 2017 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2016	Totale ophoging maatstaf woonruimten vanaf 2017
Echt-Susteren	22	0	160	263	303
Edam-Volendam	9	0	140	0	35
Ede	15	2.740	2.740	788	788
Eemnes	5	0	20	0	5
Eemmond	10	0	110	0	28
Eersel	24	0	90	176	199
Eijsden-Margraten	16	0	160	41	81
Eindhoven	13	12.270	12.270	3.068	3.068
Elburg	15	0	120	23	53
Emmen	12	0	760	0	190
Enkhuizen	14	0	110	0	28
Enschede	19	9.900	9.900	3.228	3.228
Epe	15	0	120	48	78
Ermelo	50	0	180	936	981
Etten-Leur	16	0	250	68	131
Ferwerderadiel	14	0	50	0	13
Franekeradeel	21	0	170	144	187
Geertruidenberg	16	0	120	48	78
Geldermalsen	12	0	120	0	30
Geldrop-Mierlo	7	0	330	0	83
Gemert-Bakel	14	0	140	0	35
Gennep	39	0	110	438	466
Giessenlanden	3	0	40	0	10
Gilze en Rijen	8	0	180	0	45
Goeree-Overflakkee	19	0	180	235	280
Goes	27	0	300	473	548
Goirle	16	0	150	37	75
Gorinchem	17	0	300	97	172
Gouda	15	0	1.090	78	351
Grave	21	0	90	93	116
Groesbeek	44	0	340	565	650
Groningen	12	35.420	35.420	8.855	8.855
Groote gast	10	0	50	0	13
Gulpen-Witterm	14	0	80	7	27
Haaksbergen	12	0	120	0	30
Haaren	36	0	60	300	315
Haarlem	13	3.580	3.580	895	895
Haarlemmerliede Spaarnw	0	0	40	0	10
Haarlemmermeer	10	1.190	1.190	298	298
Halderberge	12	0	150	0	38
Hardenberg	13	0	310	0	78
Harderwijk	10	0	340	0	85
Hardinxveld-Giessendam	9	0	100	0	25
Haren	23	0	240	177	237
Harlingen	15	0	120	19	49

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten					
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw*	Aantal uitwonende studenten 2016**	Aantal uitwonende studenten 2017 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2016	Totale ophoging maatstaf woonruimten vanaf 2017
Hattem	10	70	70	18	18
Heemskerk	15	0	240	33	93
Heemstede	24	0	180	251	296
Heerde	15	0	60	21	36
Heerenveen	15	0	550	52	190
Heerhugowaard	13	0	340	0	85
Heerlen	17	0	1.090	276	549
Heeze-Leende	20	0	90	95	118
Heiloo	19	0	150	124	162
Hellendoorn	16	0	200	81	131
Hellevoetsluis	11	0	170	0	43
Helmond	5	0	610	0	153
Hendrik-Ido-Ambacht	8	0	170	0	43
Hengelo O	11	0	1.230	0	308
Het Bildt	8	0	60	0	15
Heumen	13	0	140	0	35
Heusden	8	0	240	0	60
Hillegom	17	0	130	57	90
Hilvarenbeek	9	0	80	0	20
Hilversum	16	1.520	1.520	552	552
Hof van Twente	11	0	160	0	40
Hollands Kroon	6	0	200	0	50
Hoogeveen	16	0	310	86	164
Hoogezand-Sappemeer	24	0	250	360	423
Hoorn	10	0	650	0	163
Horst aan de Maas	12	0	170	0	43
Houten	7	0	400	0	100
Huizen	15	0	230	53	111
Hulst	20	0	60	167	182
IJsselstein	7	0	240	0	60
Kaag en Braassem	6	0	140	0	35
Kampen	15	0	510	66	194
Kapelle	8	0	60	0	15
Katwijk	12	0	380	0	95
Kerkrade	21	0	230	306	364
Koggenland	10	0	90	0	23
Kollumerland en Nwkrui	17	0	70	40	58
Korendijk	9	0	30	0	8
Krimpen aan den IJssel	9	0	160	0	40
Krimpenerwaard	0	0	330	0	83
Laarbeek	10	0	120	0	30
Landerd	16	0	70	37	55
Landgraaf	18	0	220	155	210
Landsmeer	8	0	70	0	18
Langedijk	7	0	170	0	43

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten					
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw*	Aantal uitwonende studenten 2016**	Aantal uitwonende studenten 2017 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2016	Totale ophoging maatstaf woonruimten vanaf 2017
Lansingerland	9	0	370	0	93
Laren	49	0	40	378	388
Leek	21	0	100	146	171
Leerdam	19	0	100	102	127
Leeuwarden	13	7.200	7.200	1.800	1.800
Leeuwarderadeel	22	0	90	86	109
Leiden	11	12.940	12.940	3.235	3.235
Leiderdorp	8	0	320	0	80
Leidschendam-Voorburg	10	0	880	0	220
Lelystad	11	0	660	0	165
Leudal	17	0	100	124	149
Leusden	9	0	190	0	48
Lingewaal	9	0	30	0	8
Lingewaard	12	0	240	0	60
Lisse	5	0	120	0	30
Littenseradiel	13	0	100	0	25
Lochem	22	0	170	265	308
Loon op Zand	12	0	90	0	23
Lopik	6	0	40	0	10
Loppersum	15	0	50	7	20
Losser	22	0	120	184	214
Maasdriel	8	0	80	0	20
Maasgouw	36	0	100	516	541
Maassluis	10	0	230	0	58
Maastricht	19	0	10.840	607	3.317
Marum	11	0	50	0	13
Medemblik	15	0	150	24	62
Meerssen	17	0	110	51	79
Menameradiel	7	0	100	0	25
Menterwolde	12	0	70	0	18
Meppel	18	0	370	140	233
Middelburg	14	0	920	14	244
Midden Drenthe	14	0	190	13	61
Midden-Delfland	5	0	210	0	53
Mill en Sint Hubert	8	0	40	0	10
Moerdijk	11	0	130	0	33
Molenwaard	6	0	130	0	33
Montferland	8	0	130	0	33
Montfoort U	1	0	60	0	15
Mook en Middelaar	6	0	50	0	13
Muiden	6	0	50	0	13
Naarden	11	0	100	0	25
Neder-Betuwe	9	0	70	0	18
Nederweert	11	0	60	0	15
Neerijnen	5	0	40	0	10

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten					
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw*	Aantal uitwonende studenten 2016**	Aantal uitwonende studenten 2017 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2016	Totale ophoging maatstaf woonruimten vanaf 2017
Nieuwegein	7	0	640	0	160
Nieuwkoop	23	0	90	231	254
Nijkerk	7	0	200	0	50
Nijmegen	14	0	18.930	57	4.790
Nissewaard	0	0	500	0	125
Noord-Beveland	17	0	30	25	33
Noordenveld	14	0	150	5	43
Noordoostpolder	14	0	290	2	75
Noordwijk	32	0	180	451	496
Noordwijkerhout	19	0	80	87	107
Nuenen c.a.	2	0	150	0	38
Nunspeet	19	0	120	127	157
Nuth	17	0	100	52	77
Oegstgeest	20	450	450	253	253
Oirschot	13	0	70	0	18
Oisterwijk	20	0	170	159	202
Oldambt	16	0	170	91	134
Oldebroek	8	0	110	0	28
Oldenzaal	14	0	250	11	74
Olst-Wijhe	20	0	120	102	132
Ommen	14	0	90	7	30
Onderbanken	6	0	30	0	8
Oost Gelre	24	0	170	285	328
Oosterhout	9	0	350	0	88
Ooststellingwerf	22	0	120	201	231
Oostzaan	9	0	40	0	10
Opmeer	7	0	40	0	10
Opsterland	17	0	170	102	145
Oss	8	0	630	0	158
Oud-Beijerland	12	0	130	0	33
Oude IJsselstreek	18	0	150	176	214
Ouder-Amstel	14	0	150	0	38
Oudewater	14	0	40	2	12
Overbetuwe	10	0	300	0	75
Papendrecht	7	0	150	0	38
Peel en Maas	14	0	180	0	45
Pekela	9	0	40	0	10
Pijnacker-Nootdorp	13	0	580	0	145
Purmerend	14	0	550	17	155
Putten	7	0	110	0	28
Raalte	17	0	180	99	144
Reimerswaal	11	0	80	0	20
Renkum	42	0	300	888	963
Renswoude	0	0	20	0	5
Reusel-De Mierden	7	0	40	0	10

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten					
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw*	Aantal uitwonende studenten 2016**	Aantal uitwonende studenten 2017 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2016	Totale ophoging maatstaf woonruimten vanaf 2017
Rheden	22	820	820	545	545
Rhenen	15	0	140	13	48
Ridderkerk	9	0	320	0	80
Rijnwaarden	13	0	30	0	8
Rijssen-Holten	12	0	190	0	48
Rijswijk	17	0	780	134	329
Roerdalen	12	0	60	0	15
Roermond	15	0	550	34	172
Roosendaal	16	0	560	143	283
Rotterdam	14	25.020	25.020	6.279	6.279
Rozendaal	0	0	20	0	5
Rucphen	7	0	50	0	13
Schagen	11	0	220	0	55
Scherpenzeel	18	0	40	37	47
Schiedam	13	0	1.110	0	278
Schiermonnikoog	0	0	0	0	0
Schijndel	12	0	110	0	28
Schinnen	7	0	60	0	15
Schouwen-Duiveland	14	0	140	0	35
's-Gravenhage	16	16.010	16.010	5.037	5.037
's-Hertogenbosch	14	0	3.260	60	875
Simpelveld	16	0	60	18	33
Sint-Anthonis	27	0	60	147	162
Sint-Michiëlsgestel	13	120	120	30	30
Sint-Oedenrode	10	0	90	0	23
Sittard-Geleen	16	0	880	230	450
Sliedrecht	36	0	160	537	577
Slochteren	10	0	90	0	23
Sluis	17	0	70	67	85
Smallingerland	19	0	460	274	389
Soest	11	0	300	0	75
Someren	13	0	70	0	18
Son en Breugel	12	0	90	0	23
Stadskanaal	15	0	120	21	51
Staphorst	4	0	70	0	18
Stede Broec	9	0	100	0	25
Steenbergen	13	0	110	0	28
Steenwijkerland	10	0	290	0	73
Stein	10	0	100	0	25
Stichtse Vecht	8	0	400	0	100
Strijen	10	0	40	0	10
Sudwest Fryslan	15	0	670	103	271
Ten Boer	25	0	50	85	98
Terneuzen	13	0	190	0	48
Terschelling	13	0	420	0	105

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten					
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw*	Aantal uitwonende studenten 2016**	Aantal uitwonende studenten 2017 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2016	Totale ophoging maatstaf woonruimten vanaf 2017
Texel	18	0	50	51	64
Teylingen	19	0	270	180	248
Tholen	8	0	100	0	25
Tiel	16	0	260	66	131
Tilburg	19	13.200	13.200	4.270	4.270
Tubbergen	7	0	80	0	20
Twenterand	10	0	120	0	30
Tynaarlo	32	0	190	586	634
Tytsjerksteradiel	16	0	230	73	131
Uden	10	0	240	0	60
Uitgeest	4	0	100	0	25
Uithoorn	10	0	190	0	48
Urk	8	0	70	0	18
Utrecht	11	32.490	32.490	8.123	8.123
Utrechtse Heuvelrug	28	0	350	660	748
Vaals	17	0	40	25	35
Valkenburg aan de Geul	26	0	110	207	235
Valkenswaard	12	0	160	0	40
Veendam	17	0	130	91	124
Veenendaal	12	0	570	0	143
Veere	17	0	100	64	89
Veghel	9	0	200	0	50
Veldhoven	14	0	280	0	70
Velsen	15	0	420	90	195
Venlo	11	0	840	0	210
Venray	18	0	230	167	225
Vianen	9	0	120	0	30
Vlaardingen	12	0	710	0	178
Vlagtwedde	13	0	60	0	15
Vlieland	0	0	10	0	3
Vlissingen	11	950	950	238	238
Voerendaal	5	0	60	0	15
Voorschoten	14	0	260	1	66
Voorst	32	0	100	428	453
Vught	36	0	230	572	630
Waalre	5	0	90	0	23
Waalwijk	13	0	270	0	68
Waddinxveen	10	0	160	0	40
Wageningen	18	0	6.830	167	1.875
Wassenaar	12	0	160	0	40
Waterland	8	0	100	0	25
Weert	13	0	300	0	75
Weesp	17	0	250	56	119
Werkendam	8	0	90	0	23
West Maas en Waal	12	0	90	0	23

Bijlage 2.4.1 Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Voorlopige aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten					
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw*	Aantal uitwonende studenten 2016**	Aantal uitwonende studenten 2017 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2016	Totale ophoging maatstaf woonruimten vanaf 2017
Westerveld	24	0	70	185	203
Westervoort	7	0	130	0	33
Westland	12	0	490	0	123
Weststellingwerf	15	0	140	14	49
Westvoorne	10	0	70	0	18
Wierden	5	0	110	0	28
Wijchen	10	0	220	0	55
Wijdemeren	18	0	80	86	106
Wijk bij Duurstede	6	0	120	0	30
Winsum	14	0	110	0	28
Winterswijk	20	0	150	176	214
Woensdrecht	11	0	80	0	20
Woerden	12	0	420	0	105
Wormerland	8	0	90	0	23
Woudenberg	22	0	80	96	116
Woudrichem	10	0	40	0	10
Zaanstad	10	0	1.450	0	363
Zaltbommel	9	0	110	0	28
Zandvoort	26	130	130	231	231
Zederik	9	0	70	0	18
Zeevang	9	0	40	0	10
Zeewolde	5	0	150	0	38
Zeist	38	0	1.490	1.494	1.867
Zevenaar	6	0	180	0	45
Zoetermeer	6	0	1.280	0	320
Zoeterwoude	47	0	60	267	282
Zuidhorn	14	0	160	0	40
Zuidplas	11	0	270	0	68
Zundert	18	0	60	81	96
Zutphen	19	0	440	221	331
Zwartewaterland	9	0	60	0	15
Zwijndrecht	10	0	330	0	83
Zwolle	17	4.310	4.310	1.506	1.506

* het landelijk gemiddelde per 1000 inwoners is 13,98. Per gemeente dient het meerdere boven het landelijke gemiddelde te worden vermenigvuldigd met het aantal inwoners/1000. Bron: CBS, stand 31-12-2013, inwonertal 1-1-2014.

** deze kolom bevat alleen een waarde voor die gemeenten waarvoor de maatstaf woonruimten in 2016 reeds het aantal uitwonende studenten omvat. Het aantal dient te worden vermenigvuldigd met de wegingsfactor van 25%. Bron: CBS, stand 31-12-2014, afgerond op tientallen.

*** het aantal dient te worden vermenigvuldigd met de wegingsfactor van 25%. Bron: CBS, stand 31-12-2014, afgerond op tientallen.

Bijlage 2.4.2 Cumulatierегeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)

Bijlage 2.4.2 Cumulatiereregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatiereregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Aa en Hunze	0	-12.738	0	-1.789	-0,10
Aalburg	-63.592	-72.251	-21.179	-18.014	-0,86
Aalsmeer	-78.805	-101.677	0	-10.849	-1,43
Aalten	-137.726	-180.076	-70.030	-46.700	-1,17
Achtkarspelen	-77.552	-162.520	-111.084	-51.628	-0,78
Alblasserdam	-18.882	-15.222	-28.522	-20.696	-1,80
Albrandswaard	-68.717	-62.604	-9.780	-14.737	1,89
Alkmaar	-195.732	-257.413	-90.516	-52.050	-2,54
Almelo	1.348.968	1.711.263	1.566.345	696.837	-1,62
Almere	0	-258.978	-66.478	-82.965	-1,83
Alphen aan den Rijn	-46.682	0	0	-42.687	-2,12
Alphen-Chaam	-11.444	-17.506	0	-267	-0,93
Ameland	-34.405	-45.507	-17.400	-12.913	-2,26
Amersfoort	-136.183	-174.063	0	-37.353	-1,09
Amstelveen	-53.181	0	0	-1.999	0,57
Amsterdam	0	0	-349.036	-89.218	4,18
Apeldoorn	0	0	0	0	0,47
Appingedam	0	0	0	0	0,67
Arnhem	-524.929	-558.511	-447.343	-198.454	2,34
Assen	1.220.963	2.531.168	1.724.888	717.038	1,33
Asten	0	-1.919	0	0	-1,22
Baarle-Nassau	-29.164	-14.649	0	-10.366	0,14
Baarn	-163.147	-180.835	-63.193	-49.834	4,43
Barendrecht	0	0	0	-6.684	-2,04
Barneveld	0	0	0	0	-1,26
Bedum	-47.693	-47.650	-21.033	-16.886	1,40
Beek	40.845	37.591	0	0	-1,31
Beemster	-36.997	-29.948	-2.296	-5.238	-0,09
Beesel	0	0	0	0	-1,26
Bellingwedde	0	-866	-3.913	-245	-0,64

Bijlage 2.4.2 Cumulatieregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatieregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Bergeijk	-72.613	-57.638	-127	-8.674	-1,14
Bergen L	-71.047	-83.380	-29.197	-20.419	-0,76
Bergen NH	-181.489	-195.712	-56.502	-49.450	0,07
Bergen op Zoom	0	0	-26.291	-7.809	-0,62
Berkelland	-33.096	-49.017	0	0	-0,82
Bernheze	-72.310	-69.608	-650	-11.170	-1,06
Best	-134.701	-169.543	-56.298	-47.760	-1,69
Beuningen	0	0	0	-4.162	-1,38
Beverwijk	-114.197	-163.024	-64.653	-43.596	-2,94
Binnenmaas	-22.553	-40.132	0	-4.726	-1,31
Bladel	-56.875	-44.145	0	-6.925	-1,13
Blaricum	46.979	0	0	0	-1,57
Bloemendaal	-60.702	-49.412	-1.795	-12.380	0,98
Bodegraven-Reeuwijk	-86.915	0	0	-17.025	-1,65
Boekel	-17.538	-16.726	-1.336	0	1,47
Borger-Odoorn	-60.472	-96.229	-35.059	-19.284	-0,81
Borne	238	0	0	0	-1,55
Borsele	-32.715	0	0	-4.247	-0,91
Boxmeer	-42.040	0	0	-17.870	-0,83
Boxtel	-6.121	-66.851	-15.564	-18.347	-0,10
Breda	-134.883	-423.712	-191.798	-64.226	1,25
Brielle	-47.504	-74.368	-16.597	-20.713	-1,57
Bronckhorst	0	0	0	0	-0,92
Brummen	70.815	34.108	0	0	-1,28
Brunssum	0	0	-36.918	-27.080	-1,74
Bunnik	-37.991	-35.739	-2.544	-6.839	-1,21
Bunschoten	-66.318	-111.939	-32.403	-28.745	-1,41
Buren	-83.671	-66.255	0	-7.342	-0,84
Bussum	0	0	0	-10.770	-0,59
Capelle aan den IJssel	-6.188	-26.716	-18.787	-40.460	-2,74

Bijlage 2.4.2 Cumulatiereregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatiereregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Castricum	-124.522	-132.688	-31.215	-30.545	-1,84
Coevorden	213.934	0	-28.420	0	-0,98
Cranendonck	-22.746	-19.001	0	0	-1,05
Cromstrijen	-46.060	0	0	-13.479	-1,27
Cuijk	-9.485	-48.156	-20.269	-6.410	-1,16
Culemborg	0	0	-23.978	-3.794	-1,79
Dalfsen	-22.402	0	0	-1.952	-0,98
Dantumadiel	-61.785	-45.127	-96.248	-45.537	-0,54
De Bilt	-70.232	-67.621	0	-12.850	-0,66
De Friese Meren	-60.744	-141.049	-54.475	-22.626	-1,12
De Marne	0	0	0	-2.641	-0,73
De Ronde Venen	-105.861	-60.090	0	-4.011	-1,47
De Wolden	-66.490	-65.542	-6.444	-8.432	-0,61
Delft	-181.092	0	0	-25.122	11,22
Delfzijl	0	0	0	0	-0,79
Den Helder	0	354.192	347.747	319.251	-0,06
Deurne	-158.608	-155.671	-30.522	-36.645	-0,70
Deventer	-432.909	-552.250	-212.786	-143.904	-1,72
Diemen	-84.411	-121.743	-41.858	-27.815	-3,33
Dinkelland	-48.453	0	0	-14.987	-0,93
Doesburg	177.110	146.611	-3.029	0	-1,15
Doetinchem	0	-7.894	0	0	-0,14
Dongen	-35.771	-42.568	-5.278	-7.752	-1,47
Dongeradeel	-48.668	-109.180	-80.396	-38.542	-0,57
Dordrecht	0	-26.653	0	-19.114	-2,83
Drechterland	-85.637	-78.165	-10.621	-15.714	-1,03
Drimmelen	-96.723	-69.907	0	-11.310	-0,48
Dronten	0	0	54.030	-4.751	-1,24
Druten	-68.939	-78.957	-26.374	-21.797	0,67
Duiven	0	0	0	-7.828	-1,48

Bijlage 2.4.2 Cumulatiereregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatiereregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Echt-Susteren	-32.181	-31.940	-2.383	-4.397	0,20
Edam-Volendam	-89.720	-92.551	-13.324	-24.403	-2,02
Ede	0	0	0	0	-0,11
Eemnes	0	0	0	-206	-1,32
Eemsmond	-23	0	0	0	-0,83
Eersel	-132.626	-135.251	-32.661	-31.702	0,28
Eijsden-Margraten	-13.512	-25.458	0	-11.680	-0,80
Eindhoven	-651.264	-512.095	-78.625	-79.780	2,03
Elburg	0	0	0	-3.114	-1,00
Emmen	0	-149.247	-161.867	-2.972	-1,19
Enkhuizen	-75.299	-95.050	-61.804	-31.321	-1,83
Enschede	-20.874	-120.344	-231.005	0	2,85
Epe	-5.202	-46.618	-10.445	-9.788	-0,96
Ermelo	-29.423	-6.339	-6.067	-11.636	3,48
Etten-Leur	204.516	0	0	0	-1,50
Ferwerderadiel	-43.869	-65.453	-31.288	-16.924	-0,73
Franekeradeel	-10.503	0	0	0	0,05
Geertruidenberg	0	0	0	0	-1,06
Geldermalsen	-30.033	-34.207	0	-4.947	-1,08
Geldrop-Mierlo	-9.224	-40.876	-1.925	-10.964	-1,73
Gemert-Bakel	-4.537	-30.358	0	-2.757	-1,15
Gennep	-130.177	-143.166	-62.665	-46.074	1,78
Giessenlanden	-3.539	0	0	0	-0,98
Gilze en Rijen	-46.126	-46.830	-13.378	-4.302	-1,46
Goeree-Overflakkee	-88.360	-75.142	0	-9.076	-0,70
Goes	-57.939	-48.285	-5.810	-19.575	1,24
Goirle	0	0	0	-3.259	-1,22
Gorinchem	-30.367	0	-10.692	-22.952	-1,35
Gouda	0	0	33.515	22.932	-2,53
Grave	-40.097	-38.964	-22.173	-17.898	0,09

Bijlage 2.4.2 Cumulatiereregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatiereregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Groesbeek	-77.971	-79.174	-43.860	-24.488	0,51
Groningen	-63.219	0	-244.593	-92.729	14,96
Groote gast	-17.988	-48.487	-24.873	-14.388	-0,65
Gulpen-Wittem	-39.520	-42.874	-9.932	-10.866	-0,83
Haaksbergen	-33.625	-50.053	-17.324	-6.869	-1,38
Haaren	-47.027	-22.639	-7.397	-13.099	1,88
Haarlem	-139.586	-265.673	-55.235	-64.009	-1,08
Haarlemmerliede Spaarnw	-21.213	-18.407	-542	-4.344	-1,16
Haarlemmermeer	-170.261	-155.372	0	-16.938	-1,35
Halderberge	0	-33.588	-8.497	-4.140	-1,23
Hardenberg	0	-24.299	-15.287	-4.916	-0,98
Harderwijk	0	-67.633	-22.338	-18.868	-1,76
Hardinxveld-Giessendam	-29.295	-25.718	0	-6.350	-1,42
Haren	139.304	283.299	295.821	258.257	0,25
Harlingen	120.880	65.506	-18.856	0	-1,14
Hatter	48.488	39.884	0	0	-1,07
Heemskerk	0	0	0	-20.221	-2,25
Heemstede	-40.801	-21.527	0	-6.725	0,31
Heerde	0	0	-2.143	-3.051	-0,88
Heerenveen	0	0	-26.027	-26.077	-1,28
Heerhugowaard	0	0	0	-10.028	-1,92
Heerlen	321.402	901.005	0	-38.841	-1,27
Heeze-Leende	-58.996	-49.221	-1.499	-10.470	-0,22
Heiloo	-50.582	-49.046	-11.303	-8.616	-0,56
Hellendoorn	0	0	-16.259	-10.804	-0,76
Hellevoetsluis	-5.980	0	0	-29.311	-2,02
Helmond	0	-51.427	-16.496	-4.198	-1,92
Hendrik-Ido-Ambacht	27.065	11.646	0	0	-2,07
Hengelo O	442.541	388.569	0	0	-2,13
Het Bildt	0	16.138	0	0	-0,69

Bijlage 2.4.2 Cumulatieregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatieregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Heumen	29.562	0	0	0	-1,28
Heusden	-99.546	-103.238	-22.080	-24.532	-1,43
Hillegom	-18.638	-35.712	-176	-7.489	-1,22
Hilvarenbeek	-71.438	-60.261	-4.911	-10.418	-1,13
Hilversum	0	0	-52.946	-42.788	-0,61
Hof van Twente	0	0	0	0	-1,10
Hollands Kroon	-232.304	-220.187	-37.284	-46.426	-0,97
Hoogeveen	768.070	1.136.141	717.051	0	-1,12
Hoogezand-Sappemeer	733.824	1.459.926	1.379.883	2.055.850	0,77
Hoorn	-52.206	-147.419	-96.155	-51.276	-2,07
Horst aan de Maas	-88.397	-130.008	-18.524	-21.586	-1,08
Houten	-75.158	-58.810	0	-11.772	-1,80
Huizen	27.189	41.115	0	-6.807	-1,89
Hulst	0	-26.859	0	0	-0,17
IJsselstein	-105.072	-131.489	-38.535	-38.212	-2,07
Kaag en Braassem	-67.328	-54.462	-527	-12.713	-1,20
Kampen	482.710	1.020.879	373.714	0	-1,31
Kapelle	-36.352	-55.952	-15.627	-14.784	-1,23
Katwijk	0	0	0	-8.858	-2,18
Kerkrade	906.280	1.046.632	344.872	0	-0,37
Koggenland	-12.149	0	0	-529	-0,95
Kollumerland en Nwkruiel	-30.286	0	0	0	-0,34
Korendijk	-29.428	0	0	-4.781	-0,93
Krimpen aan den IJssel	0	0	0	-10.167	-2,31
Krimpenerwaard	-124.824	0	0	-39.256	-1,41
Laarbeek	-70.865	-52.194	0	-6.839	-1,06
Landerd	-22.866	-34.056	0	-3.231	-0,59
Landgraaf	0	-40.676	-48.521	-28.936	-0,83
Landsmeer	-15.371	-25.837	0	-6.140	-1,62
Langedijk	145.815	-13.836	0	0	-1,28

Bijlage 2.4.2 Cumulatieregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatieregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Lansingerland	-137.239	-136.586	-15.444	-33.857	-1,68
Laren	-12.199	-3.716	0	-2.728	4,26
Leek	-31.382	-29.309	-22.055	-9.912	0,16
Leerdam	-164.266	-209.686	-94.707	-64.945	-0,39
Leeuwarden	1.494.985	1.888.573	-71.524	0	2,74
Leeuwarderadeel	0	0	-4.268	-1.090	0,28
Leiden	-238.932	-120.814	-25.394	-22.793	7,78
Leiderdorp	284.870	156.168	0	0	-2,82
Leidschendam-Voorburg	-30.795	-41.399	-42.710	-35.732	-3,36
Lelystad	58.007	200.817	216.429	206.490	-1,66
Leudal	0	0	24.146	0	-0,46
Leusden	0	0	0	0	-1,66
Lingewaal	-81.359	-84.512	-20.214	-20.662	-0,94
Lingewaard	-193.410	-207.106	-45.025	-54.811	-1,28
Lisse	0	0	0	0	-1,98
Littenseradiel	-35.434	-51.553	-16.190	-11.720	-0,69
Lochem	0	-34.934	0	0	0,02
Loon op Zand	-53.658	-51.868	-7.223	-9.226	-1,43
Lopik	0	-11.113	0	0	-0,93
Loppersum	0	-10.852	-12.407	-6.450	-0,68
Losser	0	0	-20.928	-2.659	0,24
Maasdriel	-30.891	0	0	-5.112	-0,94
Maasgouw	-98.050	-87.199	-17.177	-16.875	0,92
Maassluis	0	0	0	-9.706	-2,42
Maastricht	929.248	667.941	-64.881	0	-1,12
Marum	-21.167	-25.932	-9.547	-6.635	-0,77
Medemblik	-234.261	-242.359	-60.954	-52.889	-1,02
Meerssen	0	0	16.784	0	-0,67
Menameradiel	0	-1.435	-7.244	-6.017	-0,76
Menterwolde	0	0	0	0	-0,77

Bijlage 2.4.2 Cumulatiereregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatiereregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Meppel	0	-33.662	-46.796	-25.312	-0,70
Middelburg	85.251	130.418	-3.551	-6.552	-2,15
Midden Drenthe	0	0	0	-4.589	-0,96
Midden-Delfland	-49.921	-55.400	-14.971	-5.076	-1,74
Mill en Sint Hubert	-71.930	-71.166	-15.264	-16.347	-0,78
Moerdijk	-61.845	-69.768	0	-3.455	-1,23
Molenwaard	0	-27.793	0	0	-1,02
Montferland	306.625	390.594	5.737	0	-1,16
Montfoort U	48.721	25.989	0	0	-1,24
Mook en Middelaar	-29.648	-33.389	-13.659	-12.582	-1,04
Muiden	-19.622	-21.792	-5.359	-6.142	-1,08
Naarden	0	0	0	0	-1,72
Neder-Betuwe	-58.731	-68.491	-21.286	-16.130	-0,81
Nederweert	0	71.471	0	0	-1,05
Neerijnen	-7.945	-12.865	0	-283	-0,76
Nieuwegein	0	0	0	-15.788	-2,28
Nieuwkoop	-104.448	0	0	-23.582	0,31
Nijkerk	0	-18.977	0	0	-1,33
Nijmegen	-263.556	-425.358	-186.382	-67.275	-2,48
Nissewaard	0	0	0	-45.933	-2,47
Noord-Beveland	-15.642	0	0	0	-1,22
Noordenveld	0	-18.373	-6.690	-1.710	-1,19
Noordoostpolder	91.281	0	0	0	-1,10
Noordwijk	-80.387	-68.403	-7.798	-18.054	2,10
Noordwijkerhout	-18.345	-16.716	0	-2.626	-0,50
Nuenen c.a.	0	-27.323	-14.287	-7.447	-1,61
Nunspeet	-15.459	-15.865	0	-2.201	-0,62
Nuth	-14.205	0	-8.130	-15.001	-0,51
Oegstgeest	39.965	74.330	97.240	51.420	0,76
Oirschot	-62.861	-75.950	-20.860	-23.858	-1,02

Bijlage 2.4.2 Cumulatiereregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatiereregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Oisterwijk	-31.611	0	-4.658	-10.314	-0,38
Oldambt	-44.256	-33.732	-48.711	-25.388	-0,75
Oldebroek	210.578	177.087	139.029	0	-1,09
Oldenzaal	0	0	0	-12.375	-1,66
Olst-Wijhe	-26.525	0	0	-9.611	-0,09
Ommen	0	0	0	0	-1,02
Onderbanken	162.659	317.652	401.716	835.625	-0,97
Oost Gelre	-14.229	-57.469	-2.953	-9.803	0,42
Oosterhout	0	0	0	0	-1,97
Ooststellingwerf	0	-36.207	-23.162	-6.355	0,18
Oostzaan	-52.575	-50.298	-8.204	-11.649	-1,63
Opmeer	-8.380	-2.654	0	0	-0,98
Opsterland	-56.925	-68.622	-25.829	-16.176	-0,38
Oss	-115.617	-184.189	-1.955	-33.570	-1,65
Oud-Beijerland	0	0	0	-12.826	-1,70
Oude IJsselstreek	-105.579	-115.514	-45.059	-18.181	-0,30
Ouder-Amstel	-15.381	-16.827	0	-9.050	-1,78
Oudewater	0	0	0	-1.358	-1,38
Overbetuwe	-220.797	-249.767	-73.387	-62.107	-1,19
Papendrecht	-26.595	-33.931	0	-12.839	-2,37
Peel en Maas	-113.683	-83.713	0	-8.167	-1,05
Pekela	0	66.124	1.101	0	-0,83
Pijnacker-Nootdorp	-268.160	-310.244	-81.948	-84.849	-1,79
Purmerend	-150.861	-181.739	-41.925	-49.638	-2,41
Putten	-2.426	-17.279	0	0	-1,48
Raalte	-14.298	-39.623	0	-3.013	-0,67
Reimerswaal	-66.245	-56.542	0	-11.343	-0,99
Renkum	0	0	0	0	2,71
Renswoude	-3.069	-3.664	-490	-1.625	-0,86
Reusel-De Mierden	-71.658	-66.370	-10.804	-12.430	-1,09

Bijlage 2.4.2 Cumulatieregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatieregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Rheden	-51.814	-64.269	-33.051	-15.082	1,14
Rhenen	-61.067	-86.807	-40.824	-21.099	-1,09
Ridderkerk	-202.791	-229.648	-63.035	-60.351	-2,20
Rijnwaarden	0	0	0	-3.603	-0,79
Rijssen-Holten	0	-21.984	0	0	-1,37
Rijswijk	585.485	140.901	0	0	-2,62
Roerdalen	0	0	0	0	-0,93
Roermond	1.034.617	1.063.081	209.146	0	-1,67
Roosendaal	0	0	0	0	-1,46
Rotterdam	-189.559	-705.514	-962.301	-476.215	0,77
Rozendaal	39.881	56.414	57.917	100.236	-1,53
Rucphen	-79.943	-90.879	-28.669	-20.811	-1,09
Schagen	-148.523	-158.000	-34.251	-38.266	-1,51
Scherpenzeel	-12.461	-18.354	-1.203	-4.467	-0,53
Schiedam	-140.336	-147.676	-24.147	-72.005	-3,61
Schiermonnikoog	-4.220	-8.151	-3.525	-2.591	-3,38
Schijndel	-126.241	-144.963	-45.338	-36.034	-1,41
Schinnen	211.234	409.049	606.865	1.294.908	-1,04
Schouwen-Duiveland	-99.163	-80.257	-1.304	-8.891	-2,21
's-Gravenhage	0	-65.599	-880.485	-405.948	0,54
's-Hertogenbosch	-391.463	-450.459	-138.637	-96.346	-2,07
Simpelveld	59.004	31.894	0	0	-0,94
Sint-Anthonis	-85.856	-81.864	-17.482	-17.302	0,73
Sint-Michielsgestel	-96.300	-83.038	-5.733	-18.515	-0,93
Sint-Oedenrode	-81.145	-71.720	-8.138	-13.582	-1,08
Sittard-Geleen	883.346	652.242	-24.814	0	-1,29
Sliedrecht	-181.724	-182.385	-78.356	-60.155	3,22
Slochteren	-125.720	-145.302	-50.853	-33.999	-0,72
Sluis	-29.068	-8.235	-17.747	-11.793	-1,30
Smallingerland	776.485	637.817	-44.071	0	-0,50

Bijlage 2.4.2 Cumulatiereregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatiereregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Soest	418.649	0	0	0	-1,87
Someren	-18.829	0	0	-6.592	-1,08
Son en Breugel	-7.172	-27.633	-1.230	-4.963	-1,21
Stadskanaal	39.942	0	-22.579	-771	-1,04
Staphorst	-6.843	0	11.251	10.180	-0,79
Stede Broec	0	-7.702	-2.252	-2.021	-1,51
Steenbergen	-25.674	-59.639	-14.084	-12.642	-1,13
Steenwijkerland	0	0	0	-8.346	-1,09
Stein	-7.872	-13.539	0	-597	-1,33
Stichtse Vecht	0	-19.383	0	0	-1,69
Strijen	15.372	-3.447	0	0	-1,30
Sudwest Fryslan	0	0	0	-41.676	-1,12
Ten Boer	-14.110	-25.379	-7.848	-6.155	0,79
Terneuzen	0	-37.045	0	0	-1,33
Terschelling	0	0	0	0	-1,53
Texel	-72.386	-96.651	-37.336	-27.409	-1,39
Teylingen	189.738	161.150	0	0	-0,51
Tholen	-138.576	-138.480	-30.243	-31.303	-1,05
Tiel	0	0	-57.329	-16.700	-1,29
Tilburg	-496.278	-386.095	-124.135	-74.256	4,61
Tubbergen	-138.466	-93.706	0	-49.577	-0,76
Twenterand	-21.390	0	0	0	-0,95
Tynaarlo	-22.986	0	-28.231	-13.753	0,51
Tytsjerksteradiel	0	-30.909	-33.080	-7.915	-0,61
Uden	-3.098	0	-4.170	-13.469	-1,68
Uitgeest	-44.033	-50.657	-11.776	-14.860	-1,56
Uithoorn	0	0	0	-7.351	-1,96
Urk	-53.882	-6.767	0	0	-1,20
Utrecht	-965.532	-702.803	-251.638	-141.519	7,30
Utrechtse Heuvelrug	332.968	294.607	102.803	0	0,86

Bijlage 2.4.2 Cumulatiereregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatiereregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Vaals	0	0	-17.958	-8.524	-1,25
Valkenburg aan de Geul	0	0	-13.389	-5.962	0,70
Valkenswaard	-95.286	-127.169	-42.734	-36.590	-1,82
Veendam	616.023	907.839	768.879	351.999	-0,67
Veenendaal	323.909	0	0	0	-2,19
Veere	-23.530	-24.509	0	0	-1,51
Veghel	-79.261	-109.869	-20.612	-18.500	-1,39
Veldhoven	-14.406	0	-5.658	-15.574	-2,00
Velsen	0	-65.457	0	-12.645	-1,80
Venlo	915.329	0	-79.794	0	-1,91
Venray	-154.125	-136.004	-18.603	-26.530	-0,62
Vianen	-26.633	-30.801	-7.405	-7.842	-1,35
Vlaardingen	0	0	0	-10.015	-3,32
Vlagtwedde	-16.843	-32.006	-13.429	-6.124	-0,85
Vlieland	-729	0	-577	-914	-1,76
Vlissingen	942.393	823.876	-8.385	0	-0,87
Voerendaal	143.274	225.471	88.477	0	-1,10
Voorschoten	0	0	-6.537	-5.867	-2,22
Voorst	-105.887	-113.916	-33.578	-27.076	0,72
Vught	-46.307	-37.044	-18.568	-16.003	2,30
Waalre	0	0	0	0	-1,40
Waalwijk	-170.134	-201.243	-68.501	-46.538	-1,59
Waddinxveen	-19.654	0	0	0	-1,98
Wageningen	0	-30.588	0	0	-1,47
Wassenaar	0	0	0	-11.299	-2,04
Waterland	-92.886	-86.033	-12.167	-19.285	-1,30
Weert	-13.297	-66.414	-19.216	-11.457	-1,75
Weesp	0	0	-12.937	-6.997	-1,29
Werkendam	-100.618	-106.670	-22.138	-26.643	-1,11
West Maas en Waal	-81.379	-76.010	-17.070	-12.421	-0,88

Bijlage 2.4.2 Cumulatieregeling gemeentefonds (vervolg)

Suppleties cumulatieregeling gemeentefonds (incl effect aanpassing maatstaf woonruimten)					
Gemeente	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Herverdeeeffect aanpassing maatstaf woonruimten (€ per inw)
Westerveld	8.521	0	-10.029	0	0,22
Westervoort	-10.362	0	-28.522	-10.329	-1,47
Westland	-195.416	-34.413	-7.523	-55.837	-1,67
Weststellingwerf	-3.891	-13.670	-3.371	0	-0,95
Westvoorne	-24.861	-39.287	-3.193	-11.164	-1,78
Wierden	-68.461	-106.983	-38.993	-32.223	-1,14
Wijchen	-31.162	-83.766	-22.639	-15.442	-1,51
Wijdemeren	-35.041	-23.615	0	-3.734	-0,76
Wijk bij Duurstede	95.084	75.114	0	0	-1,59
Winsum	0	0	-4.013	-2.667	-0,97
Winterswijk	-29.862	0	-21.045	-31.774	-0,26
Woensdrecht	-46.571	-44.360	-4.620	-11.022	-1,24
Woerden	-94.737	-63.797	0	-9.716	-1,80
Wormerland	-12.917	0	-714	-10.017	-1,83
Woudenberg	-17.934	-23.902	-272	-4.674	0,10
Woudrichem	-5.665	-8.757	0	0	-0,91
Zaanstad	-629.041	-743.313	-245.535	-171.975	-2,31
Zaltbommel	-146.618	-172.010	-55.052	-43.026	-1,09
Zandvoort	-76.742	-92.268	-39.529	-22.112	1,15
Zederik	-71.283	-73.790	-16.279	-17.326	-0,91
Zeevang	-31.600	-27.486	-2.981	-5.568	-0,95
Zeewolde	0	0	0	-4.550	-1,38
Zeist	0	0	-12.837	-11.522	3,16
Zevenaar	12.375	0	-8.550	0	-1,65
Zoetermeer	0	0	0	-20.338	-2,78
Zoeterwoude	-34.936	-16.890	-6.723	-9.874	3,77
Zuidhorn	-20.689	-14.621	0	-1.766	-0,91
Zuidplas	-47.338	0	0	-25.001	-1,77
Zundert	-97.885	-85.686	-7.765	-17.895	-0,43
Zutphen	174.929	376.856	0	-6.486	-0,74
Zwartewaterland	36.781	45.648	0	0	-1,06
Zwijndrecht	0	0	0	0	-2,47
Zwolle	-28.586	-25.881	0	0	1,39

Bijlage 2.5.1 Volumina maatstaven 2015-2020

Tabel 1 bevat de volumina van de voornaamste dynamische maatstaven van het gemeentefonds. Deze vormen de grondslag voor de ramingen van de uitkeringsbasis en de uitkeringsfactoren van de jaren 2015 tot en met 2020.

Tabel 1 Volumina maatstaven 2015-2020 (ramingen mei 2015)

Maatstaven	2015	2016	2017
- OZB	1.836.152.400.000	1.827.987.522.903	1.857.218.953.610
- inwoners	16.900.726	16.971.478	17.045.154
- jongeren	3.828.059	3.817.312	3.810.723
- ouderen	3.007.685	3.087.318	3.164.871
- ouderen 75-85 jaar	933.026	951.455	969.698
- huishoudens met een laag inkomen	2.306.910	2.329.979	2.353.574
- bijstandsonvangers	405.689	399.513	409.261
- uitkeringsontvangers	1.324.354	1.321.236	1.330.415
- minderheden	1.356.085	1.372.084	1.388.272
- eenpersoonhuishoudens		2.928.500	2.965.800
- eenouderhuishoudens	545.289	546.889	548.289
- huishoudens	7.909.992	7.964.424	8.021.521
- leerlingen (V)SO (gew ogen)	378.871	380.809	382.733
- leerlingen VO (gew ogen)	733.103	736.554	740.021
- oppervlakte bebouwing totaal	111.686	113.490	115.479
- woonruimten	7.715.418	7.891.237	7.970.150
- omgevingsadressendichtheid	15.011.207	15.479.743	15.633.622
- bedrijfstvestigingen	1.637.341	1.637.341	1.637.341

Maatstaven	2018	2019	2020
- OZB	1.886.921.464.898	1.917.102.709.942	1.947.770.467.276
- inwoners	17.118.414	17.186.002	17.248.834
- jongeren	3.804.947	3.793.795	3.781.970
- ouderen	3.246.427	3.324.292	3.402.050
- ouderen 75-85 jaar	991.944	1.025.132	1.063.043
- huishoudens met een laag inkomen	2.377.405	2.401.474	2.425.783
- bijstandsonvangers	414.163	421.361	429.025
- uitkeringsontvangers	1.334.460	1.341.182	1.351.248
- minderheden	1.404.651	1.421.223	1.437.990
- eenpersoonhuishoudens	3.003.400	3.042.400	3.081.200
- eenouderhuishoudens	549.589	550.589	551.289
- huishoudens	8.078.006	8.133.629	8.187.642
- leerlingen (V)SO (gew ogen)	384.723	386.738	388.798
- leerlingen VO (gew ogen)	743.505	747.005	750.521
- oppervlakte bebouwing totaal	117.490	119.518	121.561
- woonruimten	8.049.851	8.130.350	8.211.653
- omgevingsadressendichtheid	15.789.040	15.946.012	16.104.553
- bedrijfstvestigingen	1.637.341	1.637.341	1.637.341

Doorgaans zijn volumina mutaties van jaar tot jaar gebaseerd op de groei van de aantallen inwoners en woonruimten. Tabel 2 geeft een overzicht van de geraamde procentuele groei van deze maatstaven in de jaren 2015 tot en met 2020.

Tabel 2 Raming groeipercentages: inwoners en woonruimten 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
- inwoners	0,42%	0,43%	0,43%	0,39%	0,37%
- woonruimten	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%

Bijlage 2.5.2 Suppletie-uitkering Bommenregeling

Suppletie-uitkering Bommenregeling		
Gemeente	2015	Toegekend bedrag (70%)
Apeldoorn	1.372.000	960.400
Bergen (L)	29.959	20.971
Borne	5.550	3.885
Bronckhorst	4.750	3.325
Culemborg	32.225	22.558
Ede	100.301	70.211
Gouda	247.177	173.024
Haarlemmermeer	232.431	162.701
Helmond	21.838	15.287
Heusden	784.147	548.903
Lingewaard	764.286	535.000
Maasgouw	11.146	7.802
Overbetuwe	159.953	111.967
Renkum	1.059.577	741.704
Renswoude	53.128	37.190
Rheden	77.327	54.129
Roerdalen	10.240	7.168
Sint-Oedenrode	77.740	54.418
Vlissingen	45.982	32.188
Vught	406.515	284.561
Zundert	70.000	49.000
Totaal	5.566.272	3.896.392

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Aa en Hunze	12.884.936	12.346.210	11.882.760	11.524.124	11.326.455	11.170.657
Aalburg	4.568.465	4.808.680	4.835.420	4.785.458	4.744.014	4.736.709
Aalsmeer	8.060.850	7.645.669	7.536.196	7.375.596	7.314.022	7.280.730
Aalten	15.644.128	15.665.497	15.391.936	14.926.071	14.554.088	14.286.447
Achtkarspelen	17.590.144	17.333.104	17.211.023	16.952.166	16.692.667	16.540.040
Alblasserdam	8.462.683	8.160.823	7.931.500	7.833.315	7.759.670	7.736.731
Albrandswaard	7.209.262	7.395.965	7.380.066	7.314.511	7.284.509	7.264.964
Alkmaar	72.123.681	70.986.251	70.724.149	70.399.052	70.306.748	69.919.988
Almelo	73.423.735	67.580.234	65.131.122	63.223.468	62.570.419	61.915.921
Almere	139.402.685	131.258.808	130.924.686	130.957.015	131.343.301	130.919.593
Alphen aan den Rijn	50.962.117	48.845.691	46.089.531	44.078.039	43.445.204	42.916.641
Alphen-Chaam	3.386.594	3.277.283	3.155.707	3.047.973	2.992.467	2.950.829
Ameland	932.153	1.174.220	1.251.599	1.254.322	1.240.215	1.241.810
Amersfoort	112.920.718	104.221.019	102.953.889	102.021.253	101.654.133	100.826.166
Amstelveen	25.366.340	23.201.491	21.494.689	20.939.100	20.787.063	20.716.573
Amsterdam	520.627.162	513.090.811	505.451.473	502.426.901	501.656.580	498.443.947
Apeldoorn	139.931.699	126.591.639	124.685.080	123.521.201	123.104.679	122.016.908
Appingedam	11.576.968	11.092.086	10.668.401	10.302.778	10.040.402	9.800.699
Arnhem	159.396.983	159.536.136	160.350.644	160.448.676	160.449.807	159.483.220
Assen	90.138.909	83.256.651	80.801.573	80.206.261	80.159.015	79.413.253
Asten	7.278.076	6.677.302	6.374.749	6.141.073	6.008.437	5.899.592
Baarle-Nassau	2.424.405	2.450.473	2.386.132	2.307.238	2.279.112	2.276.886
Baarn	8.506.776	9.377.441	9.609.040	9.566.445	9.512.728	9.540.693
Barendrecht	15.642.829	15.151.535	14.110.293	13.523.339	13.417.490	13.347.335
Barneveld	24.001.794	21.703.617	20.306.670	19.618.421	19.453.067	19.336.295
Bedum	5.283.945	5.604.015	5.588.062	5.496.214	5.430.351	5.389.292
Beek	8.725.359	8.033.359	7.505.975	7.269.714	7.144.044	7.042.950
Beemster	2.785.795	2.774.026	2.747.266	2.693.840	2.672.704	2.661.176
Beesel	7.586.690	7.189.195	6.751.876	6.347.815	6.055.956	5.962.656
Bellingwedde	7.578.076	7.131.489	6.832.591	6.577.315	6.417.158	6.274.927

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Bergeijk	8.084.363	7.693.645	7.435.617	7.163.037	6.998.342	6.867.174
Bergen L	6.964.776	7.182.410	7.100.083	6.917.670	6.781.527	6.680.806
Bergen NH	8.098.360	9.302.208	9.529.931	9.432.608	9.362.312	9.357.563
Bergen op Zoom	51.070.106	48.260.664	46.464.647	45.693.712	45.288.343	44.739.267
Berkelland	25.962.488	24.373.287	23.469.901	22.692.703	22.248.053	21.871.614
Bernheze	14.211.517	13.569.113	13.122.718	12.670.027	12.394.823	12.154.921
Best	10.966.400	11.611.633	11.674.634	11.514.189	11.369.279	11.302.854
Beuningen	12.038.680	11.414.021	10.678.246	10.349.359	10.177.229	10.033.400
Beverwijk	18.233.468	18.618.672	18.417.477	18.103.620	17.889.417	17.750.340
Binnenmaas	9.016.079	8.614.999	8.393.744	8.172.914	8.098.465	8.058.475
Bladel	11.416.117	10.735.609	10.270.054	9.810.110	9.512.456	9.247.464
Blaricum	2.420.041	2.162.598	2.028.356	1.971.529	1.947.164	1.934.787
Bloemendaal	4.705.606	4.862.832	4.830.402	4.731.668	4.695.564	4.690.139
Bodegraven-Reeuwijk	11.086.715	10.733.240	10.074.968	9.749.829	9.643.065	9.562.207
Boekel	4.795.492	4.610.558	4.447.720	4.316.475	4.232.937	4.163.599
Borger-Odoorn	15.658.062	16.094.246	15.708.963	15.275.936	14.984.897	14.721.462
Borne	11.651.145	10.902.618	10.227.165	9.603.452	9.131.701	8.975.761
Borsele	9.369.104	8.950.415	8.378.732	7.852.528	7.755.905	7.687.165
Boxmeer	15.338.952	14.853.878	14.056.820	13.441.563	13.162.746	12.923.674
Boxtel	22.263.831	22.550.132	21.920.751	21.308.106	20.885.879	20.530.515
Breda	125.533.930	121.261.211	120.115.610	118.962.783	118.287.425	117.233.668
Brielle	4.020.645	4.550.605	4.631.567	4.573.758	4.548.366	4.533.905
Bronckhorst	18.401.307	17.016.684	15.885.947	15.326.265	15.051.843	14.837.354
Brummen	11.218.989	10.223.336	9.608.766	9.281.601	9.148.010	9.046.454
Brunssum	27.817.234	26.403.005	25.102.987	24.194.095	23.596.621	23.084.354
Bunnik	4.227.948	4.061.738	4.015.083	3.945.222	3.917.029	3.914.626
Bunschoten	5.944.473	5.947.323	6.013.756	5.961.164	5.912.110	5.919.446
Buren	9.531.082	9.198.406	8.950.484	8.701.622	8.570.011	8.464.845
Bussum	11.024.208	10.460.492	9.853.793	9.637.650	9.546.824	9.507.703
Capelle aan den IJssel	34.899.024	34.441.099	33.650.242	32.921.985	32.561.597	32.244.104

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Castricum	8.656.273	9.265.406	9.336.325	9.240.631	9.190.429	9.191.276
Coevorden	20.621.128	19.008.439	18.196.664	17.745.154	17.479.048	17.264.260
Cranendonck	8.418.178	7.999.584	7.697.559	7.427.581	7.280.024	7.165.039
Cromstrijen	4.180.052	4.166.636	3.986.967	3.767.434	3.736.287	3.717.124
Cuijk	16.963.522	15.931.290	15.390.455	14.905.668	14.573.877	14.276.475
Culemborg	13.127.847	12.545.243	12.166.481	11.880.272	11.687.271	11.527.967
Dalfsen	12.276.084	11.388.218	10.577.020	10.141.847	9.950.573	9.793.519
Dantumadiel	12.633.302	12.821.369	12.564.479	12.341.935	12.110.272	11.968.559
De Bilt	14.444.036	12.873.389	12.650.083	12.386.186	12.289.401	12.240.941
De Friese Meren	21.440.557	21.009.437	20.594.010	20.225.602	19.990.808	19.849.760
De Marne	6.999.470	6.363.835	6.026.328	5.741.490	5.646.732	5.568.877
De Ronde Venen	11.711.967	11.339.538	11.004.666	10.712.123	10.608.111	10.546.272
De Wolden	9.465.442	9.124.560	8.859.116	8.586.738	8.438.523	8.336.719
Delft	63.903.404	61.645.277	60.927.313	60.315.739	60.162.828	59.704.194
Delfzijl	19.914.362	19.066.467	18.322.360	17.537.841	17.117.945	15.974.249
Den Helder	46.038.913	44.390.759	43.153.875	41.845.035	40.902.404	40.108.931
Deurne	16.475.117	15.850.399	15.638.720	15.252.646	15.012.861	14.837.930
Deventer	76.676.588	76.430.740	76.428.718	75.808.312	75.340.860	74.675.597
Diemen	9.151.357	9.286.454	9.250.822	9.140.034	9.051.616	9.019.663
Dinkelland	11.151.576	11.152.898	10.530.529	10.206.004	10.037.564	9.922.638
Doesburg	8.438.471	7.862.543	7.594.134	7.395.914	7.268.197	7.159.935
Doetinchem	63.124.203	60.164.988	60.122.102	60.032.112	60.147.097	59.727.432
Dongen	9.651.020	9.504.160	9.285.194	9.060.534	8.941.377	8.859.662
Dongeradeel	18.725.948	18.200.667	17.811.460	17.341.888	16.961.758	16.671.650
Dordrecht	105.053.017	101.052.896	99.812.944	98.878.229	98.566.631	97.711.155
Drechterland	6.623.619	6.688.029	6.617.650	6.494.665	6.428.994	6.390.913
Drimmelen	9.374.997	9.152.601	8.924.684	8.647.627	8.515.658	8.429.418
Dronten	19.697.265	18.252.100	17.167.560	16.231.670	16.105.945	16.026.106
Druten	8.430.007	8.572.066	8.464.198	8.266.157	8.133.653	8.040.631
Duiven	11.644.015	10.895.165	10.265.527	9.829.293	9.719.971	9.634.436

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Echt-Susteren	18.082.597	17.837.119	17.229.942	16.692.042	16.383.425	16.142.258
Edam-Volendam	7.632.148	7.799.352	7.733.821	7.534.849	7.428.064	7.367.479
Ede	72.657.169	69.062.091	66.672.150	66.151.464	66.050.292	65.635.430
Eemnes	2.885.908	2.573.367	2.454.326	2.391.924	2.366.842	2.350.399
Eemmond	14.261.495	13.686.625	13.107.449	12.539.933	12.146.039	11.941.502
Eersel	8.920.370	8.589.947	8.533.555	8.308.160	8.139.262	8.029.004
Eijsden-Margraten	12.038.580	10.974.132	10.701.390	10.480.285	10.372.724	10.309.560
Eindhoven	163.385.481	157.629.720	155.907.649	154.223.494	153.434.401	152.034.459
Elburg	12.177.569	11.280.840	10.784.890	10.468.543	10.281.387	10.128.466
Emmen	105.494.456	99.024.136	96.885.949	95.225.089	94.157.963	92.805.429
Enkhuizen	8.989.610	8.988.482	9.068.683	9.018.050	8.947.065	8.927.648
Enschede	153.749.505	147.833.837	145.560.701	144.075.415	143.199.608	141.608.384
Epe	16.777.623	15.876.239	15.368.581	14.884.518	14.602.443	14.384.755
Ermelo	17.603.450	15.993.158	15.654.097	15.299.634	15.099.722	14.938.126
Etten-Leur	23.509.446	21.145.678	20.092.170	19.455.324	19.091.685	18.785.418
Ferwerderadiel	4.676.234	4.760.364	4.770.938	4.719.104	4.661.678	4.636.602
Franekeradeel	13.709.343	13.423.801	12.900.407	12.358.778	12.049.049	11.917.232
Geertruidenberg	9.919.157	9.303.221	8.807.523	8.562.231	8.437.936	8.347.324
Geldermalsen	9.453.702	9.277.471	8.997.117	8.734.475	8.601.571	8.499.227
Geldrop-Mierlo	18.538.283	17.490.745	16.963.165	16.479.004	16.207.604	15.990.313
Gemert-Bakel	14.879.929	13.935.850	13.410.788	12.949.788	12.673.271	12.439.007
Genneep	11.376.765	12.117.409	12.048.867	11.740.030	11.480.203	11.287.734
Giessenlanden	4.675.767	4.298.866	3.957.361	3.738.162	3.697.015	3.671.965
Gilze en Rijen	10.722.213	10.386.099	10.121.057	9.893.676	9.762.672	9.675.368
Goeree-Overflakkee	21.600.987	21.169.273	20.499.795	19.878.492	19.554.388	19.300.304
Goes	20.863.206	20.616.585	20.017.911	19.402.244	19.054.819	18.781.758
Goirle	12.642.609	11.989.475	11.297.710	10.690.578	10.507.879	10.356.302
Gorinchem	20.945.786	20.726.816	20.176.103	19.638.960	19.318.289	19.052.387
Gouda	58.446.481	56.221.520	54.609.793	53.044.229	52.622.611	49.425.141
Grave	6.136.188	6.726.972	6.661.757	6.520.914	6.411.518	6.338.431

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Groesbeek	17.660.749	17.583.278	17.252.706	16.838.740	16.574.706	16.374.992
Groningen	174.529.988	170.362.017	169.847.907	169.498.977	169.620.840	168.606.235
Grootegast	7.431.180	7.227.416	7.074.056	6.919.498	6.801.387	6.718.640
Gulpen-Wittem	7.092.380	6.858.601	6.659.084	6.417.102	6.267.712	6.156.288
Haaksbergen	10.230.908	9.807.734	9.544.094	9.287.997	9.124.055	8.990.218
Haaren	6.132.472	5.876.620	5.663.470	5.485.838	5.377.984	5.286.361
Haarlem	106.529.824	107.647.984	107.660.368	107.481.170	107.666.086	107.098.088
Haarlemmerliede Spaarnw	1.346.826	1.397.682	1.396.274	1.376.216	1.370.440	1.371.562
Haarlemmermeer	49.806.973	47.849.011	46.468.936	45.434.041	45.043.599	44.772.147
Halderberge	15.759.972	15.029.160	14.474.192	13.945.226	13.628.520	13.361.702
Hardenberg	35.485.995	33.339.723	32.031.217	31.152.251	30.610.143	30.150.345
Harderwijk	22.522.885	21.320.577	20.763.020	20.297.589	20.029.315	19.846.282
Hardinxveld-Giessendam	6.613.039	6.477.909	6.335.441	6.198.935	6.137.411	6.106.200
Haren	7.025.489	6.304.047	5.839.332	5.387.123	5.070.921	5.026.819
Harlingen	10.205.544	9.719.580	9.412.939	9.202.291	9.068.856	8.958.112
Hatterij	5.255.072	4.738.128	4.406.673	4.220.694	4.154.809	4.103.687
Heemskerk	18.048.699	17.818.982	16.884.554	16.326.543	16.119.131	15.947.273
Heemstede	8.173.478	8.008.464	7.780.393	7.533.542	7.430.366	7.367.838
Heerde	8.954.541	8.742.767	8.246.440	8.007.948	7.870.289	7.763.886
Heerenveen	31.704.329	30.075.168	28.490.603	27.590.503	27.068.402	26.652.225
Heerhugowaard	28.053.086	27.558.333	26.210.788	25.622.912	25.438.694	25.295.346
Heerlen	122.771.598	121.078.535	117.966.989	116.000.014	115.163.028	113.717.522
Heeze-Leende	5.082.609	5.002.011	4.923.480	4.780.182	4.709.490	4.657.840
Heiloo	7.416.338	7.537.331	7.448.200	7.334.336	7.269.762	7.233.774
Hellendoorn	17.753.062	16.635.575	15.928.625	15.526.325	15.294.962	15.129.116
Hellevoetsluis	16.433.751	16.566.882	15.842.009	15.328.171	15.227.309	15.156.264
Helmond	81.365.501	77.720.315	76.258.302	75.127.546	74.507.266	73.575.295
Hendrik-Ido-Ambacht	10.045.756	9.049.405	8.359.712	7.907.840	7.849.425	7.813.504
Hengelo O	51.854.093	48.365.607	45.519.059	44.143.285	43.452.400	42.864.780
Het Bildt	6.288.522	6.174.968	5.869.173	5.589.532	5.356.122	5.186.328

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Heumen	7.038.438	6.293.048	5.937.158	5.753.807	5.667.653	5.601.960
Heusden	17.595.935	17.437.589	17.081.037	16.651.085	16.398.869	16.197.776
Hillegom	8.504.121	8.115.566	7.920.686	7.736.290	7.641.159	7.584.894
Hilvarenbeek	5.645.457	5.726.433	5.596.509	5.422.031	5.318.046	5.236.236
Hilversum	50.795.347	49.381.366	48.571.111	48.241.163	48.139.670	47.881.904
Hof van Twente	15.025.131	13.683.775	12.787.261	12.412.347	12.225.977	12.092.598
Hollands Kroon	16.263.859	16.612.346	16.533.344	16.260.569	16.113.917	16.046.650
Hoogeveen	45.831.602	42.505.339	39.590.742	37.802.082	36.957.037	36.210.949
Hoogezand-Sappemeer	31.696.541	29.422.133	27.457.911	26.210.977	25.429.312	25.051.803
Hoorn	45.177.075	44.924.860	44.939.902	44.879.121	44.903.054	44.815.543
Horst aan de Maas	17.709.214	17.011.525	16.575.279	16.104.169	15.822.931	15.588.529
Houten	16.858.245	16.667.174	16.333.686	16.086.268	15.976.681	15.903.074
Huizen	16.375.751	15.471.821	14.452.487	14.046.420	13.897.026	13.808.121
Hulst	15.046.928	14.275.448	13.734.480	13.261.598	13.001.763	12.793.170
IJsselstein	12.140.916	12.612.453	12.576.170	12.404.523	12.296.114	12.246.198
Kaag en Braassem	7.370.847	6.939.431	6.730.183	6.554.158	6.474.128	6.419.140
Kampen	30.099.328	27.213.948	24.958.794	24.205.511	23.854.037	23.563.019
Kapelle	3.833.906	3.786.332	3.785.439	3.747.843	3.719.235	3.725.262
Katwijk	26.707.799	25.542.715	23.945.506	23.282.366	22.936.797	22.661.300
Kerkrade	52.798.942	48.587.217	46.055.210	44.118.220	42.907.638	41.775.397
Koggenland	7.599.161	7.109.469	6.803.320	6.651.477	6.591.990	6.554.872
Kollumerland en Nwkruijsl	9.131.091	9.130.794	8.894.131	8.559.228	8.223.599	7.942.261
Korendijk	3.813.901	3.667.267	3.447.007	3.251.476	3.219.734	3.199.157
Krimpen aan den IJssel	13.361.439	13.135.131	12.413.409	12.113.554	11.971.066	11.852.917
Krimpenerwaard	18.820.900	18.625.100	17.704.932	17.286.928	17.125.910	17.006.835
Laarbeek	9.868.735	9.242.453	8.934.753	8.626.633	8.461.575	8.328.056
Landerd	7.953.743	6.995.467	6.758.395	6.534.869	6.403.441	6.292.126
Landgraaf	31.927.507	30.200.861	29.128.011	28.117.248	27.455.583	26.896.740
Landsmeer	2.714.393	2.589.662	2.576.007	2.530.535	2.520.872	2.518.770
Langedijk	10.138.348	9.218.859	8.951.151	8.788.817	8.715.717	8.666.346

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Lansingerland	12.969.259	13.597.423	13.554.962	13.448.142	13.405.987	13.419.362
Laren	2.648.721	2.612.370	2.556.366	2.482.268	2.455.663	2.446.237
Leek	11.850.541	11.849.834	11.557.792	11.284.433	11.109.558	10.959.032
Leerdam	8.837.274	9.862.632	10.171.664	10.156.397	10.075.930	10.098.523
Leeuwarden	126.867.331	132.190.224	130.766.104	131.362.950	132.099.565	131.441.993
Leeuwarderadeel	5.408.531	5.230.030	5.083.014	4.970.610	4.911.310	4.870.546
Leiden	86.655.098	79.362.886	78.659.361	78.052.029	77.804.720	77.101.190
Leiderdorp	11.507.758	10.456.209	9.832.816	9.586.555	9.449.132	9.342.025
Leidschendam-Voorburg	27.802.756	27.240.048	26.889.231	26.542.582	26.392.322	26.352.316
Lelystad	50.313.154	47.474.738	45.084.247	43.109.431	41.972.620	39.781.362
Leudal	19.795.536	18.526.652	17.401.538	16.346.802	15.996.275	15.771.631
Leusden	9.995.901	8.966.418	8.565.483	8.323.074	8.215.078	8.137.368
Lingewaal	2.711.158	3.126.736	3.240.006	3.231.589	3.218.956	3.229.922
Lingewaard	18.397.336	18.775.050	18.592.124	18.186.533	17.932.655	17.775.869
Lisse	8.847.425	8.091.128	7.500.463	7.151.153	7.045.316	6.966.691
Littenseradiel	4.101.061	4.131.130	4.101.235	4.037.725	3.990.675	3.972.248
Lochem	14.218.638	13.927.317	13.524.891	13.183.209	13.003.708	12.872.516
Loon op Zand	10.864.452	10.804.753	10.493.138	10.170.414	9.983.089	9.830.606
Lopik	4.959.728	4.595.159	4.450.039	4.341.604	4.293.555	4.259.483
Loppersum	6.210.745	6.149.971	6.022.506	5.898.732	5.823.105	5.772.806
Losser	13.347.122	12.563.337	11.945.745	11.589.000	11.355.954	11.156.109
Maasdriel	9.656.588	9.327.354	8.695.893	8.209.309	8.072.380	7.966.963
Maasgouw	10.760.771	11.081.170	10.886.845	10.601.994	10.440.907	10.327.144
Maassluis	16.996.122	16.395.869	15.815.558	15.333.740	15.096.165	14.910.535
Maastricht	110.569.082	102.942.127	99.545.531	98.369.988	97.790.894	96.756.715
Marum	5.497.682	5.398.173	5.270.935	5.143.135	5.062.380	4.993.590
Medemblik	15.688.446	16.330.101	16.406.465	16.241.870	16.147.251	16.141.178
Meerssen	9.633.390	9.069.802	8.518.165	7.980.302	7.648.322	7.560.513
Menameradiel	6.111.964	5.662.395	5.461.755	5.338.527	5.268.060	5.221.683
Menterwolde	9.709.043	9.420.574	8.979.588	8.535.719	8.184.964	7.947.830

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Meppel	22.239.877	21.014.692	20.349.769	19.786.546	19.397.473	19.084.430
Middelburg	28.353.939	26.880.367	25.375.967	24.718.196	24.363.033	24.074.088
Midden Drenthe	17.779.234	16.758.598	15.976.797	15.545.399	15.273.443	15.057.403
Midden-Delfland	4.250.791	4.072.102	3.985.203	3.900.679	3.869.438	3.857.077
Mill en Sint Hubert	5.819.904	6.079.168	5.985.779	5.807.365	5.680.353	5.575.494
Moerdijk	15.362.782	14.719.707	14.292.975	13.917.039	13.738.605	13.608.368
Molenwaard	10.157.053	9.100.094	8.800.862	8.614.295	8.545.501	8.501.384
Montferland	21.209.023	19.494.699	18.186.215	17.501.821	17.199.407	16.950.611
Montfoort U	4.453.038	3.866.627	3.545.954	3.350.442	3.317.469	3.297.313
Mook en Middelaar	2.532.124	2.747.207	2.772.237	2.731.454	2.696.114	2.681.810
Muiden	1.302.011	1.430.979	1.455.318	1.444.954	1.441.698	1.446.821
Naarden	4.534.986	4.284.526	4.145.299	4.031.938	3.991.636	3.969.350
Neder-Betuwe	9.677.147	9.942.235	9.800.038	9.650.526	9.557.089	9.514.798
Nederweert	8.864.590	7.896.840	7.165.459	6.873.204	6.711.074	6.576.080
Neerijnen	4.494.347	4.153.241	4.000.663	3.878.415	3.815.215	3.763.858
Nieuwegein	27.142.315	25.719.854	24.261.942	23.743.896	23.532.392	23.385.133
Nieuwkoop	8.964.273	8.974.285	8.548.655	8.192.090	8.117.126	8.069.103
Nijkerk	15.726.014	14.043.837	13.595.589	13.254.318	13.110.738	13.011.971
Nijmegen	146.785.043	141.237.219	140.636.184	139.996.919	139.765.103	138.624.601
Nissewaard	55.353.250	54.264.225	52.876.009	51.402.053	51.355.783	51.066.001
Noord-Beveland	4.280.544	3.801.011	3.666.483	3.506.378	3.366.090	3.301.971
Noordenveld	15.203.493	14.627.670	14.139.868	13.734.156	13.505.836	13.323.190
Noordoostpolder	24.778.230	23.226.495	22.021.478	21.442.552	21.135.173	20.881.682
Noordwijk	8.990.972	9.054.619	8.901.790	8.669.641	8.552.737	8.486.817
Noordwijkerhout	6.167.466	5.911.920	5.750.830	5.607.531	5.539.736	5.493.051
Nuenen c.a.	7.834.029	7.312.736	7.153.115	6.998.244	6.899.086	6.824.210
Nunspeet	12.567.778	12.024.029	11.623.941	11.296.858	11.116.171	10.975.107
Nuth	8.556.548	8.269.862	7.853.597	7.586.387	7.431.314	7.322.592
Oegstgeest	7.686.224	6.983.219	6.452.575	5.962.567	5.598.243	5.553.760
Oirschot	7.063.713	7.125.231	7.020.316	6.794.098	6.633.510	6.515.130

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Oisterwijk	13.438.392	12.578.051	12.050.066	11.693.141	11.479.492	11.302.607
Oldambt	38.693.268	37.484.897	36.101.490	34.779.842	33.925.529	33.134.595
Oldebroek	11.640.133	10.125.404	9.451.980	8.874.158	8.726.472	8.608.367
Oldenzaal	21.387.622	20.363.549	19.230.132	18.365.327	17.969.722	17.635.552
Olst-Wijhe	8.743.922	8.264.850	7.841.827	7.604.648	7.479.513	7.379.323
Ommen	10.546.979	9.721.391	9.108.648	8.553.154	8.294.351	8.127.817
Onderbanken	6.315.309	5.865.447	5.399.709	4.991.269	4.747.440	4.633.555
Oost Gelre	20.787.562	19.014.722	18.318.045	17.664.795	17.254.002	16.899.897
Oosterhout	27.712.050	25.744.836	24.216.065	23.602.719	23.291.901	23.062.151
Ooststellingwerf	15.764.506	15.320.496	14.844.345	14.446.088	14.201.012	14.006.009
Oostzaan	2.131.211	2.352.742	2.400.655	2.379.749	2.369.463	2.369.006
Opmeer	3.848.728	3.650.040	3.551.432	3.478.511	3.456.180	3.445.965
Opsterland	16.001.891	15.563.499	15.208.660	14.880.209	14.684.016	14.535.649
Oss	75.724.275	75.044.193	74.062.674	72.987.606	72.397.206	71.490.707
Oud-Beijerland	8.782.396	8.307.403	7.976.240	7.795.433	7.710.587	7.647.085
Oude IJsselstreek	20.887.083	20.812.158	20.331.373	19.839.257	19.517.797	19.276.539
Ouder-Amstel	3.277.213	3.335.366	3.274.843	3.215.963	3.197.828	3.189.626
Oudewater	3.239.468	3.076.800	2.846.202	2.749.849	2.714.412	2.692.368
Overbetuwe	19.179.326	20.214.618	20.222.124	19.979.851	19.793.829	19.697.421
Papendrecht	12.059.470	11.964.397	11.695.321	11.429.355	11.307.985	11.216.854
Peel en Maas	19.946.956	19.762.395	19.054.888	18.396.673	18.011.141	17.696.630
Pekela	15.105.968	14.268.565	13.533.614	12.849.215	12.315.719	11.838.226
Pijnacker-Nootdorp	15.081.555	15.593.078	15.959.945	15.986.625	15.960.710	16.053.918
Purmerend	43.050.253	43.539.115	43.215.670	42.807.508	42.653.387	42.461.568
Putten	9.711.677	9.297.568	8.980.521	8.722.797	8.593.716	8.498.036
Raalte	17.181.563	15.952.870	15.353.964	14.846.485	14.570.513	14.349.844
Reimerswaal	8.175.756	8.460.012	8.301.131	8.117.523	8.034.562	7.976.503
Renkum	18.771.461	18.055.215	17.328.143	16.618.068	17.070.624	14.631.036
Renswoude	1.638.208	1.564.404	1.511.254	1.483.771	1.468.977	1.459.189
Reusel-De Mierden	6.885.080	6.717.980	6.518.300	6.277.721	6.110.970	5.973.358

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Rheden	25.871.498	25.360.021	24.670.607	24.026.612	23.644.234	23.354.870
Rhenen	7.479.462	7.536.741	7.509.430	7.401.531	7.306.760	7.260.278
Ridderkerk	15.218.775	16.257.791	16.323.548	16.025.720	15.878.318	15.802.306
Rijnwaarden	6.274.375	6.000.795	5.678.895	5.383.472	5.293.098	5.222.567
Rijssen-Holten	17.393.897	16.368.758	15.799.538	15.381.286	15.147.704	14.958.191
Rijswijk	21.329.897	19.962.779	19.342.048	18.894.619	18.738.217	18.634.345
Roerdalen	11.247.657	10.641.662	9.985.262	9.630.067	9.427.288	9.261.962
Roermond	43.575.643	40.226.733	37.914.543	36.706.864	35.995.846	35.380.264
Roosendaal	51.841.653	48.029.202	45.161.856	42.611.187	41.787.784	41.079.238
Rotterdam	445.396.000	440.565.933	437.966.986	436.682.585	437.041.961	436.020.072
Rozendaal	396.778	349.678	316.070	285.481	261.147	258.961
Rucphen	15.653.486	15.600.536	15.106.711	14.538.917	14.152.449	13.826.214
Schagen	18.166.286	18.397.367	18.140.455	17.760.001	17.531.062	17.383.553
Scherpenzeel	3.127.648	2.957.010	2.905.205	2.868.639	2.855.960	2.850.549
Schiedam	40.741.535	40.958.901	39.960.240	38.913.684	38.379.761	37.952.982
Schiermonnikoog	156.945	187.051	203.595	206.934	206.644	210.981
Schijndel	13.974.158	13.874.635	13.612.314	13.187.740	12.873.178	12.620.005
Schinnen	7.787.309	7.136.979	6.537.517	5.964.718	5.667.839	5.339.309
Schouwen-Duiveland	16.343.444	16.155.112	15.629.029	15.112.433	14.802.119	14.546.340
's-Gravenhage	325.177.455	327.522.908	324.061.475	323.664.709	323.680.657	322.658.430
's-Hertogenbosch	102.059.726	105.044.178	104.146.078	102.981.377	102.227.972	101.194.170
Simpelveld	7.679.932	7.271.876	6.846.146	6.588.323	6.427.629	6.285.106
Sint-Anthonis	4.710.183	4.907.037	4.889.255	4.779.473	4.701.947	4.655.050
Sint-Michielsgestel	13.236.313	13.319.147	12.984.778	12.572.314	12.316.343	12.093.434
Sint-Oedenrode	7.430.248	7.534.332	7.389.426	7.199.680	7.078.148	6.985.331
Sittard-Geleen	68.491.721	62.514.242	59.020.305	57.334.386	56.384.844	55.577.382
Sliedrecht	11.199.417	12.255.162	12.481.510	12.376.159	12.262.093	12.214.620
Slochteren	6.628.486	6.925.502	7.048.302	6.998.243	6.933.636	6.912.715
Sluis	10.319.663	9.869.740	9.480.218	9.243.907	9.105.837	9.027.208
Smallingerland	41.259.824	40.053.270	38.233.321	37.330.715	36.777.547	36.293.838

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Soest	19.911.296	18.116.593	17.336.482	16.834.847	16.611.657	16.445.337
Someren	7.874.030	7.498.893	7.015.854	6.718.301	6.591.235	6.487.891
Son en Breugel	5.573.666	5.151.641	5.028.398	4.896.745	4.828.349	4.779.005
Stadskanaal	37.709.468	35.684.014	34.081.878	32.716.003	31.802.259	30.952.916
Staphorst	6.347.281	5.897.326	5.488.021	5.111.098	4.797.178	4.709.301
Stede Broec	10.511.653	10.281.577	9.995.592	9.772.763	9.655.756	9.563.013
Steenbergen	10.873.425	10.509.152	10.259.439	9.981.003	9.824.218	9.698.765
Steenwijkerland	27.140.598	25.645.643	24.141.043	23.105.032	22.654.970	22.279.861
Stein	14.656.011	13.670.095	13.149.308	12.707.797	12.458.025	12.249.023
Stichtse Vecht	21.727.798	20.388.127	19.725.935	19.200.406	18.967.248	18.805.488
Strijen	3.560.761	3.412.618	3.303.380	3.211.821	3.173.686	3.146.810
Sudwest Fryslan	48.652.641	46.713.061	44.363.878	42.992.474	42.308.357	41.786.570
Ten Boer	3.245.582	3.289.532	3.253.779	3.200.736	3.165.763	3.135.747
Terneuzen	34.057.180	31.466.406	30.248.208	29.228.965	28.661.679	28.201.044
Terschelling	1.668.085	1.617.532	1.528.165	1.421.799	1.449.245	1.153.818
Texel	6.848.671	7.125.847	7.100.221	6.942.275	6.813.299	6.730.467
Teylingen	14.755.046	14.175.618	13.200.772	12.883.328	12.725.173	12.602.049
Tholen	11.072.802	11.420.816	11.354.990	11.165.740	11.044.583	10.971.558
Tiel	26.292.226	25.486.767	24.752.250	24.153.975	23.737.326	23.365.897
Tilburg	167.214.482	170.097.818	168.338.162	166.803.484	166.117.209	164.613.606
Tubbergen	7.530.670	7.879.005	7.729.659	7.469.578	7.361.545	7.345.534
Twenterand	23.361.220	22.511.621	21.397.430	20.286.306	19.457.112	19.113.944
Tynaarlo	13.308.992	12.895.708	12.406.618	12.183.171	12.054.940	11.964.616
Tytsjerksteradiel	16.537.000	15.911.459	15.382.669	15.023.970	14.792.577	14.614.259
Uden	25.169.567	24.062.988	23.030.602	22.309.361	21.863.528	21.470.883
Uitgeest	3.448.603	3.803.588	3.826.543	3.789.379	3.763.854	3.757.428
Uithoorn	10.398.016	9.702.623	9.127.664	8.908.209	8.826.343	8.774.423
Urk	9.191.881	9.216.006	8.955.090	8.593.806	8.307.901	7.841.403
Utrecht	205.825.670	195.369.960	196.600.904	197.494.913	198.460.234	197.839.221
Utrechtse Heuvelrug	21.325.084	17.864.687	16.700.307	15.841.407	15.686.815	15.604.435

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Vaals	5.615.047	5.280.897	5.170.073	5.045.542	4.947.021	4.874.439
Valkenburg aan de Geul	8.985.512	8.573.791	8.211.369	7.979.790	7.842.884	7.743.773
Valkenswaard	12.554.517	12.782.871	12.641.739	12.349.778	12.160.039	12.069.071
Veendam	28.379.231	26.763.001	25.134.277	23.925.821	23.342.113	22.807.279
Veenendaal	34.525.195	31.751.357	30.339.836	29.587.481	29.201.301	28.876.111
Veere	7.336.798	6.855.872	6.621.713	6.430.907	6.340.632	6.276.370
Veghel	20.175.674	19.794.986	19.249.390	18.701.948	18.322.143	17.985.615
Veldhoven	19.502.068	17.691.438	16.861.251	16.446.493	16.215.818	16.046.250
Velsen	31.423.273	30.900.986	30.151.495	29.545.213	29.257.191	29.036.376
Venlo	106.025.820	95.797.136	94.789.684	94.586.274	94.642.364	93.907.388
Venray	26.872.046	26.196.633	25.316.601	24.426.508	23.862.875	23.353.243
Vianen	6.411.289	6.387.074	6.295.273	6.199.558	6.156.813	6.140.407
Vlaardingen	52.513.980	52.011.636	51.449.930	50.975.980	50.911.273	50.530.353
Vlagtwedde	14.997.305	14.130.259	13.514.336	12.925.409	12.529.969	12.171.690
Vlieland	284.000	260.929	248.553	244.851	244.119	244.784
Vlissingen	61.942.247	62.023.500	62.374.214	62.834.219	63.273.604	62.901.250
Voerendaal	6.757.150	6.071.055	5.559.563	5.317.243	5.204.075	5.109.866
Voorschoten	8.271.125	8.053.120	7.556.931	7.422.751	7.351.528	7.301.040
Voorst	10.489.578	10.678.323	10.634.584	10.462.960	10.346.098	10.299.702
Vught	13.163.502	13.019.984	12.685.852	12.313.869	12.064.572	11.861.758
Waalre	5.688.137	5.178.503	4.953.564	4.790.541	4.710.827	4.650.465
Waalwijk	21.963.999	21.671.161	21.363.369	20.879.265	20.543.944	20.310.645
Waddinxveen	10.955.815	10.454.491	9.898.503	9.301.389	9.004.976	8.913.394
Wageningen	15.989.798	13.938.654	13.370.968	12.919.197	12.714.194	12.542.312
Wassenaar	7.429.072	6.897.622	6.754.334	6.583.810	6.513.483	6.487.084
Waterland	4.178.227	4.424.661	4.483.551	4.419.827	4.391.930	4.385.632
Weert	28.366.883	26.826.413	25.864.128	24.987.506	24.462.375	24.011.750
Weesp	7.204.964	6.666.965	6.403.379	6.285.249	6.223.455	6.194.562
Werkendam	8.993.382	9.079.074	9.038.694	8.893.050	8.805.170	8.783.183
West Maas en Waal	6.671.214	6.683.089	6.584.093	6.425.487	6.331.032	6.261.867

Bijlage 3.3.1 Verdeling integratie-uitkering Sociaal domein (vervolg)

Integratie-uitkering Sociaal domein						
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Bedrag 2019	Bedrag 2020
Westerveld	10.932.126	9.791.201	9.172.560	8.885.323	8.702.791	8.551.262
Westervoort	9.010.179	8.916.494	8.748.652	8.591.883	8.471.438	8.362.251
Westland	36.600.454	35.505.607	34.071.924	33.283.693	32.895.518	32.591.237
Weststellingwerf	15.596.129	14.598.273	14.012.140	13.531.231	13.243.043	12.995.182
Westvoorne	4.889.567	4.010.748	4.032.645	3.968.089	3.946.157	3.937.537
Wierden	8.438.550	8.317.972	8.234.716	8.083.100	7.963.499	7.912.957
Wijchen	19.728.888	18.738.724	18.242.169	17.779.771	17.495.134	17.251.069
Wijdereen	6.134.144	6.064.897	5.921.947	5.777.633	5.719.198	5.692.861
Wijk bij Duurstede	10.375.814	8.655.199	8.032.905	7.756.902	7.662.271	7.593.099
Winsum	7.461.841	7.132.086	6.901.901	6.726.315	6.625.270	6.543.183
Winterswijk	19.622.821	18.787.585	17.875.579	17.213.865	16.813.784	16.500.512
Woensdrecht	9.762.054	9.307.866	9.112.938	8.876.482	8.745.517	8.644.098
Woerden	20.714.127	20.152.835	19.451.752	18.830.529	18.503.296	18.233.126
Wormerland	5.027.447	4.901.117	4.640.973	4.578.737	4.565.477	4.562.203
Woudenberg	4.666.766	4.257.018	4.171.008	4.086.925	4.049.293	4.024.826
Woudrichem	5.847.634	5.670.971	5.482.178	5.329.543	5.259.786	5.210.368
Zaanstad	74.481.932	78.428.851	78.873.842	78.686.884	78.618.556	78.478.588
Zaltbommel	10.854.886	11.305.561	11.298.587	11.109.496	10.947.854	10.865.147
Zandvoort	5.787.891	6.085.605	6.163.736	6.126.477	6.091.879	6.088.313
Zederik	3.998.333	4.234.454	4.265.184	4.216.299	4.183.495	4.186.836
Zeevang	1.905.940	1.949.272	1.954.626	1.926.958	1.916.294	1.910.472
Zeewolde	7.733.156	7.409.682	7.121.091	7.020.229	7.000.553	6.994.280
Zeist	34.765.660	31.694.443	31.069.462	30.552.475	30.307.177	30.140.272
Zevenaar	16.532.182	15.618.015	14.783.017	14.406.029	14.195.332	14.029.440
Zoetermeer	58.828.406	57.535.269	56.058.321	55.112.216	54.754.433	54.476.027
Zoeterwoude	3.172.286	3.196.583	3.124.116	3.062.825	3.029.904	3.005.826
Zuidhorn	9.020.509	8.690.009	8.394.019	8.172.746	8.056.682	7.959.984
Zuidplas	13.754.553	13.632.070	12.869.179	12.464.819	12.355.056	12.269.845
Zundert	9.702.938	9.600.991	9.445.558	9.203.013	9.071.632	8.991.500
Zutphen	37.718.306	35.840.396	33.995.555	32.945.085	32.386.017	31.902.176
Zwartewaterland	9.951.529	8.869.100	8.214.666	7.859.475	7.787.727	7.736.041
Zwijndrecht	21.114.155	19.845.557	19.175.439	18.680.119	18.441.734	18.258.891
Zwolle	130.035.847	125.769.978	126.174.970	126.580.993	127.317.333	126.731.315

Bijlage 4.2-2 Decentralisatie-uitkering Bevolkingsdaling

Decentralisatie-uitkering Bevolkingsdaling		
Gemeente	Krimpregio	Bedrag 2016 - 2020
Delfzijl	Eemdelta	1.509.824
Oldambt	Oost-Groningen	2.242.805
De Marne	De Marne	236.639
Heerlen	Parkstad	3.910.787
Maastricht	Maastricht Mergelland	844.762
Sittard-Geleen	Westelijke Mijnstreek	765.230
Terneuzen	Zeeuws Vlaanderen	395.667
Doetinchem	Achterhoek	1.012.240
Achtkarspelen	Noordoost-Fryslân	326.571
Totaal		11.244.525

Bijlage 4.2-3 Decentralisatie-uitkering Tijdelijke voorziening bed, bad en brood

Decentralisatie-uitkering Tijdelijke voorziening bed, bad en brood	
Gemeente	Bedrag 2015
Alkmaar	7.792
Almelo	138.789
Almere	64.057
Amersfoort	79.320
Amsterdam	1.787.917
Apeldoorn	59.690
Arnhem	251.099
Assen	73.431
Bergen op Zoom	7.792
Delft	9.194
Deventer	85.729
Doetinchem	15.403
Dordrecht	4.347
Eindhoven	1.135.854
Emmen	126.210
Enschede	220.433
Gouda	10.676
Groningen	1.178.778
Haarlem	84.548
Helmond	184.078
Hilversum	70.486
Leeuwarden	362.767
Nijmegen	651.363
Nissewaard	14.181
Oss	12.279
Rotterdam	665.144
's-Gravenhage	292.221
Tilburg	109.585
Utrecht	2.428.844
Zaanstad	10.716
Zwolle	157.277
Totaal	10.300.000

Bijlage 4.2-6 Decentralisatie-uitkering Faciliteitenbesluit opvangcentra

Decentralisatie-uitkering Faciliteitenbesluit opvangcentra	
Gemeente	Bedrag 2015
Alkmaar	6.780
Almelo	47.465
Almere	48.912
Amersfoort	27.772
Arnhem	70.538
Bellingwedde	33.212
Boxmeer*	260.516
Breda*	89.087
Coevorden	34.426
Cranendonck*	569.837
Delfzijl*	50.469
Den Helder*	135.654
Deventer	9.152
Doetinchem*	163.804
Dronten	245.699
Echt-Susteren	47.976
Eindhoven*	189.583
Emmen*	148.917
Gilze en Rijen*	275.135
Goes	12.361
Grave	9.934
Haren*	148.084
Heerlen	46.555
Het Bildt	24.982
Hoogeveen	270.763
Katwijk*	252.155
Leudal	44.921
Maastricht*	189.367
Nijmegen	39.140
Noordenveld*	127.556
Noordoostpolder*	108.782
Oisterwijk	38.305
Pekela	44.765
Schinnen	24.161
Smallingerland*	66.837
Stadskanaal	33.427
Tytsjerksteradiel	7.571
Utrecht	40.710
Utrechtse Heuvelrug*	122.801
Venlo	5.027
Vlagtwedde	414.006
Wageningen	85.761
Winterswijk	50.136
Zeist	61.517
Totaal	4.724.558

* betreft gemeenten met een aanvullend bedrag over 2014

Bijlage 4.2-7 Decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang

Decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang				
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017	Bedrag 2018-2020
Alkmaar	2.430.192	2.405.950	2.564.405	2.766.729
Almere	2.427.725	2.469.024	2.662.102	2.914.546
Amersfoort	2.064.231	2.051.541	2.191.013	2.427.625
Amsterdam	10.708.070	10.768.438	11.533.689	12.478.931
Apeldoorn	2.491.193	2.410.970	2.545.077	2.802.219
Arnhem	5.667.812	5.029.188	4.832.032	3.866.639
Breda	6.593.870	5.835.575	5.584.825	4.078.204
Delft	1.545.650	1.475.360	1.540.462	1.644.653
Den Helder	954.530	888.623	903.199	898.216
Dordrecht	2.084.749	2.059.519	2.193.873	2.430.795
Ede	1.319.621	1.236.261	1.265.294	1.286.392
Eindhoven	3.061.567	3.028.140	3.227.178	3.561.367
Emmen	2.466.318	2.386.208	2.515.451	2.498.500
Enschede	3.459.938	3.366.764	3.560.699	3.759.358
Gouda	1.873.685	1.655.751	1.582.856	1.246.555
Groningen	4.422.866	4.132.915	4.211.112	3.642.108
Haarlem	3.071.487	3.056.291	3.264.263	3.489.413
Heerlen	1.405.783	1.369.860	1.450.551	1.607.200
Helmond	1.033.967	992.228	1.042.003	1.145.931
Hilversum	1.344.174	1.332.337	1.421.285	1.574.773
Leeuwarden	4.162.376	3.932.108	4.051.606	3.422.364
Leiden	4.203.766	3.782.073	3.695.617	3.189.079
Maastricht	2.579.625	2.354.233	2.339.437	2.151.665
Nijmegen	2.723.531	2.704.736	2.887.674	3.199.131
Nissewaard	1.407.857	1.383.645	1.470.618	1.629.433
Rotterdam	8.738.664	8.866.397	9.523.787	9.931.220
's-Gravenhage	7.183.836	7.324.293	7.884.846	8.676.958
's-Hertogenbosch	3.259.460	3.096.669	3.217.519	3.405.511
Tilburg	4.835.600	4.257.621	4.048.613	2.859.788
Utrecht	5.845.149	5.653.202	5.942.872	6.355.915
Venlo	2.387.082	2.327.526	2.465.299	2.731.532
Vlaardingen	1.288.541	1.320.405	1.428.310	1.582.557
Vlissingen	1.960.556	1.930.538	2.052.983	2.222.374
Zaanstad	1.862.351	1.885.084	2.028.591	2.227.787
Zwolle	3.715.477	3.431.824	3.452.156	2.875.831
Totaal	116.581.299	112.201.299	116.581.299	116.581.299

Bijlage 4.2-8 Decentralisatie-uitkering Jeugdwerkloosheid

Decentralisatie-uitkering Jeugdwerkloosheid		
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016
Alkmaar	100.000	100.000
Almere	100.000	100.000
Amersfoort	100.000	100.000
Amsterdam	100.000	100.000
Apeldoorn	100.000	100.000
Arnhem	100.000	100.000
Breda	100.000	100.000
Doetinchem	100.000	100.000
Dordrecht	100.000	100.000
Ede	100.000	100.000
Eindhoven	100.000	100.000
Emmen	100.000	100.000
Enschede	100.000	100.000
Goes	100.000	100.000
Gorinchem	100.000	100.000
Gouda	100.000	100.000
Groningen	100.000	100.000
Haarlem	100.000	100.000
Heerlen	100.000	100.000
Helmond	100.000	100.000
Hilversum	100.000	100.000
Leeuwarden	100.000	100.000
Leiden	100.000	100.000
Nijmegen	100.000	100.000
Roermond	100.000	100.000
Rotterdam	100.000	100.000
's-Gravenhage	100.000	100.000
's-Hertogenbosch	100.000	100.000
Tiel	100.000	100.000
Tilburg	100.000	100.000
Utrecht	100.000	100.000
Venlo	100.000	100.000
Zaanstad	100.000	100.000
Zoetermeer	100.000	100.000
Zwolle	100.000	100.000
Totaal	3.500.000	3.500.000

Bijlage 4.2-12 Decentralisatie-uitkering Brede impuls combinatiefuncties

Decentralisatie-uitkering Brede impuls combinatiefuncties					
Gemeente	Tranche	Bedrag 2015, stand meicirc (was)	Bedrag 2015, stand septicirc (wordt)	Fte 2015	Percentage van deelname
Bergeijk	4e tranche	44.960	78.680	3,9	140%
Leeuwarden	1e tranche	280.560	319.356	16	120%
Losser	2e tranche	77.520	90.440	4,5	140%
Maasgouw	4e tranche	74.640	87.080	4,4	140%
Rhenen	5e tranche	57.800	34.680	1,7	60%
Roosendaal	2e tranche	132.000	192.000	9,6	140%
Zevenaar	3e tranche	52.680	122.920	6,1	140%
Totaal		720.160	925.156		

Bijlage 4.2.1 Integratie-uitkering Wmo

Integratie-uitkering Wmo			
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017-2020
Aa en Hunze	2.076.593	1.880.481	1.947.686
Aalburg	829.527	750.078	776.885
Aalsmeer	1.769.670	1.603.070	1.660.362
Aalten	2.374.392	2.149.161	2.225.969
Achtkarspelen	2.444.186	2.208.955	2.287.900
Alblasserdam	1.596.138	1.443.010	1.494.581
Albrandswaard	1.211.188	1.087.185	1.126.039
Alkmaar	7.777.251	7.048.975	7.300.895
Almelo	6.717.452	6.095.140	6.312.972
Almere	8.768.217	7.969.851	8.254.682
Alphen aan den Rijn	6.936.287	6.302.681	6.527.930
Alphen-Chaam	605.948	547.521	567.088
Ameland	253.792	229.505	237.707
Amersfoort	8.590.635	7.790.009	8.068.412
Amstelveen	5.819.124	5.244.419	5.431.848
Amsterdam	48.882.121	44.074.081	45.649.225
Apeldoorn	13.106.158	11.863.059	12.287.028
Appingedam	1.553.495	1.399.862	1.449.891
Arnhem	11.233.631	10.152.604	10.515.443
Assen	5.629.799	5.092.663	5.274.668
Asten	1.089.436	985.742	1.020.971
Baarle-Nassau	610.990	549.937	569.591
Baarn	2.149.096	1.947.363	2.016.959
Barendrecht	2.259.863	2.047.325	2.120.494
Barneveld	2.941.877	2.661.953	2.757.087
Bedum	853.800	772.155	799.751
Beek	1.511.209	1.365.671	1.414.478
Beemster	576.014	521.030	539.651
Beesel	1.130.107	1.022.231	1.058.764
Bellingwedde	999.976	903.391	935.677
Bergeijk	1.204.058	1.088.300	1.127.194
Bergen L	1.181.909	1.068.706	1.106.900
Bergen NH	2.379.483	2.147.152	2.223.889
Bergen op Zoom	5.954.750	5.385.764	5.578.244
Berkelland	3.772.842	3.407.813	3.529.603
Bernheze	1.920.805	1.737.182	1.799.266
Best	1.860.162	1.683.673	1.743.845
Beuningen	1.552.643	1.405.660	1.455.896
Beverwijk	3.178.521	2.873.315	2.976.003
Binnenmaas	1.970.198	1.780.047	1.843.663
Bladel	1.364.138	1.235.925	1.280.095
Blaricum	514.033	465.255	481.883
Bloemendaal	1.179.263	1.060.294	1.098.187
Bodegraven-Reeuwijk	1.925.741	1.743.311	1.805.615
Boekel	639.246	573.373	593.865
Borger-Odoorn	2.223.271	2.008.944	2.080.741
Borne	1.663.660	1.504.467	1.558.234
Borsele	1.495.089	1.351.580	1.399.884
Boxmeer	2.170.349	1.962.749	2.032.894
Boxtel	2.269.378	2.053.199	2.126.577
Breda	13.409.804	12.090.696	12.522.801
Brielle	1.093.961	991.471	1.026.904

Integratie-uitkering Wmo			
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017-2020
Bronckhorst	3.148.903	2.846.804	2.948.545
Brummen	1.850.883	1.679.635	1.739.663
Brunssum	3.410.759	3.084.566	3.194.804
Bunnik	859.884	776.976	804.744
Bunschoten	976.588	883.276	914.843
Buren	1.432.397	1.294.486	1.340.749
Bussum	2.285.949	2.058.028	2.131.579
Capelle aan den IJssel	5.064.406	4.583.660	4.747.473
Castricum	2.328.868	2.106.658	2.181.947
Coevorden	3.239.025	2.928.901	3.033.576
Cranendonck	1.528.128	1.381.292	1.430.657
Cromstrijen	923.605	834.437	864.259
Cuijk	1.975.898	1.788.344	1.852.257
Culemborg	1.702.302	1.542.141	1.597.255
Dalfsen	1.835.195	1.659.534	1.718.844
Dantumadiel	1.811.147	1.637.832	1.696.366
De Bilt	3.008.716	2.714.085	2.811.082
De Friese Meren	3.901.388	3.532.298	3.658.537
De Marne	1.011.934	914.142	946.812
De Ronde Venen	2.289.414	2.071.871	2.145.916
De Wolden	1.923.264	1.736.906	1.798.981
Delft	6.829.927	6.080.824	6.298.144
Delfzijl	2.898.571	2.620.665	2.714.324
Den Helder	5.459.392	4.945.438	5.122.180
Deurne	2.494.429	2.263.834	2.344.741
Deventer	7.757.949	7.033.412	7.284.776
Diemen	1.563.828	1.412.862	1.463.356
Dinkelland	1.765.489	1.597.238	1.654.321
Doesburg	1.105.276	999.767	1.035.498
Doetinchem	4.995.866	4.520.212	4.681.757
Dongen	1.927.758	1.744.776	1.807.132
Dongeradeel	2.293.765	2.071.860	2.145.905
Dordrecht	9.852.477	8.933.895	9.253.180
Drechterland	1.076.675	974.032	1.008.842
Drimmelen	1.943.633	1.761.969	1.824.940
Dronten	2.451.038	2.219.745	2.299.075
Druten	1.333.429	1.211.936	1.255.249
Duiven	1.641.731	1.485.643	1.538.738
Echt-Susteren	3.076.240	2.784.067	2.883.565
Edam-Volendam	1.661.519	1.503.227	1.556.950
Ede	7.426.774	6.721.388	6.961.601
Eemnes	479.769	433.895	449.401
Eemsmond	1.670.885	1.509.659	1.563.612
Eersel	1.351.109	1.227.910	1.271.794
Eijsden-Margraten	1.811.985	1.635.912	1.694.378
Eindhoven	18.416.032	16.611.767	17.205.448
Elburg	1.601.802	1.448.838	1.500.617
Emmen	10.796.187	9.778.192	10.127.651
Enkhuizen	1.415.399	1.280.020	1.325.767
Enschede	13.163.499	11.825.298	12.247.917
Epe	2.923.403	2.643.100	2.737.560
Ermelo	2.400.222	2.195.403	2.273.864

Integratie-uitkering Wmo			
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017-2020
Etten-Leur	3.139.860	2.843.051	2.944.658
Ferwerderadiel	646.672	584.357	605.241
Franekeradeel	1.865.369	1.682.930	1.743.076
Geertruidenberg	1.618.900	1.467.465	1.519.910
Geldermalsen	1.573.060	1.427.765	1.478.792
Geldrop-Mierlo	3.143.733	2.843.558	2.945.183
Gemert-Bakel	2.052.122	1.859.961	1.926.433
Genneep	1.770.464	1.624.333	1.682.384
Giessenlanden	775.366	701.003	726.056
Gilze en Rijen	1.866.590	1.687.999	1.748.325
Goeree-Overflakkee	3.693.862	3.342.165	3.461.609
Goes	3.683.476	3.321.179	3.439.873
Goirle	1.762.730	1.594.423	1.651.405
Gorinchem	2.870.091	2.595.276	2.688.028
Gouda	5.213.971	4.722.040	4.890.799
Grave	1.049.365	962.509	996.907
Groesbeek	3.349.360	3.015.612	3.123.385
Groningen	12.617.203	11.222.518	11.623.595
Grootegast	941.050	850.847	881.255
Gulpen-Wittem	1.303.216	1.177.048	1.219.114
Haaksbergen	1.847.449	1.674.119	1.733.950
Haaren	1.020.314	935.766	969.209
Haarlem	11.026.542	9.959.969	10.315.924
Haarlemmerliede Spaarnw	330.018	298.172	308.828
Haarlemmermeer	7.543.021	6.841.727	7.086.240
Halderberge	2.565.638	2.319.000	2.401.878
Hardenberg	4.266.533	3.870.475	4.008.800
Harderwijk	3.249.744	2.945.812	3.051.092
Hardinxveld-Giessendam	1.267.864	1.146.055	1.187.014
Haren	1.557.955	1.407.724	1.458.034
Harlingen	1.566.883	1.418.098	1.468.779
Hattem	877.934	792.817	821.151
Heemskerk	3.245.349	2.944.101	3.049.319
Heemstede	2.052.509	1.862.697	1.929.267
Heerde	1.531.691	1.386.773	1.436.334
Heerenveen	4.455.601	4.032.250	4.176.357
Heerhugowaard	3.261.770	2.973.074	3.079.327
Heerlen	11.034.936	9.980.754	10.337.452
Heeze-Leende	1.267.545	1.161.059	1.202.553
Heiloo	1.632.172	1.471.412	1.523.999
Hellendoorn	2.802.038	2.536.980	2.627.648
Hellevoetsluis	2.654.684	2.406.465	2.492.468
Helmond	6.658.189	6.036.745	6.252.489
Hendrik-Ido-Ambacht	1.600.942	1.447.622	1.499.358
Hengelo O	6.818.811	6.179.559	6.400.407
Het Bildt	924.396	836.458	866.352
Heumen	1.078.677	976.493	1.011.392
Heusden	2.976.744	2.691.467	2.787.656
Hillegom	1.558.110	1.408.154	1.458.479
Hilvarenbeek	975.962	882.825	914.376
Hilversum	6.663.602	6.010.470	6.225.276

Integratie-uitkering Wmo			
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017-2020
Hof van Twente	2.922.985	2.645.451	2.739.995
Hollands Kroon	3.069.734	2.774.638	2.873.800
Hoogeveen	5.423.568	4.909.411	5.084.866
Hoogezand-Sappemeer	3.963.802	3.581.754	3.709.761
Hoorn	5.024.572	4.555.868	4.718.688
Horst aan de Maas	2.963.876	2.686.497	2.782.509
Houten	2.010.341	1.821.128	1.886.212
Huizen	2.782.399	2.521.907	2.612.037
Hulst	2.480.584	2.247.203	2.327.515
IJsselstein	1.965.834	1.778.878	1.842.452
Kaag en Braassem	1.476.641	1.334.570	1.382.265
Kampen	3.701.180	3.356.401	3.476.354
Kapelle	826.197	747.243	773.948
Katwijk	4.361.123	3.957.334	4.098.764
Kerkrade	5.649.317	5.098.635	5.280.853
Koggenland	1.282.421	1.159.522	1.200.961
Kollumerland en Nwkrui	1.080.486	975.283	1.010.139
Korendijk	704.838	636.823	659.582
Krimpen aan den IJssel	2.233.154	2.017.709	2.089.819
Krimpenerwaard	3.546.378	3.209.327	3.324.024
Laarbeek	1.577.525	1.425.562	1.476.510
Landerd	994.253	899.123	931.257
Landgraaf	4.008.633	3.628.581	3.758.261
Landsmeer	679.183	613.953	635.895
Langedijk	1.452.903	1.314.128	1.361.093
Lansingerland	2.130.642	1.930.273	1.999.258
Laren	783.418	694.061	718.866
Leek	1.789.504	1.622.228	1.680.204
Leerdam	1.769.875	1.596.893	1.653.964
Leeuwarden	9.394.306	8.452.300	8.754.373
Leeuwarderadeel	883.005	798.191	826.717
Leiden	7.407.147	6.612.693	6.849.021
Leiderdorp	1.932.575	1.750.133	1.812.680
Leidschendam-Voorburg	6.237.130	5.647.066	5.848.884
Lelystad	4.707.469	4.268.913	4.421.478
Leudal	2.651.791	2.394.669	2.480.251
Leusden	1.620.357	1.468.101	1.520.569
Lingewaal	669.114	604.618	626.226
Lingewaard	3.107.230	2.813.169	2.913.707
Lisse	1.635.943	1.478.380	1.531.216
Littenseradiel	693.025	626.586	648.979
Lochem	2.731.757	2.467.210	2.555.384
Loon op Zand	1.885.885	1.705.633	1.766.590
Lopik	702.042	634.518	657.194
Loppersum	921.131	831.896	861.627
Losser	1.932.897	1.750.740	1.813.309
Maasdriel	1.523.541	1.378.495	1.427.760
Maasgouw	2.317.316	2.096.603	2.171.533
Maassluis	2.637.528	2.386.789	2.472.090
Maastricht	11.659.397	10.551.157	10.928.241
Marum	686.402	620.515	642.692
Medemblik	2.853.925	2.588.090	2.680.585

Integratie-uitkering Wmo			
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017-2020
Meerssen	1.639.290	1.479.283	1.532.150
Menameradiel	981.444	886.887	918.583
Menterwolde	1.071.579	968.256	1.002.860
Meppel	2.691.509	2.440.356	2.527.571
Middelburg	4.082.514	3.712.942	3.845.637
Midden Drenthe	2.649.228	2.397.233	2.482.907
Midden-Delfland	853.820	771.494	799.066
Mill en Sint Hubert	852.576	770.766	798.312
Moerdijk	2.785.067	2.519.148	2.609.179
Molenwaard	1.403.757	1.268.709	1.314.051
Montferland	3.055.670	2.762.487	2.861.214
Montfoort U	671.763	607.126	628.824
Mook en Middelaar	538.304	487.424	504.844
Muiden	354.821	320.620	332.079
Naarden	975.907	884.296	915.900
Neder-Betuwe	1.514.424	1.370.843	1.419.835
Nederweert	1.286.785	1.163.323	1.204.899
Neerijnen	660.160	596.598	617.919
Nieuwegein	4.113.581	3.725.412	3.858.553
Nieuwkoop	1.723.661	1.568.020	1.624.059
Nijkerk	2.478.278	2.245.597	2.325.852
Nijmegen	12.333.728	11.201.514	11.601.840
Nissewaard	6.483.575	5.871.407	6.081.243
Noord-Beveland	612.976	553.371	573.148
Noordenveld	2.771.643	2.505.906	2.595.463
Noordoostpolder	3.057.482	2.770.866	2.869.893
Noordwijk	1.954.165	1.783.921	1.847.676
Noordwijkerhout	1.173.777	1.063.034	1.101.025
Nuenen c.a.	1.480.091	1.339.153	1.387.013
Nunspeet	1.959.863	1.775.591	1.839.048
Nuth	1.420.906	1.281.844	1.327.655
Oegstgeest	1.228.419	1.105.228	1.144.727
Oirschot	1.167.395	1.055.563	1.093.288
Oisterwijk	2.029.428	1.834.328	1.899.884
Oldambt	4.754.677	4.297.513	4.451.100
Oldebroek	1.586.982	1.435.876	1.487.192
Oldenzaal	2.771.978	2.511.639	2.601.401
Olst-Wijhe	1.387.429	1.254.141	1.298.962
Ommen	1.281.210	1.158.890	1.200.307
Onderbanken	728.178	657.831	681.341
Oost Gelre	2.234.579	2.013.427	2.085.384
Oosterhout	4.348.291	3.934.908	4.075.536
Ooststellingwerf	2.429.062	2.190.629	2.268.919
Oostzaan	579.093	523.166	541.863
Opmeer	727.597	657.665	681.169
Opsterland	2.366.765	2.147.240	2.223.979
Oss	7.038.988	6.374.629	6.602.449
Oud-Beijerland	1.589.667	1.443.021	1.494.592
Oude IJsselstreek	3.756.715	3.392.245	3.513.479
Ouder-Amstel	791.591	715.406	740.973
Oudewater	618.897	559.147	579.130
Overbetuwe	2.797.884	2.530.276	2.620.705

Integratie-uitkering Wmo			
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017-2020
Papendrecht	2.325.320	2.102.587	2.177.731
Peel en Maas	3.056.560	2.771.197	2.870.236
Pekela	1.500.276	1.356.400	1.404.876
Pijnacker-Nootdorp	2.221.302	2.024.199	2.096.541
Purmerend	6.642.197	6.030.347	6.245.863
Putten	1.731.113	1.565.745	1.621.702
Raalte	2.707.476	2.450.752	2.538.338
Reimerswaal	1.561.444	1.412.157	1.462.625
Renkum	2.886.928	2.578.390	2.670.538
Renswoude	223.754	202.259	209.487
Reusel-De Mierden	802.509	725.394	751.318
Rheden	4.705.640	4.224.200	4.375.167
Rhenen	1.427.295	1.295.760	1.342.069
Ridderkerk	4.289.144	3.879.120	4.017.755
Rijnwaarden	850.905	768.913	796.393
Rijssen-Holtén	2.638.368	2.390.233	2.475.657
Rijswijk	4.999.470	4.512.235	4.673.496
Roerdalen	1.741.347	1.573.559	1.629.796
Roermond	5.227.113	4.735.606	4.904.849
Roosendaal	6.586.052	5.963.924	6.177.066
Rotterdam	51.928.768	46.899.760	48.575.890
Rozendaal	68.929	62.285	64.511
Rucphen	2.083.784	1.884.280	1.951.621
Schagen	3.211.808	2.909.100	3.013.067
Scherpenzeel	597.285	538.616	557.866
Schiedam	6.312.301	5.714.246	5.918.465
Schiermonnikoog	98.559	89.018	92.199
Schijndel	1.787.314	1.617.737	1.675.552
Schinnen	1.095.558	990.849	1.026.260
Schouwen-Duiveland	2.867.266	2.592.632	2.685.289
's-Gravenhage	36.509.445	32.981.440	34.160.150
's-Hertogenbosch	10.706.336	9.728.005	10.075.670
Simpelveld	1.082.542	980.621	1.015.667
Sint-Anthonis	850.317	767.647	795.082
Sint-Michiëlsgestel	2.031.203	1.846.920	1.912.926
Sint-Oedenrode	1.184.716	1.071.274	1.109.560
Sittard-Geleen	9.714.151	8.804.368	9.119.024
Sliedrecht	2.304.568	2.081.548	2.155.940
Slochteren	1.088.881	983.932	1.019.096
Sluis	2.280.592	2.061.208	2.134.872
Smallingerland	5.102.131	4.625.942	4.791.267
Soest	3.315.815	3.005.457	3.112.867
Someren	1.314.360	1.188.225	1.230.691
Son en Breugel	1.169.280	1.063.285	1.101.286
Stadskanaal	4.047.250	3.658.707	3.789.464
Staphorst	801.062	725.397	751.321
Stede Broec	1.432.530	1.298.685	1.345.098
Steenbergen	1.901.290	1.719.282	1.780.727
Steenwijkerland	3.772.797	3.413.722	3.535.723
Stein	2.361.282	2.136.631	2.212.991
Stichtse Vecht	3.654.685	3.307.431	3.425.634
Strijen	631.168	570.241	590.621

Integratie-uitkering Wmo			
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017-2020
Sudwest Fryslan	6.815.479	6.172.433	6.393.027
Ten Boer	491.960	441.749	457.536
Terneuzen	5.257.767	4.759.924	4.930.037
Terschelling	312.346	282.618	292.718
Texel	1.041.270	941.858	975.519
Teylingen	2.002.938	1.810.217	1.874.911
Tholen	2.035.667	1.840.080	1.905.842
Tiel	2.944.668	2.672.374	2.767.881
Tilburg	16.371.803	14.746.855	15.273.887
Tubbergen	1.378.311	1.246.509	1.291.058
Twenterand	2.568.287	2.322.702	2.405.712
Tynaarlo	2.558.721	2.299.230	2.381.401
Tytsjerksteradiel	2.642.188	2.389.974	2.475.389
Uden	3.063.867	2.776.844	2.876.085
Uitgeest	632.955	572.138	592.585
Uithoorn	1.889.785	1.710.143	1.771.261
Urk	617.570	560.684	580.722
Utrecht	16.065.734	14.433.617	14.949.454
Utrechtse Heuvelrug	3.564.166	3.218.137	3.333.148
Vaals	1.030.483	930.888	964.156
Valkenburg aan de Geul	1.779.765	1.599.886	1.657.063
Valkenswaard	2.810.345	2.543.036	2.633.921
Veendam	2.975.001	2.689.438	2.785.554
Veenendaal	4.510.957	4.088.953	4.235.086
Veere	1.461.760	1.324.642	1.371.982
Veghel	2.501.926	2.266.076	2.347.063
Veldhoven	3.374.691	3.068.066	3.177.715
Velsen	5.345.616	4.836.861	5.009.723
Venlo	9.549.705	8.656.185	8.965.545
Venray	3.311.495	3.001.557	3.108.829
Vianen	1.282.869	1.159.523	1.200.963
Vlaardingen	6.676.751	6.041.227	6.257.132
Vlagtwedde	1.939.686	1.756.421	1.819.193
Vlieland	93.520	84.509	87.529
Vlissingen	4.446.922	4.014.801	4.158.284
Voerendaal	1.046.828	945.753	979.553
Voorschoten	1.576.389	1.424.466	1.475.374
Voorst	2.005.963	1.812.243	1.877.010
Vught	1.964.131	1.771.630	1.834.945
Waalre	1.108.445	1.001.996	1.037.805
Waalwijk	3.842.587	3.479.067	3.603.404
Waddinxveen	1.826.084	1.652.472	1.711.529
Wageningen	2.042.435	1.847.914	1.913.956
Wassenaar	1.506.810	1.363.593	1.412.326
Waterland	1.115.171	1.007.556	1.043.565
Weert	4.290.794	3.886.709	4.025.614
Weesp	1.300.785	1.176.228	1.218.265
Werkendam	1.736.460	1.571.398	1.627.557
West Maas en Waal	1.284.846	1.162.690	1.204.243
Westerveld	1.728.892	1.558.978	1.614.693
Westervoort	1.057.386	955.857	990.018
Westland	6.719.969	6.105.779	6.323.990

Integratie-uitkering Wmo			
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017-2020
Weststellingwerf	2.449.092	2.216.203	2.295.407
Westvoorne	984.164	890.154	921.967
Wierden	1.498.490	1.355.274	1.403.709
Wijchen	2.847.965	2.578.526	2.670.679
Wijdmeren	1.513.407	1.366.687	1.415.531
Wijk bij Duurstede	1.257.022	1.136.704	1.177.328
Winsum	1.012.001	917.008	949.780
Winterswijk	2.718.912	2.454.861	2.542.595
Woensdrecht	1.673.377	1.513.188	1.567.267
Woerden	2.961.171	2.681.785	2.777.628
Wormerland	1.118.161	1.010.131	1.046.232
Woudenberg	814.686	741.576	768.079
Woudrichem	964.513	872.682	903.870
Zaanstad	11.406.306	10.336.095	10.705.492
Zaltbommel	1.664.408	1.505.121	1.558.912
Zandvoort	1.692.336	1.525.639	1.580.163
Zederik	869.531	785.655	813.733
Zeevang	352.492	318.964	330.364
Zeewolde	860.929	780.615	808.513
Zeist	4.949.893	4.464.170	4.623.713
Zevenaar	2.846.759	2.578.708	2.670.867
Zoetermeer	8.119.113	7.357.465	7.620.411
Zoeterwoude	595.278	542.072	561.445
Zuidhorn	1.207.088	1.094.115	1.133.217
Zuidplas	2.119.044	1.918.186	1.986.739
Zundert	1.833.188	1.659.424	1.718.729
Zutphen	4.078.569	3.689.703	3.821.567
Zwartewaterland	1.272.414	1.150.713	1.191.838
Zwijndrecht	4.012.918	3.629.690	3.759.410
Zwolle	8.240.117	7.442.125	7.708.096
Totaal	1.258.726.000	1.138.154.000	1.178.830.000

Bijlage 4.2.2 Decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang

Decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang			
Gemeente	Bedrag 2015	Bedrag 2016	Bedrag 2017-2020
Alkmaar	3.035.633	3.397.307	3.759.406
Almelo	3.104.251	3.187.865	3.270.445
Almere	8.855.021	8.342.625	7.821.098
Amersfoort	5.391.743	5.711.740	6.023.964
Amsterdam	67.275.022	63.063.118	58.683.201
Apeldoorn	4.760.246	4.300.420	3.836.361
Arnhem	8.118.367	8.428.547	8.743.995
Assen	4.819.367	4.862.720	4.899.391
Bergen op Zoom	2.694.092	3.012.757	3.337.085
Breda	5.767.935	6.264.997	6.767.041
Delft	2.246.110	2.416.780	2.582.779
Den Helder	1.731.609	1.901.270	2.067.564
Deventer	4.222.085	4.010.309	3.801.839
Doetinchem	4.059.821	4.010.294	3.963.566
Dordrecht	6.289.150	6.145.749	5.706.550
Ede	2.119.599	2.230.953	2.346.365
Eindhoven	10.418.282	11.126.672	11.813.622
Emmen	3.824.036	3.363.092	2.906.564
Enschede	9.971.655	9.473.712	8.987.913
Gouda	2.113.651	2.056.577	2.003.904
Groningen	18.703.422	18.421.688	18.131.187
Haarlem	7.180.035	7.888.830	8.595.023
Heerlen	5.915.660	6.333.597	6.729.083
Helmond	3.449.797	3.214.146	2.973.341
Hilversum	2.498.580	2.559.013	2.626.498
Hoorn	2.115.275	2.377.798	2.645.673
Leeuwarden	16.445.810	15.086.549	14.419.602
Leiden	8.574.832	7.823.430	7.069.264
Maastricht	6.070.243	6.810.058	7.539.719
Nijmegen	10.149.177	10.193.722	10.234.971
Nissewaard	2.276.724	2.554.284	2.831.747
Oss	3.773.742	4.186.939	4.595.266
Purmerend	1.331.359	1.512.354	1.695.605
Rotterdam	39.920.864	42.486.192	44.948.104
's-Gravenhage	28.985.434	29.945.848	30.874.513
's-Hertogenbosch	4.358.910	4.811.203	5.264.229
Tilburg	7.851.257	8.071.518	8.301.131
Utrecht	24.058.740	23.356.472	22.624.922
Venlo	7.764.010	8.401.082	9.025.227
Vlaardingen	2.120.252	2.365.759	2.610.752
Vlissingen	8.110.488	6.778.751	5.449.453
Zaanstad	2.407.401	2.577.025	2.758.655
Zwolle	10.177.658	9.993.582	9.790.728
Totaal	385.057.346	385.057.346	385.057.346

Bijlage 4.2.3 Decentralisatie-uitkering Huishoudelijke hulp toelage

Decentralisatie-uitkering Huishoudelijke hulp toelage			
Gemeente	Bedrag 2015	Gemeente	Bedrag 2015
Achtkarspelen	560.791	Leeuwarderadeel	198.993
Ameland	58.717	Littenseradiel	153.974
Dantumadiel	425.676	Menameradiel	247.324
De Friese Meren	910.400	Ooststellingwerf	571.843
Dongeradeel	527.598	Opsterland	518.922
Ferwerderadiel	150.589	Schiermonnikoog	25.567
Franekeradeel	432.065	Sudwest Fryslan	1.563.208
Harlingen	348.639	Terschelling	81.389
Heerenveen	1.016.254	Tytsjerksteradiel	604.339
Het Bildt	223.975	Vlieland	22.409
Kollumerland en Nwkrui	262.259	Weststellingwerf	571.008
Leeuwarden	2.201.899		
Totaal			11.677.838

Decentralisatie-uitkering Huishoudelijke hulp toelage			
Gemeente	Bedrag 2016	Gemeente	Bedrag 2016
Aa en Hunze	372.937	Dalfsen	335.817
Aalsmeer	104.966	Dantumadiel	425.676
Aalten	148.114	De Bilt	190.895
Achtkarspelen	560.791	De Friese Meren	910.400
Albrandswaard	140.400	De Marne	102.862
Almelo	973.211	De Ronde Venen	211.808
Alphen aan den Rijn	395.244	De Wolden	375.000
Alphen-Chaam	37.555	Delft	424.369
Ameland	58.717	Delfzijl	367.572
Amersfoort	498.673	Deurne	281.474
Amstelveen	431.985	Deventer	494.910
Amsterdam	5.000.000	Diemen	120.900
Apeldoorn	1.638.000	Dinkelland	262.716
Appingedam	213.707	Doesburg	66.694
Arnhem	1.413.750	Doetinchem	287.004
Assen	702.000	Dongen	115.550
Asten	132.690	Dongeradeel	527.598
Baarle-Nassau	37.492	Dordrecht	1.687.500
Barendrecht	278.200	Drechterland	64.253
Barneveld	614.250	Drimmelen	285.000
Bedum	86.624	Dronten	384.467
Beek	370.065	Druten	191.035
Bellingwedde	107.662	Duiven	98.526
Bergeijk	70.826	Echt-Susteren	175.767
Bergen NH	142.849	Ede	936.400
Bergen op Zoom	355.707	Eemnes	98.675
Best	293.150	Eemsmond	243.015
Beuningen	262.080	Eersel	71.187
Beverwijk	196.972	Eijsden-Margraten	189.000
Binnenmaas	122.451	Eindhoven	2.611.700
Bladel	77.096	Elburg	216.050
Blaricum	116.814	Emmen	1.293.000
Bloemendaal	75.469	Enkhuizen	87.759
Bodegraven-Reeuwijk	114.010	Enschede	1.965.113
Borger-Odoorn	163.125	Ermelo	335.957
Borne	247.115	Etten-Leur	190.077
Borsele	116.972	Ferwerderadiel	150.589
Boxtel	237.744	Franekeradeel	432.065
Breda	1.872.000	Geertruidenberg	98.370
Brielle	120.600	Geldermalsen	92.625
Bronckhorst	192.975	Geldrop-Mierlo	190.764
Brummen	130.000	Gemert-Bakel	237.300
Brunssum	330.200	Giessenlanden	47.746
Bunnik	105.000	Gilze en Rijen	112.092
Buren	86.374	Goeree-Overflakkee	229.995
Bussum	554.947	Goes	273.363
Capelle aan den IJssel	600.000	Goirle	99.732
Castricum	147.478	Gorinchem	172.376
Coevorden	401.500	Gouda	306.173
Cranendonck	433.500	Groesbeek	394.355
Cromstrijen	57.677	Groningen	2.052.750
Cuijk	219.404	Groote gast	877.500
Culemborg	104.318	Gulpen-Wittem	135.000

Decentralisatie-uitkering Huishoudelijke hulp toelage			
Gemeente	Bedrag 2016	Gemeente	Bedrag 2016
Haaksbergen	270.499	Leerdam	111.905
Haaren	74.880	Leeuwarden	2.201.899
Haarlem	672.039	Leeuwarderadeel	198.993
Haarlemmerliede Spaarnw	20.241	Leiden	1.685.661
Haarlemmermeer	1.043.120	Leiderdorp	461.266
Halderberge	151.196	Leidschendam-Voorburg	1.234.800
Hardenberg	397.000	Lelystad	563.000
Harderwijk	494.754	Leudal	156.459
Hardinxveld-Giessendam	79.992	Leusden	351.000
Haren	493.740	Lingewaal	40.668
Harlingen	348.639	Lingewaard	184.289
Hatterem	96.798	Littenseradiel	153.974
Heemskerk	186.328	Lochem	163.154
Heemstede	116.591	Loon op Zand	108.918
Heerde	90.000	Lopik	122.460
Heerenveen	1.016.254	Loppersum	128.950
Heerhugowaard	173.979	Losser	287.012
Heerlen	1.090.975	Maasdriel	92.322
Heeze-Leende	191.250	Maasgouw	126.373
Heiloo	96.809	Maassluis	751.400
Hellendoorn	413.600	Maastricht	1.246.500
Hellevoetsluis	304.200	Medemblik	164.405
Helmond	779.482	Meerssen	166.500
Hengelo O	1.021.972	Menameradiel	247.324
het Bildt	223.975	Menterwolde	102.810
Heumen	170.755	Meppel	335.400
Heusden	177.554	Middelburg	353.575
Hillegom	478.137	Midden-Delfland	50.876
Hilversum	1.495.781	Midden Drenthe	204.800
Hof van Twente	437.815	Moerdijk	167.972
Hollands Kroon	336.512	Molenwaard	86.913
Hoogeveen	1.140.000	Montferland	186.599
Hoogezand-Sappemeer	412.030	Montfoort U	40.000
Hoorn	296.451	Mook en Middelaar	80.340
Houten	281.055	Muiden	80.076
Huizen	625.641	Naarden	225.904
Hulst	147.659	Neder-Betuwe	88.447
IJsselstein	146.250	Nederweert	77.064
Kaag en Braassem	89.888	Neerijnen	41.563
Kampen	544.110	Nieuwegein	369.460
Kapelle	64.457	Nieuwkoop	96.133
Katwijk	614.250	Nijkerk	251.700
Kerkrade	1.303.325	Nijmegen	1.422.200
Koggenland	74.327	Nissewaard	575.000
Kollumerland en Nwkruiel	262.259	Noord-Beveland	49.678
Korendijk	44.545	Noordenveld	900.000
Krimpen aan den IJssel	341.250	Noordoostpolder	904.285
Krimpenerwaard	227.968	Nuenen c.a.	87.668
Laarbeek	196.172	Nunspeet	381.328
Landgraaf	1.173.150	Oegstgeest	384.374
Langedijk	84.528	Oirschot	71.774
Lansingerland	400.000	Oisterwijk	125.294
Laren	134.882	Oldambt	376.555

Decentralisatie-uitkering Huishoudelijke hulp toelage			
Gemeente	Bedrag 2016	Gemeente	Bedrag 2016
Oldebroek	277.624	Staphorst	48.528
Oldenzaal	408.653	Stede Broec	84.751
Olst-Wijhe	250.000	Steenbergen	115.144
Ommen	116.000	Steenwijkerland	904.880
Onderbanken	149.062	Stein	395.962
Oost Gelre	135.031	Stichtse Vecht	223.121
Oosterhout	256.653	Strijen	28.882
Ooststellingwerf	571.843	Sudwest Fryslan	1.563.208
Opmeer	44.295	Ten Boer	121.875
Opsterland	518.922	Terneuzen	325.000
Oss	1.625.000	Terschelling	81.389
Oud-Beijerland	91.696	Texel	382.470
Oude IJsselstreek	224.721	Tholen	156.982
Ouder-Amstel	74.865	Tiel	172.218
Oudewater	36.504	Tilburg	3.877.500
Overbetuwe	168.409	Tubbergen	203.291
Pekela	103.725	Twenterand	381.997
Putten	297.068	Tynaarlo	456.300
Raalte	422.500	Tytsjerksteradiel	604.339
Reimerswaal	125.294	Uden	178.159
Renkum	177.792	Uitgeest	37.385
Renswoude	12.996	Uithoorn	112.339
Reusel-De Mierden	48.065	Urk	189.683
Rheden	284.454	Utrecht	3.381.000
Rhenen	81.551	Utrechtse Heuvelrug	211.380
Ridderkerk	517.400	Vaals	108.000
Rijnwaarden	52.357	Valkenburg aan de Geul	181.500
Rijssen-Holten	395.309	Valkenswaard	510.000
Rijswijk	305.649	Veendam	207.450
Roerdalen	106.049	Veenendaal	832.000
Roermond	312.246	Veere	135.348
Roosendaal	398.610	Veldhoven	379.768
Rotterdam	3.500.000	Velsen	312.000
Rozendaal	4.628	Venlo	2.692.754
Rucphen	130.799	Vianen	88.000
Schagen	321.552	Vlaardingen	1.907.100
Scherpenzeel	35.827	Vlagtwedde	118.179
Schiedam	1.900.600	Vlieland	22.409
Schiermonnikoog	25.567	Vlissingen	401.659
Schijndel	177.840	Voerendaal	67.651
Schinnen	253.575	Voorst	231.840
Schouwen-Duiveland	214.892	Vught	110.522
's-Gravenhage	1.500.000	Waalre	68.096
's-Hertogenbosch	1.003.800	Waalwijk	232.749
Simpelveld	270.013	Waddinxveen	108.712
Sint-Michiëlsgestel	112.127	Wageningen	119.870
Sittard-Geleen	1.882.575	Weert	251.505
Slochteren	98.870	Weesp	284.693
Sluis	135.000	West Maas en Waal	77.847
Smallingerland	790.000	Westerveld	241.800
Someren	165.022	Westervoort	62.266
Son en Breugel	68.185	Westland	383.982
Stadskanaal	1.014.000	Weststellingwerf	571.008

Decentralisatie-uitkering Huishoudelijke hulp toelage			
Gemeente	Bedrag 2016	Gemeente	Bedrag 2016
Westvoorne	115.200	Zandvoort	103.020
Wierden	231.698	Zederik	52.499
Wijchen	442.975	Zeewolde	210.648
Wijdmeren	312.318	Zeist	270.182
Wijk bij Duurstede	74.427	Zevenaar	165.527
Winsum	110.588	Zoetermeer	975.000
Winterswijk	167.023	Zoeterwoude	88.699
Woensdrecht	102.101	Zuidplas	128.413
Woerden	176.000	Zundert	113.851
Zaanstad	1.500.000	Zwartewaterland	80.944
Zaltbommel	102.135	Zwolle	1.000.000
Totaal			139.074.945

Bijlage 5.8.1 Conceptwijzigingsbesluit BBV

Definitie overhead

Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Tot de overhead horen alle functies die dit doel dienen.

Indicator		Definitie
Overheadkosten		Het betreft (a) de loonkosten overhead (functies als hieronder): de loonkosten voor een werkgever is het brutojaarsalaris van alle medewerkers plus alle werkgeverslasten. Dus inclusief alle toeslagen (zoals overwerk, bonussen, vakantiegeld), alle sociale lasten en pensioenpremies, de werkgeversdelen pensioenpremie, het werkgeversdeel ZVW en de werkgeversdelen sociale premies. (b) ICT kosten (c) huisvestingskosten en (d) uitbestedingskosten bedrijfsvoering.
Loonkosten overhead (a)	Leidinggevend in het primaire proces	Loonkosten van alle hiërarchisch leidinggevend van de hele organisatie. Alleen leidinggevend die functioneringsgesprekken voeren tellen mee. Het is inclusief secretaris en directie. Indien leidinggevend gedeeltelijk ook direct uitvoerend werk doen, worden de loonkosten naar rato toegerekend aan overhead en aan het directe product waarvoor de leidinggevende werkzaamheden uitvoert. Projectleiding en verhuur vallen er buiten.
	Financiën, toezicht en controle	Het betreft functies als controllers, financieel adviseurs en specialisten, planning & control, financiële verantwoording, administratieve organisatie, risicomanagement, (EDP) auditing, interne kwaliteitszorg, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie. Het gaat om functies die centraal en decentraal zijn belegd. Het is inclusief leidinggevend. Het is inclusief eventueel secretariaat van afdeling(en). Indien er een gemeenschappelijk secretariaat is voor verschillende functies/afdelingen, dan tellen de kosten mee naar rato van het aantal fte van het gemeenschappelijke secretariaat dat is bedoeld voor deze functie/afdeling. Verhuur valt er buiten.
	P&O / HRM	Het betreft salarisadministratie, P&O/HRM advies, organisatie- en formatieadvies, OR-ondersteuning, mobiliteitscentrum, coaching, leren en ontwikkelen, bedrijfsmaatschappelijk werk, Arbo, recruitment, arbeidsvoorwaarden, HR control. Het is exclusief opleidingen door P&O gegeven en gericht op de directe uitvoeringspraktijk. Het gaat om functies die centraal en decentraal zijn belegd. Het is inclusief leidinggevend. Het is inclusief eventueel secretariaat van de afdeling. Indien er een gemeenschappelijk secretariaat is voor verschillende functies/afdelingen, dan tellen de kosten mee naar rato van het aantal fte van het gemeenschappelijke secretariaat dat is bedoeld voor deze functie/afdeling. Verhuur valt er buiten.
	Inkoopfunctie	Het is inclusief aanbesteding en contractmanagement. Het gaat om functies die centraal en decentraal zijn belegd. Het is inclusief leidinggevend. Het is inclusief eventueel secretariaat van de afdeling. Indien er een gemeenschappelijk secretariaat is voor verschillende functies/afdelingen, dan tellen de kosten mee naar rato van het aantal fte van het gemeenschappelijke secretariaat dat is bedoeld voor deze functie/afdeling. Verhuur valt er buiten.
	Communicatiefunctie	Het gaat om zowel interne als externe communicatie, met uitzondering van directe klantcommunicatie. Het gaat om functies die centraal en decentraal zijn belegd. Het is inclusief leidinggevend. Het is inclusief eventueel secretariaat van de afdeling. Indien er een gemeenschappelijk secretariaat is voor verschillende functies/afdelingen, dan tellen de kosten mee naar rato van het aantal fte van het gemeenschappelijke secretariaat dat is bedoeld voor deze functie/afdeling. Verhuur valt er buiten.

Juridische zaken	Het betreft juridische medewerkers die op bedrijfsvoeringsafdeling werken of belast zijn met een bedrijfsvoeringstaak op een afdeling. Het is exclusief afhandeling van bezwaar- en beroepsschriften die in het primaire proces worden afgehandeld. Het is inclusief leidinggevend. Het is inclusief eventueel secretariaat van de afdeling. Indien er een gemeenschappelijk secretariaat is voor verschillende functies/afdelingen, dan tellen de kosten mee naar rato van het aantal fte van het gemeenschappelijke secretariaat dat is bedoeld voor deze functie/afdeling. Verhuur valt er buiten.
Bestuurszaken en bestuursondersteuning	Het betreft bestuursadviseurs en bestuursondersteuners. Het is inclusief leidinggevend. Het is inclusief eventueel secretariaat van de afdeling. Indien er een gemeenschappelijk secretariaat is voor verschillende functies/afdelingen, dan tellen de kosten mee naar rato van het aantal fte van het gemeenschappelijke secretariaat dat is bedoeld voor deze functie/afdeling. Verhuur valt er buiten.
Informatievoorziening en automatisering	Het betreft medewerkers informatisering en automatisering, systeem- en netwerkbeheer, werkplekondersteuning, helpdesk, ontwikkeling, ICT projectmanagement, technisch applicatiebeheer en functioneel applicatiebeheer dat door bedrijfsvoeringsmedewerkers wordt gedaan (het is exclusief functioneel beheer dat door medewerkers in het primaire proces plaatsvindt). Ook informatiemanagers en databasebeheerders behoren tot deze categorie, voor zover dat tot bedrijfsvoering hoort en niet in het primaire proces plaatsvindt. Het gaat om functies die centraal en decentraal zijn belegd. Het is inclusief leidinggevend. Het is inclusief eventueel secretariaat van de afdeling. Indien er een gemeenschappelijk secretariaat is voor verschillende functies/afdelingen, dan tellen de kosten mee naar rato van het aantal fte van het gemeenschappelijke secretariaat dat is bedoeld voor deze functie/afdeling. Verhuur valt er buiten. Het is exclusief DIV en archiefmedewerkers (zie onderstaand).
Informatiebeheer (DIV)	Het betreft medewerkers die kaders stellen en richtlijnen ontwikkelen, zich bezighouden met expertise-ontwikkeling, adviseren bij procesinrichting en -aansluitingen op e-depot, DMS inrichten en beheren, zich bezighouden met postregistratie en e-depot, archiefonderzoeken coördineren (niet zijnde leidinggevend), fysieke en digitale documenten verwerken, vernietigen en overbrengen en fysiek en digitaal archief opbouwen en beheren. Het gaat om functies die centraal en decentraal zijn belegd. Het is inclusief leidinggevend. Het is inclusief eventueel secretariaat van de afdeling. Indien er een gemeenschappelijk secretariaat is voor verschillende functies/afdelingen, dan tellen de kosten mee naar rato van het aantal fte van het gemeenschappelijke secretariaat dat is bedoeld voor deze functie/afdeling. Verhuur valt er buiten.
Facilitaire zaken en huisvesting	Dit is inclusief receptie, beveiliging en catering en gebouwenbeheerders, indien deze deel uitmaken van de formatieve omvang. Het is inclusief leidinggevend. Het is inclusief eventueel secretariaat van de afdeling. Indien er een gemeenschappelijk secretariaat is voor verschillende functies/afdelingen, dan tellen de kosten mee naar rato van het aantal fte van het gemeenschappelijke secretariaat dat is bedoeld voor deze functie/afdeling. Verhuur valt er buiten.
Managementondersteuning in het primaire proces	Het betreft secretariaten, office management en management assistentie in de hele organisatie. Verhuur valt er buiten.

ICT kosten (b)	<p>ICT kosten bestaan uit kosten voor: - het beschikbaarstellen en onderhouden van hardware voor werkplekken (IT-uitrusting), het beschikbaarstellen en onderhouden van software en bijbehorende licenties, bieden van eerste- en tweedelijns ondersteuning bij hard- en software op de werkplek inclusief ICT Service Desk, remote management van werkplekken, beschikbaarstellen en onderhouden van infrastructuur en servers (inclusief dataopslag, printers en printservers), beschikbaarstellen en onderhouden van communicatienetwerken en communicatiefaciliteiten (waaronder internet, mobiel dataverkeer, telefoons, pda's, inclusief abonnements- en verbruikskosten), trainingen voor eindgebruikers (bv softwaretrainingen). De kosten bestaan uit opleidings- en trainingskosten voor ICT medewerkers, materiaalkosten en kapitaallasten (afschrijving en rente). Onder ICT kosten vallen ook kosten voor technisch en functioneel applicatiebeheer, mits dit door bedrijfsvoering wordt uitgevoerd en niet in het primaire proces plaatsvindt. Onder ICT kosten vallen ook extern ingehuurde adviesdiensten ten behoeve van de ICT voorziening. Specifieke toevoeging voor waterschappen: de ICT kosten zijn exclusief meetsystemen en GIS diensten en exclusief ICT kosten voor belastingsystemen. Het is wel inclusief de bijdrage aan het waterschapshuis.</p>
Huisvestingskosten (c)	<p>De volgende kosten vallen onder huisvestingskosten (gebaseerd op NEN-15221): Alle kosten die het gevolg zijn van het huren, leasen of in eigendom hebben van kantoorgebouwen, inclusief kapitaallasten als rente en afschrijving. De kosten van de terreinen waarop additionele gebouwen (niet bestemd voor de kantoorfunctie, bijvoorbeeld technische ruimtes of bedoeld voor opslag) en bijbehorende parkeergelegenheden, groenvoorzieningen, e.d. Het is inclusief het onderhoud van terreinen en groen, inclusief kapitaallasten. Administratieve kosten die samenhangen met het bezit en gebruik van kantoorgebouwen en terreinen, zoals verzekeringen, belastingen, fees. Inclusief beleidsvorming en vastgoedadministratie. Kosten die voortvloeien uit vervanging, aanpassingen en verbeteringen van (onderdelen van) kantoorgebouwen en gebouwgebonden technische installaties, waaronder renovaties, en die geactiveerd worden op de balans. Onderhoudskosten van kantoorgebouwen, terreinen en bijbehorende technische installaties, zowel gepland als ongepland onderhoud, bedoeld voor het in zodanige technische staat houden van de gebouwen gebouw, zodat de gebruikswaarde en gebruiksmogelijkheden worden gewaarborgd. Kosten samenhangend met het verbruik van energie, water en afvalverwijdering. Alle schoonmaakkosten ten behoeve van een schone werkomgeving, sanitaire ruimten, openbare ruimten, e.d. Verschaffen, installeren en onderhouden van meubilair en groen- en kunstvoorziening. NB: De huisvestingskosten hebben betrekking op kantoorruimten. het betreft niet kleine, 'losse' werkplekken zoals het kantoor bij een gemaal of in een zwembad</p>
Uitbestedingskosten bedrijfsvoering (d)	<p>De kosten van eventuele uitbesteding van reguliere overheadtaken zoals facilitaire zaken als schoonmaak, catering, beveiliging, etc, of overheadpersoneel dat wordt ingehuurd.</p>

Deze brochure is een uitgave van:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BDF/Financieel en Informatiestelsel
Postbus 20011 | 2500 EA Den Haag

© September 2015 | 87330

Rekenkamercommissie

Aan:

Aan de gemeenteraden van de gemeenten
Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en
Leidschendam-Voorburg

Voorschoten, 21 oktober 2015

Betreft:

Quick scan kwaliteit begrotingsinformatie

Geachte mevrouw, heer,

Met genoegen bieden wij u hierbij het rapport 'Oog voor begroting, quick scan van de kwaliteit van de begrotingsinformatie' van de vier gemeenten aan. Voor de inhoud verwijzen wij u naar het rapport.

Afzonderlijk is het college van burgemeester en wethouders en de gemeentesecretaris geïnformeerd over de aanbidding van het rapport aan de gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,

Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg

Peter van den Berg, voorzitter

Wassenaar

Voorschoten

Oegstgeest

Leidschendam-
Voorburg

Rekenkamercommissie

Oog voor begroting

Quick scan van de kwaliteit van de
begrotingsinformatie van de
gemeenten Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest
en Leidschendam-Voorburg

Colofon

Rapport 'Oog voor begroting', quick scan van de kwaliteit van de begrotingsinformatie van de gemeenten Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg'

Leden:

Peter van den Berg, voorzitter
Saskia van der Haagen, vice-voorzitter
William Segers
Bert Jan Smallenbroek
Michiel Sorber
Wim Wensink
Rolf Willemse

Secretaris:

Rini Teunissen

Uitgave:

Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest, Leidschendam-Voorburg
Postbus 393
2250 AJ Voorschoten

www.rekenkamerwvov.nl
info@rekenkamerwvov.nl

21 oktober 2015

Voorwoord

Geachte leden van de gemeenteraad,

Voor u ligt het rapport 'Oog voor begroting', quick scan van de kwaliteit van de begrotingsinformatie van de gemeenten Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg'. Met deze quick scan vraagt de Rekenkamercommissie aan de vier gemeenteraden aandacht voor de bruikbaarheid van de gemeentebegroting. Dat wij ons 'oog' richten op de begroting doen wij omdat in het algemeen de begrotingen, zowel binnen als buiten de gemeenteraad, vaak worden gezien als technisch en alleen bedoeld voor financiële specialisten.

De afgelopen jaren heeft de Rekenkamercommissie een aantal onderzoeken over de financiële positie van de gemeenten uitgevoerd. Steeds kwam naar voren het belang van leesbare, begrijpelijke en inzichtelijke begrotingen. Wij vinden het belangrijk dat in de begroting op een duidelijke manier inzicht wordt gegeven waaraan de gelden worden besteed, welke keuzes de gemeenteraad kan maken als er bezuinigd of omgebogen dient te worden, of er meerjarige financiële ruimte is voor (nieuw) beleid en of de risico's adequaat in beeld zijn gebracht. Zaken die ieder raadslid en elke inwoner terug moet kunnen vinden in de begroting. In het rapport heeft de Rekenkamercommissie deze thema's onderzocht. Thema's die ook al eerder door ons in eerdere rapporten zijn aanbevolen.

Met deze rapportage wil de Rekenkamercommissie de kaderstellende rol van de gemeenteraad versterken en daarbij ook de leesbaarheid en bruikbaarheid van de begroting vergroten voor de inwoners, bedrijven en instellingen van Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg.

Met vriendelijke groet,

Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg

A handwritten signature in black ink, consisting of several fluid, connected strokes. The signature is written in a cursive style and is positioned above the name of the signatory.

Peter van den Berg, voorzitter

Rapportage Rekenkamercommissie met bevindingen en aanbevelingen

1. Inleiding

De Rekenkamercommissie heeft de afgelopen jaren een aantal onderzoeken naar de **financiële positie** van de gemeenten uitgevoerd. In de rapportages stonden ook aanbevelingen, onder andere het belang van leesbare, begrijpelijke en inzichtelijke begrotingen. Zij vindt het belangrijk dat raadsleden uit de begroting (evenals uit verantwoordingsinformatie) goede voor de Raad bruikbare informatie kunnen halen en dat de begrotingen als zelfstandig leesbare stukken kunnen worden gebruikt. Ook leeft in de diverse gemeenteraden de wens om de begroting beter te kunnen doorgronden en in te zetten als sturingsmiddel. Raadsleden vinden begrotingen nog wel eens te technisch en alleen voer voor de financiële specialisten.

Daarbij is sprake van een zeker spanningsveld. Enerzijds is al een aantal jaren een trend gaande de begroting niet alleen over geld, maar vooral over beoogde prestaties en effecten te laten gaan. Anderzijds worden er steeds stringenter eisen gesteld aan het financieel-technische deel van een begroting. Zo is het niet meer alleen van belang dat er sprake is van begrotingsevenwicht (er komt evenveel geld binnen als dat er uit gaat), maar moet ook op heldere wijze inzicht worden gegeven in de vermogenspositie van de gemeente door middel van het presenteren van een aantal kengetallen.

Om de gemeenteraden te ondersteunen in hun kaderstellende rol rond de begroting heeft de Rekenkamercommissie de (ontwerp) programmabegrotingen 2016 van de gemeenten **Wassenaar**, **Voorschoten**, **Oegstgeest** en **Leidschendam-Voorburg** op een aantal aspecten beoordeeld. Wij hebben onderzoek gedaan naar de opzet (het ontwerp) van de informatievoorziening in de begroting. We hebben niet naar de inhoud van de informatie gekeken. Het onderzoek heeft het karakter van een quick scan met als doel de Raden te ondersteunen in hun kaderstellende rol bij de komende begrotingsbehandelingen.

2. Aspecten onderzoek

Het onderzoek richt zich op de volgende vijf aspecten:

1. Is er een helder meerjarig overzicht van de (netto) schuldquote, eigen vermogen respectievelijk reserves (zowel historisch als toekomstig)?
2. Is de relatie tussen risico's en weerstandscapaciteit op een inzichtelijke manier weergegeven?
3. Zijn de begroting en meerjarenraming structureel en reëel in evenwicht?
4. In welke mate bieden de begrotingen inzicht in de keuzeruimte voor de begroting?
5. In welke mate is de begroting toegankelijk, helder, consistent en voor een geïnteresseerde leek goed leesbaar?

In deze rapportage doet de Rekenkamercommissie verslag van haar bevindingen en komt zij met een aantal aanbevelingen. Zij heeft daarvoor de conceptbegrotingen gebruikt die de vier colleges van burgemeester en wethouders eind september/begin oktober 2015 aan de gemeenteraden hebben aangeboden.

De Rekenkamercommissie heeft de programmabegrotingen 2016 onder andere beoordeeld aan de wettelijke eisen uit het Besluit begroting en verantwoording (BBV), de Begrotingscirculaire van Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Zuid-Holland, eerdere onderzoeken van de Rekenkamercommissie en eventuele toezeggingen die naar aanleiding van die onderzoeken zijn gedaan door het college. De Rekenkamercommissie heeft zich ook laten leiden door het advies '*Vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten*' dat de **Commissie Depla** in 2014 heeft uitgebracht.

Wij hebben dit onderzoek gebaseerd op openbare documenten en hebben geen gebruik gemaakt van informatie die alleen ambtelijk beschikbaar is. Gezien het karakter van de quick scan, het feit dat openbare informatie is gebruikt en de beperkte tijd tussen het beschikbaar komen van de begrotingen en de behandeling van de begroting in de gemeenteraden, hebben wij bij deze rapportage geen ambtelijke en bestuurlijke hoor en wederhoor toegepast. Onze bevindingen en aanbevelingen zijn bedoeld voor de

gemeenteraden. Zij kunnen die desgewenst bij de begrotingsvoorbereiding en -behandeling betrekken. Deze rapportage zien we als een handreiking aan de raadsleden.

De Rekenkamercommissie komt op basis van de quick scan tot de onderstaande **bevindingen en aanbevelingen aan de gemeenteraden**.

1. Is er een helder meerjarig overzicht van de (netto) schuldquote, eigen vermogen respectievelijk reserves (zowel historisch als toekomstig)?

De Rekenkamercommissie heeft in het rapport **'Houdbare Gemeentefinanciën'** in 2014 gepleit voor een meerjarig inzicht in de ontwikkeling van een aantal parameters op het gebied van houdbare gemeentefinanciën. Het ging daarbij onder andere om de schuldquote en de ontwikkeling van het vermogen. Achterliggende gedachte is dat door deze gegevens voor een aantal jaren op een rij te zetten, zowel een aantal jaren terug als een aantal jaren vooruit, men zich een goed beeld kan vormen van de ontwikkeling van de financiële positie. De Rekenkamercommissie denkt daarbij aan een periode van negen jaar: vier jaar terug, het lopende jaar en vier jaar vooruit (dus in de begroting 2016 voor de periode 2011-2019). Intussen heeft de wetgever in het **Besluit begroting en verantwoording** (BBV) deze en andere kengetallen verplicht gesteld (Staatsblad 206/2015) en hebben GS van Zuid-Holland in de jaarlijkse **'Begrotingscirculaire 2016-2019'** (februari 2015) vooruitlopend op de wetgeving geadviseerd de kengetallen met betrekking tot de schuldpositie historisch en toekomstig op te nemen in de begroting 2016. Het gaat daarbij om de netto schuldquote en solvabiliteitsratio, maar ook om de grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit. Daarbij dient ook een beoordeling gegeven te worden van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie (bladzijde 13 van de begrotingscirculaire).

Bevindingen

Wassenaar

De gemeente Wassenaar neemt in haar begroting in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing alle volgens het BBV verplichte kengetallen op voor het jaar 2016, waaronder ook de schuldquote (zie bladzijde 173). De kengetallen worden toegelicht. Daarnaast geeft zij in de paragraaf Financiering een meerjarige prognose van de balans (Tabel 59 op bladzijde 143 en ook in tabel 70 op bladzijde 190). Ook geeft zij voor in de begroting, in het hoofdstuk 'De begroting in één oogopslag' (bladzijde 13-14), een meerjarig overzicht van de schuldquote. Daarin wordt helder uiteengezet hoe de schuldquote wordt berekend en wat dit cijfer betekent. Ook wordt toegelicht dat de negatieve schuldquote duidt op een gezonde financiële positie. Jammer is dat de ontwikkeling van de schuldquote in de afgelopen jaren niet wordt weergegeven zoals wij eerder in onze rapporten en ook GS in de begrotingscirculaire 2016 hebben geadviseerd.

Voorschoten

De gemeente Voorschoten neemt in haar begroting in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing alle volgens het BBV verplichte kengetallen op voor het jaar 2016, waaronder ook de schuldquote (zie bladzijde 128). De kengetallen worden toegelicht. Daarnaast geeft zij de in de paragraaf Financiering een meerjarige prognose van de balans op (Tabel 56 op bladzijde 148-149). Ook geeft zij voor in de begroting, in het hoofdstuk "De begroting in één oogopslag" (bladzijde 13-14), een meerjarig overzicht van de schuldquote. Zij geeft daarbij geen uitleg over hoe die kengetallen zich tot elkaar verhouden en wat deze betekenen voor de financiële positie van de gemeente. Er is geen terugblik op de schuldquote, zoals wij eerder in onze rapporten en ook GS in de begrotingscirculaire 2016 hebben geadviseerd. Opmerkelijk is dat de in de begroting 2016 gepresenteerde cijfers voor de schuldquote fors afwijken van cijfers die recent aan de Raad zijn gepresenteerd naar aanleiding van het Rapport **'Financiële houdbaarheid en strategische**

keuzes' dat het college van burgemeester en wethouders door onderzoeksbureau Think Public Advies heeft laten uitbrengen. Een toelichting op dit verschil ontbreekt in de begroting, evenals enige verwijzing naar dat onderzoek. Dit verschil is ook in de Raad bij de bespreking van voornoemd onderzoeksrapport opgemerkt. Het college heeft op vragen van een raadsfractie geantwoord (brief van 1 oktober 2015) dat de verschillen te maken hebben met een ambitieus aflossingsritme, gewijzigde financiersbehoefte en andere berekeningswijze van de schuldquote. Deze beantwoording van het college en de toelichting in de conceptbegroting over de mutaties vanaf de Perspectiefnota scheppen voor wat de Rekenkamercommissie betreft geen helderheid over het verschil tussen stresstest en de conceptbegroting en over het realiteitsgehalte van bijvoorbeeld het ambitieuze aflossingsritme en gewijzigde financieringsbehoefte.

Oegstgeest

De gemeente Oegstgeest neemt in haar begroting in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing alle volgens het BBV verplichte kengetallen op, waaronder ook de schuldquote (zie bladzijde 49). Zij geeft daar geen meerjarig overzicht van de schuldquote en ook geen terugblik op de ontwikkeling van de schuldquote van de afgelopen jaren. Maar in de paragraaf Financiering staat wel een prognose van de ontwikkeling van de schuldquote voor de periode 2016-2019. Bij de toelichting op de schuldquote wordt toegelicht waarom de schuldquote (beperkt) afwijkt van de schuldquote zoals deze uit de stresstest komt. Deze **stresstest** heeft de Rekenkamercommissie op verzoek van de Raad van Oegstgeest laten uitvoeren. In hoofdstuk 2 bij de Algemene Financiële beschouwing wordt verwezen naar de uitkomsten van de stresstest en hoe het college hiermee denkt om te gaan.

Leidschendam-Voorburg

De gemeente Leidschendam-Voorburg neemt in haar begroting in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing alle volgens het BBV verplichte kengetallen op voor het jaar 2016, waaronder ook de schuldquote (zie bladzijde 87). Er wordt geen toelichting bij deze 'overige kengetallen' gegeven. Ook wordt geen toelichting gegeven op de betekenis van de kengetallen voor de financiële positie. De gemeente geeft geen meerjarig overzicht van de schuldquote en ook geen terugblik op de ontwikkeling van de schuldquote van de afgelopen jaren.

Aanbevelingen

De Rekenkamercommissie beveelt aan om, daar waar dit nog niet gebeurt (Leidschendam-Voorburg), de schuldquote meerjarig in de begroting op te nemen. Voor alle gemeenten bevelen wij aan het eerder genoemde advies van GS op te volgen om de schuldquote in historisch perspectief te plaatsen en de quotes van een aantal jaren terug te geven en in elk geval vier jaar vooruit te kijken. Daarbij beveelt de Rekenkamercommissie ook aan in een samenvatting (of begroting in één oogopslag) een heldere toelichting te schrijven waarin wordt aangegeven hoe de schuldquote wordt berekend, wat de belangrijkste factoren zijn die de ontwikkeling van de schuldquote bepalen en hoe die schuldquote zich verhoudt tot andere financiële kengetallen en de financiële positie. De toelichting die de gemeente Wassenaar geschreven heeft kan daarbij als voorbeeld dienen voor Voorschoten en Leidschendam-Voorburg .

2. Is de relatie tussen risico's en weerstandscapaciteit op een inzichtelijke manier weergegeven?

De Rekenkamercommissie vindt het van belang dat helder wordt uiteengezet wat de weerstandscapaciteit is en hoe deze is in relatie tot de risico's. Daarbij is het belangrijk dat er een actueel en volledig beeld is van de risico's en dat er een adequate vertaalslag is van risico's naar de financiële gevolgen. Gemeenten zullen daarbij extra aandacht moeten besteden aan de risico's in het sociaal domein (als gevolg van de decentralisaties).

Bevindingen

Wassenaar heeft een gedegen paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Zowel de samenstelling van de weerstandscapaciteit als de verschillende risico's worden toegelicht. Gemeenschappelijke regelingen maken eveneens deel uit van de in kaart gebrachte risico's (hetgeen aansluit bij eerdere aanbevelingen van de Rekenkamercommissie ten aanzien van de verbonden partijen). Ook wordt aandacht geschonken aan risico's in het sociaal domein als gevolg van de drie decentralisaties.

Voorschoten heeft een gedegen paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Zowel de samenstelling van de weerstandscapaciteit als de verschillende risico's worden toegelicht. Gemeenschappelijke regelingen maken deel eveneens uit van de in kaart gebrachte risico's (hetgeen aansluit bij eerdere aanbevelingen van de Rekenkamercommissie ten aanzien van de verbonden partijen). Ook wordt aandacht geschonken aan risico's in het sociaal domein als gevolg van de drie decentralisaties.

Oegstgeest heeft een gedegen paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Zowel de samenstelling van de weerstandscapaciteit als de verschillende risico's worden toegelicht. Gemeenschappelijke regelingen maken eveneens deel uit van de in kaart gebrachte risico's (hetgeen aansluit bij eerdere aanbevelingen van de Rekenkamercommissie ten aanzien van de verbonden partijen). Ook wordt aandacht geschonken aan risico's in het sociaal domein als gevolg van de drie decentralisaties.

Leidschendam-Voorburg heeft een gedegen paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Zowel de samenstelling van de weerstandscapaciteit als de verschillende risico's worden toegelicht. Gemeenschappelijke regelingen maken eveneens deel uit van de in kaart gebrachte risico's (hetgeen aansluit bij eerdere aanbevelingen van de Rekenkamercommissie ten aanzien van de verbonden partijen). Ook wordt aandacht geschonken aan risico's in het sociaal domein als gevolg van de drie decentralisaties.

Aanbevelingen

De Raden van Leidschendam-Voorburg en Oegstgeest worden aanbevolen om, net als in Voorschoten en Wassenaar, in aanvulling op de reeds uitgevoerde inventarisatie van risico's in het sociaal domein deze risico's nader te laten monitoren en te onderzoeken. De Rekenkamer beveelt aan hiervoor zo nodig de weerstandscapaciteit te verhogen.

3. Zijn de begroting en meerjarenramingen structureel en reëel in evenwicht?

Gedeputeerde Staten (als toezichthouder) toetsen of de begroting 2016 structureel en reëel in evenwicht is. Als dat niet het geval is, dan dient de meerjarenraming aannemelijk te maken dat dit evenwicht in 2019 uiterlijk tot stand is gekomen. Structureel in evenwicht wil zeggen dat de jaarlijks terugkerende lasten gedekt zijn door jaarlijks terugkerende baten. Reëel in evenwicht heeft betrekking op de mate van realiteit (en volledigheid) van de ramingen. GS toetsen de begroting nadat deze door de Raad is vastgesteld. Zij stellen de Raad en het college van burgemeester en wethouders vóór het eind van het jaar van hun bevindingen op de hoogte. De Rekenkamercommissie heeft in deze quick scan beoordeeld of in de begroting zelf wordt aangegeven of de begroting en meerjarenraming structureel en reëel in evenwicht zijn, en indien dat niet het geval is, in welk jaar die situatie wel wordt bereikt. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de vraag of toegelicht wordt hoe met de door de financieel toezichthouder (in casu GS) gesignaleerde aanbevelingen en risico's van voorgaande jaren is omgegaan.

Bevindingen

Wassenaar heeft in de begroting op bladzijde 191 aangegeven dat 'er na het begrotingsjaar 2016 sprake is van een oplopend structureel/materieel tekort. Voor het voor de toezichthouder bepalende begrotingsjaar 2016 is sprake van een begrotingsoverschot van € 249.645' Ook in de samenvatting wordt aangegeven dat de

begroting meerjarig niet in evenwicht is. De Rekenkamercommissie heeft al eerder gesignaleerd dat de gemeente Wassenaar geen meerjarig structureel en reëel evenwicht heeft in de begroting. In de begroting wordt geen melding gemaakt van door de financieel toezichthouder gesignaleerde aanbevelingen en risico's.

Voorschoten geeft eveneens aan (na inzet van € 116.000 uit concernreserve) alleen een structureel sluitende begroting in 2016 te hebben (en geen structureel evenwicht op de meerjarenraming) Voor de jaren na 2016 'beseft het college en de raad dat er een opgave voor Voorschoten ligt' (bladzijde 16). In de begroting wordt geen melding gemaakt van door de financieel toezichthouder gesignaleerde aanbevelingen en risico's .

Oegstgeest geeft in een tabel op bladzijde 96 aan structureel evenwicht te hebben op de begroting 2016 en meerjarenraming 2017-2019. Bovendien geeft Oegstgeest aan dat er ook sprake is van een reëel evenwicht (met realistische ramingen). In de begroting wordt geen melding gemaakt van door de financieel toezichthouder gesignaleerde aanbevelingen en risico's .

Leidschendam-Voorburg geeft aan een structureel sluitende meerjarenbegroting te hebben (bladzijde 6). Leidschendam-Voorburg heeft geen overzicht van het structureel saldo van de begroting en meerjarenraming opgenomen om deze conclusie te onderbouwen. Dat saldo zou afgeleid kunnen worden door het begrotingsresultaat na reservemutaties (op bladzijde. 99) te verminderen met het saldo incidentele baten en lasten (op bladzijde 100). Geconcludeerd zou dan kunnen worden dat er volgens de begroting in 2016 en 2017 sprake is van een positief structureel saldo; in 2018 is dat licht negatief en voor 2019 kan dat saldo niet bepaald worden, aangezien er geen ramingen beschikbaar zijn van het saldo incidentele baten en lasten.

.Aanbevelingen

Voor de gemeenten Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg bevelen wij aan om expliciet in de begroting een aanpak voor het realiseren van een structureel en reëel evenwicht in de meerjarenraming op te nemen. In ons rapport 'Reserves, voorzieningen en risico's' uit 2013 hebben wij dit eerder aanbevolen.

4. In welke mate bieden de begrotingen inzicht in de keuzeruimte voor de begroting?

De Rekenkamercommissie onderzoekt in de begrotingen of en zo ja, in welke mate inzicht wordt gegeven in de keuzeruimte die wordt gepresenteerd aan de Raad. Dit inzicht kan allereerst geboden worden door de zogenaamde budgetflexibiliteit aan de te geven: in welke mate en op welke termijn liggen de verplichtingen vast? Kunnen de begrotingsposten op korte termijn alternatief worden aangewend of liggen de budgetten met verplichtingen vast voor enkele jaren? Naast het in kaart brengen van de mate waarin een begroting bestaat uit langdurige verplichtingen kan het ook inzichtelijk zijn om kostencategorieën in kaart te brengen en die te vergelijken met omliggende en/of vergelijkbare gemeenten qua omvang of typering (benchmarking). Tot slot zijn er nog tal van andere 'knoppen' die bepalend kunnen zijn voor het uitgavniveau: denk aan het afschrijvenbeleid (beperkt of ruim), het onderhoudsniveau, het investeringsvolume en -plafond en hoe de aanwending plaatsvindt van eventuele eenmalige opbrengsten: worden extra uitgaven gedaan, reserves gevuld of wordt de schuld afgelost? Overigens worden deze onderwerpen veelal in afzonderlijke nota's behandeld. De Rekenkamercommissie vraagt zich evenwel af of er binnen de bandbreedte van het vastgestelde beleid keuzes zijn gemaakt door de colleges van burgemeester en wethouders, die van invloed zijn op het financiële beeld van de betreffende begroting.

Bevindingen

Geen van de begrotingen van Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg biedt inzicht in de mate waarin uitgaven vastliggen in korte of langlopende verplichtingen. Wel is in de begroting van Wassenaar een overzicht opgenomen van kostencategorieën, die zijn afgezet tegen vergelijkbare gemeenten.

Aanbevelingen

Gebleken is dat geen van de begrotingen inzicht verschaffen in de mate waarin budgetten vastliggen. De Rekenkamercommissie realiseert zich dat het niet eenvoudig is om een dergelijk overzicht voor de gehele begroting te maken. Op dit punt doet de Rekenkamercommissie de suggestie om in aanloop naar de begroting 2017 één of enkele programmaonderdelen door te lichten en alleen hiervan de zogenaamde budgetflexibiliteit (onderscheid tussen kort- en langlopende verplichtingen) in kaart te brengen.

Daarnaast vindt de Rekenkamercommissie de benchmarking in de begroting van Wassenaar informatief en bruikbaar voor de andere gemeenten. In de **stresstesten** voor Voorschoten en Oegstgeest zijn dergelijke analyses ook terug te vinden.

5. In welke mate is de begroting toegankelijk, helder, consistent en voor een geïnteresseerde leek goed leesbaar?

Begrotingen zijn belangrijke instrumenten voor de Raad in zijn kaderstellende rol. In elke gemeente wordt altijd veel aandacht aan de begroting en de behandeling daarvan geschonken.

De Rekenkamercommissie heeft onderzocht in welke mate de begrotingen toegankelijk, helder, consistent en voor de geïnteresseerde leek goed leesbaar zijn. Daarbij gaat het om zaken als het gebruik van gewone taal en niet te veel vaktermen, heldere overzichten, leeswijzer en/of samenvatting, heldere verwijzingen naar andere onderdelen en naar eerdere p&c-documenten en raadsbesluiten, gebruik grafieken, infographics etc.

Op het gebied van leesbaarheid zijn er geen harde normen of vereisten. Wel heeft de **Commissie Depla** in 2014 een advies *‘Vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten’* uitgebracht. Daarin staan een aantal adviezen hoe de begroting verbeterd kan worden. Momenteel is de wetgever bezig om een aantal van deze adviezen in regelgeving om te zetten die tot nieuwe eisen in het BBV zullen leiden (mogelijk al in 2017). De Rekenkamercommissie heeft het gedachtengoed van de Commissie Depla als uitgangspunt genomen en is van mening dat de begroting uiteindelijk een financieel document is dat de Raad in staat moet stellen kaders te stellen en middelen te alloceren (toe te delen naar programma’s en onderdelen). De Programmabegroting met daarin de drie W vragen (Wat willen we bereiken, Wat gaan we daar voor doen en Wat mag dat kosten) is daarbij bedoeld als hulpmiddel. De Rekenkamercommissie hecht aan de volgende uitgangspunten:

- De begroting is compact, niet te omvangrijk.
- De lezer ziet eenvoudig de samenhang en wordt daar op gewezen.
- Het is snel en eenvoudig te zien om hoeveel geld het nu feitelijk gaat.
- Er is een balans tussen hoofdlijnen en kunnen sturen op zaken die de Raad relevant vindt.
- De samenhang tussen baten en lasten, reserves en de vermogenspositie wordt uitgelegd.

Bevindingen

Wassenaar

De begroting van Wassenaar is omvangrijk (209 pagina’s). Een heldere leeswijzer en beknopte samenvatting (in de vorm van Begroting in één oogopslag) helpen de lezer zich op de hoofdlijnen te richten. De samenvatting geeft vanuit de Kadernota weer welke ontwikkelingen er zijn die de begrotingsruimte beïnvloeden. Ook wordt het nieuw beleid beknopt weergegeven. In de samenvatting ontbreekt echter een beeld van de totale omvang van de begroting (deze wordt pas op bladzijde 188 gegeven). Wat prettig is, is dat in de samenvatting de vermogenspositie wordt geschetst met een geprognosticeerde balans voor de periode 2015-2019. Ook worden daar de belangrijkste verschuivingen in de reserves getoond en de ontwikkeling van een aantal kengetallen. In de samenvatting wordt helder aangegeven dat Wassenaar geen sluitende meerjarenbegroting heeft (evenveel baten als lasten) en wordt ook aangegeven hoe men de

komende jaren naar een sluitende begroting denkt te komen. Daarmee geeft de samenvatting, met uitzondering van het ontbreken van een overzicht met de totale baten en lasten, een helder totaalbeeld van waar de gemeente Wassenaar financieel staat.

De vijf programma's (bijvoorbeeld Wassenaar Leefbaar) worden in een aantal productgroepen (variërend van vier tot zes) onderverdeeld (bijvoorbeeld de productgroep Veiligheid) en elke productgroep bestaat uit een aantal producten (bijvoorbeeld brandweer, integrale veiligheid en rampenbestrijding). De teksten per programma zijn uitgebreid, wat de overzichtelijkheid niet altijd ten goede komt. Een tabel of schema waarin de doelstellingen en maatregelen per onderwerp (lees product) wordt weergegeven zou het overzicht verbeteren. De financiële toelichting bij de programma's is beperkt tot een tabel met baten en lasten per productgroep met een beknopte toelichting waarin verschillen tussen de begroting 2015 en 2016 worden toegelicht. In bijlage 5 worden de baten en lasten per programma per product weergegeven waardoor bijvoorbeeld te zien is hoeveel aan wegen, openbare verlichting of groen wordt uitgeven. Ook daar wordt geen toelichting gegeven. Een verwijzing naar deze bijlage bij het programma zou behulpzaam zijn voor de lezer.

De paragrafen zijn conform voorschriften en volledig.

De infographic die als aparte, publieksvriendelijke versie van de begroting wordt gepresenteerd is heel inzichtelijk en maakt een begroting voor een breder publiek toegankelijk. Het gebruik van grafieken en infographics, ook in de begroting zelf, zou de begroting nog meer toegankelijk kunnen maken.

Voorschoten

De begroting van Voorschoten is omvangrijk (201 pagina's). Een leeswijzer en beknopte samenvatting (in de vorm van Begroting in één oogopslag) helpen de lezer zich op de hoofdlijnen te richten. In deze samenvatting ontbreekt echter een beeld van de totale omvang van de begroting (deze wordt pas op bladzijde 178 gegeven).

Opmerkelijk is dat noch in het voorwoord, noch in de samenvatting, noch elders in de begroting iets van verwijzing is naar de discussies die het afgelopen jaar gevoerd zijn over de financiële positie waarin Voorschoten zich bevindt. Ook het feit dat een stresstest is gehouden, waarvan de uitkomsten zorgelijk werden genoemd, maar die door de begrotingscijfers wellicht zijn achterhaald, wordt niet genoemd. De begroting ademt een redelijk positief beeld uit door te benadrukken dat er sprake is van een sluitende begroting. Voor de lezer is dit na eerdere discussies op zijn minst verwarrend.

De negen programma's (bijvoorbeeld Onderwijs, sport en cultuur) worden in een aantal thema's (bijvoorbeeld Kunst en cultuur) onderverdeeld en elk thema bestaat uit een aantal producten (bijvoorbeeld openbare bibliotheek, kunst en cultuur, culturele accommodaties). De teksten per programma zijn uitgebreid, wat de overzichtelijkheid niet altijd ten goede komt. Een tabel of schema waarin de doelstellingen en maatregelen per thema wordt weergegeven zou het overzicht verbeteren. De financiële toelichting bij de programma's is beperkt tot een tabel met baten en lasten per thema, met waar van toepassing, een beknopte toelichting waarin verschillen tussen de begroting 2015 en 2016 worden toegelicht. In bijlage 5 worden de baten en lasten per programma per product weergegeven waardoor bijvoorbeeld te zien is hoeveel aan wegen, openbare verlichting of groen wordt uitgeven. Ook daar wordt geen toelichting gegeven. Een verwijzing naar deze bijlage bij het programma zou behulpzaam zijn voor de lezer.

De paragrafen zijn conform voorschriften en volledig.

De infographic die als aparte, publieksvriendelijke versie van de begroting wordt gepresenteerd is heel inzichtelijk en maakt een begroting voor een breder publiek toegankelijk. Het gebruik van grafieken en infographics, ook in de begroting zelf, zou de begroting nog meer toegankelijk kunnen maken.

Oegstgeest

De begroting van Oegstgeest is compact (121 pagina's). De inleiding en leeswijzer helpen de lezer. In de 'Beleidsmatige ontwikkelingen'(paragraaf 2.1) worden de belangrijkste ontwikkelingen weergegeven en ook de uitdagingen waar Oegstgeest voor staat. Wel is het jammer dat in de 'Algemene financiële beschouwing'(paragraaf 2.2) niet het totaalbeeld van de begroting blijkt. Pas op bladzijde 88 in het overzicht van baten en lasten blijkt de totale omvang van de begroting. In de 'Algemene financiële beschouwing' wordt ingegaan op de schuldproblematiek en de keuzes die dat met zich mee brengt.

De beleidsbegroting per programma is beknopt (twee tot vijf pagina's per programma). Per programma worden resultaten en beleidsthema's weergegeven. Per beleidsthema wordt beknopt op productniveau zowel de inspanningen als de baten en lasten aangegeven.

De paragrafen zijn conform voorschriften en volledig. De financiële positie en de samenhang tussen programma uitgaven en vermogenspositie worden in de paragrafen Weerstandsvermogen en risicobeheersing en Financiering inzichtelijk weergegeven. Verwijzingen naar eerdere of latere paragrafen kan de lezer helpen.

Voor het meerjarig beeld zou het goed zijn om een geprognosticeerde balans weer te geven waarin diverse informatie die elders wel staat bij elkaar in één oogopslag te zien is.

Leidschendam-Voorburg

De begroting van Leidschendam-Voorburg is compact (119 pagina's). In hoofdstuk 2 het 'Financieel perspectief' worden de ontwikkelingen vanaf de Kadernota weergegeven; welke plussen en minnen zorgen voor meer of minder begrotingsruimte in de komende jaren. Het zou voor een lezer die de Kadernota niet direct paraat heeft prettig zijn als in het financieel perspectief dat totaalbeeld zou worden weergegeven, zeker ook in samenhang met de ontwikkeling van de vermogenspositie. Wel wordt aan het begin van de Programmabegroting een totaal overzicht van baten en lasten per programma gegeven.

De beleidsbegroting per programma is beknopt. Elk van de zes programma's (bijvoorbeeld Sociale Infrastructuur) is onderverdeeld in een aantal beleidsterreinen (zoals Sociale Infrastructuur en Ontwikkeling en algemene preventie). De baten en lasten worden per beleidsterrein gegeven en per terrein worden uitgaven voor nieuw beleid toegelicht. De informatie per programma geeft financieel niet zo veel inzicht. In de raad is de wens geuit om bijvoorbeeld binnen programma 1 te kunnen zien hoeveel aan sport of cultuur wordt uitgegeven. Daarbij werd onderschreven dat het zoeken is naar een goed evenwicht tussen wat meer inzicht en niet te veel detailinformatie. Met deze wens is in de begroting niets gedaan. Wel krijgt de raad ook de productenraming waar meer details in staan. Opvallend is dat waar het op programmaniveau ontbreekt aan wat meer detailinformatie om te zien wat er binnen zo'n programma nu wordt gedaan, er op het niveau van investeringen heel gedetailleerd wordt aangegeven welke investeringen de komende jaren worden uitgevoerd.

De paragrafen zijn conform voorschriften en volledig.

De financiële begroting is beknopt. Er wordt weinig toelichting gegeven. In paragraaf 5.5 wordt een beknopte uiteenzetting gegeven van het eigen en vreemd vermogen. Een iets uitgebreidere geprognosticeerde balans zou de inzichtelijkheid vergroten.

De infographic die als aparte, publieksvriendelijke versie van de begroting wordt gepresenteerd is heel inzichtelijk en maakt een begroting voor een breder publiek toegankelijk. Het gebruik van grafieken en infographics, ook in de begroting zelf, zou de begroting nog meer toegankelijk kunnen maken. Ook simpele zaken als het nummeren van tabellen en een meer uniforme opmaak dragen bij aan een beter leesbare begroting.

Aanbevelingen

Alle begrotingen beginnen met een actualisatie van het financieel kader; vanuit de Kader- of Perspectiefnota worden ontwikkelingen weergegeven die het begrotingssaldo beïnvloeden. Bij de begrotingen van Wassenaar, Voorschoten en Oegstgeest wordt pas in de Financiële begroting een totaaloverzicht van lasten en baten gegeven waardoor helder is wat de begrotingsomvang is. In de begroting van Leidschendam-Voorburg wordt dit overzicht al bij het begin van de programmabegroting gepresenteerd. Aanbevolen wordt om een samenvatting te maken waarin ook het totaalbeeld naar voren komt. De samenvatting die Wassenaar geeft in het deel 'Begroting in één oogopslag' kan daarbij voor met name Voorschoten en Leidschendam-Voorburg een voorbeeld zijn.

De programmateksten zijn vaak uitgebreid waardoor het lastig is een overzicht te krijgen. Ook wordt algemeen beleid nog wel eens gepresenteerd als iets specifiek voor het nieuwe begrotingsjaar, maar blijken teksten in de jaren weinig te veranderen. Een tabel of schema waarin de doelstellingen en maatregelen per onderwerp (lees product) wordt weergegeven zou het overzicht verbeteren. Ook 'links' naar beleid kunnen, zeker bij meer interactieve vormen van begroting goed helpen de begroting zelf beknopt te houden maar de lezer wel op een gemakkelijke wijze door te leiden naar relevante informatie. De opzet die Oegstgeest hanteert zou als voorbeeld voor anderen kunnen dienen, maar ook bij veel andere gemeenten kan gekeken worden hoe zij dat doen.

De samenhang tussen de programmabegroting en de vermogenspositie kan sterk worden verbeterd. De vermogenspositie is een belangrijke indicator voor de financiële positie van een gemeente en geeft dus de Raad inzicht in de mate waarin bijvoorbeeld bij een te grote afhankelijkheid van vreemd vermogen ombuigingen in de begroting nodig zijn. Voor de Raad is het van belang dat in de toelichting inzichtelijk wordt gemaakt wat de onderlinge verbanden zijn tussen alle uitgaven en investeringen en het directe effect daarvan op het vermogen of de ontwikkeling van de schuld. Alleen met behulp van dit inzicht heeft de Raad handvatten en grip om te sturen op de vermogenspositie en/of schuld afbouw. Daarnaast is het van belang dat de Raad in staat is om de ontwikkeling van de vermogens- en schuldpositie door de tijd en zonder hiaten te volgen. Daarom is het belangrijk dat ook bij de Kadernota of Perspectiefnota de Raad inzicht heeft in de ontwikkeling van de vermogens-/schuldpositie. Daarmee wordt voorkomen dat zij bij de ontwerp-begroting voor voldongen feiten komen te staan. Wij adviseren daarom ook in de Kader- of Perspectiefnota de ontwikkeling van de vermogenspositie weer te geven.

De infographic die als aparte, publieksvriendelijke versie van de begroting wordt gepresenteerd in Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg is heel inzichtelijk en maakt een begroting voor een breder publiek toegankelijk. Het gebruik van grafieken en infographics, ook in de begroting zelf, zou de begroting nog meer toegankelijk kunnen maken.